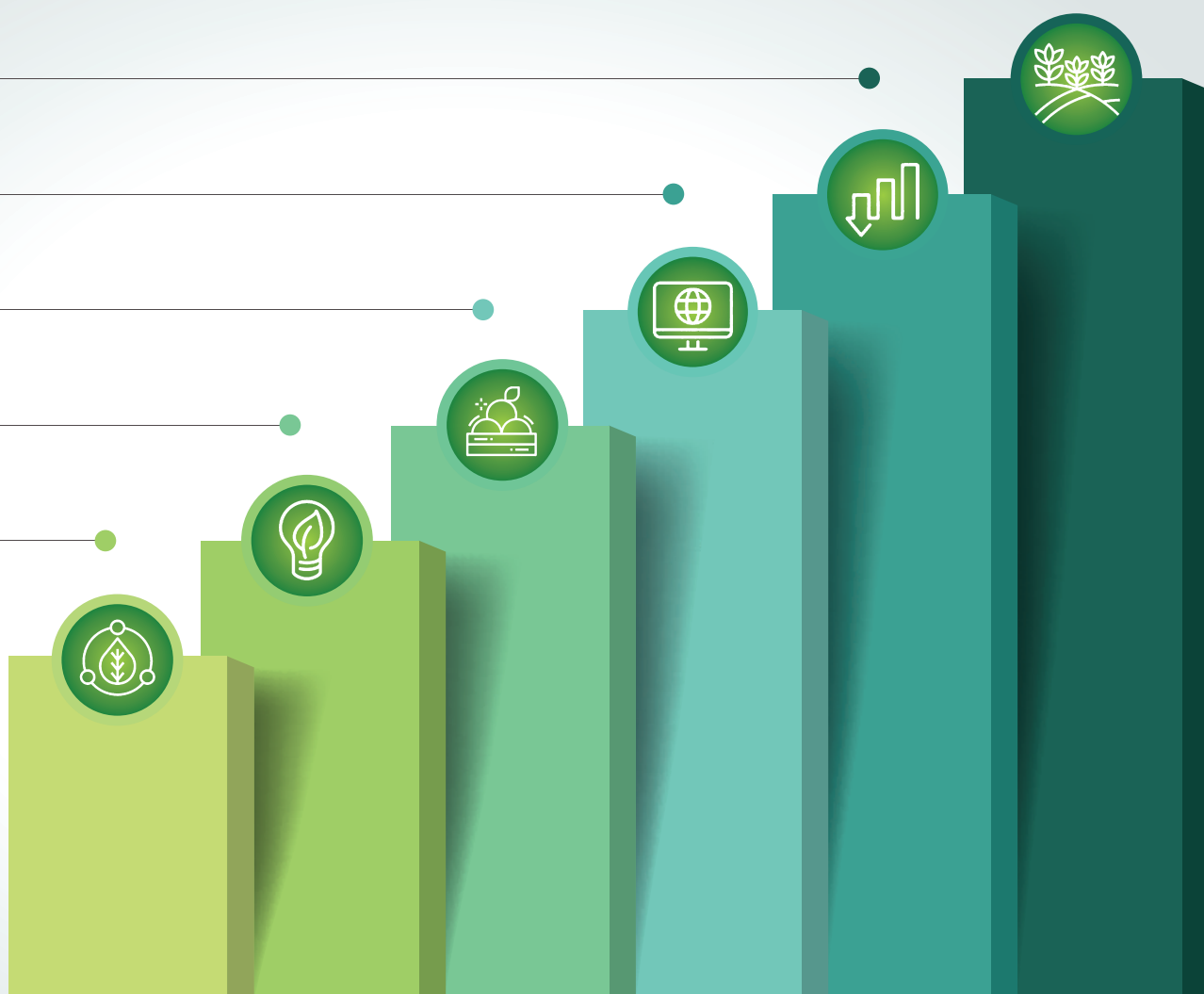

Krajowy Ośrodek
Wsparcia Rolnictwa

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI **KRAJOWEGO OŚRODKA WSPARCIA ROLNICTWA W 2022 ROKU**

Krajowy Ośrodek
Wsparcia Rolnictwa

**Sprawozdanie z działalności
Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa
w 2022 roku**

**Zatwierdził
Dyrektor Generalny
Krajowego Ośrodka
Wsparcia Rolnictwa**

Waldemar Humięcki

/podpisano elektronicznie/

Warszawa 2023

#KUPIJŚWIADOMIE

<https://produktpolski.org/>

www.produktpolski.gov.pl

Spis treści

Spis treści	3
1. KRAJOWY OŚRODEK WSPARCIA ROLNICTWA – AGENCJA WYKONAWCZA.....	7
1.1. Status prawny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa	7
1.2. Struktura organizacyjna Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.....	8
1.3. Zakres działalności Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa	10
1.4. Beneficjenci i/lub kontrahenci Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.....	14
1.5. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa w badaniu „Polska wieś i rolnictwo”	15
2. GOSPODAROWANIE ZASOBEM WŁASNOŚCI ROLNEJ SKARBU PAŃSTWA.....	17
2.1. Przejmowanie mienia do Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	19
2.1.1. Przejmowanie mienia pochodzącego z byłych ppgr, Państwowego Funduszu Ziemi i innych gruntów rolnych Skarbu Państwa	19
2.1.2. Przejmowanie mienia w wyniku realizacji ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (ugnrSP)	21
2.1.3. Przejmowanie mienia w wyniku realizacji ustawy o restrukturyzacji zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne	21
2.2. Zagospodarowanie mienia Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa.....	22
2.2.1. Przetargi ograniczone i nieograniczone	23
2.2.2. Sprzedaż nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	26
2.2.3. Inne formy trwałego rozdysponowania mienia Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	33
2.2.4. Dzierżawa nieruchomości Zasobu WRSP	37
2.2.5. Tworzenie ośrodków produkcji rolniczej.....	43
2.3. Grunty pozostające w Zasobie WRSP i ich rozdysponowanie.....	44
2.4. Inne zagadnienia związane z zagospodarowaniem mienia Zasobu	46
2.4.1. Zarząd i wieczyste użytkowanie nieruchomości Zasobu WRSP	46
2.4.2. Mieszkania i infrastruktura mieszkaniowa	46
2.4.3. Grunty do rozdysponowania	48
2.4.4. Pozostałe zagadnienia w obszarze gospodarowania Zasobem WRSP	49
2.5. Nadzór właścicielski nad mieniem Zasobu WRSP	50
2.6. Gospodarka finansowa Zasobu WRSP w 2022 r.....	52
2.6.1. Wpływy i wydatki związane z gospodarowaniem mieniem Zasobu WRSP w 2022 r.....	52
2.6.2. Spłacalność należności bieżących z tytułu umów dzierżawy i sprzedaży mienia Zasobu WRSP...	53
2.6.3. Windykacja należności zaległych z tytułu umów dzierżawy i sprzedaży mienia Zasobu WRSP....	54
2.6.4. Windykacja należności z tytułu użytkowania nieruchomości Zasobu WRSP bez tytułu prawnego	55
3. REALIZACJA ZADAŃ WYNIKAJĄCYCH Z USTAWY O KSZTAŁTOWANIU USTROJU ROLNEGO	56
3.1. Istotne zmiany przepisów ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego wprowadzone w 2022 r.	61
3.2. Wnioski o wyrażenie zgody na nabycie nieruchomości rolnych oraz decyzje administracyjne wydawane na podstawie art. 2a ust. 4 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego.....	62
3.3. Realizacja obowiązku nabycia nieruchomości rolnych na pisemne żądanie zbywcy określonego w art. 2a ust. 6 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego	71
3.4. Prawo pierwokupu oraz prawo nabycia nieruchomości rolnych przysługujące na podstawie art. 3 ust. 4 i art. 4 ust. 1 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego	71
3.5. Prawo nabycia nieruchomości rolnych od spółek osobowych przysługujące na podstawie art. 3b ust. 1 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego	74
3.6. Prawo nabycia nieruchomości rolnych od spółek akcyjnych przysługujące na podstawie art. 3c ust. 1 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego	75
3.7. Nabywanie na własność Skarbu Państwa nieruchomości rolnych w celu poprawy struktury obszarowej gospodarstw rolnych na podstawie art. 4b ust. 1 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego.....	76
3.8. Prawo pierwokupu oraz prawo nabycia udziałów/akcji w spółce kapitałowej przysługujące na podstawie art. 3a ust. 1 i art. 4 ust. 6 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego	76
3.9. Wnioski o wyrażenie zgody na wcześniejsze zbycie lub oddanie w posiadanie innym podmiotom nieruchomości rolnych oraz decyzje administracyjne wydawane na podstawie art. 2b ust. 3 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego	77

3.10.	Sprawowanie nadzoru nad spełnianiem przez nabywców nieruchomości rolnych zobowiązań określonych w ustawie (art. 8a ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego)	78
3.11.	Uprawnienie w zakresie występowania do sądu z powództwem o stwierdzenie nieważności czynności prawnej (art. 9 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego)	79
4.	NADZÓR WŁAŚCICIELSKI NAD SPÓLKAMI	80
4.1.	Nadzór właścicielski nad spółkami hodowlanymi	81
4.1.1.	Hodowla roślin.....	83
4.1.2.	Hodowla zwierząt	85
4.1.3.	Stadniny koni i stada ogierów	89
4.1.4.	Nadzór bezpośredni nad spółkami hodowli roślin oraz hodowli zwierząt gospodarskich	92
4.2.	Wykonywanie praw z udziałów i akcji wobec spółek nabytych w ramach realizacji przepisów ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego, ustawy o KOWR oraz ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa	92
4.3.	Prowadzenie i wsparcie działań promocyjnych, informacyjnych, edukacyjnych, kulturalnych, w tym w formie wystaw, pokazów oraz konkursów, w szczególności dotyczących upowszechniania postępu biologicznego w rolnictwie w zakresie hodowli roślin uprawnych oraz zwierząt gospodarskich	94
4.4.	Sukcesy hodowlane i sportowe spółek nadzorowanych przez KOWR	95
4.5.	Zagospodarowanie przejętego mienia z zastawu rejestrowego	98
5.	WSPARCIE RYNKU PRODUKTÓW PSZCZELICH.....	99
6.	DZIAŁANIA INTERWENCYJNE W CELU STABILIZACJI RYNKÓW ROLNYCH	105
6.1.	Dopłaty do prywatnego przechowywania wieprzowiny	106
6.2.	Interwencyjny zakup i sprzedaż odtłuszczonego mleka w proszku	107
6.3.	Interwencyjny zakup i sprzedaż masła	108
6.4.	Interwencyjny zakup i sprzedaż zbóż	109
7.	MONITOROWANIE RYNKÓW ROLNYCH I DZIAŁANIA KONTROLUJĄCE PROCESY PRODUKCJI ORAZ PRZETWÓRSTWA	110
7.1.	Monitorowanie obowiązku zawierania umów na dostarczanie produktów rolnych	110
7.2.	Rejestr pierwszych podmiotów skupujących i monitorowanie wielkości skupu mleka.....	112
7.3.	Rozliczenie roku kwotowego 2013/2014 i 2014/2015 na rynku mleka.....	114
7.4.	Monitorowanie produkcji na rynku cukru	115
7.5.	Administrowanie potencjałem produkcyjnym winorośli i wina	116
7.5.1.	Rok winiarski 2021/2022.....	117
7.5.2.	Rok winiarski 2022/2023.....	118
7.6.	Prowadzenie rejestru przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie wyrobu lub rozlewu wyrobów winiarskich	122
7.7.	Prowadzenie rejestru działalności w zakresie wyrobu lub rozlewu napojów spirytusowych.....	123
7.8.	Prowadzenie rejestru podmiotów wykonujących działalność w zakresie wyrobu i przetwarzania alkoholu etylowego	124
7.9.	Monitorowanie i nadzór nad uprawą tytoniu oraz produkcją i zbyciem surowca tytoniowego	125
7.10.	Prowadzenie rejestru producentów wyrobów tytoniowych	127
7.11.	Monitorowanie rynku maku	128
7.12.	Monitorowanie rynku konopi włóknistych	130
8.	MECHANIZMY W RAMACH REGULACJI HANDLU ZAGRANICZNEGO Z KRAJAMI SPOZA UNII EUROPEJSKIEJ	135
8.1.	Działania KOWR w ramach administrowania obrotem towarowym z krajami pozaunijnymi....	135
8.2.	Pozwolenia na przywóz/wywóz i kontyngenty taryfowe	137
9.	WSPIERANIE KONSUMPCJI I PROPAGOWANIE ZDROWYCH NAWYKÓW ŻYWIENIOWYCH – REALIZACJA „PROGRAMU DLA SZKÓŁ”.....	140
9.1.	„Program dla szkół” w roku szkolnym 2021/2022	144
9.1.1.	Realizacja „Programu dla szkół” w I semestrze roku szkolnego 2021/2022	144
9.1.2.	Realizacja „Programu dla szkół” w II semestrze roku szkolnego 2021/2022	144
9.2.	„Program dla szkół” w roku szkolnym 2022/2023.....	146
9.2.1.	Realizacja „Programu dla szkół” w I semestrze roku szkolnego 2022/2023	146
10.	PROMOCJA PRODUKTÓW ROLNO-SPOŻYWCZYCH	150

10.1.	Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych (w ramach WPR).....	152
10.2.	Wspieranie rozwoju współpracy handlowej sektora rolno-spożywczego z zagranicą.....	159
10.3.	Współpraca z Zagranicznymi biurami Handlowymi PAIH na rzecz wspierania eksportu i promocji polskich produktów rolno-spożywczych na wybranych rynkach zagranicznych.....	175
10.4.	Branżowy program promocji polskich specjalności żywnościowych.....	176
10.5.	Prowadzenie i wsparcie działań promocyjnych, informacyjnych, edukacyjnych, kulturalnych (w tym w formie wystaw, pokazów oraz konkursów), w szczególności dotyczących produktów rolnych i żywnościowych, metod ich produkcji, a także systemów jakości produktów rolnych i żywnościowych.....	178
10.6.	Obsługa funduszy promocji produktów rolno-spożywczych.....	182
10.7.	Działanie 3. „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.....	185
10.7.1.	Poddziałanie 3.1. „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości”.....	186
10.7.2.	Poddziałanie 3.2. „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym”.....	187
11.	REALIZACJA DZIAŁAŃ ROZWOJOWYCH I INWESTYCYJNYCH W ZAKRESIE INNOWACYJNOŚCI W SEKTORZE ROLNO-SPOŻYWCZYM.....	189
11.1.	System Satelitarnego Monitorowania Upraw Rolnych (S2MUR).....	193
11.2.	Paszportyzacja polskiej żywności.....	194
11.3.	Wykorzystanie dronów w rolnictwie.....	196
12.	POZOSTAŁE WSPARCIE PRODUCENTÓW ROLNYCH ORAZ INNYCH PODMIOTÓW Z SEKTORA ROLNO-SPOŻYWCZEGO.....	198
12.1.	Bezwrotna pomoc finansowa.....	198
12.2.	Pożyczki na wsparcie przedsięwzięć mających na celu rozwój obszarów wiejskich.....	200
12.3.	Restrukturyzacja zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne.....	201
12.4.	Portal eRolnik.....	203
13.	DZIAŁANIA W ZAKRESIE ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII.....	206
13.1.	Wsparcie działań na rzecz odnawialnych źródeł energii, w szczególności w rolnictwie.....	206
13.2.	Monitorowanie rynku biokomponentów i biopaliw ciekłych.....	207
13.2.1.	Rejestr wytwórców.....	208
13.2.2.	Rejestr podmiotów sprowadzających.....	210
13.2.3.	Rejestr administratorów systemów certyfikacji.....	211
13.2.4.	Rejestr jednostek certyfikujących.....	211
13.2.5.	Rejestr rolników wytwarzających biopaliwa ciekłe na własny użytek.....	212
13.2.6.	Podmioty realizujące Narodowy Cel Wskaźnikowy.....	212
13.3.	Monitorowanie produkcji biopłynów.....	213
13.4.	Monitorowanie produkcji biogazu rolniczego.....	213
13.5.	Ewidencja mikroinstalacji biogazu rolniczego.....	217
13.6.	Monitorowanie działalności spółdzielni energetycznych.....	218
14.	REALIZACJA ZADAŃ W RAMACH PROGRAMU OPERACYJNEGO POMOC ŻYWNOŚCIOWA 2014–2020.....	220
14.1.	Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD).....	220
14.2.	Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014–2020.....	220
14.2.1.	Realizacja Podprogramu 2021 w ramach POPŻ 2014–2020 w 2022 r.....	222
14.2.2.	Realizacja Podprogramu 2021 Plus w ramach POPŻ 2014–2020 w 2022 r.....	223
14.3.	Program Fundusze Europejskie Pomoc Żywnościowa (FEPŻ) na lata 2021–2027.....	224
15.	PODSUMOWANIE WYDATKÓW W RAMACH REALIZACJI MECHANIZMÓW WPR, KRAJOWYCH, POPŻ I INNYCH DZIAŁAŃ.....	225
16.	GOSPODARKA FINANSOWA KRAJOWEGO OŚRODKA WSPARCIA ROLNICTWA W 2022 R.	228
17.	FUNKCJA INFORMACYJNA I TRANSFER WIEDZY.....	229
17.1.	Opracowania KOWR w ramach upowszechniania informacji rynkowej.....	229
17.1.1.	Raporty rynkowe.....	230
17.1.2.	Doraźne opracowania analityczne.....	231
17.1.3.	Opracowania z zakresu polskiego handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi.....	232

17.2.	Upowszechnianie informacji o mechanizmach polityki rolnej.....	233
17.3.	Kreowanie wizerunku KOWR i polityka informacyjna.....	234
18.	SYSTEM KONTROLI	236
18.1.	Audyty wewnętrzne	236
18.2.	Kontrola wewnętrzna	238
18.3.	Kontrole na miejscu	239
18.4.	Inne zagadnienia	241
19.	WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA.....	244
19.1.	Organizacja wizyt delegacji zagranicznych oraz udział przedstawicieli KOWR w spotkaniach międzynarodowych.....	244
19.2.	Udział KOWR w pracach związanych z działaniami międzyresortowych zespołów i komisji ds. współpracy z krajami trzecimi	246
19.3.	Udział KOWR w pracach związanych ze stanowieniem prawa Unii Europejskiej.....	246
19.4.	Monitorowanie regulacji prawnych UE	247
20.	ZAGADNIENIA ORGANIZACYJNE	248
20.1.	Systemy zarządzania bezpieczeństwem informacji w KOWR.....	248
20.2.	Teleinformatyka	248
20.3.	Zarządzanie kadrami	249
20.4.	Zamówienia publiczne.....	250
20.5.	Obsługa administracyjna	251
SPIS TABEL.....		253
SPIS WYKRESÓW		254
ANEKSY		257

Źródło: <https://www.gov.pl/web/kowr> (odczyt – maj 2023 r.).

1. KRAJOWY OŚRODEK WSPARCIA ROLNICTWA – AGENCJA WYKONAWCZA

1.1. Status prawny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa jest **państwową osobą prawną** działającą na podstawie **ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa** (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.), zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. poz. 624, z późn. zm.), która weszła w życie z dniem 1 września 2017 r., a także na podstawie **statutu Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa** nadanego rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 kwietnia 2017 roku¹.

KOWR, w świetle przepisów art. 2 ust. 1 ustawy o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa, posiada status **agencji wykonawczej** w rozumieniu art. 18 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1634, z późn. zm.).

Nadzór nad Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa sprawuje minister właściwy do spraw rozwoju wsi. Organem Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa jest **Dyrektor Generalny**, który kieruje KOWR i reprezentuje go na zewnątrz. Dyrektora Generalnego powołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw rozwoju wsi. Dyrektor Generalny wykonuje zadania przy pomocy zastępców Dyrektora Generalnego oraz dyrektorów oddziałów terenowych KOWR.

Zastępców Dyrektora Generalnego powołuje minister właściwy do spraw rozwoju wsi na wniosek Dyrektora Generalnego. Kierowników komórek organizacyjnych w Centrali i ich zastępców, głównego księgowego oraz dyrektorów oddziałów terenowych KOWR i ich zastępców powołuje oraz odwołuje Dyrektor Generalny KOWR.

Od 29 października 2020 r. do 31 marca 2022 r. p.o. Dyrektorem Generalnym KOWR była Małgorzata Gośniowska-Kola. Od 1 kwietnia 2022 r. funkcję Dyrektora Generalnego KOWR objął Waldemar Humięcki.

Funkcję Zastępców Dyrektora Generalnego KOWR w 2022 r. pełnili: Marcin Wroński (od 2 grudnia 2019 r.), Michał Wiśniewski (od 9 listopada 2020 r. do 7 lutego 2022 r.),

¹ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 kwietnia 2017 r. w sprawie nadania statutu Krajowemu Ośrodkowi Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 408).

Marek Chibowski (od 15 marca 2022 r.) oraz Małgorzata Gośniowska-Kola (od 1 kwietnia 2022 r.), natomiast p.o. Zastępcą Dyrektora Generalnego KOWR w 2022 r. był Jacek Malicki (od 25 listopada 2021 r.).

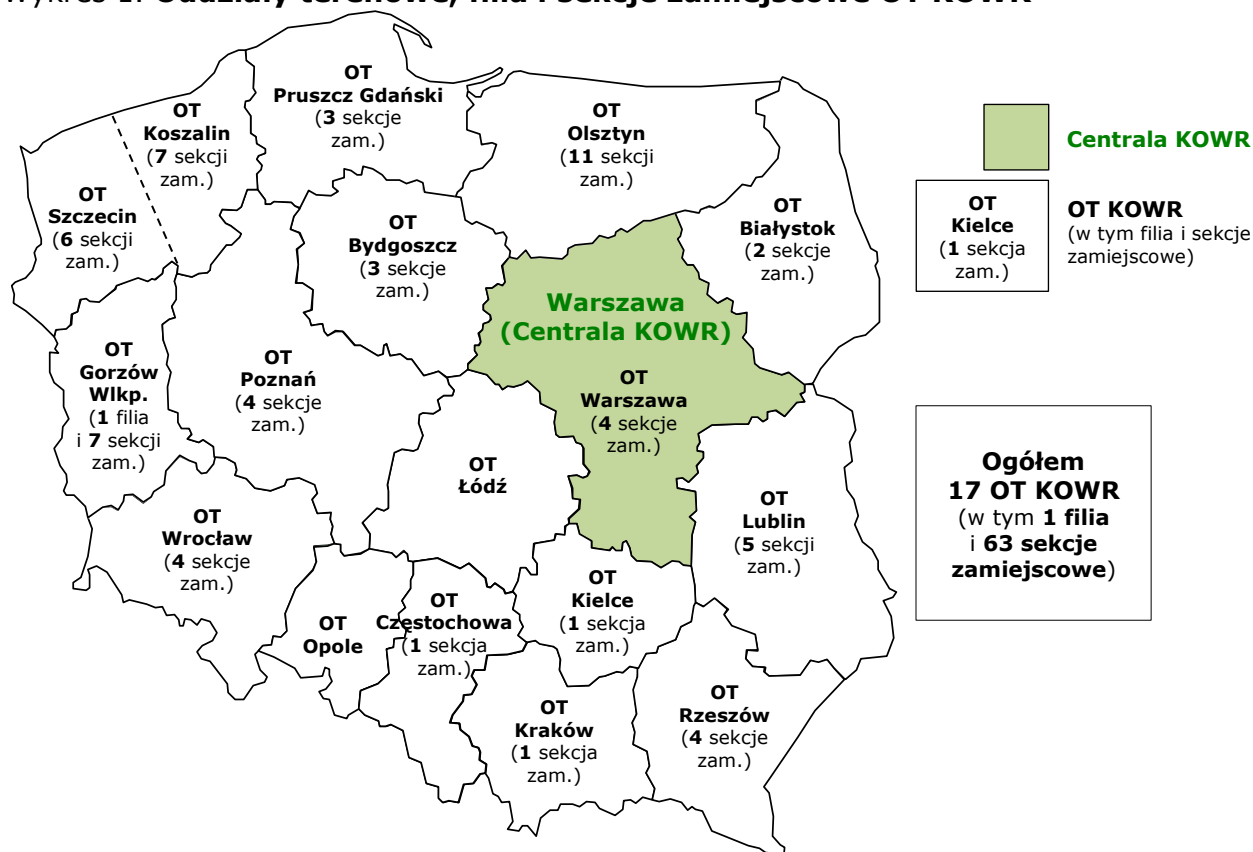
1.2. Struktura organizacyjna Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa

Struktura organizacyjna KOWR obejmuje cały kraj i umożliwia sprawną obsługę wszystkich beneficjentów oraz kontrahentów. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa posiada wyodrębnione jednostki organizacyjne – **Centralę w Warszawie** oraz **17 oddziałów terenowych (OT)**.

W każdym województwie znajduje się jeden OT KOWR, a w województwie zachodniopomorskim – ze względu na dużą koncentrację mienia Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa po byłych państwowych przedsiębiorstwach gospodarki rolnej – funkcjonują 2 oddziały terenowe KOWR (w Koszalinie i Szczecinie).

Zgodnie z § 4 statutu KOWR oddziały terenowe mają siedzibę w następujących miastach: Wrocław, Bydgoszcz, Lublin, Gorzów Wielkopolski, Łódź, Kraków, Warszawa, Opole, Rzeszów, Białystok, Pruszcz Gdański, Częstochowa, Kielce, Olsztyn, Poznań, Koszalin oraz Szczecin.

Wykres 1. Oddziały terenowe, filia i sekcje zamiejscowe OT KOWR

Źródło: opracowano w Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa.

Zgodnie z treścią § 5 statutu Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa Dyrektor Generalny może **tworzyć i znosić filie oddziału terenowego KOWR** na wniosek dyrektora oddziału terenowego. Filią oddziału terenowego, w przypadku jej utworzenia, kieruje zastępca dyrektora oddziału terenowego KOWR. Do 31 grudnia 2022 r. w strukturze

KOWR została utworzona jedna filia w Zielonej Górze w ramach OT KOWR w Gorzowie Wielkopolskim, która funkcjonuje od 1 grudnia 2017 r.

Ponadto w strukturze organizacyjnej KOWR funkcjonują **sekcje zamiejscowe**, których organizację i zakres działania ustala dyrektor OT KOWR.

Dane kontaktowe jednostek organizacyjnych KOWR zamieszczono w **aneksie nr 5** przedmiotowego sprawozdania.

Zgodnie z § 2 statutu Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w Centrali wydzielono następujące **piony**, w ramach których na podstawie regulaminu organizacyjnego KOWR wyodrębniono komórki organizacyjne (wg stanu na 31 grudnia 2022 r.):

- **pion innowacji i rozwoju:**
 - Departament Innowacji,
 - Biuro Teleinformatyki,
- **pion gospodarowania nieruchomościami:**
 - Departament Gospodarowania Zasobem,
 - Departament Kształtowania Ustroju Rolnego,
- **pion rynków rolnych:**
 - Departament Rozwoju Rynku,
 - Departament Wsparcia Eksportu,
 - Departament Interwencji Rynkowych,
- **pion nadzoru nad spółkami:**
 - Departament Nadzoru nad Spółkami,
- **pion finansowo-administracyjny:**
 - Biuro Dyrektora Generalnego,
 - Biuro Zarządzania Kapitałem Ludzkim,
 - Biuro Audytu Wewnętrznego,
 - Biuro Kontroli Wewnętrznej,
 - Biuro Finansowo-Księgowe,
 - Biuro Prawne i Zamówień Publicznych,
 - stanowiska samodzielne – Doradcy Dyrektora Generalnego KOWR,
- **pion operacyjny:**
 - Biuro Analiz i Strategii,
 - Biuro Administracyjne,
 - Departament Wspierania Konsumpcji.

W skład struktury organizacyjnej **OT KOWR** wg stanu na 31 grudnia 2022 r. wchodziły:

- Wydział Organizacyjno-Prawny,
- Wydział Finansowo-Księgowy i Windykacji,
- Wydział Rozwoju Rynków Rolnych,
- Wydział Kształtowania Ustroju Rolnego i Gospodarowania Zasobem.

Zgodnie z § 3 ust. 1 statutu Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa Dyrektor Generalny może tworzyć **komisje opiniodawczo-doradcze i zespoły problemowe o charakterze stałym lub doraźnym**, określając ich nazwę, skład osobowy, zakres zadań oraz tryb pracy.

1.3. Zakres działalności Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa

KOWR, zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa, realizuje zadania wynikające z polityki państwa, w szczególności w zakresie wdrażania i stosowania instrumentów wsparcia rolnictwa, aktywnej polityki rolnej oraz rozwoju obszarów wiejskich.

Według zapisów art. 9 ust. 3 ww. ustawy KOWR **wykonuje również zadania inne niż wymienione w ustawie o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa, w szczególności zadania delegowane**, jeżeli odrębne przepisy tak stanowią.

Zgodnie z art. 10 ustawy o KOWR **jednostki sektora finansów publicznych mogą, za zgodą ministra właściwego do spraw rozwoju wsi, powierzać Krajowemu Ośrodkowi Wsparcia Rolnictwa realizację zadań dla nich określonych**, zapewniając KOWR na ten cel odpowiednie środki finansowe.

Wykres 2. Zakres działań Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa

Źródło: opracowano w Biurze Analiz i Strategii KOWR.

Zakres działalności KOWR jest bardzo zróżnicowany – dotyczy około **70 procesów/mechanizmów/programów/zadań wynikających z ustaw i rozporządzeń, w tym skutkujących i nieskutkujących wypłatą środków finansowych** (wymaganych przepisami unijnymi i krajowymi w odniesieniu do niektórych rynków rolnych, niezwykle istotnych dla organizacji tych rynków i procesów zachodzących w rolnictwie). KOWR m.in. wydaje każdego roku **kilkadziesiąt tysięcy decyzji i innych rozstrzygnięć** w sektorze rolno-żywnościowym.

W 2022 r. do **zadań krajowych KOWR** (w tym realizowanych zgodnie z **art. 9 ust. 2 ustawy o KOWR²⁾** w zakresie: **gospodarowania Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa, kształtowania ustroju rolnego, nadzoru nad spółkami** oraz **wykonywania praw z udziałów i akcji** należało:

- 1) tworzenie oraz poprawa struktury obszarowej gospodarstw rodzinnych,
- 2) tworzenie warunków sprzyjających racjonalnemu wykorzystaniu potencjału produkcyjnego Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa,
- 3) restrukturyzacja i prywatyzacja mienia Skarbu Państwa użytkowanego na cele rolnicze,
- 4) obrót nieruchomościami i innymi składnikami majątku Skarbu Państwa,
- 5) administrowanie zasobami majątkowymi Skarbu Państwa przeznaczonymi na cele rolne,
- 6) zabezpieczenie majątku Skarbu Państwa,
- 7) inicjowanie prac urządzeniowo-rolnych,
- 8) popieranie organizowania na gruntach Skarbu Państwa gospodarstw rolnych,
- 9) tworzenie lub przystępowanie do spółki prawa handlowego oraz posiadanie, obejmowanie lub nabywanie akcji lub udziałów w spółkach na zasadach określonych w ustawie oraz przepisach odrębnych ustaw,
- 10) udzielanie pożyczek na wsparcie przedsięwzięć mających na celu rozwój obszarów wiejskich, w szczególności z przeznaczeniem środków na finansowanie działań dotyczących skupu, przechowywania lub przetwarzania produktów rolnych, a także działań innowacyjnych i rozwojowych związanych z rozwojem w zakresie produkcji roślinnej, zwierzęcej, przetwórstwa rolno-spożywczego lub modernizacji i powiększenia gospodarstw rolnych,
- 11) udzielanie: poręczeń, gwarancji kredytowych i bezzwrotnej pomocy finansowej,
- 12) realizacja zadań wynikających z ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego (ukur), w tym wydawanie decyzji administracyjnych dotyczących obrotu gruntami rolnymi w Polsce,

² Ustawy, na podstawie których KOWR wykonuje swoje zadania, to przede wszystkim:

- ustawa z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa,
- ustawa z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa,
- ustawa z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego,
- ustawa z dnia 22 maja 2009 r. o funduszach promocji produktów rolno-spożywczych,
- ustawa z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych,
- ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych,
- ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
- ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, obrocie tymi wyrobami i organizacji rynku wina,
- ustawa z dnia 2 grudnia 2021 r. o wyrobach winiarskich,
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o restrukturyzacji zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne,
- ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych,
- ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii.

13) wykonywanie praw z udziałów i akcji oraz sprawowanie nadzoru właścicielskiego nad działalnością spółek (w tym: spółek hodowli roślin i zwierząt o strategicznym znaczeniu dla gospodarki narodowej, spółek w ramach wykonywania ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego, spółek utworzonych na podstawie ustawy o KOWR oraz spółek nabytych na podstawie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa).

W 2022 r. do zadań KOWR (w tym realizowanych zgodnie z **art. 9 ust. 2 ustawy o KOWR**) w zakresie **promocji żywności i zwiększania konkurencyjności polskich produktów rolno-spożywczych, stabilizacji rynków rolnych, rozwoju obszarów wiejskich i innowacyjności** oraz **pomocy żywnościowej** należały:

I. Zadania własne KOWR (tzn. zadania krajowe, wspólnej polityki rolnej oraz w ramach programu pomocy żywnościowej):

– **zadania krajowe:**

- 1) monitorowanie rynku biokomponentów i biopaliw ciekłych, produkcji biogazu rolniczego i biopłynów oraz działalności spółdzielni energetycznych,
- 2) wsparcie działań na rzecz odnawialnych źródeł energii, w szczególności w rolnictwie,
- 3) monitorowanie rynku maku,
- 4) monitorowanie rynku konopi włóknistych,
- 5) prowadzenie rejestrów przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie:
 - wyrobu lub rozlewu wyrobów winiarskich,
 - wyrobu i rozlewu napojów spirytusowych,
 - wyrobu, oczyszczania, skażania i odwadniania alkoholu etylowego,
 - wytwarzania wyrobów tytoniowych,
- 6) monitorowanie i nadzór nad uprawą tytoniu oraz produkcją i zbyciem surowca tytoniowego,
- 7) realizacja działań rozwojowych i inwestycyjnych w zakresie innowacyjności w sektorze rolno-spożywczym,
- 8) prowadzenie i wsparcie działań promocyjnych, informacyjnych, edukacyjnych, kulturalnych (w tym w formie wystaw, pokazów oraz konkursów), w szczególności dotyczących:
 - produktów rolnych i żywnościowych, metod ich produkcji, a także systemów jakości produktów rolnych i żywnościowych, z wyłączeniem działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących rolnictwa i gospodarki żywnościowej realizowanych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa, rynków rolnych, rybołówstwa lub rozwoju wsi,
 - upowszechniania postępu biologicznego w rolnictwie w zakresie hodowli roślin uprawnych oraz zwierząt gospodarskich,
- 9) wspieranie rozwoju sektora rolno-spożywczego,
- 10) wspieranie rozwoju współpracy handlowej sektora rolno-spożywczego z zagranicą,
- 11) obsługa funduszy promocji produktów rolno-spożywczych,
- 12) gromadzenie, analizowanie i udostępnianie informacji dotyczących rynków produktów rolnych i żywnościowych,

- 13) opracowywanie i upowszechnianie informacji związanych z realizacją mechanizmów aktywnej polityki rolnej na rynkach produktów rolnych i żywnościowych,
 - 14) restrukturyzacja zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne (udzielanie pomocy w formie przejęcia długu podmiotu prowadzącego gospodarstwo rolne powstałego w związku z prowadzeniem działalności rolniczej, pod warunkiem przeniesienia własności całości albo części nieruchomości rolnej na rzecz Skarbu Państwa);
- **zadania wspólnej polityki rolnej:**
 - 1) prowadzenie rejestru pierwszych podmiotów skupujących i monitorowanie wielkości skupu mleka,
 - 2) końcowe rozliczenie roku kwotowego 2013/2014 i 2014/2015 na rynku mleka,
 - 3) monitorowanie obowiązku zawierania umów na dostarczanie produktów rolnych,
 - 4) administrowanie potencjałem produkcyjnym produktów sektora wina;
 - **realizacja zadań w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020** jako instytucja pośrednicząca i beneficjent, o którym mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 223/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym³ (instytucją zarządzającą programem jest Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej);
 - uczestnictwo, jako instytucja pośrednicząca i beneficjent, w realizacji operacji współfinansowanych ze środków **Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+)** przeznaczonych na zwalczanie deprawacji materialnej;

II. Zadania delegowane z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa⁴ w ramach wspólnej polityki rolnej (w zakresie wspólnej organizacji rynków produktów rolnych, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich i unijnej polityki promocji)⁵:

- 1) wspieranie realizacji branżowych i/lub międzybranżowych programów promocyjnych i/lub informacyjnych w ramach mechanizmu WPR „Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych”,
- 2) wdrażanie dwóch poddziałań w ramach działania 3. „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich

³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 223/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym, z późn. zm.

⁴ Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, jako agencja płatnicza, dokonuje płatności beneficjentom oraz dochodzi zwrotu nienależnych kwot pomocy.

⁵ Zadania, które ARiMR deleguje KOWR, są określone w art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2157, z późn. zm.) i realizowane na podstawie umowy zadań delegowanych nr 17/2015_DDD-UM17 zawartej w dniu 28.05.2015 r. oraz umowy zadań delegowanych zawartej w dniu 01.09.2017 r. Skupienie zadań agencji płatniczej w jednym podmiocie (tj. w ARiMR) nie eliminuje możliwości delegowania zadań agencji płatniczej innym podmiotom, co wynika z art. 9 ust. 1 akapit drugi rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2116 z dnia 2 grudnia 2021 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylającego rozporządzenie (UE) nr 1306/2013, z późn. zm.

na lata 2014–2020 (tj. poddziałania 3.1. „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości” oraz poddziałania 3.2. „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym”),

- 3) realizowanie „Programu dla szkół”,
- 4) prowadzenie interwencyjnych zakupów i sprzedaży towarów rolno-spożywczych (interwencji publicznej),
- 5) realizowanie dopłat do prywatnego przechowywania towarów rolno-spożywczych,
- 6) administrowanie obrotem z zagranicą towarami rolnymi w ramach wspólnej polityki rolnej oraz towarami przetworzonymi nieobjętymi załącznikiem I do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (towarami z grupy non-aneks I),
- 7) wspieranie rynku produktów pszczelich,
- 8) monitorowanie produkcji na rynku cukru;

III. Zadania powierzone z innych podmiotów:

- 1) prowadzenie branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych (działanie powierzone przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii).

Misją Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, określoną w strategii instytucji, jest wdrażanie i stosowanie instrumentów wsparcia aktywnej polityki rolnej oraz rozwoju obszarów wiejskich, na rzecz polskich rolników oraz innych podmiotów funkcjonujących w sektorze rolno-żywnościowym, zapewniając jednocześnie kompetentną obsługę.

Zarówno **misja**, jak i **cele strategiczne KOWR**, wytyczające obecne oraz przyszłe kierunki działalności instytucji, wpisują się w cel główny (tj. „**rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego**”) oraz cele szczegółowe, kierunki interwencji i działania podstawowego dokumentu strategicznego polityki rolnej oraz rozwoju obszarów wiejskich, tj. „**Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030**” Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi⁶. Z kolei strategia MRiRW jest zintegrowana ze strategią rozwoju kraju **Rady Ministrów – „Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)”**⁷.

1.4. Beneficjenci i/lub kontrahenci Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa

Beneficjentami i/lub kontrahentami działań KOWR są m.in.:

- producenci rolni (w tym rolnicy indywidualni i dzierżawcy) oraz rodzinne gospodarstwa rolne,
- przedsiębiorstwa zajmujące się produkcją, przechowywaniem lub przetwórstwem artykułów rolno-spożywczych oraz zakupem i sprzedażą tych towarów na terenie Polski, państw UE i/lub w krajach pozaunijnych,

⁶ <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/strategia-zrownowazonego-rozwoju-wsi-rolnictwa-i-rybactwa-2030> (odczyt – maj 2023 r.).

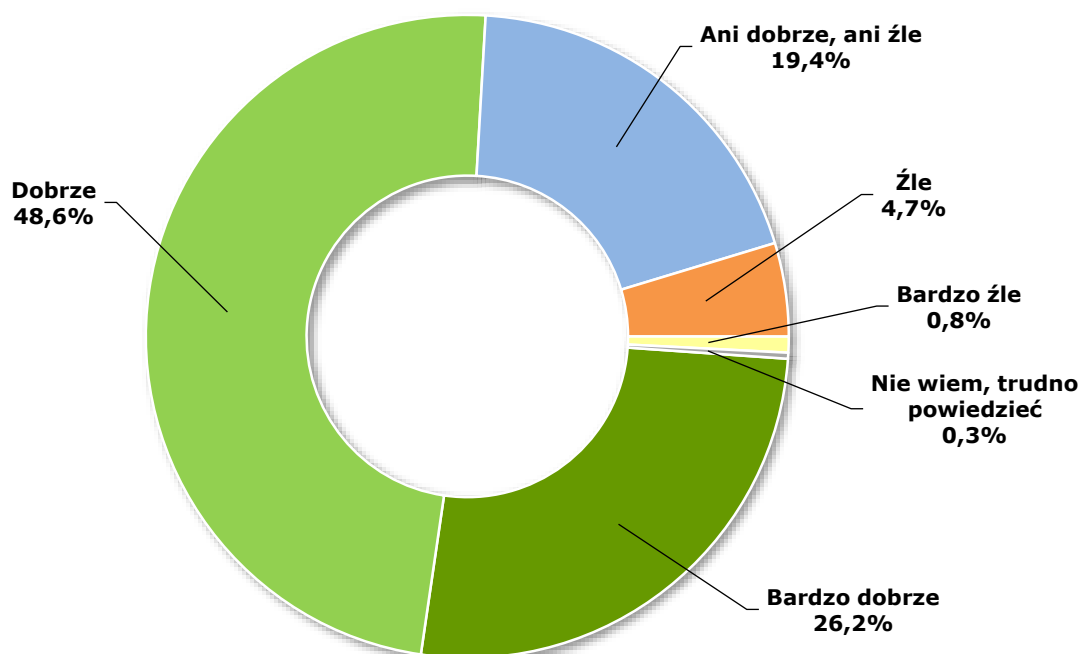
⁷ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/informacje-o-strategii-na-rzecz-odpowiedzialnego-rozwoju> (odczyt – maj 2023 r.).

- organizacje zrzeszające podmioty gospodarcze i rolników (grupy i organizacje producentów, organizacje branżowe oraz międzybranżowe),
- zbywcy i nabywcy nieruchomości rolnych (w tym rolnicy indywidualni),
- jednostki samorządu terytorialnego,
- mieszkańcy terenów wiejskich (w tym popegeerowskich),
- organizacje pożytku publicznego realizujące zadania związane z rolnictwem, rozwojem obszarów wiejskich lub promocją produktów rolno-spożywczych, a także inne podmioty gospodarcze działające lub zamierzające podjąć działania inwestycyjne na terenie kraju,
- konsumenci (w tym dzieci ze szkół podstawowych),
- osoby najuboższe (za pośrednictwem organizacji partnerskich),
- uczelnie wyższe i jednostki naukowo-badawcze oraz inne instytucje z otoczenia rolnictwa.

1.5. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa w badaniu „Polska wieś i rolnictwo”

W 2022 r., podobnie jak w latach poprzednich, KOWR wraz z ARiMR i KRUS wziął udział w kolejnej edycji koordynowanego przez MRiRW badania „Polska wieś i rolnictwo”⁸. Celem głównym badania jest ocena postaw i opinii wobec dokonujących się przemian społeczno-gospodarczych w rolnictwie i na obszarach wiejskich, jak również poznanie opinii na temat działalności organów i instytucji państwa na rzecz rolnictwa oraz obszarów wiejskich.

Wykres 3. **Odpowiedzi udzielone na pytanie „Jak ocenia Pan(i) jakość obsługi w jednostkach KOWR w 2022 r.?”***

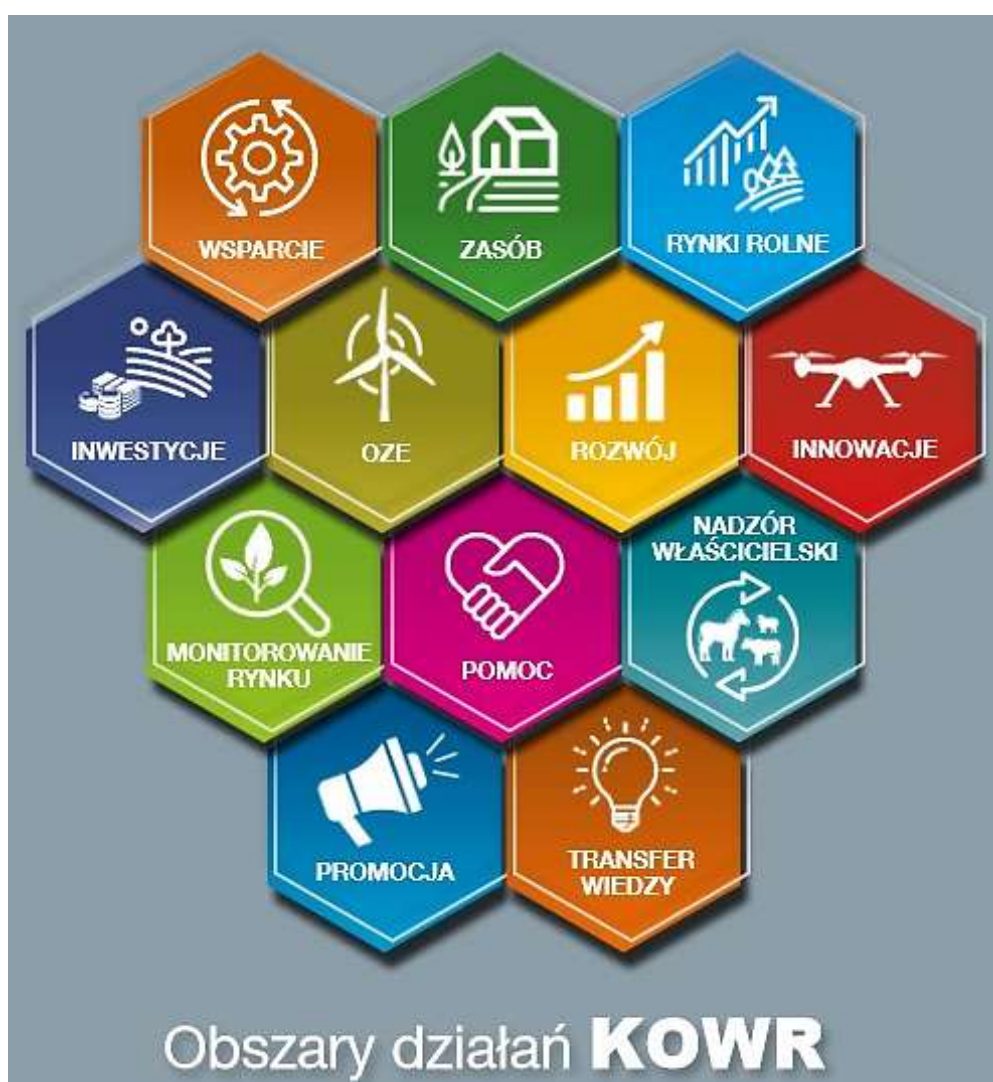

* Mieszkańcy obszarów wiejskich, którzy załatwiali sprawy bezpośrednio w jednostkach terenowych KOWR (N=362).
Źródło: raport z badania „Polska wieś i rolnictwo 2022”.

⁸ Raporty z badań „Polska wieś i rolnictwo” są dostępne pod adresami:
<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/polska-wies-i-rolnictwo>
<https://www.gov.pl/web/kowr/badanie-polska-wies-i-rolnictwo>

Jak wynika z badania „Polska wieś i rolnictwo 2022”, blisko 75% respondentów, którzy załatwiali sprawy w jednostkach organizacyjnych KOWR, oceniło jego działalność **dobrze i bardzo dobrze**⁹. Wyniki te wskazują na **wysoki poziom obsługi beneficjentów i interesariuszy przez KOWR** – zarówno stacjonarnie, w formule hybrydowej, jak i online.

Z badania wynika również, że w 2022 r. rolnicy (47,1% wskazań tych respondentów) i mieszkańcy obszarów wiejskich (25,9%) wytypowali placówki instytucji zajmujących się rolnictwem, w tym KOWR, jako najbardziej pożądane źródło informacji dotyczących wsparcia dla rolników lub mieszkańców obszarów wiejskich. Świadczy to o tym, że są one najbardziej wiarygodnymi źródłami informacji i pomimo dynamicznego rozwoju usług administracji cyfrowej, niezwykle istotna pozostaje także profesjonalna oraz ogólnodostępna bezpośrednia obsługa beneficjentów oraz interesantów.

⁹ W 2022 r. badanie zrealizowane zostało na próbie 1 560 osób, w tym 1 020 osób niezwiązanych z rolnictwem i 426 rolników.

2. GOSPODAROWANIE ZASOBEM WŁASNOŚCI ROLNEJ SKARBU PAŃSTWA

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa realizuje zadania w zakresie gospodarowania mieniem Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (**zwanym dalej Zasobem lub Zasobem WRSP**) określone **w art. 9 ust. 2 pkt 1–8 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa** (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) oraz w **ustawie z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa** (Dz. U. z 2022 r. poz. 2329 – **zwaną dalej ugnrSP**), a także w innych przepisach i dokumentach wyznaczających kierunki i zakres działania KOWR na rzecz **prywatyzacji mienia rolnego Skarbu Państwa oraz realizacji założeń polityki społeczno-gospodarczej państwa, zwłaszcza na rzecz wsi, rolnictwa i gospodarki żywnościowej**. Zadania realizowane przez KOWR dotyczą m.in.:

- tworzenia oraz poprawy struktury obszarowej gospodarstw rodzinnych,
- tworzenia warunków sprzyjających racjonalnemu wykorzystaniu potencjału produkcyjnego Zasobu WRSP,
- restrukturyzacji oraz prywatyzacji mienia Skarbu Państwa użytkowanego na cele rolne,
- obrotu nieruchomościami i innymi składnikami majątku Skarbu Państwa.

KOWR realizuje również szereg zadań określonych zwłaszcza w **ustawie z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego** (Dz. U. z 2022 r. poz. 2569, z późn. zm.). Ponadto KOWR wykonuje zadania lub współuczestniczy w wykonywaniu zadań wynikających m.in. z przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej¹⁰ i związków wyznaniowych, o ubezpieczeniu społecznym rolników¹¹, o ochronie środowiska¹² i ochronie przyrody¹³, przepisów o lasach¹⁴ oraz przepisów prawa wodnego¹⁵.

¹⁰ Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1347, z późn. zm.).

¹¹ Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2023 r. poz. 208, z późn. zm.).

¹² Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2022 r. poz. 2556, z późn. zm.).

¹³ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r. poz. 916, z późn. zm.).

¹⁴ Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2022 r. poz. 672, z późn. zm.).

¹⁵ Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2022 r. poz. 2625, z późn. zm.).

Podstawowym kierunkiem rozdysponowania nieruchomości rolnych Zasobu WRSP jest ich przeznaczanie na powiększanie gospodarstw rodzinnych. W tym celu KOWR organizuje **przetargi ograniczone** dedykowane dla rolników indywidualnych. Dzięki temu rolnicy mają możliwość skorzystania z szerokiej oferty nieruchomości rolnych przeznaczonych **głównie do dzierżawy** na warunkach określonych w ogłoszeniach przetargowych. KOWR podejmuje szereg działań sprzyjających zwiększeniu lub zapewnieniu wieloletniej stabilizacji potencjału produkcyjnego gospodarstw rodzinnych. Poza szeroką ofertą przetargową z zapewnieniem wieloletnich umów dzierżawy rolnicy mają możliwość przedłużania okresu dzierżawy gruntów już dzierżawionych nawet na kolejne 12 lat.

Nieruchomości wydzierżawione oraz rozdysponowane w innych „nietrwących” formach są objęte przez KOWR **nadzorem właścicielskim**. Nieruchomości rolne, którymi nie są zainteresowani rolnicy indywidualni, przeznaczane są do rozdysponowania w **przetargach nieograniczonych**. KOWR oferuje w ten sposób na **cele inwestycyjne** nieruchomości rolne z Zasobu WRSP, bardzo atrakcyjne z punktu widzenia **rozwoju przedsiębiorczości**, przeznaczone zarówno pod: obszary inwestycyjne, parki technologiczne i przemysłowe, centra logistyczne, usługowe, handlowe oraz biznesowe, jak i nowoczesne osiedla mieszkaniowe. Nieruchomości te, ze względu na swój charakter, sprzyjają efektywnemu podnoszeniu walorów gospodarczych terenu i aktywizacji zawodowej okolicznej ludności. Dużym atutem nieruchomości oferowanych przez KOWR jest ich atrakcyjne położenie, bezpośrednio lub w bliskiej odległości od węzłów komunikacyjnych. Część nieruchomości położona jest na terenie **Specjalnych Stref Ekonomicznych**.

Oferta KOWR obejmuje również **obiekty zabytkowe (zespoły dworskie i pałacowo-parkowe)**. Atutem nabycia od KOWR obiektów wpisanych do rejestru zabytków jest możliwość uzyskania przez kupującego do 50% obniżki ceny sprzedaży nieruchomości. Obniżka przyznawana jest tym nabywcom nieruchomości zabytkowych, którzy zobowiążą się do wykonania prac renowacyjnych obiektów i wykonają je w wyznaczonym terminie pod nadzorem wojewódzkiego konserwatora zabytków i w uzgodnieniu z nim. KOWR oferuje także grunty, które posiadają **pokłady złóż kopalin** oraz nieruchomości kwalifikujące się pod **budowę farm fotowoltaicznych i wiatrowych**.

KOWR wspiera rozwój Polski lokalnej i wpływa na trwałe podnoszenie warunków życia ludności na obszarach wiejskich i miejsko-wiejskich m.in. przez **nieodpłatne przekazywanie nieruchomości na rozwój infrastruktury o charakterze publicznym**. Ważną działalnością jest **współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego** polegająca na **nieodpłatnym przekazywaniu gruntów i mienia** Zasobu WRSP na realizację zadań własnych oraz udzielanie **bezzwrotnej pomocy finansowej**. Na bazie nieruchomości Zasobu WRSP jednostki samorządu terytorialnego realizują inwestycje infrastrukturalne m.in. w zakresie: wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości, porządku i urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, cmentarzy, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, edukacji publicznej, kultury oraz sportu.

KOWR uczestniczy jako strona w postępowaniach: administracyjnych, geodezyjnych, planistycznych i scaleniowo-wymiennych. Grunty Zasobu WRSP stanowią również bazę

do realizacji **zadań o charakterze regionalnym i krajowym zawartych w ustawach oraz specustawach** (np. drogowych, teleinformatycznych, środowiskowych).

Założone cele KOWR w zakresie gospodarowania Zasobem WRSP realizowane są przez tworzenie warunków sprzyjających racjonalnemu wykorzystaniu jego potencjału z uwzględnieniem zabezpieczenia majątku Skarbu Państwa. W celu zapewnienia warunków do poprawy struktury obszarowej gospodarstw rodzinnych i do racjonalnego wykorzystania potencjału produkcyjnego kontynuowane są **procesy restrukturyzacji oraz prywatyzacji mienia Zasobu WRSP**.

2.1. Przejmowanie mienia do Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

Zgodnie z **art. 13 ugnrSP do 30 czerwca 2000 r.** do Zasobu WRSP przejmowane były: **nieruchomości rolne Skarbu Państwa**, niewydzielone geodezyjnie **lasy** wchodzące w skład tych nieruchomości, a także **inne nieruchomości i składniki mienia pozostałe po likwidacji państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej (ppgr) oraz ich zjednoczeń i zrzeszeń**. Nieruchomości nieprzekazane do Zasobu WRSP ostatecznymi decyzjami w tym terminie stały się z mocy prawa własnością gmin, na których terenie były położone.

Do Zasobu WRSP wchodzi także nieruchomości rolne **przejmowane na rzecz Skarbu Państwa na podstawie przepisów szczególnych** i **nabywane na własność Skarbu Państwa przez państwowe jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej**, a także nabywane m.in. **w trybie ugnrSP, ukur i ustawy o restrukturyzacji zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne**¹⁶.

2.1.1. Przejmowanie mienia pochodzącego z byłych ppgr, Państwowego Funduszu Ziemi i innych gruntów rolnych Skarbu Państwa

Przejmowanie większości mienia pochodzącego z byłych ppgr zakończyło się w połowie lat 90. XX w. W kolejnych latach były przejmowane do Zasobu WRSP jedynie niewielkie powierzchnie – przeważnie lasy, grunty leśne i zadrzewione niewydzielone geodezyjnie oraz sporadycznie inne grunty przejmowane aneksami do wcześniejszych protokołów zdawczo-odbiorczych. Przejmowane były również grunty z Państwowego Funduszu Ziemi (PFZ) oraz inne grunty rolne Skarbu Państwa. Nieruchomości rolne Skarbu Państwa nieprzekazane do Zasobu WRSP ostatecznymi decyzjami do 30 czerwca 2000 r. z mocy prawa przeszły na własność jednostek samorządu terytorialnego¹⁷.

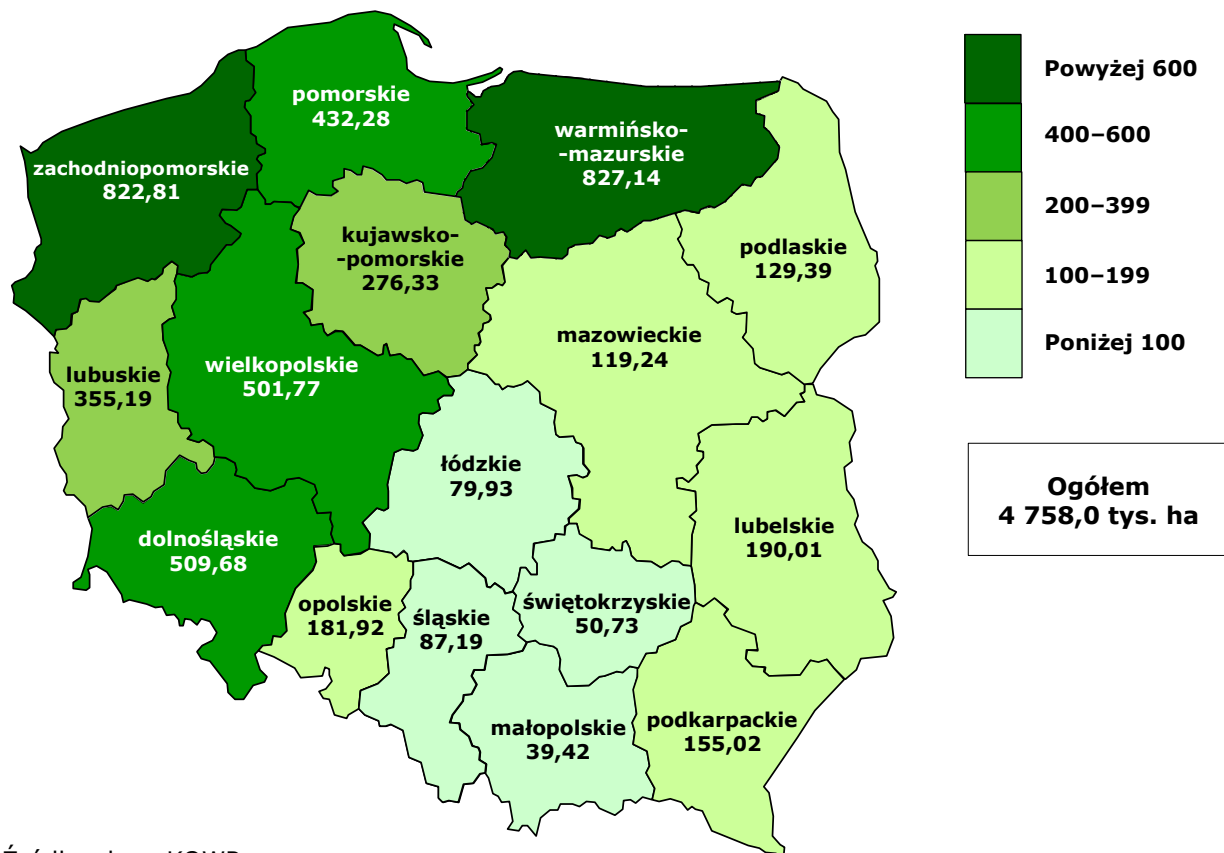
W 2022 r. przejęto do Zasobu WRSP grunty przede wszystkim w trybie przepisów ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego i o restrukturyzacji zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne, a także grunty pochodzące z odkupów realizowanych w trybie ugnrSP.

Od początku gospodarowania Zasobem WRSP (tj. od 1992 r.) do końca 2022 r. przejęto ze wszystkich źródeł 4 758,0 tys. ha, w tym 3 763,1 tys. ha (79,1%) z byłych państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej.

¹⁶ Ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o restrukturyzacji zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne (Dz. U. z 2019 r. poz. 33).

¹⁷ Por. np. art. 60 ustawy z 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. z 1998 r. Nr 133, poz. 872, z późn. zm.).

Wykres 4. **Grunty Skarbu Państwa przejęte do Zasobu od 1992 r. wg stanu na 31 grudnia 2022 r. w podziale na województwa (w tys. ha)**

Źródło: dane KOWR.

Przejęte do Zasobu WRSP nieruchomości (głównie w wyniku uwarunkowań lokalizacyjnych byłych ppgr z uwagi na ich przeważającą powierzchnię) położone są przede wszystkim w rejonach północnej i zachodniej Polski. Miało to swoje konsekwencje również w **lokalizacji Zasobu WRSP w 2022 r., gdyż na terenie 6 województw (zachodniopomorskiego, wielkopolskiego, dolnośląskiego, warmińsko-mazurskiego, lubuskiego i pomorskiego) nadal znajdowało się 1,01 mln ha gruntów (74,4% ogółu gruntów Zasobu)**. Mniejsza powierzchnia Zasobu WRSP w pozostałych województwach ogranicza możliwości KOWR w zakresie aktywnego oddziaływania na poprawę struktury obszarowej rolnictwa indywidualnego w centralnych, południowych i wschodnich rejonach kraju.

Od 1992 r. do 2000 r., poza gruntami, do Zasobu WRSP przejęto także pochodzący z byłych ppgr i innych podmiotów majątek trwały i obrotowy o wartości księgowej **8,6 mld zł netto** oraz blisko **2 mld zł** zobowiązań byłych ppgr, w tym zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek w kwocie 887,4 mln zł¹⁸. W wyniku prowadzonych działań na rzecz restrukturyzacji zobowiązań, zwłaszcza w trybie bankowych postępowań ugodowych, **przejęty dług został w całości uregulowany do końca 2000 r.**

W rzeczowej strukturze przejętego majątku trwałego dominują budynki i budowle. Obok **budynków gospodarczych**, służących bezpośrednio produkcji rolniczej, przejęto

¹⁸ Stan na dzień przejmowania protokołami zdawczo-odbiorczymi.

także **337,5 tys. mieszkań** wraz z towarzyszącą infrastrukturą (m.in. kotłownie, hydrofornie oraz oczyszczalnie ścieków), jak również obiekty przemysłu rolno-przetwórczego, handlowe i usługowe, w tym¹⁹: **829 gorzelni, 6 winiarni, 4 browary, 212 masarni i rzeźni, 881 suszarni zbóż i zielonek, 616 mieszalni pasz, 36 młynów i kaszarni, 65 chłodni**, a także **368 sklepów, 122 hotele, zajazdy, restauracje i bary, 751 obiektów o charakterze socjalnym, kulturalnym i sportowym oraz 2 385 zabytkowych zespołów dworskich i pałacowo-parkowych**²⁰.

2.1.2. Przejmowanie mienia w wyniku realizacji ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (ugnrSP)

Stosunkowo niewielkie powierzchnie gruntów pozyskiwano w trybie art. 29 ust. 4 i 5 ugnrSP, gdzie zastosowano prawo pierwokupu na rzecz Skarbu Państwa przy odsprzedaży nieruchomości przez nabywcę w okresie 5 lat od jej nabycia od ANR/KOWR, a także prawa odkupu [na podstawie ugnrSP lub ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, z późn. zm.), zwanej dalej Kodeksem cywilnym] – również w okresie 5 lat, licząc od dnia nabycia od ANR/KOWR²¹.

Łącznie notarialne oświadczenia woli skorzystania z prawa pierwokupu i odkupu złożono:

- **od początku działalności w 1992 r. do końca 2022 r. w stosunku do 2 672,8 ha,**
- **w 2022 r. w stosunku do 2,5 ha, z tego 2,1 ha dotyczyło odkupu i 0,4 ha – nabycia gruntów w trybie art. 32a ust. 1 (w 2022 r. przypadki pierwokupu nie wystąpiły).**

2.1.3. Przejmowanie mienia w wyniku realizacji ustawy o restrukturyzacji zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne

Na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2018 r. o restrukturyzacji zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne (Dz. U. z 2019 r. poz. 33) KOWR może przejąć dług podmiotu prowadzącego gospodarstwo rolne, powstały w związku z prowadzeniem działalności rolniczej, pod warunkiem przeniesienia własności całości albo części nieruchomości rolnej na rzecz Skarbu Państwa.

W latach 2019–2022 KOWR przejął ogółem **1 241,61 ha**, w tym **191,91 ha** (15,5%) w 2022 r. Wszystkie przejęte grunty zostały wydzierżawione dotychczasowym właścicielom

¹⁹ Według stanów wymienionych w protokołach zdawczo-odbiorczych.

²⁰ W Zasobie WRSP dokonuje się weryfikacji przejętych obiektów, a w miarę potrzeby – zmiany ich kwalifikacji, przeznaczenia lub funkcji, ewentualnie likwidacji. Zespoły dworskie i pałacowo-parkowe podlegają przeglądom przy udziale wojewódzkich służb konserwacji zabytków, w wyniku których weryfikowany jest m.in. status i zakres rzeczowy obiektów tworzących „zespół”, jak również są wprowadzane do ewidencji nowe zespoły dworskie i pałacowo-parkowe, już uznane w Zasobie WRSP przez służbę ochrony zabytków za obiekty zabytkowe.

²¹ Stosownie do treści art. 46 ust. 1 i 2 ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2017 r. poz. 624, z późn. zm.) **KOWR z dniem 1 września 2017 r. z mocy prawa wstąpił w ogół praw i obowiązków zniesionych Agencji Nieruchomości Rolnych (ANR) oraz Agencji Rynku Rolnego (ARR), z wyjątkiem praw i obowiązków, w które wstąpiła ARiMR. Wobec tego m.in. Zasób WRSP w całości został powierzony KOWR i gospodarowanie tym Zasobem odbywa się w sposób ciągły.**

(więcej na ten temat w podrozdziale „**Restrukturyzacja zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne**”).

2.2. Zagospodarowanie mienia Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

Przejęte do Zasobu WRSP nieruchomości, zwłaszcza pochodzące z większych obszarowo gospodarstw (zakładów, folwarków) pegeerowskich, przed ich dalszym rozdysponowaniem poddawano restrukturyzacji. Jej istotą było wydzielenie mniejszych jednostek gospodarczych nie tylko zdolnych do samodzielnego, racjonalnego funkcjonowania, ale także „dopasowanych” do możliwości organizacyjnych i finansowych nowych użytkowników. Z uwagi na występujące pod wieloma względami zróżnicowanie ppgr (powierzchnia, rozłóg, ukierunkowanie produkcyjne, sposób organizacji gospodarstw itp.) dla każdego przedsiębiorstwa był opracowywany indywidualny program restrukturyzacji. W programach tych uwzględniano także potrzebę przygotowania możliwie szerokiej i zróżnicowanej oferty nieruchomości, w tym również niewielkich powierzchni, które – mimo że same nie tworzyły gospodarstwa – mogły służyć poprawie struktury obszarowej już istniejących, okolicznych gospodarstw indywidualnych.

Dodatковым efektem restrukturyzacji gospodarstw pegeerowskich było wyodrębnienie i wydzielenie majątku o charakterze „nieprodukcyjnym”, zwłaszcza budynków mieszkalnych wraz z towarzyszącą im infrastrukturą oraz obiektów służących działalności socjalnej (kulturalnej, oświatowej), obiektów sklepowych, hotelowych, zespołów dworskich i pałacowo-parkowych. Państwowe przedsiębiorstwa gospodarki rolnej w całym okresie swego istnienia spełniały szereg funkcji, także o charakterze społecznym i kulturalnym. Często w świadomości pracowników i okolicznych mieszkańców funkcjonowały jako ośrodki wielokierunkowo aktywizujące lokalną społeczność. Państwowe przedsiębiorstwa gospodarki rolnej prowadziły też działalność gospodarczą inną niż rolnicza (np. handlową, usługową lub wytwórczą).

Wydzielenie składników mienia niezwiązanego z produkcją rolniczą, a zwłaszcza mienia „społeczno-socjalnego”, nie tylko odciążało finansowo „część gospodarczą”, ale było jednym z koniecznych warunków przygotowania tych nieruchomości do prywatyzacji. Równocześnie wyodrębnione obiekty najczęściej stanowiły przedmiot odrębnych transakcji trwałego rozdysponowania lub umów czasowego użytkowania (głównie dzierżawy). Zasób mieszkaniowy był trwale rozdysponowywany w osobnym trybie, przede wszystkim był sprzedawany dotychczasowym najemcom lub przekazywany nieodpłatnie uprawnionym podmiotom (gminom, spółdzielniom mieszkaniowym).

W stosunku do gospodarstw zajmujących się hodowlą roślin i zwierząt programy restrukturyzacji brały pod uwagę ocenę stopnia przydatności i potrzeby utrzymania tej działalności. W wyniku dokonanego przeglądu część ośrodków hodowlanych zlikwidowano, natomiast dla tych, które okazały się niezbędne dla rozwoju polskiej hodowli, ponownie określono zadania hodowlane (stosownie do aktualnych i przewidywanych potrzeb rolnictwa) oraz dostosowano powierzchnię i inny majątek do powierzonych zadań.

Pierwszy etap restrukturyzacji przejętego mienia zakończono w latach 90. XX wieku. Był to proces trudny, ale stosunkowo krótkotrwały. Znacznie bardziej długotrwałym procesem jest wykonywana tzw. wtórna restrukturyzacja. Dotyczy

ona nieruchomości pozostających w Zasobie WRSP, ale w przeważającym stopniu rozdysponowanych w różnych formach czasowego zagospodarowania, nierzadko na podstawie wieloletnich umów – szczególnie umów dzierżawy. Restrukturyzacja takich nieruchomości musi być rozłożona w czasie. W tych przypadkach KOWR korzysta z prawa do wyłączenia gruntów z większych obszarowo dzierżaw (zwłaszcza powyżej 300 ha) i przeznaczają je do odrębnego zagospodarowania, przede wszystkim na potrzeby rolników indywidualnych powiększających gospodarstwa rodzinne. Ten etap restrukturyzacji polega także na dalszym racjonalizowaniu powierzchni gospodarstw spółek hodowlanych oraz przygotowywaniu kolejnych nieruchomości do prywatyzacji.

KOWR zagospodarowuje nieruchomości i inne mienie Zasobu WRSP w różnych formach przewidzianych przepisami prawa. Rozdysponowanie w sposób trwały, polegające na przeniesieniu prawa własności, obejmuje przede wszystkim: sprzedaż, nieodpłatne przekazanie uprawnionym podmiotom oraz wniesienie aportem do spółek prawa handlowego. Nieruchomości pozostające w Zasobie zagospodarowywane są również poprzez formy nietrwałego rozdysponowania, zwłaszcza dzierżawę. Część nieruchomości, które nie mogły być rozdysponowane również w tej formie (np. z powodu czasowego braku zainteresowania nimi), a także nieruchomości stanowiące zorganizowane gospodarstwa, które „wróciły” z dzierżawy, do czasu kolejnego rozdysponowania w przeszłości przekazywano okresowo w administrowanie. **Stosunkowo niewielkie powierzchnie pozostawały w takich formach rozdysponowania, jak zarząd i wieczyste użytkowanie.**

2.2.1. Przetargi ograniczone i nieograniczone

Poprawie struktury obszarowej, a zwłaszcza tworzeniu warunków do powiększania części już istniejących gospodarstw rodzinnych, sprzyjają także uregulowania określone w ugrnSP oraz stosowanie przez KOWR przetargów ograniczonych. Przetargi ograniczone są organizowane przede wszystkim dla rolników indywidualnych powiększających gospodarstwa rodzinne. Od początku obowiązywania tego uprawnienia (od połowy czerwca 1999 r.) rozstrzygnięto przetargi ograniczone dla rolników na powiększenie gospodarstw rodzinnych **na zakup 234,1 tys. ha** oraz **na dzierżawę 464,9 tys. ha.**

Sprzedaż i dzierżawa nieruchomości Zasobu WRSP są realizowane w trybie przetargów publicznych organizowanych zgodnie z uregulowaniami określonymi w ugrnSP oraz w przepisach wykonawczych wydanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi²².

Od początku gospodarowania Zasobem (tj. od 1992 r.) do 31 grudnia 2022 r. odbyło się 1 529,4 tys. przetargów, z tego:

²² Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 kwietnia 2012 r. w sprawie szczegółowego trybu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa i ich części składowych, warunków obniżenia ceny sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków oraz stawek szacunkowych gruntów (Dz. U. z 2021 r., poz. 2092) oraz rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 stycznia 2009 r. w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania przetargów na dzierżawę nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (Dz. U. z 2021 r. poz. 1944).

- **1 112,9 tys. przetargów na sprzedaż, w których zaoferowano grunty o łącznej powierzchni 3,8 mln ha (w tym rozstrzygnięto 351,0 tys. przetargów na powierzchnię 1,6 mln ha),**
- **416,5 tys. przetargów na dzierżawę, w których zaoferowano grunty o łącznej powierzchni 7,6 mln ha (w tym rozstrzygnięto 342,8 tys. przetargów dotyczących łącznej powierzchni 4,7 mln ha²³).**

Skuteczność przetargów mierzona liczbą przetargów rozstrzygniętych w relacji do przetargów odbytych wyniosła w przypadku sprzedaży 32%, a w przypadku dzierżawy – 82%.

W 2022 r. przeprowadzono 23,5 tys. przetargów, z tego 18,2 tys. przetargów na sprzedaż i 5,3 tys. przetargów na dzierżawę. W przetargach tych zaoferowano do nabycia 9,9 tys. ha oraz 38,1 tys. ha do dzierżawy. Rozstrzygnięto 5,1 tys. przetargów na sprzedaż 3,0 tys. ha oraz 3,8 tys. przetargów na dzierżawę 34,3 tys. ha²⁴.

W 2022 r. skuteczność **przetargów na sprzedaż** (ograniczonych i nieograniczonych) mierzona liczbą przetargów rozstrzygniętych do przetargów odbytych wyniosła 28% (w 2021 r. – 26%), a skuteczność przetargów mierzona powierzchnią rozstrzygniętych przetargów do zaoferowanej powierzchni do sprzedaży wyniosła 30% (w 2021 r. – 24%).

Skuteczność **przetargów na dzierżawę** nieruchomości Zasobu WRSP mierzona liczbą przetargów rozstrzygniętych w relacji do przetargów odbytych wyniosła 71% (w 2021 r. – 68%). Skuteczność przetargów mierzona powierzchnią rozstrzygniętych przetargów do powierzchni zaoferowanej do dzierżawy wyniosła 90% (w 2021 r. – 82%).

W KOWR istnieje możliwość **przeprowadzania przetargów przy użyciu środków komunikacji elektronicznej**. W związku z panującą od 2020 r. **sytuacją epidemiczną** Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi – w porozumieniu z KOWR – w 2020 r. zmienił rozporządzenia w sprawie sprzedaży i dzierżawy gruntów Zasobu WRSP²⁵. Od dnia wejścia w życie ww. rozporządzenia KOWR rozpoczął wdrażanie nowych przepisów,

²³ Część gruntów była oferowana i wystawiana do przetargów więcej niż jeden raz.

²⁴ Należy zwrócić uwagę, że od momentu ogłoszenia przetargu do jego przeprowadzenia, a następnie do czasu zawarcia umowy upływa pewien okres – w szczególnych okolicznościach nawet kilku miesięcy. W rezultacie zdarza się – zwłaszcza na przełomie roku – że w innym okresie sprawozdawczym przeprowadza się przetarg, a w innym jest zawierana umowa. Dotyczy to zarówno przetargów nieograniczonych, jak i ograniczonych oraz odnosi się do transakcji zarówno sprzedaży, jak i dzierżawy. Ponadto samo rozstrzygnięcie przetargu (tj. wyłonienie potencjalnego nabywcy lub dzierżawcy) nie gwarantuje zawarcia stosownej umowy, gdyż niekiedy – mimo wygrania przetargu – kontrahent nie przystępuje do jej zawarcia.

²⁵ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 kwietnia 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego trybu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa i ich części składowych, warunków obniżenia ceny sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków oraz stawek szacunkowych gruntów (Dz. U. z 2020 r. poz. 683) oraz rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 kwietnia 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania przetargów na dzierżawę nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 682).

wykorzystując do tego celu środki komunikacji elektronicznej. Stosowne informacje dotyczące takich możliwości znajdowały się w ogłoszeniach o przetargach, w których wskazywano warunki dla uczestników przetargów, jakie należy spełnić, aby w nich uczestniczyć i wydzierżawić lub kupić grunty Zasobu WRSP. **W 2022 r. KOWR przeprowadził 1 684 przetargi elektroniczne na sprzedaż i 264 przetargi elektroniczne na dzierżawę.**

Przepisy ustawy z dnia 6 maja 1999 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 49, poz. 484), a także przepisy ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego umożliwiły ANR/KOWR aktywne kształtowanie zmian struktury agrarnej, poprzez nadanie jej prawa organizowania przetargów ograniczonych, w których uczestniczyć mogą osoby wskazane w tej ustawie. Najliczniejszą grupą, dla której organizuje się przetargi ograniczone – z uwagi na dyspozycję art. 24 ust. 1 pkt 1 ugrn SP – są rolnicy zamierzający powiększyć gospodarstwo rodzinne²⁶.

Łącznie – od połowy 1999 r. do końca 2022 r. – w ponad 48,13 tys. przetargach ograniczonych zaoferowano do sprzedaży 329,3 tys. ha oraz w 48,09 tys. przetargach ograniczonych – 584,8 tys. ha do dzierżawy. Rozstrzygnięto 22,1 tys. przetargów ograniczonych na sprzedaż 236,5 tys. ha (w tym 234,1 tys. ha dla rolników zamierzających powiększyć gospodarstwo rodzinne) oraz 38,4 tys. przetargów ograniczonych na dzierżawę 500,6 tys. ha (w tym 464,9 tys. ha dla rolników zamierzających powiększyć gospodarstwo rodzinne).

W 2022 r. zorganizowano 573 przetargi ograniczone na sprzedaż 1 286,3 ha (w tym 572 przetargi na 1 286,2 ha dla rolników zamierzających powiększyć gospodarstwo rodzinne) **i 2 554 przetargi ograniczone na dzierżawę 30,14 tys. ha** (w tym 2 548 przetargów na 30,11 tys. ha dla rolników zamierzających powiększyć gospodarstwo rodzinne).

Rozstrzygnięto 222 przetargi ograniczone na sprzedaż 526,06 ha (w tym 221 przetargów na 525,99 ha na rzecz rolników powiększających gospodarstwo rodzinne). W 2022 r. powierzchnia sprzedana w przetargach ograniczonych stanowiła 17,6% gruntów sprzedanych w przetargach ogółem. **Rozstrzygnięto 2 105 przetargów ograniczonych na dzierżawę 25,95 tys. ha** (w tym 2 100 przetargów na 25,93 tys. ha dla rolników zamierzających powiększyć gospodarstwo rodzinne).

Skuteczność przetargów ograniczonych na sprzedaż mierzona liczbą przetargów rozstrzygniętych do przetargów odbytych wyniosła 39%, a skuteczność przetargów ograniczonych mierzona powierzchnią rozstrzygniętych przetargów do zaoferowanej powierzchni do sprzedaży wyniosła 41%. Analogiczny wskaźnik dla przetargów ograniczonych na dzierżawę wyniósł odpowiednio 82% i 86%. Średnia powierzchnia nieruchomości sprzedanych w przetargach ograniczonych wyniosła 2,4 ha i była o 1,8 ha wyższa od średniej powierzchni wszystkich nieruchomości rolnych sprzedanych w trybie przetargowym oraz bezprzetargowym w 2022 r.

²⁶ Ukur wprowadziła definicję gospodarstwa rodzinnego – jednym z kryteriów uznania gospodarstwa za gospodarstwo rodzinne jest jego powierzchnia użytków rolnych, która nie może przekraczać 300 ha.

2.2.2. Sprzedaż nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

Od początku gospodarowania Zasobem (tj. od 1992 r.) do końca 2022 r. z Zasobu WRSP sprzedano 2 731,0 tys. ha gruntów, tj. 57,4% powierzchni przejętej do Zasobu, w tym 2 626,2 tys. ha gruntów bez transakcji obejmujących: grunty pod budynkami (również mieszkalnymi) i wyodrębnionymi obiektami, grunty o specyficznym charakterze (np. ze złożami kopalin i pod wodami), a także grunty nierolne.

Tabela 1. Powierzchnia gruntów sprzedanych z Zasobu WRSP* wg grup obszarowych**

Wyszczególnienie	Od 1992 r. do 31.12.2022 r.			W 2022 r.		
	Ogółem	z tego		Ogółem	z tego	
		Osoby fizyczne	Osoby prawne		Osoby fizyczne	Osoby prawne
Grupa obszarowa (w ha)						
do 2,00	137 899	135 577	2 322	1 704	1 644	59
2,01–4,99	147 358	143 615	3 743	133	120	13
5,00–9,99	182 112	175 769	6 344	111	103	8
10,00–19,99	290 131	275 521	14 611	180	161	18
20,00–49,99	694 775	624 699	70 076	287	287	-
50,00–99,99	221 913	189 389	32 524	225	225	-
100,00–499,99	703 922	473 263	230 660	981	554	427
100,00–299,99	x	x	x	981	554	427
300,00–499,99	x	x	x	-	-	-
500,00–999,99	187 484	89 437	98 047	-	-	-
1000,00 i więcej	60 639	16 622	44 017	-	-	-
Ogółem	2 626 234	2 123 891	502 343	3 620	3 095	525
w tym do 99,99	1 674 189	1 544 570	129 619	2 639	2 541	98
100,00 i więcej	952 045	579 321	372 724	981	554	427

* Bez transakcji obejmujących grunty pod budynkami, również mieszkalnymi, wyodrębnionymi obiektami, grunty o specyficznym charakterze (np. ze złożami kopalin, pod wodami) oraz grunty nierolne.

** W 2004 r. wprowadzono dodatkowe przedziały obszarowe 100,00–299,99 ha i 300,00–499,99 ha w związku z ustanowieniem obszaru gospodarstwa rodzinnego na 300 ha.

Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone.

Źródło: dane KOWR.

Od dnia wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 14 kwietnia 2016 r. o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (tj. od 30 kwietnia 2016 r.) **podstawową formą zagospodarowania państwowych gruntów stała się dzierżawa, a nie jak w ubiegłych latach sprzedaż.**

Zgodnie z przepisami ww. ustawy sprzedaż nieruchomości lub ich części wchodzących w skład Zasobu WRSP została wstrzymana na 10 lat, z wyłączeniem:

- nieruchomości i ich części przeznaczonych w:
 - miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego lub
 - studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, lub
 - ostatecznej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu na cele inne niż rolne, w szczególności na parki technologiczne, parki przemysłowe, centra biznesowo-logistyczne, składy magazynowe, inwestycje transportowe, budownictwo mieszkaniowe, obiekty sportowo-rekreacyjne, lub
- nieruchomości położonych w granicach specjalnych stref ekonomicznych, lub

- domów, lokali mieszkalnych, budynków gospodarczych i garaży wraz z niezbędnymi gruntami oraz ogródków przydomowych, lub
- nieruchomości rolnych o powierzchni do 2 ha,
- udziałów we współwłasności nieruchomości, o których mowa powyżej.

Ustawowe ograniczenia i uwarunkowania, które zaczęły obowiązywać od dnia wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 14 kwietnia 2016 r. o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw, spowodowały że sprzedaż nieruchomości rolnych możliwa jest na ściśle określonych warunkach i dotyczy jedynie następujących sytuacji:

- gdy nieruchomość rolna ma powierzchnię do 2 ha,
- w przypadku nieruchomości rolnej o większej powierzchni (po uzyskaniu zgody Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi) o ile sprzedaż taka jest szczególnie uzasadniona ze względów społeczno-gospodarczych.

Wobec tego w 2022 r. OT KOWR przygotowywały do sprzedaży głównie nieruchomości o powierzchniach do 2 ha. Niewielkie powierzchniowo nieruchomości rolne nie cieszyły się zainteresowaniem rolników, co miało wpływ na skuteczność ogłaszanych przetargów. Pomimo zaoferowania do sprzedaży gruntów rolnych w przetargach ograniczonych na rzecz rolników indywidualnych grunty znalazły nabywców jedynie w co piątym przypadku. W większości były to nieruchomości pochodzące z byłego Państwowego Funduszu Ziemi, charakteryzujące się niską bonitacją gleb.

W 2022 r. nastąpiła również sprzedaż nieruchomości rolnych o większej powierzchni, po uzyskaniu zgody Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Wydano 112 zgód na sprzedaż 1 904,5 ha, w tym 44 zgody na sprzedaż gruntów o powierzchni 2–5 ha (łącznie 139,4 ha). Sprzedano 70 nieruchomości o powierzchni 1 884 ha.

W 2022 r. zrealizowana sprzedaż nieruchomości Zasobu WRSP wyniosła 5 003 ha. Z tej powierzchni uprawnionym podmiotom sprzedano **bez przetargu 2 312 ha** (w tym 1 688 ha dzierżawcom w ramach przysługującego im prawa pierwszeństwa w nabyciu), **a 2 690 ha sprzedano w trybie przetargowym**. W ogólnej powierzchni sprzedanych nieruchomości **sprzedaż gruntów rolnych** wyniosła **3 631 ha**, w tym **3 620 ha**, dla których badano średnie ceny sprzedaży gruntów rolnych.

W strukturze obszarowej gruntów sprzedanych w 2022 r., podobnie jak w latach ubiegłych, dominowały – pod względem liczby zawartych umów – nieruchomości mniejsze obszarowo. W ogólnej liczbie **3 482 zawartych umów sprzedaży** (bez transakcji obejmujących: grunty pod budynkami, również mieszkalnymi, wyodrębnionymi obiektami, wodami i służące do wydobywania m.in. kopaliny, a także grunty nierolne²⁷) 3 389 umów (97,3%) stanowiły

²⁷ KOWR monitoruje zmiany cen i czynszów płaconych za grunty rolne przez nabywców i dzierżawców nieruchomości Zasobu. Z tego względu z obserwacji wyłączono transakcje dotyczące gruntów zabudowanych lub o specyficznym charakterze (np. pod wodami, samodzielnymi obiektami, służące do wydobywania kopaliny), a także gruntów nierolnych. Nie uwzględniono także transakcji charakteryzujących się ekstremalnymi cenami lub czynszami. W rezultacie obserwacja dotyczy około 97% gruntów sprzedanych i 98% gruntów wydzierżawionych. Monitorowanie obejmuje

umowy zawarte na zakup nieruchomości o powierzchni do 2 ha, a 61 umów (1,8%) zawarto na zakup nieruchomości o powierzchni od 2,01 do 9,99 ha. Na nieruchomości o powierzchni od 10 do 99,99 ha zawarto 26 umów (0,7%), a na sprzedaż nieruchomości o powierzchni 100 i więcej ha zawarto 6 umów (0,2%). W 2022 r. średnia powierzchnia sprzedanych nieruchomości na 1 umowę wyniosła 1,04 ha, w tym w grupach obszarowych do 100 ha – 0,76 ha, a powyżej 100 ha – 163,49 ha. Nieruchomości pochodziły głównie z byłego Państwowego Funduszu Ziemi i były mniej atrakcyjne rolniczo.

Tabela 2. **Liczba umów zawartych na sprzedaż gruntów z Zasobu WRSP* wg grup obszarowych****

Wyszczególnienie	Od 1992 r. do 31.12.2022 r.			W 2022 r.		
	Ogółem	z tego		Ogółem	z tego	
		Osoby fizyczne	Osoby prawne		Osoby fizyczne	Osoby prawne
Grupa obszarowa (w ha)						
do 2,00	204 620	201 299	3 321	3 389	3 275	114
2,01–4,99	46 489	45 346	1 143	45	40	5
5,00–9,99	25 645	24 752	893	16	15	1
10,00–19,99	20 479	19 481	998	12	11	1
20,00–49,99	21 252	19 294	1 958	10	10	-
50,00–99,99	3 130	2 689	441	4	4	-
100,00–499,99	3 028	2 159	869	6	3	3
100,00–299,99	x	x	x	6	3	3
300,00–499,99	x	x	x	-	-	-
500,00–999,99	295	143	152	-	-	-
1000,00 i więcej	37	12	25	-	-	-
Ogółem	324 975	315 175	9 800	3 482	3 358	124
w tym do 99,99	321 615	312 861	8 754	3 476	3 355	121
100,00 i więcej	3 360	2 314	1 046	6	3	3

* Bez transakcji obejmujących grunty pod budynkami, również mieszkalnymi, wyodrębnionymi obiektami, grunty o specyficznym charakterze (np. ze złożami kopalin, pod wodami) oraz grunty nierolne.

** W 2004 r. wprowadzono dodatkowe przedziały obszarowe 100,00–299,99 ha i 300,00–499,99 ha w związku z ustanowieniem obszaru gospodarstwa rodzinnego na 300 ha.

Źródło: dane KOWR.

W całym okresie działania na Zasobie WRSP (w latach 1992–2022), na ogólną liczbę 325,0 tys. umów sprzedaży (również bez transakcji obejmujących: grunty pod budynkami, także mieszkalnymi, wyodrębnionymi obiektami, wodami i służącymi do wydobywania kopalin, jak też grunty nierolne), 204,6 tys. umów (63,0%) dotyczyło nieruchomości do 2 ha, a 72,1 tys. umów (22,2%) zawarto na sprzedaż gruntów w przedziale od 2,01 do 9,99 ha. Na sprzedaż gruntów o powierzchni od 10 do 99,99 ha zawarto 44,9 tys. umów (13,8%), a na sprzedaż nieruchomości o powierzchni 100 ha i więcej – 3,4 tys. umów (1,0%).

dane na moment zawarcia umowy, co oznacza, że nie wyłączono z niego umów anulowanych lub rozwiązanych, a w części dotyczącej dzierżawy nie uwzględniono także zmiany obszaru dzierżaw aneksami do wcześniej zawartych umów. Uzyskiwane w przetargach ceny transakcyjne gruntów rolnych Zasobu WRSP oraz poziomy czynszów w grupach obszarowych wynikają m.in. z czynnika koniunktury oraz lokalnych różnic w popycie na zakup lub dzierżawę.

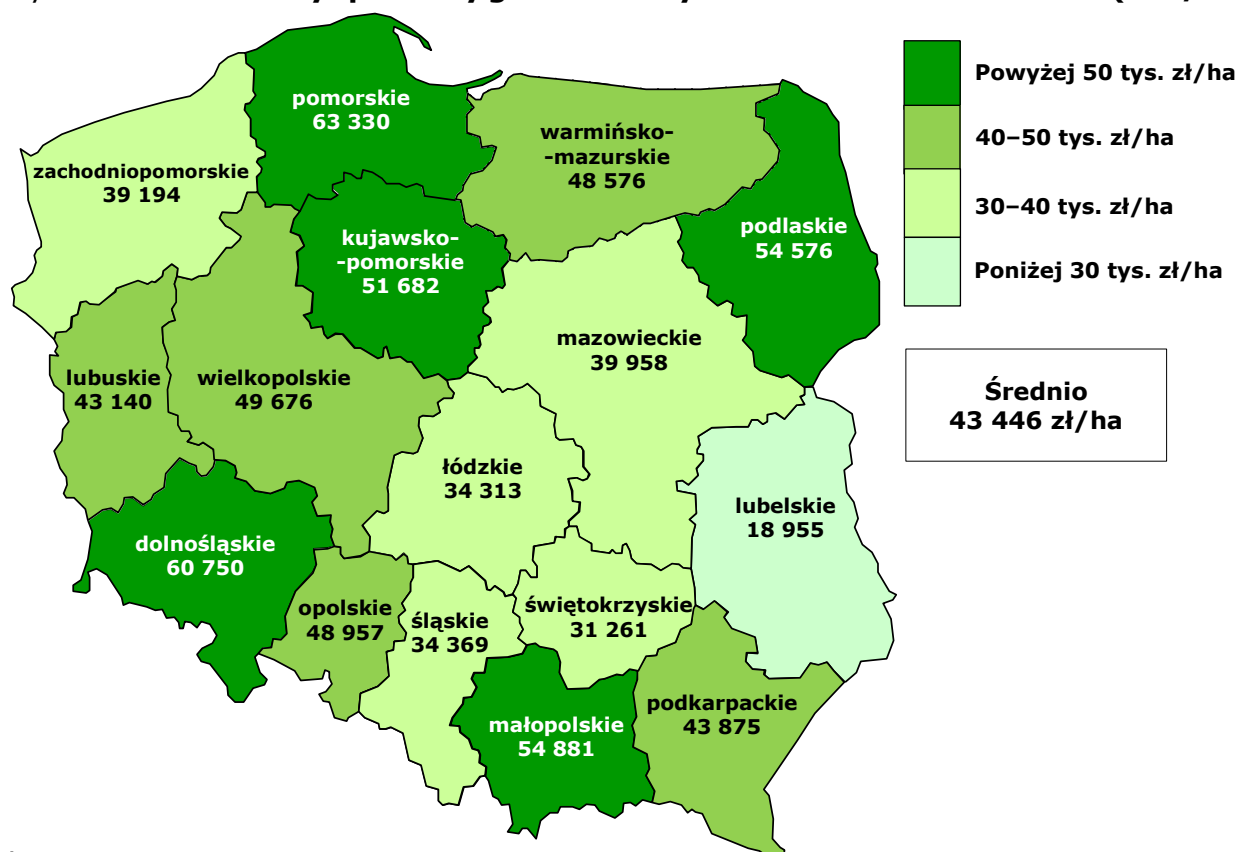
Nabywcami nieruchomości Zasobu WRSP są zarówno osoby fizyczne, jak i prawne.

Struktura udziału obu tych grup nabywców wskazuje, że w całym okresie działania na Zasobie WRSP (w latach 1992–2022) osoby prawne stanowiły około 3,0% ogółu nabywców (wg liczby zawartych umów) oraz były one zainteresowane nieruchomościami większymi obszarowo. W 2022 r. średnia powierzchnia nieruchomości sprzedanych na 1 umowę osobom prawnym wyniosła 4,23 ha (1,49 ha – w 2021 r.), a osobom fizycznym – 0,92 ha (0,90 ha – w 2021 r.).

W 2022 r. najwyższą średnią cenę za 1 ha uzyskano w województwie **pomorskim (63 330 zł/ha)**, a następnie w: **dolnośląskim (60 750 zł/ha)**, **małopolskim (54 881 zł/ha)**, **podlaskim (54 576 zł/ha)** i **kujawsko-pomorskim (51 682 zł/ha)**.

W transakcjach sprzedaży gruntów rolnych zawartych przez KOWR w 2022 r. uzyskano za 1 ha **średnią cenę** w wysokości **43 446 zł**.

Wykres 5. Średnie ceny sprzedaży gruntów rolnych z Zasobu WRSP w 2022 r. (w zł/ha)

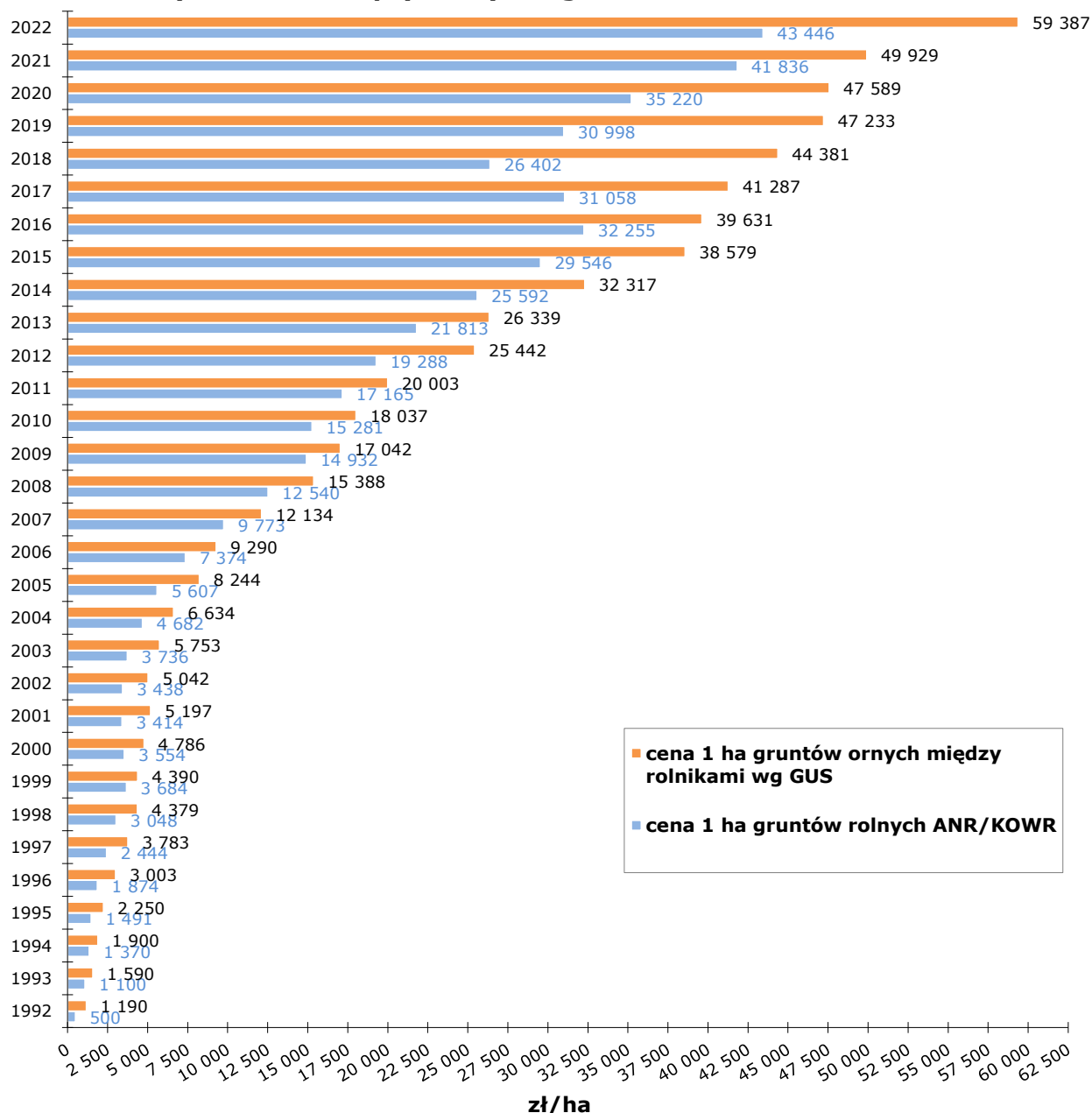
Źródło: dane KOWR.

Od 2004 r. do 2016 r. średnie roczne ceny uzyskiwane za grunty rolne miały wyraźną tendencję rosnącą. Dotyczyło to wszystkich grup obszarowych i regionów kraju. W latach 2017–2018 nastąpił spadek cen (w 2017 r. o 4% w porównaniu z 2016 r., a w 2018 r. o 15% w porównaniu z 2017 r.). Natomiast wzrost cen sprzedaży gruntów rolnych odnotowano kolejno w 2019 r. (o 17% w stosunku do 2018 r.), w 2020 r. (o 14% w porównaniu do 2019 r.), w 2021 r. (o 19% w porównaniu do 2020 r.) i w 2022 r. (o 4% w porównaniu do 2021 r.).

Tendencje wzrostowe cen **gruntów rolnych** występują w obrocie prywatnym. Jak wynika z informacji GUS, ceny użytków rolnych wynosiły w 2022 r. średnio w kraju 57 958 zł/ha

(od 33 792 zł/ha w województwie zachodniopomorskim do 75 142 zł/ha w województwie wielkopolskim). Wzrost cen sprzedaży użytków rolnych w obrocie prywatnym w 2022 r. w porównaniu z 2021 r. wyniósł 18,8%.

Wykres 6. **Ceny gruntów rolnych uzyskiwane przez ANR/KOWR i ceny gruntów ornych w obrocie prywatnym wg GUS**

Źródło: dane KOWR i Bank Danych Lokalnych GUS (data odczytu – maj 2023 r.).

Z porównania danych GUS i ANR (obecnie KOWR) wynika, że średnie ceny **gruntów ornych** w obrocie prywatnym w latach 1992–2005 były o 40–50% wyższe niż średnie ceny gruntów rolnych uzyskiwane przez ANR. Od 2006 r. różnica ta zmalała i utrzymuje się na poziomie 20–30%. Przy analizie powyższych danych należy mieć na uwadze, że w skład średniej ceny gruntów rolnych uzyskiwanej przez ANR wchodziły ceny gruntów ornych, łąk, pastwisk i nieużytków. Natomiast GUS do 2004 r. podawał dane dotyczące średnich cen tylko gruntów ornych, a od 2005 r. podaje średnie ceny oddzielnie dla gruntów ornych i łąk,

jednak dla kontynuacji porównań podano ceny gruntów ornych wg GUS. W 2022 r. średnia cena za grunty orne w obrocie prywatnym wyniosła **59 387 zł/ha**.

Oprócz nieruchomości Zasobu WRSP sprzedawano także obiekty rolno-przemysłowe, usługowe i handlowe, zespoły dworskie i pałacowo-parkowe, jak również jeziora (mające charakter wód stojących) oraz stawy. Do końca 2022 r. sprzedano m.in.: 617 gorzelni, winiarni i browarów (74%), 584 suszarnie zbóż i zielonek (66%), 390 mieszalni pasz (63%), 85 obiektów hotelowo-restauracyjnych (70%), 303 sklepy (83%) i 1 508 zabytkowych zespołów dworskich i pałacowo-parkowych (63%)²⁸. W 2022 r. sprzedano 12 nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków z zastosowaniem obniżenia ceny sprzedaży²⁹.

Z przejętych **274,4 tys. ha** gruntów pod jeziorami³⁰, na podstawie specustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2022 r. poz. 2625, z późn. zm.), przekazano regionalnym zarządom gospodarki wodnej i marszałkom województw 241,2 tys. ha i sprzedano 2,2 tys. ha (dotyczy jezior o wodach stojących). Z powierzchni **50,4 tys. ha** przejętych stawów (po uwzględnieniu zmian klasyfikacyjnych wód) sprzedano 23,4 tys. ha i przekazano nieodpłatnie 7,5 tys. ha. W dzierżawie pozostawało 16,3 tys. ha, zaś w zarządzie i wieczystym użytkowaniu – 2,3 tys. ha, a w innych formach zagospodarowania i do rozdysponowania 0,97 tys. ha.

Równolegle prowadzono sprzedaż gruntów o charakterze inwestycyjnym. W 2022 r. powierzchnia sprzedaży gruntów nierolnych wyniosła **1 371,9 ha**, w tym **1 371,1 ha**, dla których badano średnie ceny sprzedaży gruntów nierolnych. Dokonano **1 777 transakcji sprzedaży**, a średnia cena 1 ha gruntów wyniosła **568,3 tys. zł**. Na wyżej wymienioną cenę najbardziej wpływały transakcje sprzedaży w OT w: Warszawie, Częstochowie, Poznaniu, Szczecinie i Opolu. Najwięcej gruntów nierolnych w 2022 r. sprzedano w OT we Wrocławiu (285 ha), Gorzowie Wlkp. (190 ha), Opolu (154 ha) i Olsztynie (133 ha). Wśród nabywców gruntów nierolnych przeważały osoby fizyczne, które stanowiły 83% nabywców ogółem.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami³¹ nieruchomości Zasobu mogą także nabywać cudzoziemcy po uzyskaniu stosownych zezwoleń. Od początku gospodarowania Zasobem WRSP do końca 2022 r. **cudzoziemcy zakupili 2 461,0 ha** (tj. około 0,1% wszystkich sprzedanych gruntów) na podstawie **416 zawartych umów. W 2022 r. cudzoziemcy zakupili 12,4 ha na podstawie 16 zawartych umów.** Były to w większości grunty o charakterze nierolnym. Niezmiennie od kilku lat głównymi (pod względem liczby zawartych umów) nabywcami gruntów Zasobu WRSP są inwestorzy niemieccy, niderlandzcy i duńscy, a nieruchomości nabywane przez cudzoziemców znajdują się głównie na terenie województw: warmińsko-mazurskiego, śląskiego, dolnośląskiego, zachodniopomorskiego oraz lubuskiego.

²⁸ Procentowy udział sprzedanych obiektów odnosi się do ich stanu po weryfikacji.

²⁹ Zgodnie z art. 30 ust. 4 ugnrSP.

³⁰ Po uwzględnieniu zmian klasyfikacyjnych wód.

³¹ Ustawa z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (Dz. U. z 2017 r. poz. 2278).

Nabywcami nieruchomości Zasobu WRSP mogą być również podmioty polskie z udziałem kapitału zagranicznego, niebędące cudzoziemcami. Od 1 stycznia 2001 r. nie jest wymagana zgoda organów administracji państwowej na zawarcie umowy sprzedaży nieruchomości Zasobu podmiotom z udziałem zagranicznym, niebędącym cudzoziemcami (jak również dla umów dzierżawy – także przez cudzoziemców), wobec tego brak jest możliwości dokładnej identyfikacji tych podmiotów³². Można jedynie szacować, że do końca 2022 r. podmioty te kupiły z Zasobu WRSP nieruchomości o powierzchni **65,5 tys. ha**, tj. 2,4% wszystkich gruntów sprzedanych przez ANR/KOWR³³. W 2022 r. podmioty polskie z udziałem kapitału zagranicznego niebędące cudzoziemcami nie nabyły nieruchomości Zasobu WRSP.

Szczególną grupę nabywców nieruchomości Zasobu WRSP stanowią osoby fizyczne określane jako **Zabużanie**. Nabywanie nieruchomości Zasobu przez Zabużan uregulowała ustawa z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2097), a przed jej wejściem w życie – ustawa z dnia 12 grudnia 2003 r. o zaliczaniu na poczet ceny sprzedaży albo opłat z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości Skarbu Państwa wartości nieruchomości pozostawionych poza obecnymi granicami państwa polskiego (Dz. U. z 2004 r. Nr 6, poz. 39, z późn. zm.).

Osoby z uprawnieniami zabużańskimi mogą uczestniczyć w organizowanych przetargach na sprzedaż nieruchomości Zasobu. Od wejścia w życie przepisów ww. ustaw do końca 2022 r. Zabużanie zakupili z Zasobu WRSP 5,5 tys. ha za łączną kwotę 102,8 mln zł, w tym „uprawnieniami” zapłacili 97,2 mln zł (94,5%). W 2022 r. osoby z uprawnieniami zabużańskimi nabyły z Zasobu WRSP 2,1 ha w ramach dwóch umów o wartości 89 tys. zł.

KOWR, niezależnie od sprzedaży Zabużanom nieruchomości Zasobu WRSP, został ustawowo zobowiązany do przeznaczania na **Fundusz Rekompensacyjny** (utworzony w celu wypłaty Zabużanom rekompensat w postaci pieniężnej) wpływów ze sprzedaży nieruchomości Zasobu WRSP z ich częściami składowymi – realizowanej w trybach przetargowych o łącznej powierzchni nie mniejszej niż 400 tys. ha – oraz wpływów z tytułu odpłatnego korzystania z mienia Zasobu WRSP. Sposób naliczania zobowiązania wobec funduszu określił Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w drodze rozporządzenia³⁴.

W 2022 r. do Funduszu Rekompensacyjnego została przekazana kwota 649 mln zł.

Łącznie od 2006 r. do końca 2022 r. Fundusz Rekompensacyjny został zasilony kwotą 6 222,9 mln zł.

³² Ustawa z dnia 19 listopada 1999 r. Prawo działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 101, poz. 1178, z późn. zm.) uchyliła ustawę z dnia 14 czerwca 1991 r. o spółkach z udziałem zagranicznym m.in. w części dotyczącej uzyskiwania przez podmioty z udziałem kapitału zagranicznego zgody Ministra Skarbu Państwa na przeniesienie własności lub używanie mienia państwowej osoby prawnej.

³³ Liczba umów i powierzchnia obejmuje korektę z wcześniejszych okresów.

³⁴ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (Dz. U. poz. 1746, z późn. zm.).

2.2.3. Inne formy trwałego rozdysponowania mienia Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

Ustawa z 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, a także inne przepisy, upoważniają bądź zobowiązują KOWR do **nieodpłatnego przekazywania części gruntów Zasobu WRSP uprawnionym podmiotom**. W latach 1992–2022 przekazano nieodpłatnie jednostkom samorządu terytorialnego (głównie gminom) z różnych tytułów – 60,3 tys. ha gruntów, Lasom Państwowym – 155,5 tys. ha, kościelnym osobom prawnym różnych wyznań – 90,4 tys. ha oraz innym uprawnionym podmiotom – 67,1 tys. ha.

Tabela 3. **Nieodpłatne przekazywanie gruntów z Zasobu WRSP**

Nieodpłatne przekazanie gruntów z Zasobu WRSP	Od 1992 r. do 31.12.2022 r. (w ha)	W tym w 2022 r. (w ha)
– jednostkom samorządu terytorialnego	60 325	513
– Lasom Państwowym	155 549	312
– na rzecz kościelnych osób prawnych	90 403	66
– innym uprawnionym podmiotom (np. parkom narodowym, spółdzielniom mieszkaniowym, Polskiej Akademii Nauk, Izbowi Rolniczym, Krajowej Radzie Izb Rolniczych, państwowym szkołom wyższym lub państwowym jednostkom badawczo-rozwojowym, fundacjom i organizacjom pożytku publicznego, nadanie na własność osobom – dożywotnim użytkownikom)	67 142	804
– grunty pod wodami, przekazane organom właściwym do spraw gospodarowania wodami publicznymi	246 844	6 068
– wniesione jako aport do spółek	24 848	132
– rozdysponowane trwale w pozostałych formach	37 440	430
Ogółem	682 552	8 324

Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone.
Źródło: dane KOWR.

Nieodpłatne przekazywanie gruntów Zasobu WRSP na rzecz jednostek samorządu terytorialnego (gmin, powiatów, województw) realizowane jest w szczególności na cele związane z inwestycjami infrastrukturalnymi wykonywanymi przez te jednostki, przy czym majątek przekazywany jest gminom z niezbędnymi gruntami, służącymi wykonywaniu innej działalności niż gospodarcza (np.: parki, przedszkola, świetlice).

Nieruchomości wchodzące w skład Zasobu WRSP mogą zostać w drodze umowy nieodpłatnie przekazane na własność jednostce samorządu terytorialnego:

- na cele związane z realizacją inwestycji w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. o szczególnych zasadach przygotowania do realizacji inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1812),
- w celu umożliwienia realizacji miejscowego planu odbudowy, o którym mowa w ustawie z dnia 11 sierpnia 2001 r. o szczególnych zasadach odbudowy, remontów i rozbiórek obiektów budowlanych zniszczonych lub uszkodzonych w wyniku działania żywiołu (Dz. U. z 2020 r. poz. 764, z późn. zm.),
- na cele związane z realizacją inwestycji infrastrukturalnych służących wykonywaniu zadań realizowanych przez te jednostki – pod warunkiem że jest to zgodne z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, miejscowego planu rewitalizacji,

- ostateczną decyzją o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, a w przypadku braku miejscowego planu lub ostatecznej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- zabudowane obiektami infrastruktury technicznej towarzyszącej budynkom mieszkalnym wraz z mieniem niezbędnym do korzystania z tej infrastruktury (zgodnie z art. 44 ugrnSP).

Przejęciu przez jednostki samorządu terytorialnego podlegały nieruchomości z Zasobu na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872, z późn. zm.). W związku z art. 60 ww. ustawy mienie Skarbu Państwa, będące we władaniu instytucji i państwowych jednostek organizacyjnych przejmowanych z dniem 1 stycznia 1999 r. przez jednostki samorządu terytorialnego (na podstawie ww. ustawy oraz tzw. ustawy kompetencyjnej³⁵), z tym dniem stało się z mocy prawa mieniem właściwych jednostek samorządu terytorialnego. Przepis ten dotyczy także mienia Zasobu WRSP będącego w zarządzie państwowych jednostek organizacyjnych, które z dniem 1 stycznia 1999 r. zostały przejęte przez jednostki samorządu terytorialnego (domy opieki społecznej i średnie szkoły rolnicze przejęte przez starostów). W 2022 r. nieodpłatnie przekazywano na rzecz jednostek samorządu terytorialnego głównie grunty związane z realizacją zadań związanych z kulturą i kulturą fizyczną (np. pod place zabaw, boiska).

Przekazywanie nieruchomości na rzecz Lasów Państwowych odbywało się z uwzględnieniem przepisów ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2022 r. poz. 672, z późn. zm.)³⁶ oraz założeń „Krajowego programu zwiększania lesistości”. Lasy przejęte do Zasobu WRSP, po ich geodezyjnym wydzieleniu, przekazano nieodpłatnie Państwowemu Gospodarstwu Leśnemu – Lasy Państwowe. Grunty wchodzące w skład Zasobu mogły być również przekazane nieodpłatnie Lasom Państwowym do zalesienia. Przekazanie gruntów wydzielonych geodezyjnie przeznaczonych do zalesienia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (albo w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu) następowało na wniosek ANR/KOWR w drodze decyzji starosty. Inne grunty nadające się do zalesienia, ale nieprzewidziane na ten cel w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego można było przekazywać nieodpłatnie Lasom Państwowym w drodze umowy.

Od 1992 r. do końca 2022 r. przejęto do Zasobu WRSP łącznie ponad 170 tys. ha lasów, gruntów leśnych i zadrzewionych, w tym 109,7 tys. ha lasów. Niezależnie od ich sukcesywnego przekazywania Lasom Państwowym są one rozdysponowywane

³⁵ Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. Nr 106, poz. 668, z późn. zm.).

³⁶ Ustawa z dnia 26 listopada 2010 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z realizacją ustawy budżetowej (Dz. U. Nr 238, poz. 1578, z późn. zm.) uchyliła art. 24 ust. 4a ugrnSP w brzmieniu: „Agencja może nieodpłatnie przekazywać Lasom Państwowym wydzielone geodezyjnie lasy, a także grunty nadające się do zalesienia, inne niż określone w ust. 4. Przekazanie następuje w drodze umowy zawartej między Prezesem Agencji a Dyrektorem Generalnym Lasów Państwowych.”.

w takich samych formach jak pozostałe grunty, tj. są sprzedawane, przekazywane w dzierżawę lub przekazywane nieodpłatnie innym uprawnionym podmiotom.

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. w Zasobie WRSP pozostawało **28,1 tys. ha lasów**, w tym 14,7 tys. ha rozdysponowano nietrwale w formie dzierżawy. Pozostała powierzchnia znajduje się na działkach nierozdysponowanych, rozdrobionych, położonych w większości w Polsce północno-zachodniej.

Do końca 2022 r. zgłoszono Lasom Państwowym około **166 tys. ha gruntów do zalesienia**, w tym 145 tys. ha objęto przeglądami, w wyniku których zakwalifikowano do przekazania około 132,8 tys. ha. Faktycznie przekazano protokolarnie 138,8 tys. ha. Przekazania dotyczą w dużej mierze gruntów klas VI i VIz położonych na wododziałach i zbiornikach wód podziemnych oraz stanowiących enklawy i półenklawy wśród lasów zarządzanych przez Lasy Państwowe oraz przylegające do takich lasów.

Rozpatrywanie wniosków kościelnych osób prawnych³⁷ o zaspokojenie roszczeń z tytułu utraty własności nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa następuje w postępowaniu regulacyjnym. Regulowanie tych roszczeń może polegać na:

- przywróceniu własności upaństwowionych nieruchomości rolnych i nierolnych lub ich części, wówczas gdy znajdują się one w Zasobie WRSP,
- wydzieleniu z Zasobu odpowiednich nieruchomości zamiennych w przypadku braku możliwości przywrócenia utraconej nieruchomości rolnej oraz w razie jednoznacznego stwierdzenia braku możliwości zrealizowania uprawnień kościelnych osób prawnych z mienia innych jednostek niż KOWR, które władają upaństwowionymi nieruchomościami rolnymi.

Niezależnie od możliwości zaspokojenia roszczeń kościelnych osób prawnych w postępowaniach regulacyjnych mogą one także występować o nieodpłatne przyznanie nieruchomości na utworzenie lub powiększenie gospodarstw rolnych albo na cele sprawowania kultu religijnego lub działalności w zakresie m.in. charytatywno-opiekuńczym i oświatowo-wychowawczym.

Do 31 grudnia 2022 r. przekazano z Zasobu WRSP kościelnym osobom prawnym łącznie 90,4 tys. ha. Jednocześnie w **2022 r.** kościelnym osobom prawnym przekazano **66 ha.** Zdecydowana większość postępowań dotyczyła nieodpłatnych przekazania nieruchomości osobom prawnym Kościoła Katolickiego (91,4% przekazanej powierzchni).

Niezależnie od wymienionych głównych tytułów nieodpłatnych przekazania gruntów **KOWR przekazuje nieruchomości Skarbu Państwa innym podmiotom uprawnionym w trybie ugnrSP lub w trybie innych przepisów.** Z łącznej powierzchni **67,1 tys. ha** największy areał został przekazany na rzecz osób – dożywotnich użytkowników (18,7 tys. ha) oraz **parkom narodowym**, w związku z utworzeniem parku lub zmianą jego granic (13,4 tys. ha). Ponad 10,4 tys. ha przekazano też byłym właścicielom w trybie przywracania własności nieruchomości.

³⁷ Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1347, z późn. zm.).

Od 1992 r. do 31 grudnia 2022 r. w aportach do spółek prawa handlowego wniesiono 24,8 tys. ha (w 2022 r. – 132 ha). Przedmiotem wniesienia aportem było również: 135 zabytkowych zespołów dworskich i pałacowo-parkowych, 176 obiektów socjalnych, kulturalnych i sportowych, 68 mieszalni pasz, 56 gorzelni, winiarni i browarów, 43 sklepy, 40 suszarni zbóż i zielonek. Do spółek wniesiono także w formie aportów 1 760 mieszkań.

Wykonując zapisy ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, **przekazano wody i grunty pokryte wodami**, które z mocy prawa przeszły w trwałe zarząd wymienionych w tej ustawie podmiotów. Od 1992 r. do 31 grudnia 2022 r. podmiotom tym (regionalnym zarządom gospodarki wodnej i marszałkom województw) zostało przekazane **246,8 tys. ha**, w tym **6,1 tys. ha** w 2022 r. Według stanu na 31 grudnia 2022 r. do przekazania pozostawało około 25,9 tys. ha gruntów. Tempo przekazywania gruntów pod wodami nie zależy od KOWR, gdyż zgodnie z zapisami ustawy, ich przejście stwierdza właściwy starosta na wniosek zainteresowanego.

Od 1992 r. do 31 grudnia 2022 r. z Zasobu WRSP trwale rozdysponowano także na pozostałe cele **37,4 tys. ha** (przekształcenie prawa użytkowania wieczystego w prawo własności, rozdysponowanie w trybie przepisów o scalaniu i wymianie gruntów oraz zniesienie współwłasności). W 2022 r. w tej grupie rozdysponowań z Zasobu WRSP przekazano **430 ha**.

Zgodnie z art. 24 ust. 7a ugnrSP Prezes ANR, na wniosek ministra właściwego do spraw rozwoju wsi w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki, mógł do końca 2010 r. nieodpłatnie (w drodze umowy) przekazać na własność zarządzającemu **specjalną strefą ekonomiczną** – w rozumieniu ustawy z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 91) – nieruchomości wchodzące w skład Zasobu **przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na cele inwestycyjne**. Podmiotom zarządzającym specjalnymi strefami ekonomicznymi przekazano łącznie około **300 ha**. W wyniku wprowadzenia ustawy z dnia 26 listopada 2010 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z realizacją ustawy budżetowej, z dniem 1 stycznia 2011 r. zakończyła się możliwość nieodpłatnego przekazania nieruchomości zarządzającym specjalnymi strefami ekonomicznymi.

Na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości (Dz. U. z 2021 r. poz. 1961, z późn. zm.), KOWR przekazuje do KZN nieruchomości wchodzące w skład Zasobu WRSP **przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na cele mieszkaniowe**. **Do 31 grudnia 2022 r. przekazano z Zasobu WRSP do KZN łącznie 679,9 ha gruntów.**

Nieodpłatne przekazania pomniejszyły wpływy finansowe z tytułu zagospodarowania gruntów Zasobu WRSP, ale służyły rozwojowi lokalnych społeczności.

Ogółem od 1992 r. do końca grudnia 2022 r., w wyniku sprzedaży i nieodpłatnego przekazania z różnych tytułów uprawnionym podmiotom, z Zasobu WRSP ubyło 3 413,6 tys. ha (71,7% powierzchni przejętej), w tym 13,3 tys. ha w 2022 r.

2.2.4. Dzierżawa nieruchomości Zasobu WRSP

Głównym kierunkiem nietrwałego rozdysponowania i zagospodarowania nieruchomości Zasobu jest dzierżawa. Od początku gospodarowania Zasobem WRSP w 1992 r. dzierżawa nieruchomości rolnych była dogodnym sposobem użytkowania znacznych powierzchni, niewymagającym angażowania dużych środków finansowych, jak ma to miejsce przy nabywaniu nieruchomości. Wykupowi podlegały tylko ruchome środki trwałe i majątek obrotowy (głównie produkcja w toku), a płatność była często rozkładana na raty.

Zgodnie z ustawą o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa **umowy dzierżawy zawierane są na czas oznaczony**. Długość okresu zależy od charakteru i przeznaczenia nieruchomości (rolna zabudowana albo niezabudowana, pod budowę i eksploatację elektrowni wiatrowych).

Przy ustalaniu okresu dzierżawy, który w przypadku rolników indywidualnych – aby zapewnić stabilność funkcjonowania ich gospodarstw rodzinnych – co do zasady wynosi 10 lat, jest uwzględniana możliwość udziału dzierżawcy w programach finansowanych lub współfinansowanych ze środków pomocowych.

Wydzierżawienie nieruchomości rolnych na okres dłuższy niż 10 lat, z wyjątkiem nieruchomości pod budowę i eksploatację elektrowni wiatrowych, może nastąpić w szczególnych sytuacjach, np. gdy:

- nieruchomość wymaga poniesienia znacznych nakładów finansowych, aby było możliwe prowadzenie na niej działalności,
- przedmiotem dzierżawy są nieruchomości stawowe lub też grunty, na których znajdują się plantacje kultur wieloletnich,
- przemawiają za tym względy społeczno-gospodarcze (np. możliwość stworzenia nowych miejsc pracy, profil produkcji).

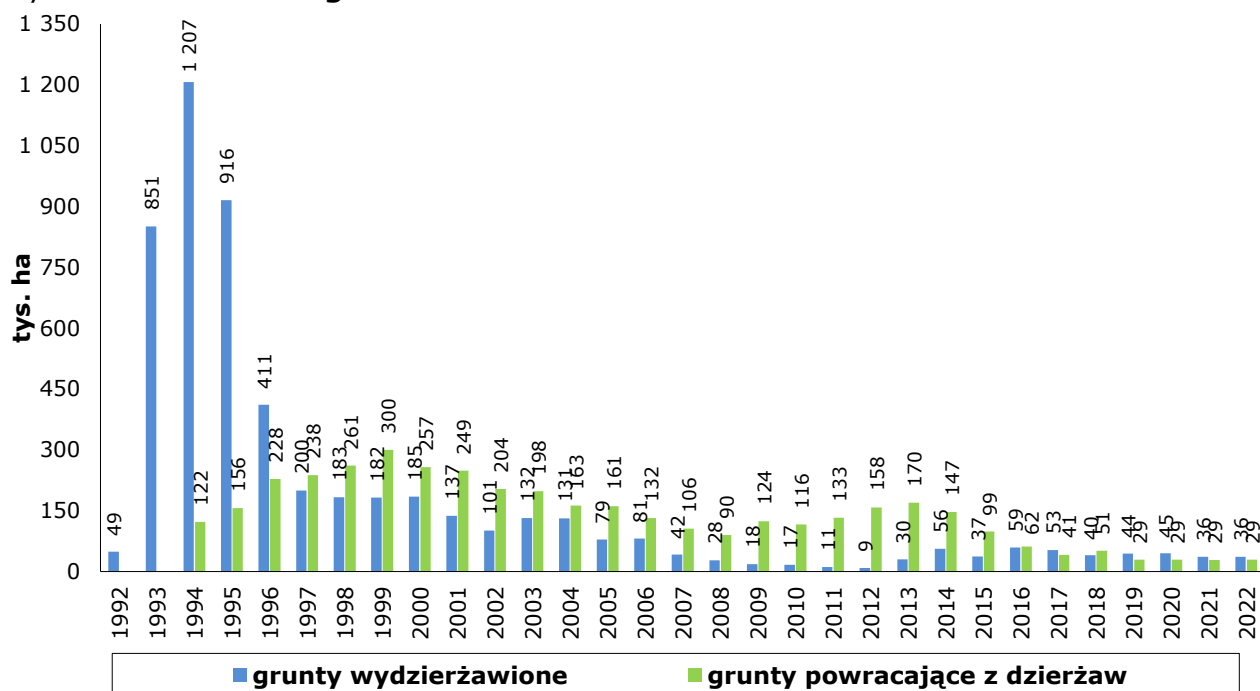
Działania KOWR pozytywnie wspierają poprawę struktury obszarowej gospodarstw rolnych poprzez wydłużanie dotychczas zawartych umów dzierżawy. W procedurze przedłużania dzierżawy wprowadzono stosowne preferencje korespondujące z obowiązującą polityką państwa w zakresie rozwoju gospodarstw rodzinnych.

Od początku działalności (tj. od 1992 r.) do 31 grudnia 2022 r. zaoferowano dzierżawcom 7,6 mln ha (w tym część gruntów więcej niż jednokrotnie), a wydzierżawiono (dane narastające) 5,1 mln ha (również część gruntów więcej niż jednokrotnie), na podstawie 362,8 tys. zawartych umów.

W 2022 r. wydzierżawiono ogółem 36,46 tys. ha, w tym 36,44 tys. ha gruntów rolnych na podstawie 3,8 tys. zawartych umów³⁸.

³⁸ Bez umów przedłużanych lub przywróconych.

Wykres 7. Dzierżawa gruntów Zasobu WRSP w latach 1992–2022

Źródło: dane KOWR.

Tabela 4. Powierzchnia gruntów wydierżawionych z Zasobu WRSP* wg grup obszarowych**

Wyszczególnienie	Od 1992 r. do 31.12.2022 r.			W 2022 r.		
	Ogółem	z tego		Ogółem	z tego	
		Osoby fizyczne	Osoby prawne		Osoby fizyczne	Osoby prawne
Grupa obszarowa (w ha)						
do 1,00	76 285	75 957	327	443	439	4
1,01–1,99	93 701	93 053	648	657	646	11
2,00–4,99	175 008	172 814	2 194	2 070	2 064	6
5,00–9,99	208 237	204 002	4 235	3 336	3 303	33
10,00–19,99	359 969	350 840	9 128	13 030	13 014	16
20,00–49,99	561 184	530 564	30 620	11 126	11 126	-
50,00–99,99	355 046	316 520	38 526	3 254	3 254	-
100,00–499,99	1 336 515	920 203	416 311	2 525	2 420	104
100,00–299,99	x	x	x	2 525	2 420	104
300,00–499,99	x	x	x	-	-	-
500,00–999,99	980 508	419 180	561 328	-	-	-
1000,00 i więcej	940 203	180 090	760 113	-	-	-
Ogółem	5 086 655	3 263 224	1 823 431	36 441	36 266	175
w tym do 99,99	1 829 429	1 743 751	85 679	33 916	33 846	70
100,00 i więcej	3 257 226	1 519 474	1 737 752	2 525	2 420	104

* Bez transakcji obejmujących grunty pod budynkami, również mieszkalnymi, wyodrębnionymi obiektami, grunty o specyficznym charakterze (np. ze złożami kopalin i pod wodami) oraz grunty nierolne.

** W roku 2004 wprowadzono dodatkowe przedziały obszarowe 100,00–299,99 ha i 300,00–499,99 ha w związku z ustanowieniem obszaru gospodarstwa rodzinnego na 300 ha.

Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone. Źródło: dane KOWR.

W całym okresie rozdysponowania Zasobu WRSP (w latach 1992–2022) dominowały umowy zawierane na dzierżawę działek rolnych do 1 ha (stanowiły 42,3% liczby wszystkich umów). W umowach zawieranych w 2022 r. dzierżawy tak małych nieruchomości stanowiły 24,0% ogólnej

liczby zawartych umów (w 2021 r. – 23,1%). W 2022 r. w grupie obszarowej od 1,01 do 9,99 ha liczba zawieranych umów dzierżawy kształtowała się na poziomie 40,8% (w 2021 r. – 44,4%), a udział umów w grupie obszarowej 10–99,99 ha wyniósł 34,8% (w 2021 r. – 31,9%).

Dzierżawcami nieruchomości są zarówno osoby fizyczne, jak i prawne. Od początku działalności w 1992 r. do 31 grudnia 2022 r. osoby fizyczne zawarły (narastająco) 98,0% ogólnej liczby umów dzierżawy, które obejmowały 64,2% wydzierżawionej powierzchni. Dzierżawcy, będący osobami fizycznymi, dzierżawili najczęściej nieruchomości o małych obszarach, zwłaszcza do 1 ha (42,9% umów zawartych przez osoby fizyczne). Osoby prawne natomiast częściej dzierżawiły nieruchomości duże, głównie w przedziale 100–499,99 ha (21,1% ogółu zawartych umów przez osoby prawne).

Tabela 5. **Liczba umów zawartych na dzierżawę gruntów z Zasobu WRSP* wg grup obszarowych****

Wyszczególnienie	Od 1992 r. do 31.12.2022 r.			W 2022 r.		
	Ogółem	z tego		Ogółem	z tego	
		Osoby fizyczne	Osoby prawne		Osoby fizyczne	Osoby prawne
Grupa obszarowa (w ha)						
do 1,00	153 386	152 720	666	918	912	6
1,01–1,99	66 846	66 440	406	451	447	4
2,00–4,99	56 386	55 752	634	652	648	4
5,00–9,99	29 277	28 696	581	454	452	2
10,00–19,99	25 600	24 982	618	881	879	2
20,00–49,99	18 509	17 570	939	402	402	-
50,00–99,99	5 142	4 606	536	45	45	-
100,00–499,99	5 641	4 149	1 492	16	15	1
100,00–299,99	x	x	x	16	15	1
300,00–499,99	x	x	x	-	-	-
500,00–999,99	1 415	632	783	-	-	-
1000,00 i więcej	561	135	426	-	-	-
Ogółem	362 763	355 682	7 081	3 819	3 800	19
w tym do 99,99	355 146	350 766	4 380	3 803	3 785	18
100,00 i więcej	7 617	4 916	2 701	16	15	1

* Bez transakcji obejmujących grunty pod budynkami, również mieszkalnymi, wyodrębnionymi obiektami, grunty o specyficznym charakterze (np. ze złożami kopalin i pod wodami) oraz grunty nierolne.

** W roku 2004 wprowadzono dodatkowe przedziały obszarowe 100,00–299,99 ha i 300,00–499,99 ha w związku z ustanowieniem obszaru gospodarstwa rodzinnego na 300 ha.

Źródło: dane KOWR.

Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego stanowią niewielką grupę dzierżawców.

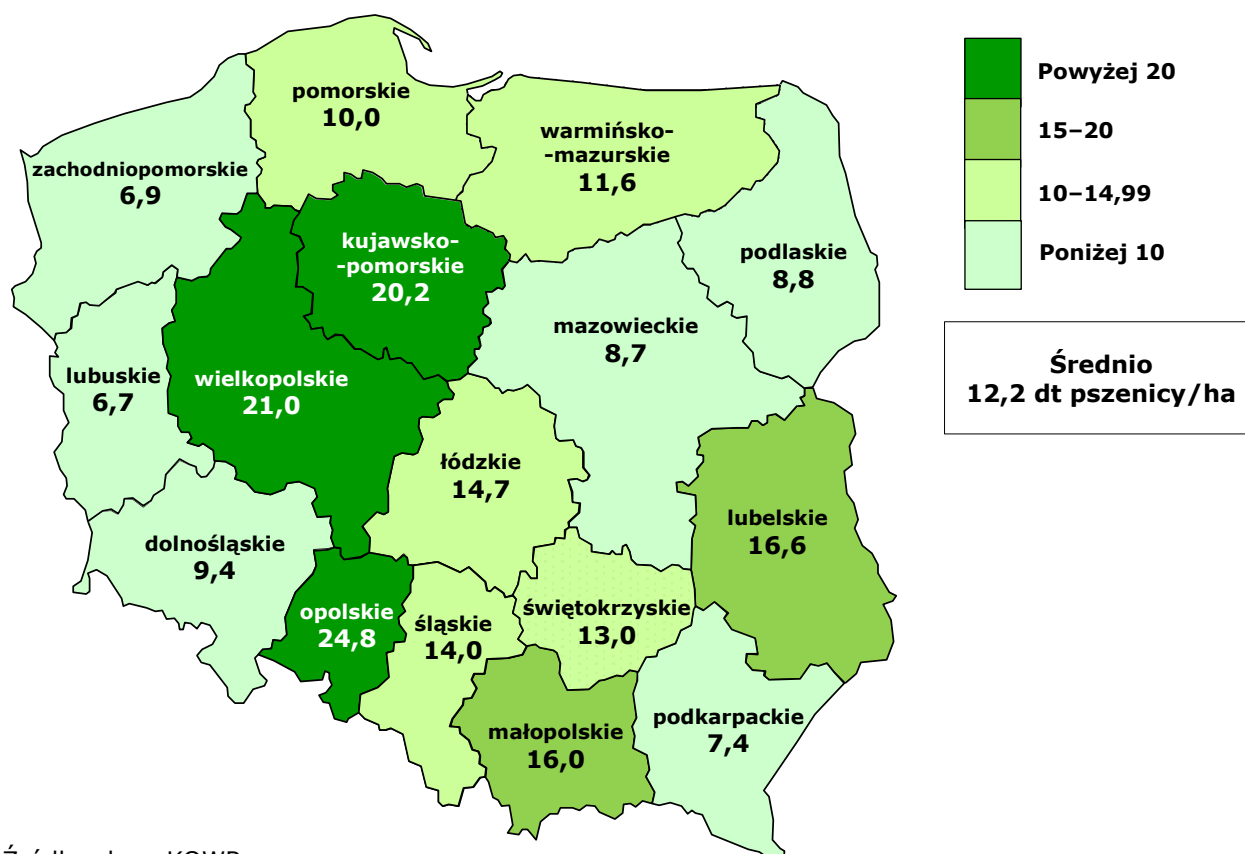
Z uwagi na brak możliwości bieżącego monitorowania zmian w strukturze własności kapitału w spółkach prawa handlowego dane w tym zakresie mogą mieć jedynie charakter szacunkowy.

Na 31 grudnia 2022 r. w dzierżawie przez cudzoziemców znajdowało się **58,2 tys. ha** nieruchomości Zasobu, a w dzierżawie przez podmioty z udziałem kapitału zagranicznego niebędące cudzoziemcami – **15,8 tys. ha**. Wśród dzierżawców będących cudzoziemcami dominują (pod względem liczby zawartych umów) inwestorzy niemieccy, duńscy i niderlandzcy (69%), a według powierzchni podmioty brytyjskie, niemieckie, niderlandzkie i duńskie (55,0 tys. ha, tj. 95% powierzchni pozostającej w dzierżawie przez cudzoziemców).

Czynsze uzyskiwane za grunty rolne oscylowały przez początkowe lata funkcjonowania Zasobu WRSP wokół równowartości 2 dt pszenicy rocznie za 1 ha, mimo wahań przeważnie wynikających z indywidualnych cech dzierżawionych nieruchomości (jakość gruntów, rozłóg i lokalizacja), a także powodowanych czynnikami koniunkturalnymi oraz mimo różnic w lokalnym popycie na dzierżawę.

Pomimo, że przetargi ofert pisemnych i licytacyjne są równoważną formą rozdysponowania gruntów Zasobu WRSP, to przetargi ograniczone ofertowe były najczęściej stosowane w Polsce północno-zachodniej. Co do zasady przetargi ograniczone ofertowe były organizowane na wniosek rolników lub organizacji rolniczych. W odróżnieniu od przetargów licytacyjnych czynsz dzierżawny w trybie przetargu ofertowego jest niezmienny i ustalany na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 1 sierpnia 2016 roku³⁹.

Wykres 8. **Średnia wysokość czynszu dzierżawnego uzyskanego w 2022 r. (dt pszenicy/ha) w poszczególnych województwach**

Źródło: dane KOWR.

W 2022 r. średni czynsz w równowartości pszenicy oferowany przez dzierżawców za 1 ha gruntów rolnych wyniósł **12,2 dt**, podczas gdy w umowach zawieranych w 2021 r. – 13,3 dt, w 2020 r. – 9,4 dt, w 2019 r. – 7,8 dt, w 2018 r. – 7,1 dt, w 2017 r. – 7,7 dt, w 2016 r. – 12,6 dt, a w 2015 r. – 11,5 dt. Średni czynsz za grunty rolne (bez czynszu

³⁹ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 sierpnia 2016 r. w sprawie sposobu ustalania wysokości czynszu dzierżawnego w umowach dzierżawy nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 433).

za części składowe) dla wszystkich trwających umów dzierżawy na 31 grudnia 2022 r. wyniósł równowartość **5,7 dt pszenicy**.

Najwyższe czynsze w 2022 r. uzyskano w województwie opolskim (24,8 dt/ha), wielkopolskim (21,0 dt/ha) i kujawsko-pomorskim (20,2 dt/ha), a najniższe w lubuskim (6,7 dt/ha) oraz zachodniopomorskim (6,9 dt/ha).

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. w dzierżawie znajdowały się nieruchomości Zasobu WRSP o powierzchni 1 069,5 tys. ha, tj. o 7,5 tys. ha więcej⁴⁰ niż wynosiła powierzchnia będąca w dzierżawie na koniec grudnia 2021 r. (1 062,0 tys. ha).

Wśród gruntów pozostających w dzierżawie znajdowały się m.in. grunty pod stawami rybnymi – 16,3 tys. ha i jeziorami o wodach stojących – 1,0 tys. ha.

Dzierżawcami nieruchomości są zarówno osoby fizyczne, jak i prawne. Według stanu na 31 grudnia 2022 r. liczba umów dzierżawy z osobami fizycznymi wyniosła **66,2 tys.** i stanowiła 97,0% wszystkich umów dzierżawy (68,3 tys.). Osoby fizyczne z pozostających w dzierżawie **1 069,5 tys. ha** dzierżawiły 63,5% powierzchni (tj. 679,1 tys. ha). W 2022 r. liczba umów dzierżawy wzrosła o 1,7 tys. w stosunku do umów dzierżawy na koniec 2021 r.

Tabela 6. **Powierzchnia gruntów Zasobu WRSP pozostających w dzierżawie wg grup obszarowych, w podziale na osoby fizyczne i prawne wg stanu na 31 grudnia 2022 r.**

Wyszczególnienie	Stan na 31.12.2022 r.		
	Ogółem	z tego:	
		Osoby fizyczne	Osoby prawne
Grupa obszarowa (w ha)			
do 1,00	8 650	8 541	110
1,01–1,99	13 881	13 712	169
2,00–4,99	42 391	41 712	680
5,00–9,99	60 200	59 061	1 139
10,00–19,99	143 536	141 236	2 300
20,00–49,99	172 994	166 088	6 906
50,00–99,99	90 361	78 919	11 442
100,00–299,99	182 227	112 600	69 627
300,00–499,99	120 900	43 919	76 981
500,00–999,99	70 151	11 123	59 028
1000,00 i więcej	164 223	2 210	162 014
Ogółem	1 069 515	679 119	390 396
w tym do 99,99	532 014	509 268	22 746
100,00 i więcej	537 501	169 851	367 650

Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone.
Źródło: dane KOWR.

W dzierżawie znajdowały się także obiekty rolno-przemysłowe, usługowe, handlowe i obiekty zabytkowe, w tym: 278 zespołów dworskich i pałacowo-parkowych, 125 gorzelni, 237 suszarni zbóż i zielonek, 142 mieszalnie pasz, 42 masarnie i rzeźnie, 22 obiekty socjalne, kulturalne oraz sportowe.

⁴⁰ Z uwzględnieniem korekty stanów i umów zawartych w 2022 r.

Tabela 7. **Liczba umów dzierżawy gruntów Zasobu WRSP pozostających w dzierżawie wg grup obszarowych, w podziale na osoby fizyczne i osoby prawne wg stanu na 31 grudnia 2022 r.**

Wyszczególnienie	Stan na 31.12.2022 r.		
	Ogółem	z tego:	
		Osoby fizyczne	Osoby prawne
Grupa obszarowa (w ha)			
do 1,00	17 977	17 703	274
1,01–1,99	9 711	9 591	120
2,00–4,99	13 404	13 196	208
5,00–9,99	8 352	8 194	158
10,00–19,99	10 024	9 865	159
20,00–49,99	5 961	5 743	218
50,00–99,99	1 303	1 147	156
100,00–299,99	1 041	662	379
300,00–499,99	322	119	203
500,00–999,99	105	17	88
1000,00 i więcej	76	2	74
Ogółem	68 276	66 239	2 037
w tym do 99,99	66 732	65 439	1 293
100,00 i więcej	1 544	800	744

Źródło: dane KOWR.

Dzierżawa, jako sposób użytkowania czasowego, z założenia posiada cechę rotacji. Wraz z upływem czasu część wcześniej wydzierżawionych nieruchomości wraca do ponownego rozdysponowania. Wiąże się to zarówno z wygasaniem umów dzierżawy w związku z upływem terminów, na jakie zostały zawarte, jak również z rozwiązywaniem umów⁴¹, a także wyłączeniem części nieruchomości z trwających umów dzierżawy. **W 2022 r. z dzierżawy powróciło 29,1 tys. ha.**

Wydzierżawienie 36,44 tys. ha gruntów rolnych w 2022 r. było możliwe dzięki przygotowaniu do dzierżawy znacznej powierzchni gruntów. Analiza struktury nieruchomości, będących w dzierżawie na 31 grudnia 2022 r. wskazuje, że 26,3% umów „czynnych” (18,0 tys. umów – 8,7 tys. ha) nadal dotyczyło nieruchomości o powierzchni do 1 ha, a 2,3% liczby wszystkich umów „czynnych” (1,5 tys. umów – 537,5 tys. ha) dotyczyło nieruchomości 100 ha i większych.

Największa liczba umów dzierżawy wygasła lub została rozwiązana w grupach obszarowych do 10 ha (87,1% wszystkich umów wygasłych lub rozwiązanych i 70,7% wszystkich umów zawartych). Umowy te dotyczyły tylko 10,7% powierzchni. Umowy na dzierżawę relatywnie małych powierzchni często były zawierane na stosunkowo krótkie okresy. Największe powierzchnie gruntów pochodziły z grup obszarowych 100 ha i więcej – ogółem 67,7% powierzchni (łącznie z gruntami wyłączanymi z trwających umów).

⁴¹ Pod pojęciem „rozwiązanie umowy” rozumie się także sytuacje, gdy umowy kończą się przed terminem na skutek skorzystania przez dzierżawcę z pierwszeństwa nabycia.

Tabela 8. **Struktura obszarowa umów dzierżawy zawartych, zakończonych i aktualnych***

Wyszczególnienie	Wydzierżawiono od 1992 r. do 31.12.2022 r.		Wygasto lub rozwiązano** od 1992 r. do 31.12.2022 r.		Stan na 31.12.2022 r.	
	Liczba umów	Powierzchnia	Liczba umów	Powierzchnia	Liczba umów	Powierzchnia
Grupa obszarowa (w ha)						
do 1,00 ha	153 386	76 285	135 409	67 634	17 977	8 650
1,01–1,99 ha	66 846	93 701	57 135	79 820	9 711	13 881
2,00–4,99 ha	56 386	175 008	42 982	132 616	13 404	42 391
5,00–9,99 ha	29 277	208 237	20 925	148 036	8 352	60 200
10,00–19,99 ha	25 600	359 969	15 576	216 433	10 024	143 536
20,00–49,99 ha	18 509	561 184	12 548	388 190	5 961	172 994
50,00–99,99 ha	5 142	355 046	3 839	264 685	1 303	90 361
100,00–499,99 ha	5 641	1 336 515	4 278	1 033 388	1 363	303 127
500,00–999,99 ha	1 415	980 508	1 310	910 357	105	70 151
1000,00 i więcej ha	561	940 203	485	775 980	76	164 223
Ogółem	362 763	5 086 655	294 487	4 017 140	68 276	1 069 515

* Liczba umów – w szt., powierzchnia – w ha, bez gruntów pod budynkami, również mieszkalnymi, wyodrębnionymi obiektami, gruntów o specyficznym charakterze (np. ze złożami kopalin i pod wodami), a także gruntów nierolnych. Zestawienie nie obejmuje także przypadków wyłączonych z analiz z uwagi na ekstremalnie wysokie czynsze.

** Łącznie z gruntami wyłączonymi z dzierżawy. Pozycja „wygasto lub rozwiązano” ma charakter wynikowy w grupach obszarowych („wydzierżawiono” minus „stan”). Pozycja „stan” zawiera przesunięcia w grupach w wyniku wyłączeń lub zmian obszaru aneksami oraz jako skutek zmian geodezyjno-gruntowych.

Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone. Źródło: dane KOWR.

Na 31 grudnia 2022 r. umowy na dzierżawę nieruchomości do 1 ha obejmowały powierzchnię 8,7 tys. ha (0,8% powierzchni Zasobu WRSP pozostającej w dzierżawie), natomiast umowy na dzierżawę nieruchomości 100 ha i większych dotyczyły 537,5 tys. ha (50,3% powierzchni aktualnych dzierżaw).

2.2.5. Tworzenie ośrodków produkcji rolniczej

W 2020 r. zainicjowano proces tworzenia **ośrodków produkcji rolniczej (OPR)**. Z Zasobu WRSP wyodrębniono 3 nieruchomości, które wraz z innymi składnikami mienia, tworzą nierozzerwalną, zorganizowaną całość gospodarczą, o powierzchni przekraczającej 50 ha, której podział byłby nieuzasadniony ekonomicznie. Po uzyskaniu stosownych zgód MRiRW, przeprowadzono przetargi nieograniczone na wydzierżawienie tych nieruchomości na okres 10 lat. W wyniku powyższych działań powstały 3 Ośrodki Produkcji Rolniczej na terenie działania OT KOWR w Poznaniu, tj.:

- OPR Dąbki o powierzchni 274,2 ha ukierunkowany na produkcję krzewów owocowych i ozdobnych oraz hodowlę zwierzyny łownej i koni ras szlacheckich,
- OPR Grąblewo o powierzchni 310,2 ha ukierunkowany na chów i hodowlę bydła mlecznego,
- OPR Stara Dąbrowa o powierzchni 427,2 ha ukierunkowany na produkcję trzody chlewnej. W związku z brakiem realizacji przez dzierżawcę zapisów umownych, umowa dzierżawy OPR Stara Dąbrowa została wypowiedziana.

2.3. Grunty pozostające w Zasobie WRSP i ich rozdysponowanie

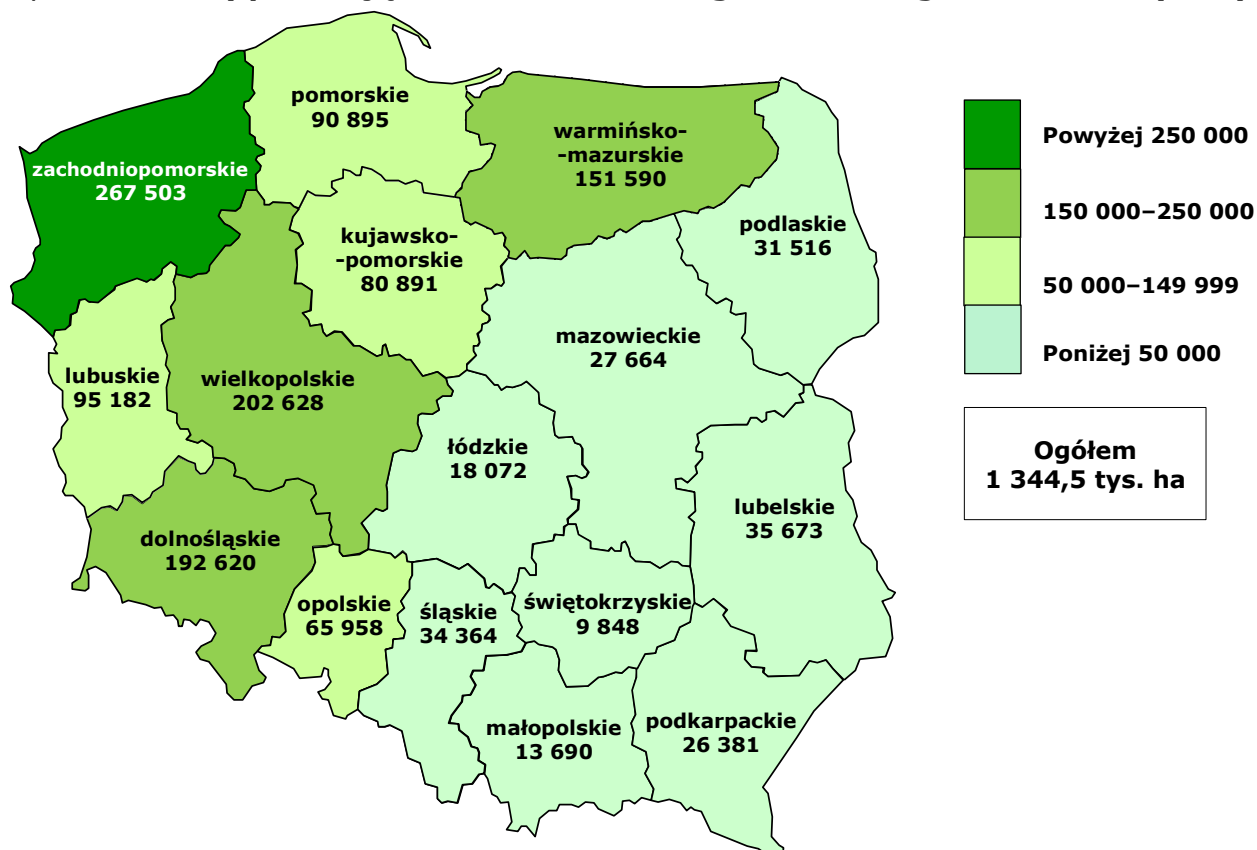
Według stanu na 31 grudnia 2022 r. w Zasobie WRSP znajdowały się nieruchomości Skarbu Państwa o powierzchni 1 344 476 ha.

Tabela 9. Stan zagospodarowania gruntów Zasobu WRSP od początku działalności (tj. od 1992 r.) do 31 grudnia 2022 r. (w tys. ha)

Grunty przejęte do Zasobu WRSP	4 758,0
Grunty rozdysponowane trwale, z tego:	3 413,6
– sprzedano	2 731,0
– przekazano, w tym nieodpłatnie	682,6
Ogółem pozostaje w Zasobie WRSP, z tego:	1 344,5
– w dzierżawie	1 069,5
– w trwałym zarządzie	17,4
– w wieczystym użytkowaniu	52,5
– w innych formach rozdysponowania „nietrwałego” (np. dożywotnie i bezumowne użytkowanie)	9,7
– „obce grunty w Zasobie WRSP” (grunty, które z mocy prawa przeszły w gestię innych podmiotów, lecz pozostają w ewidencji Zasobu do czasu ich protokolarnego przekazania tym podmiotom)	28,8
– pozostaje do rozdysponowania	166,6

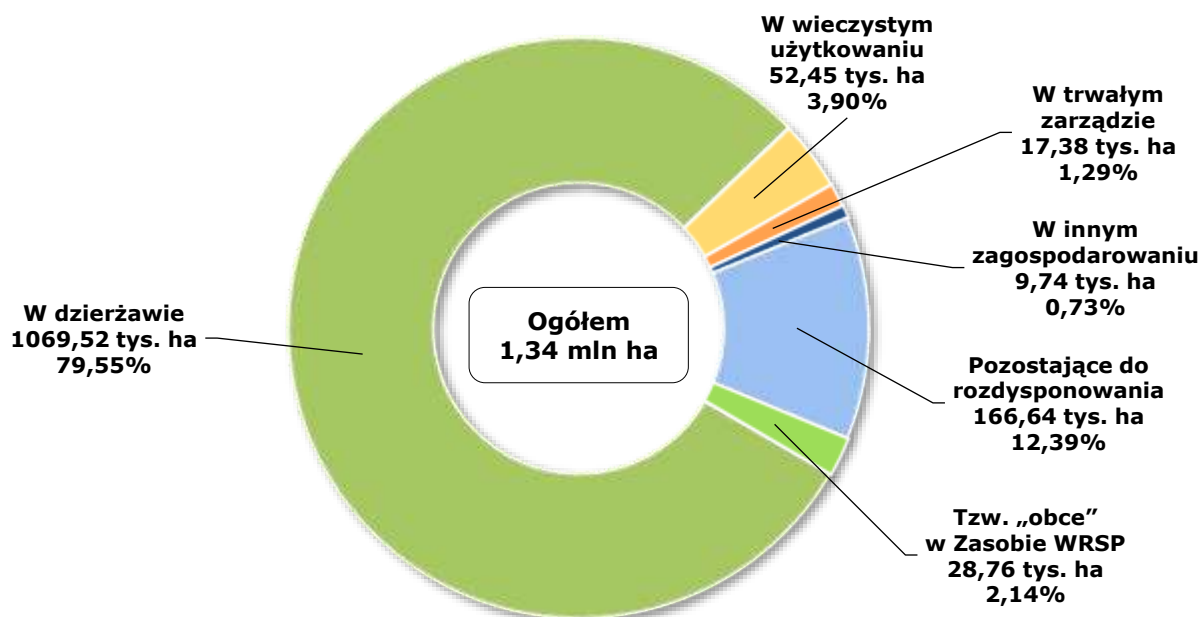
Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone.
Źródło: dane KOWR.

Wykres 9. Grunty pozostające w Zasobie WRSP wg stanu na 31 grudnia 2022 r. (w ha)

Źródło: dane KOWR.

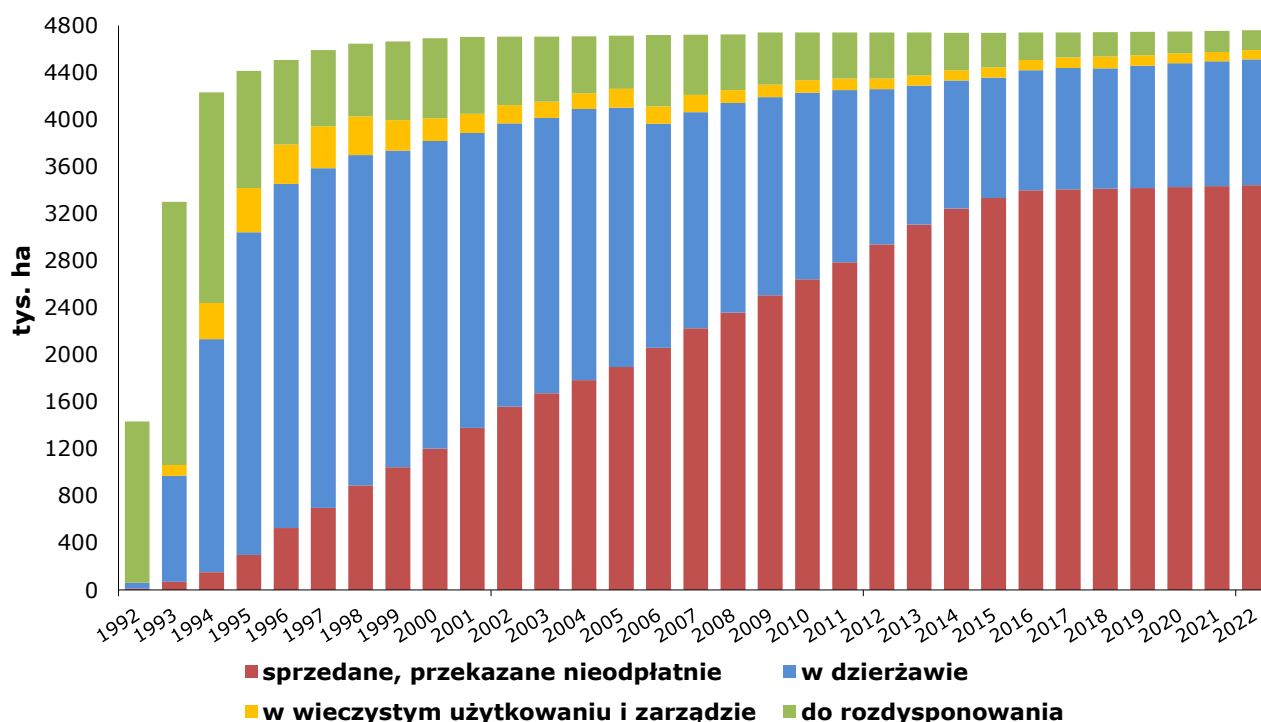
Wykres 10. Powierzchnia Zasobu WRSP (stan na 31 grudnia 2022 r.)

Źródło: dane KOWR.

Powierzchnia gruntów Zasobu WRSP obejmowała także 28,8 tys. ha (2,1%) gruntów określanych jako „obce grunty w Zasobie”. Były to grunty, które z mocy prawa przeszły w zarząd lub na własność innych podmiotów, lecz nie zostały jeszcze protokolarnie przejęte. W powierzchni tej dominują grunty pokryte wodami płynącymi, fizycznie nieprzejęte jeszcze z Zasobu przez PGW Wody Polskie. Jeśli grunty te potraktuje się jako faktycznie trwale rozdysponowane, to ogółem z Zasobu WRSP ubyło **3 442,3 tys. ha**, tj. **72,3% powierzchni gruntów przejętych**.

Wykres 11. Rozdysponowanie gruntów Zasobu WRSP w latach 1992–2022

Źródło: dane KOWR.

2.4. Inne zagadnienia związane z zagospodarowaniem mienia Zasobu

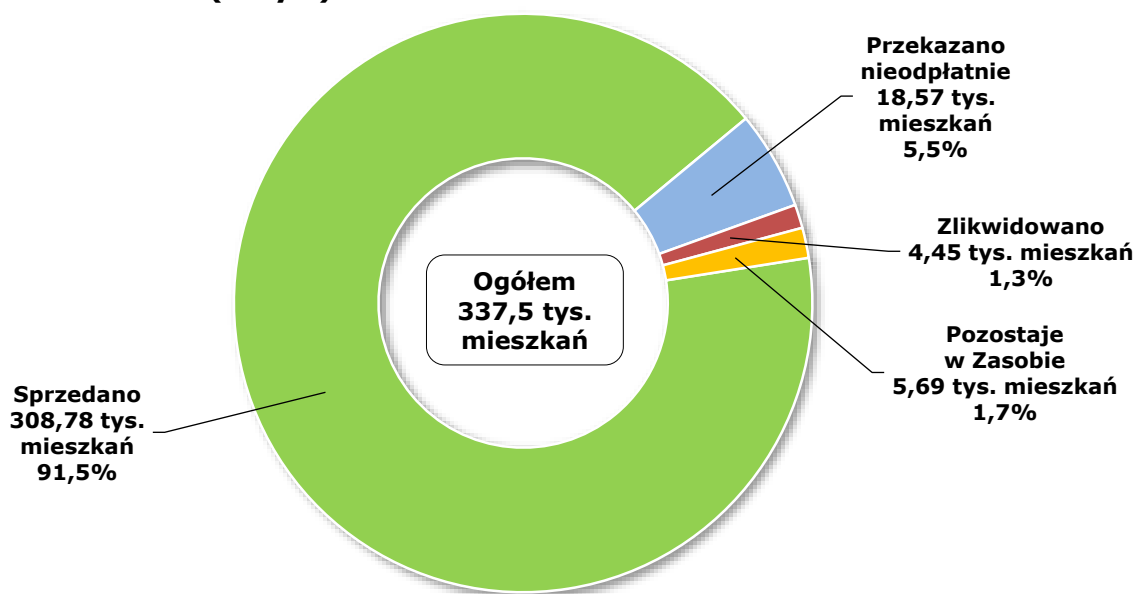
2.4.1. Zarząd i wieczyste użytkowanie nieruchomości Zasobu WRSP

Formami użytkowania mienia Skarbu Państwa są: **zarząd (trwały zarząd) i wieczyste użytkowanie**. Obserwowany jest proces wygaszania zarządu (trwałego zarządu) oraz wieczystego użytkowania (zrzeczenie, wygaśnięcie, zamiana na prawo własności lub przekształcenie w prawo własności, sprzedaż wieczystemu użytkownikowi). Na 31 grudnia 2022 r. w obu tych formach znajdowało się **69,8 tys. ha**, z tego w zarządzie państwowych jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej 17,4 tys. ha, a w wieczystym użytkowaniu – 52,5 tys. ha.

2.4.2. Mieszkania i infrastruktura mieszkaniowa

W wyniku restrukturyzacji mienia przejętego do Zasobu, głównie po zlikwidowanych ppgr, został wyodrębniony **majątek służący celom socjalnym**, w tym także mieszkania, które najemcy mogą wykupić na preferencyjnych warunkach.

Wykres 12. **Rozdysponowanie mieszkań Zasobu WRSP wg stanu na 31 grudnia 2022 r. (w tys.)**

Źródło: dane KOWR.

Do 31 grudnia 2022 r. do Zasobu przejęto **337,5 tys. mieszkań**⁴². W 2022 r. – przede wszystkim z ujawnienia w wyniku przeprowadzonych inwentaryzacji, podziału lokali i korekty stanów ewidencyjnych – wprowadzono do ewidencji 27 mieszkań. Od początku działalności w 1992 r. do końca 2022 r. sprzedano **308,8 tys. mieszkań** (91,5% przejętych), w tym **127 mieszkań sprzedano w 2022 r.** Od początku działalności trwale rozdysponowano w wyniku nieodpłatnego przekazania i wniesienia aportem 18,6 tys. mieszkań, w tym 24 mieszkania w 2022 r. Nieodpłatne przekazania dotyczyły uprawnionych podmiotów – spółdzielni i gmin, ponadto 1,8 tys. mieszkań wniesiono

⁴² Z uwzględnieniem 2,2 tys. mieszkań, które powstały w Zasobie WRSP (na skutek zakończenia inwestycji rozpoczętych, adaptacji na mieszkania innych pomieszczeń i podziału lokali), a także korekt stanów ewidencyjnych.

aportami do spółek. Zlikwidowano 4,4 tys. mieszkań. Według stanu na 31 grudnia 2022 r. w Zasobie WRSP pozostawało **5,7 tys. mieszkań** (tj. 1,7% przejętych mieszkań).

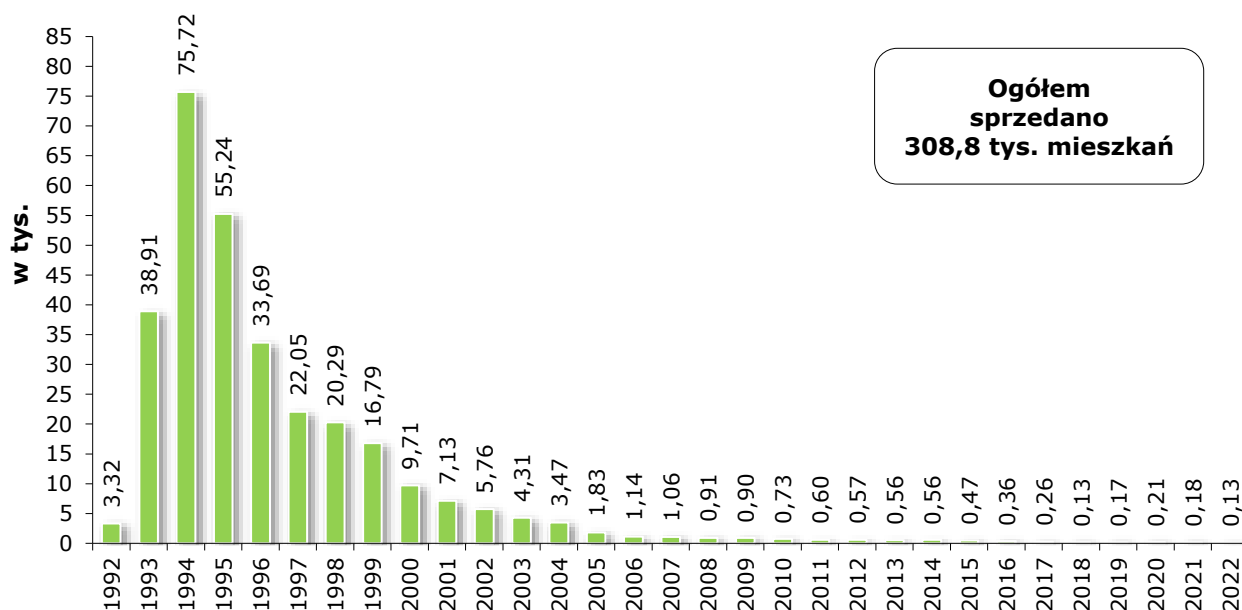
Liczba mieszkań sprzedawanych najemcom od 1994 r. – w którym sprzedano blisko 75,7 tys. mieszkań – systematycznie się obniża. Pomimo przysługujących nabywcom bonifikat, a także szeroko stosowanej praktyki rozkładania ceny na raty maleje zainteresowanie nabywaniem mieszkań na własność. W 2022 r. sprzedano 127 mieszkań, w 2021 r. – 175 mieszkań, w 2020 r. – 213 mieszkań, w 2019 r. – 166 mieszkań, w 2018 r. – 128 mieszkań, w 2017 r. – 255 mieszkań, w 2016 r. – 364 mieszkania, a w 2015 r. – 470 mieszkań.

Do ważniejszych powodów spadku zainteresowania nabywaniem mieszkań na własność należą:

- wyczerpywanie się w Zasobie WRSP mieszkań o stosunkowo dobrym standardzie oraz atrakcyjnie zlokalizowanych, o czym może świadczyć fakt, iż część najemców nie skorzystała w ostatnich latach z przedstawionej oferty nabycia, mimo że wielokrotnie tę ofertę ponawiano,
- konieczność ponoszenia przez nabywców wszystkich kosztów utrzymania wykupionych mieszkań,
- brak chęci zakupu mieszkań na własność, niezależnie od ceny zakupu, przez część najemców nieposiadających spadkobierców zainteresowanych takimi mieszkaniami.

Część mieszkań pozostających nadal w Zasobie WRSP nie może być zaoferowana najemcom do nabycia z przyczyn formalnoprawnych, niektóre położone są w obiektach zabytkowych lub w budynkach nie służących wyłącznie zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych albo funkcjonalnie związanych z działalnością gospodarczą, nie będące przeznaczonych do sprzedaży najemcom.

Wykres 13. **Sprzedaż mieszkań z Zasobu WRSP w latach 1992–2022**

Źródło: dane KOWR.

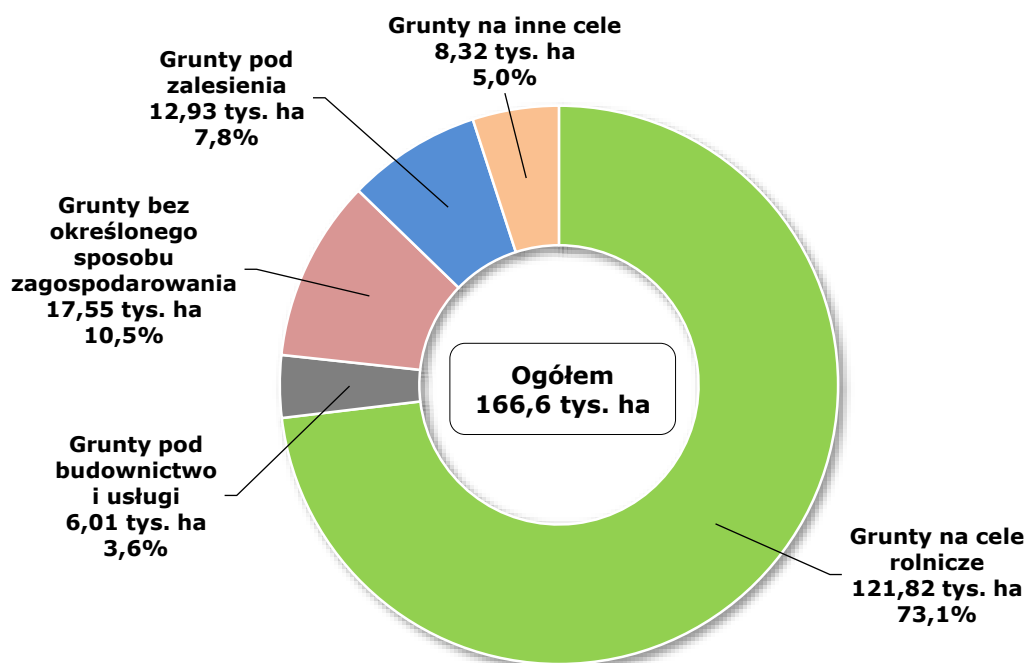
Pomimo że większość mieszkań przejętych do Zasobu została sprzedana najemcom lub przekazana uprawnionym podmiotom (zwłaszcza gminom i spółdzielniom mieszkaniowym), pozostające w Zasobie WRSP mieszkania nadal stanowią problem organizacyjny i finansowy,

ponieważ największe wydatki wiążą się z koniecznością dokonywania konserwacji i remontów mieszkań pozostających w Zasobie WRSP oraz związanej z nimi infrastruktury, pokrywaniem części kosztów związanych z utrzymaniem mieszkań, których najemcami są emeryci i renciści zwolnieni z opłacania czynszu najmu⁴³, a także faktem, że pewna liczba lokatorów uchyla się od płacenia czynszu lub ponoszenia opłat za świadczone usługi (np. kanalizację, wywóz śmieci, utrzymywanie porządku na terenie).

2.4.3. Grunty do rozdysponowania

Na 31 grudnia 2022 r. w ogólnej powierzchni gruntów Zasobu pozostawało do rozdysponowania **166,6 tys. ha**, tj. o 12,1 tys. ha mniej niż na koniec 2021 r. Ocenia się, że znaczna część gruntów do rozdysponowania charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem (zajmują 371,0 tys. działek) oraz innymi niekorzystnymi cechami (np. nieuregulowanymi stosunkami wodnymi, zakamienieniem, położeniem na skarpach, urwiskach i między wałami przeciwpowodziowymi). Średnia powierzchnia działki nierozdysponowanej wynosi 0,45 ha. W poszczególnych OT KOWR średnia powierzchnia waha się od 0,2 ha w południowo-wschodniej i centralnej Polsce do 0,8 ha w części północnej, południowej i zachodniej. Tak duża liczba nieruchomości wymaga poniesienia znacznych nakładów pracy (w tym uregulowania stanu geodezyjno-prawnego), aby w przyszłości dokonać ich rozdysponowania.

Wykres 14. **Grunty Zasobu WRSP pozostające do rozdysponowania oraz szacunkowa ocena możliwości ich zagospodarowania według kierunków (stan na 31 grudnia 2022 r.)**

Źródło: dane KOWR.

Dokonana w jednostkach terenowych KOWR szacunkowa ocena przydatności tych gruntów do różnych celów (wg stanu na koniec 2022 r.) wskazała, że znaczna część gruntów (121,8 tys. ha – 73,1%) może być sprzedana lub wdzierżawiona kontrahentom KOWR

⁴³ Na podstawie art. 47 ugrnSP.

na cele związane z produkcją rolną z tym, że większość z tych gruntów jest o niskiej przydatności rolniczej i znacznym rozdrobnieniu.

Kolejna grupa gruntów (27,3 tys. ha – 16,4%) określona jest jako kwalifikująca się do wykorzystania w celach nierolniczych – zwłaszcza pod zalesienia i budownictwo, a także na cele rekreacji i związane z ochroną przyrody. Dla pozostałych gruntów (17,6 tys. ha – 10,5%) nie zdefiniowano możliwych kierunków ewentualnego wykorzystania. Ocenia się, że znaczna część tych gruntów charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem oraz innymi niekorzystnymi cechami (np.: nieuregulowanymi stosunkami wodnymi, zakamienieniem, położeniem na skarpach, urwiskach i między wałami przeciwpowodziowymi).

Według szacunków na koniec 2022 r. w użytkowaniu osób trzecich (bez tytułu prawnego) znajdowało się **7,3 tys. ha**. Największa część areału (96,5%) dotyczyła gruntów nie wydanych przez dotychczasowych dzierżawców po rozwiązaniu albo wygaśnięciu umów dzierżawy. Niewielka część dotyczyła gruntów samowolnie zajętych przez bezumownych użytkowników.

2.4.4. Pozostałe zagadnienia w obszarze gospodarowania Zasobem WRSP

W obszarze gospodarowania Zasobem WRSP wpływ na realizację powierzonych zadań KOWR mają m.in.:

- **brak w wielu gminach obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także wieloznaczność (alternatywność) zapisów w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz związana z tym niepewność co do przyszłej funkcji nieruchomości.** Może to utrudniać identyfikację gruntów, które są i mają być w przyszłości przeznaczone na cele rolne. Przykładem może być uwzględnianie w studiach dla terenu całych gmin bądź ich znacznej części możliwości lokalizacji np.: siłowni wiatrowych, usług rekreacyjnych i turystycznych lub aktywizacji gospodarczej. Przy ograniczonej możliwości ustalenia, które tereny będą w przyszłości służyć wyłącznie produkcji rolniczej, a które można wykorzystać w alternatywny sposób, trudno jest określić wartość rynkową gruntów, a na jej podstawie – właściwą cenę sprzedaży. W takich sytuacjach podejmowanie decyzji o sprzedaży nieruchomości przez KOWR jest utrudnione;
- **trudności w odzyskaniu władania nieruchomością od byłych dzierżawców oraz innych bezumownych użytkowników (w wypadku odmowy dobrowolnego wydania nieruchomości).** Problem bezumownego korzystania i odmowy wydania KOWR nieruchomości Zasobu WRSP zauważalny jest od lat w skali całego kraju. Podejmowane są także działania systemowe, których celem jest wyeliminowanie lub znaczące ograniczenie skali tego zjawiska. Według stanu na 31 grudnia 2022 r. w bezumownym użytkowaniu znajdowały się nieruchomości Zasobu WRSP o powierzchni 7,3 tys. ha. Odmowa wydania nieruchomości dotyczyła w większości byłych dzierżawców (96,5%). W przypadkach, w których stwierdzono bezprawne zajęcie gruntów Zasobu WRSP, a użytkownicy odmawiają ich wydania, KOWR powiadamia odpowiednie instytucje o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

Niezależnie od tego bezumowni użytkownicy (zarówno byli dzierżawcy, jak i osoby samowolnie zajmujące grunty Zasobu WRSP) wzywani są do wydania nieruchomości. W przypadku odmowy wydania w określonym terminie lub uchylania się od wydania KOWR występuje z pozwami do sądów, a tam gdzie jest to możliwe, kierowane są wnioski bezpośrednio do komornika. Za okres bezumownego korzystania z nieruchomości naliczane jest wynagrodzenie, które od 3 grudnia 2011 r. stanowiło równowartość pięciokrotności wywoławczej wysokości czynszu, który byłby należny od tej nieruchomości, gdyby była ona przedmiotem umowy dzierżawy po przeprowadzeniu przetargu. Po wejściu w życie w dniu 26 czerwca 2019 r. ustawy z 26 kwietnia 2019 r. o zmianie ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego i niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1080) 6-krotnie podniesiono wysokość wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości wchodzącej w skład Zasobu WRSP – obecnie osoba władająca nieruchomością wchodzącą w skład Zasobu bez tytułu prawnego jest zobowiązana do zapłaty na rzecz KOWR wynagrodzenia za korzystanie z tej nieruchomości w wysokości stanowiącej **30-krotność wywoławczej wysokości czynszu, który byłby należny od tej nieruchomości, gdyby była ona przedmiotem umowy dzierżawy po przeprowadzeniu przetargu**. Spowodowało to **zwiększenie skuteczności przejmowania przez KOWR odzyskiwania powierzchni z bezumownego użytkowania**, gdyż w ciągu 4 lat uległa ona zmniejszeniu o **71,8%** (na koniec 2018 r. wyniosła 25,9 tys. ha, ale po wejściu w życie ustawy – na koniec 2019 r. zmniejszyła się do 17,3 tys. ha, na koniec 2020 r. do 11,1 tys. ha, na koniec 2021 r. do 8,1 tys. ha, aby na koniec 2022 r. osiągnąć poziom 7,3 tys. ha). Wsparciem w odzyskiwaniu gruntów użytkowanych bez tytułu prawnego z Zasobu WRSP było zarówno zwiększenie opłaty za bezumowne użytkowanie do 30-krotności czynszu dzierżawnego, jak i wprowadzenie ustawowego wymogu posiadania tytułu prawnego do tych gruntów zgłaszanych do płatności bezpośrednich w celu uzyskania płatności bezpośrednich.

2.5. Nadzór właścicielski nad mieniem Zasobu WRSP

Rozdysponowanie większości mienia Zasobu WRSP w różnych formach powoduje, że istotnym zadaniem jest nadzór właścicielski sprawowany przez KOWR. Jednym z głównych celów nadzoru jest zapewnienie prawidłowego wykorzystywania majątku Skarbu Państwa przez jego użytkowników, w tym także zgodności sposobu jego użytkowania z zapisami zawartymi w umowach oraz z wymogami wynikającymi z przepisów szczególnych. Nadzorem objęte są też nieruchomości trwale rozdysponowane, gdzie na nabywców nałożone zostały określone zobowiązania. KOWR sprawuje nadzór właścicielski nad sposobem wykorzystywania mienia Zasobu WRSP przekazanego użytkownikom poprzez wszystkie swoje komórki organizacyjne, zwłaszcza przez oddziały terenowe.

Pomimo zmniejszającej się liczby obiektów budowlanych pozostających w Zasobie w 2022 r. KOWR nadal przeznaczał środki finansowe na ich remonty, konserwację i modernizację.

Nadzór właścicielski prowadzony nad realizacją obowiązków wynikających z umów dotyczących zagospodarowania Zasobu WRSP jest niezbędny głównie dla oceny prawidłowego i zgodnego z przeznaczeniem wykorzystania nieruchomości na zasadach określonych w umowie (decyzji).

W ramach realizowanego nadzoru właścicielskiego w 2022 r. przeprowadzono między innymi kontrolę wykonywania obowiązków wynikających z umów lub decyzji dokonując lustracji w terenie. Przeprowadzono **4 815 kontroli** (planowych i pozaplanowych) dotyczących:

- **4 112 umów dzierżawy** nieruchomości (w tym 626 umów nieruchomości zabudowanych i 3 486 umów nieruchomości niezabudowanych),
- **341 umów sprzedaży nieruchomości**, których cena rozłożona została **na raty**,
- **3 umowy sprzedaży nieruchomości** obejmującej **obiekty zabytkowe**,
- **356 umów nieodpłatnego przekazania nieruchomości** na własność jednostkom samorządu terytorialnego, w myśl art. 24 ust. 5 pkt 1 i 2 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, na cele związane z inwestycjami infrastrukturalnymi służącymi wykonywaniu zadań własnych,
- **jednej umowy nieodpłatnego przekazania nieruchomości** na rzecz innych podmiotów,
- **jednej umowy użytkowania wieczystego**, w które określone były obowiązki związane z realizacją umowy lub decyzji,
- **jednej umowy administrowania**.

Dzierżawa nieruchomości Zasobu WRSP

W wyniku kontroli 4 112 umów dzierżawy, w odniesieniu do 1 912 umów nie stwierdzono żadnych uchybień i nieprawidłowości w wywiązywaniu się dzierżawców z postanowień zawartej umowy. W pozostałych 2 200 umowach stwierdzono ogółem 2 916 uchybień, z czego 1 011 dotyczyło 389 umów dzierżawy nieruchomości zabudowanych, a 1 905 uchybień odnosiło się do 1 811 umów dzierżawy nieruchomości niezabudowanych.

Sprzedaż nieruchomości Zasobu WRSP

Przeprowadzono kontrole 341 umów sprzedaży nieruchomości, których cena została rozłożona na raty lub w umowach sprzedaży zapisano inne zobowiązania nabywcy. Kontrole te wykazały 35 uchybień. Natomiast kontrola 3 umów sprzedaży nieruchomości obejmujących obiekty zabytkowe wykazała jedno uchybienie.

Nieodpłatne przekazanie nieruchomości Zasobu WRSP

Przeprowadzone kontrole 356 umów nieodpłatnego przekazania nieruchomości na własność, w 98 wypadkach wykazały nieprawidłowości w sposobie użytkowania nieruchomości przekazanych nieodpłatnie jednostkom samorządu terytorialnego. W odniesieniu do jednej kontroli nieodpłatnego przekazania nieruchomości na własność na rzecz innych podmiotów stwierdzono uchybienie. KOWR w odniesieniu do 47 umów zażądał zwrotu aktualnej wartości pieniężnej tych nieruchomości.

Inne umowy (decyzje)

W wyniku kontroli jednego użytkowania wieczystego nie stwierdzono nieprawidłowości. Kontrola jednej umowy administrowania wykazała 4 uchybienia.

2.6. Gospodarka finansowa Zasobu WRSP w 2022 r.

Zgodnie z art. 20 ust. 1 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa prowadzono odrębnie własną gospodarkę finansową KOWR oraz gospodarkę finansową Zasobu WRSP. Wydatki związane z wykonywaniem zadań wynikających z ugnrSP oraz ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego pokrywane są z wpływów uzyskiwanych z rozdysponowania mienia Zasobu WRSP oraz gospodarowania nim.

2.6.1. Wpływy i wydatki związane z gospodarowaniem mieniem Zasobu WRSP w 2022 r.

Wpływy z gospodarowania mieniem Zasobu WRSP w 2022 r. wyniosły 2 594 700 tys. zł. Główną pozycję stanowiły wpływy ze sprzedaży mienia Zasobu WRSP, które wyniosły 1 697 016 tys. zł (tj. 65,4% wpływów z gospodarowania mieniem Zasobu WRSP), a następnie wpływy z odpłatnego korzystania z mienia Zasobu w kwocie 809 095 tys. zł (31,2%). Wpływy z odsetek od środków na rachunkach bankowych wyniosły 69 816 tys. zł. Pozostałymi wpływami w kwocie 18 773 tys. zł były wpływy z oprocentowania pożyczek oraz z innych źródeł (np. odsetki za zwłokę w zakresie wpływów z rozdysponowania mienia Zasobu WRSP oraz wadła przepadające na rzecz Zasobu WRSP).

Tabela 10. **Gospodarka finansowa Zasobu WRSP w 2022 r.**

Lp.	Wyszczególnienie	tys. zł
I.	Wpływy ogółem związane z gospodarowaniem mieniem Zasobu WRSP, z tego:	2 594 700
1.	Wpływy ze sprzedaży mienia Zasobu WRSP	1 697 016
2.	Wpływy z odpłatnego korzystania z mienia Zasobu WRSP	809 095
3.	Inne wpływy z działalności w zakresie gospodarowania i rozporządzania mieniem Zasobu WRSP	88 589
II.	Wydatki ogółem, z tego:	2 744 571
1.	Przekazy zewnętrzne	783 979
2.	Środki na koszty funkcjonowania KOWR	668 145
3.	Wydatki w zakresie gospodarowania mieniem Zasobu WRSP, z tego:	1 292 447
-	inwestycje i remonty dotyczące mienia Zasobu WRSP	957 982
-	realizacja ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego	73 364
-	bezwrotna pomoc finansowa	16 821
-	utrzymanie mienia niezagospodarowanego	48 891
-	wydatki związane z rozdysponowaniem mienia Zasobu WRSP	13 929
-	wpłaty do urzędu skarbowego z tytułu VAT	148 064
-	pozostałe wydatki	33 396

Źródło: dane Biura Finansowo-Księgowego KOWR.

Wydatki ogółem w 2022 r. wyniosły 2 744 571 tys. zł, z tego:

- **783 979 tys. zł** stanowiły przekazy zewnętrzne w 2022 r. (28,6% wydatków ogółem), tj.:
 - 94 955 tys. zł – zrealizowany w 2022 r. przekaz do budżetu państwa, z tego:

- o 74 955 tys. zł było różnicą między wysokością zobowiązania wobec budżetu ustaloną za 2021 r., kwotą odprowadzonych zaliczek za ten rok, kwotą przekazaną do innych jednostek sektora finansów publicznych oraz kwotą 500 000 tys. zł, która zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 26 maja 2022 r. o zmianie ustawy o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności oraz niektórych innych ustaw, została przeznaczona na realizację zadań określonych w art. 23c ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa,
- o 20 000 tys. zł – zaliczkowe wpłaty do budżetu tytułem rozliczenia za 2022 r.,
- 649 024 tys. zł – środki, które KOWR przekazał do Funduszu Rekompensacyjnego (łącznie od 2006 r. do 31 grudnia 2022 r. Fundusz Rekompensacyjny zasilono kwotą 6 222 889 tys. zł),
- 40 000 tys. zł – zrealizowany w 2022 r. przekaz do Funduszu Składowego Ubezpieczenia Społecznego Rolników,
- **668 145 tys. zł** – wydatki na koszty funkcjonowania KOWR (24,3% wydatków ogółem),
- **1 292 447 tys. zł** – wydatki związane z działalnością w zakresie gospodarowania mieniem Zasobu WRSP (47,1% ogółu wydatków).

2.6.2. Spłacalność należności bieżących z tytułu umów dzierżawy i sprzedaży mienia Zasobu WRSP

Należności bieżące z tytułu umów dzierżawy i sprzedaży, których termin płatności przypadał w 2022 r., wyniosły 2 404 414 tys. zł. Na podstawie art. 700 Kodeksu cywilnego (k.c.) obniżono czynsz dzierżawny o kwotę 7 819 tys. zł, co stanowiło 0,33% należności ogółem. Dzierżawcy i nabywcy mienia Zasobu WRSP zobowiązani byli do zapłaty 2 396 595 tys. zł, z czego w terminie uregulowano 2 266 912 tys. zł. Odroczone została płatność należności w kwocie 11 564 tys. zł, rozłożono do spłaty w ratach należności na kwotę 3 692 tys. zł oraz umorzono 436 tys. zł⁴⁴.

Tabela 11. **Wskaźniki spłacalności należności bieżących (w %)**

Wyszczególnienie	Spłaty należności	Odroczenia	Rozłożenia na raty	Umorzenia
- z tytułu dzierżawy	90,23	0,61	0,04	0,05
- z tytułu sprzedaży nieruchomości	96,83	0,42	0,21	0,00
- z tytułu sprzedaży ruchomych środków trwałych i majątku obrotowego	69,24	0,00	0,00	0,01
Ogółem	94,59	0,48	0,15	0,02

Źródło: dane Biura Finansowo-Księgowego KOWR.

Wskaźnik spłacalności należności bieżących ogółem w 2022 r. wyniósł 94,6%, wskaźnik spłacalności należności bieżących z tytułu dzierżawy – 90,2%, a wskaźnik spłacalności należności bieżących z tytułu sprzedaży nieruchomości Zasobu WRSP – 96,8%.

⁴⁴ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 października 2017 r. w sprawie szczegółowych przesłanek odroczenia, rozłożenia na raty lub umorzenia należności Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa oraz trybu postępowania w tych sprawach (Dz. U. poz. 2116).

2.6.3. Windykacja należności zaległych z tytułu umów dzierżawy i sprzedaży mienia Zasobu WRSP

Zaległe należności, których termin płatności przypadał w poprzednich okresach sprawozdawczych (tj. przed dniem 1 stycznia 2022 r.), wynosiły 1 335 966 tys. zł, z tego na podstawie art. 700 k.c. obniżono należności z tytułu czynszu dzierżawnego o kwotę 6 271 tys. zł (0,47%).

Dzierżawcy i nabywcy mienia Zasobu WRSP zobowiązani byli do uregulowania kwoty 1 329 695 tys. zł należności zaległych. W 2022 r. spłacono 127 585 tys. zł i rozłożono na raty 8 782 tys. zł. W stosunku do 23 755 tys. zł należności nieściągalnych podjęto decyzję o umorzeniu.

Tabela 12. **Wskaźniki windykacji należności zaległych (w %)**

Wyszczególnienie	Spłaty należności	Odroczenia	Rozłożenia na raty	Umorzenia
- z tytułu dzierżawy	7,35	0,00	0,17	2,75
- z tytułu sprzedaży nieruchomości	20,13	0,00	1,79	0,15
- z tytułu sprzedaży ruchomych środków trwałych i majątku obrotowego	0,20	0,00	0,01	2,36
Ogółem	9,60	0,00	0,66	1,79

Źródło: dane Biura Finansowo-Księgowego KOWR.

Z kwoty 1 329 695 tys. zł wymagalnych w 2022 r. należności zaległych ogółem:

- 142 462 tys. zł (10,7%) stanowiły zaległe należności w czynnych umowach,
- 1 187 233 tys. zł (89,3%) stanowiły zaległe należności w rozwiązanych umowach dzierżawy i umowach sprzedaży, w których wypowiedziano warunki rozłożenia ceny sprzedaży na raty.

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. ogółem należności z tytułu umów dzierżawy i sprzedaży mienia Zasobu WRSP, które nie zostały uregulowane w terminie, wynosiły 1 283 564 tys. zł. W stosunku do końca 2021 r. nieuregulowane należności na koniec okresu wzrosły o 56 978 tys. zł (tj. o 4,6%).

Na kwotę nieuregulowanych na koniec 2022 r. zaległości składały się należności z tytułu kapitału w kwocie 573 973 tys. zł (44,7% zaległości ogółem) oraz z tytułu oprocentowania i odsetek ustawowych za zwłokę w kwocie 709 591 tys. zł (55,3% zaległości ogółem).

Tabela 13. **Należności zaległe wg stanu prawnego umowy**

Wyszczególnienie	Wymagalne w 2022 r. (tys. zł)	Uregulowane w 2022 r. (tys. zł)	Wskaźnik windykacji (%)
- w umowach czynnych	142 462	79 203	55,60
- w umowach rozwiązanych i wypowiedzianych	1 187 233	48 382	4,08
Ogółem	1 329 695	127 585	9,60

Źródło: dane Biura Finansowo-Księgowego KOWR.

Wskaźnik windykacji należności zaległych ogółem w 2022 r. wyniósł 9,6%, przy czym wskaźnik windykacji zaległości w umowach czynnych ukształtował się na poziomie 55,6%, natomiast w umowach rozwiązanych i wypowiedzianych wyniósł 4,1%.

2.6.4. Windykacja należności z tytułu użytkowania nieruchomości Zasobu WRSP bez tytułu prawnego

W 2022 r. wymagalne należności z tytułu bezumownego użytkowania nieruchomości, które począwszy od czerwca 2019 r. naliczane są w wysokości 30-krotności wywoławczego czynszu dzierżawnego, który byłby należny od tej nieruchomości, gdyby była ona przedmiotem umowy dzierżawy po przeprowadzeniu przetargu, wynosiły 827 906 tys. zł. Bezumowni użytkownicy uregulowali łącznie 6 098 tys. zł należności wymagalnych. Rozłożono na raty należności w kwocie 76 tys. zł, a w stosunku do 1 761 tys. zł należności nieściągalnych podjęto decyzję o umorzeniu.

Tabela 14. **Wskaźniki windykacji wg okresów zapadalności należności**

Wyszczególnienie	Wymagalne w 2022 r. (tys. zł)	Uregulowane w 2022 r. (tys. zł)	Wskaźnik windykacji (%)
- należności bieżące – zapadłe w okresie sprawozdawczym (w 2021 r.)	147 715	2 540	1,72
- należności zaległe – zapadłe w okresach poprzednich (przed 1 stycznia 2021 r.)	680 191	3 558	0,52
Ogółem	827 906	6 098	0,74

Źródło: dane Biura Finansowo-Księgowego KOWR.

Wskaźnik windykacji należności z tytułu użytkowania nieruchomości Zasobu WRSP bez tytułu w 2022 r. wyniósł 0,7%, przy czym wskaźnik windykacji należności bieżących ukształtował się na poziomie 1,7%, natomiast należności zaległych – 0,5%.

Szczegółowe tabele dotyczące gospodarowania przez KOWR Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa zamieszczono w **aneksie nr 2**.

3. REALIZACJA ZADAŃ WYNIKAJĄCYCH Z USTAWY O KSZTAŁTOWANIU USTROJU ROLNEGO

Uregulowania objęte **ustawą z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego** (Dz. U. z 2022 r. poz. 2569, z późn. zm.) – zwaną dalej **ukur** – stanowią jeden z elementów polityki rolnej państwa prowadzonej m.in. w trosce o zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego obywateli oraz sprzyjanie rozwojowi obszarów wiejskich. Przepisy ww. ustawy, wraz z kolejnymi jej nowelizacjami, mają na celu wzmocnienie ochrony i rozwoju gospodarstw rodzinnych, zapewnienie właściwego zagospodarowania gruntów rolnych w Rzeczypospolitej Polskiej oraz wspieranie zrównoważonego rolnictwa prowadzonego w zgodzie z wymogami dobrej praktyki rolniczej i ochrony środowiska. W myśl art. 23 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej **gospodarstwa rodzinne** stanowią podstawę ustroju rolnego państwa⁴⁵. Z kolei zgodnie z art. 5 ust. 1 ukur **gospodarstwo rodzinne** zostało prawnie zdefiniowane jako prowadzone przez rolnika indywidualnego gospodarstwo rolne, w którym łączna powierzchnia użytków rolnych jest nie większa niż 300 ha.

W 2022 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa realizował m.in. **zadania określone w ustawie o kształtowaniu ustroju rolnego** związane z:

- poprawą struktury obszarowej gospodarstw rolnych,
- przeciwdziałaniem nadmiernej koncentracji nieruchomości rolnych,
- zapewnieniem prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwach rolnych przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach,
- wspieraniem rozwoju obszarów wiejskich,
- wdrażaniem i stosowaniem instrumentów wsparcia rolnictwa,
- aktywną polityką rolną państwa.

Na podstawie przepisów ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego KOWR mógł m.in. **nabywać nieruchomości rolne na rynku prywatnym. Nabyte nieruchomości wchodzą w skład Zasobu WRSP, a następnie są przeznaczane głównie na powiększanie przez miejscowych rolników indywidualnych ich gospodarstw rodzinnych.**

Przedmiotowa ustawa, dając prawne podstawy nabywania nieruchomości rolnych do Zasobu WRSP, spowodowała zwiększenie zakresu oddziaływania państwa na politykę rolną kraju. Przepisy ustawy umożliwiają m.in. wykorzystanie gruntów rolnych pochodzących z obrotu

⁴⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

prywatnego do wspierania pozytywnych przemian strukturalnych w rolnictwie oraz wprowadzają mechanizmy wspomagające rozwój gospodarstw rodzinnych.

Ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego reguluje m.in. **obróć określonymi ustawą nieruchomości rolnymi na rynku prywatnym**, tj. jeśli nabycie takich nieruchomości rolnych następuje między osobami fizycznymi oraz osobami prawnymi. Pod pojęciem „nabycie nieruchomości rolnej” należy rozumieć przeniesienie własności nieruchomości rolnej lub nabycie własności nieruchomości rolnej w wyniku dokonania czynności prawnej lub orzeczenia sądu albo organu administracji publicznej, a także innego zdarzenia prawnego. Do **nabycia nieruchomości rolnej** może dochodzić m.in. w wyniku: sprzedaży, zamiany, darowizny, zasiedzenia, zniesienia współwłasności, stwierdzenia nabycia spadku, działu spadku, podziału majątku wspólnego, przysądzenia własności, wniesienia nieruchomości jako aport do spółki prawa handlowego, podziału spółki, przekształcenia spółki cywilnej w spółkę kapitałową, łączenia spółek kapitałowych. Przepisy ukur dotyczące **nabycia nieruchomości rolnej** stosuje się odpowiednio do nabycia:

- 1) użytkowania wieczystego nieruchomości rolnej albo udziału w użytkowaniu wieczystym nieruchomości rolnej,
- 2) udziału we współwłasności nieruchomości rolnej,
- 3) gospodarstwa rolnego.

Nabywcami nieruchomości rolnych mogą być **zasadniczo rolnicy indywidualni**. Określone ustawą wyjątki od powyższej reguły dotyczą nabycia nieruchomości rolnej:

- 1) przez:
 - a) osobę bliską zbywcy (zdefiniowaną jako: zstępnych, wstępnych, rodzeństwo, dzieci rodzeństwa, rodzeństwo rodziców, małżonka, osoby przysposabiające i przysposobione oraz pasierbów),
 - b) jednostkę samorządu terytorialnego,
 - c) Skarb Państwa lub działający na jego rzecz KOWR,
 - d) spółkę prawa handlowego:
 - której wyłącznym udziałowcem albo akcjonariuszem jest Skarb Państwa, będącą operatorem systemu przesyłowego albo posiadającą koncesję na przesyłanie paliw ciekłych w rozumieniu ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne,
 - która jest operatorem systemu dystrybucyjnego gazowego w rozumieniu ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne w przypadku nabycia nieruchomości rolnej na cele związane z budową, modernizacją lub rozbudową systemu dystrybucyjnego gazowego,
 - e) spółkę kapitałową lub grupę kapitałową, o których mowa w art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 18 marca 2010 r. o szczególnych uprawnieniach ministra właściwego do spraw energii oraz ich wykonywaniu w niektórych spółkach kapitałowych lub grupach kapitałowych, prowadzących działalność w sektorach energii elektrycznej, ropy naftowej oraz paliw gazowych, w przypadku nabycia nieruchomości rolnej na cele związane z budową, modernizacją lub rozbudową mienia określonego w art. 1 ust. 2 tej ustawy,

- f) osoby prawne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania,
 - g) parki narodowe, w przypadku nabycia nieruchomości rolnej na cele związane z ochroną przyrody,
 - h) przez podmiot, który zbył nieruchomość rolną na cele związane z realizacją Inwestycji lub Inwestycji Towarzyszącej w rozumieniu ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o Centralnym Porcie Komunikacyjnym lub został wywłaszczony na cele określone w tej ustawie, jeżeli nabywa nieruchomość rolną o powierzchni nie większej niż 150% powierzchni zbytej nieruchomości, w okresie 3 lat od dnia zawarcia umowy zbycia lub w okresie 3 lat od dnia, w którym decyzja dokonująca wywłaszczenia nieruchomości stała się ostateczna,
 - i) przez Spółkę Celową, o której mowa w ustawie z dnia 10 maja 2018 r. o Centralnym Porcie Komunikacyjnym,
 - j) spółdzielnię produkcji rolnej w wyniku:
 - wykonania prawa pierwokupu, o którym mowa w art. 147 § 2 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, lub
 - zbycia wkładu gruntowego przez członka tej spółdzielni,
 - k) członka spółdzielni produkcji rolnej, mającego wkład gruntowy w tej spółdzielni, w przypadku zbycia na jego rzecz wkładu gruntowego przez innego członka tej samej spółdzielni,
 - l) osobę, która zbyła nieruchomość rolną na cele związane z budową morskiej farmy wiatrowej w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 2020 r. o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych wraz z zespołem urządzeń służących do wyprowadzenia mocy w rozumieniu tej ustawy, w okresie 3 lat od dnia zawarcia umowy, albo została z niej wywłaszczona na te same cele,
- 2) o powierzchni mniejszej niż 1 ha,
 - 3) w wyniku dziedziczenia oraz zapisu windykacyjnego,
 - 4) na podstawie art. 151 lub art. 231 Kodeksu cywilnego,
 - 5) w toku postępowania restrukturyzacyjnego w ramach postępowania sanacyjnego,
 - 6) na podstawie art. 118 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników,
 - 7) na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
 - 8) na podstawie art. 125 ust. 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,
 - 9) na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze,
 - 10) w toku postępowania egzekucyjnego i upadłościowego,
 - 11) w wyniku zniesienia współwłasności, podziału majątku wspólnego po ustaniu małżeństwa oraz działu spadku,
 - 12) w wyniku podziału, przekształcenia bądź łączenia spółek prawa handlowego,
 - 13) położonej na obszarze górniczym lub terenie górniczym w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze,

14) na potrzeby budowy morskiej farmy wiatrowej w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 2020 r. o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych wraz z zespołem urządzeń służących do wyprowadzenia mocy w rozumieniu tej ustawy.

Inne podmioty mogą nabywać nieruchomości rolne po **uzyskaniu stosownej zgody Dyrektora Generalnego KOWR wyrażonej w drodze decyzji administracyjnej** (tj. zgody, o której mowa w **art. 2a ust. 4** ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego). W tych sprawach organem wyższego stopnia jest minister właściwy do spraw rozwoju wsi.

Wprowadzając kolejne zmiany w przepisach o kształtowaniu ustroju rolnego, ustawodawca określił jednocześnie, jakich nieruchomości rolnych nie będą one dotyczyły. **Spod działania ustawy w zakresie dotyczącym nabycia wyłączone zostały:**

- 1) nieruchomości rolne o powierzchni mniejszej niż 0,3 ha,
- 2) nieruchomości rolne będące drogami wewnętrznymi,
- 3) nieruchomości rolne położone na obszarach przeznaczonych w planach zagospodarowania przestrzennego w całości na cele inne niż rolne,
- 4) grunty rolne zabudowane o powierzchni nieprzekraczającej 0,5 ha, które w dniu 30 kwietnia 2016 r. były zajęte pod budynki mieszkalne oraz budynki, budowle i urządzenia niewykorzystywane obecnie do produkcji rolniczej, wraz z gruntami do nich przyległymi umożliwiającymi ich właściwe wykorzystanie oraz zajęte na urządzenie ogródka przydomowego – jeżeli grunty te tworzyły zorganizowaną całość gospodarczą oraz nie zostały wyłączone z produkcji rolnej w rozumieniu ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- 5) nieruchomości rolne, które w dniu 30 kwietnia 2016 r. w ostatecznych decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu przeznaczone były w całości na cele inne niż rolne, a decyzje te: nie wygasły, nie stały się bezprzedmiotowe, nie zostały zmienione albo nie zostały uchylone,
- 6) nieruchomości rolne wchodzące w skład Zasobu WRSP, o którym mowa w ustawie z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa,
- 7) nieruchomości rolne sprzedane na podstawie art. 42 ust. 1 lub 6 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa,
- 8) nieruchomości rolne, w których grunty oznaczone w ewidencji gruntów i budynków jako grunty pod stawami, stanowią co najmniej 70% powierzchni nieruchomości.

Ponadto ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego nie dotyczy nabycia nieruchomości gruntowych innych niż rolne (tj. budowlanych, przemysłowych, leśnych itp.) oraz nieruchomości lokalowych (samodzielnych lokali wraz z udziałem w nieruchomości wspólnej). Przepisy ww. ustawy dotyczą natomiast nieruchomości tzw. mieszanych, tj. takich nieruchomości gruntowych, gdzie tylko część jest rolna (przy czym określony w ustawie limit „mniej niż 0,3 ha” odnosi się do powierzchni całej nieruchomości, a nie do powierzchni części rolnej).

Ustawodawca **przyznał KOWR uprawnienia** służące do realizacji wyżej wymienionych zadań ustawowych, w zakresie:

- 1) wydawania przez Dyrektora Generalnego KOWR decyzji administracyjnych dotyczących zgód na nabycie nieruchomości rolnych (tj. zgód, o których mowa w art. 2a ust. 4 ustawy),
- 2) wydawania decyzji administracyjnych dotyczących zgód na wcześniejsze zbycie nieruchomości oraz oddanie ich w posiadanie innym podmiotom (tj. zgód, o których mowa w art. 2b ust. 3 ustawy),
- 3) prawa pierwokupu oraz prawa nabycia nieruchomości rolnych – w przypadku zbywania nieruchomości rolnej,
- 4) nabywania na własność Skarbu Państwa nieruchomości rolnych w celu poprawy struktury obszarowej gospodarstw rolnych – na pisemne wystąpienie właściciela danej nieruchomości rolnej,
- 5) prawa nabycia nieruchomości rolnych od spółek osobowych, które są właścicielem lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości rolnej o powierzchni co najmniej 5 ha albo nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni co najmniej 5 ha – w przypadku zmiany wspólnika lub przystąpienia nowego wspólnika do spółki,
- 6) prawa nabycia nieruchomości rolnych od spółek akcyjnych – w przypadku podjęcia przez spółkę akcyjną, która jest właścicielem lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości rolnej o powierzchni co najmniej 5 ha albo nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni co najmniej 5 ha – uchwały, o której mowa w art. 27 ust. 2 pkt 3a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych,
- 7) prawa pierwokupu oraz prawa nabycia udziałów i akcji spółek kapitałowych, które są właścicielami lub użytkownikami wieczystymi nieruchomości rolnej o powierzchni co najmniej 5 ha albo nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni co najmniej 5 ha – w przypadku zbywania udziałów lub akcji takich spółek,
- 8) obejmowania i nabywania – za zgodą ministra właściwego do spraw rozwoju wsi – akcji i udziałów w spółkach prawa handlowego,
- 9) wnioskowania do sądu o orzeczenie nabycia własności nieruchomości rolnej przez KOWR działający na rzecz Skarbu Państwa – w przypadku niewywiązania się nabywcy z obowiązków określonych ustawą,
- 10) występowania do sądu z powództwem o stwierdzenie nieważności czynności prawnej – jeżeli została ona dokonana niezgodnie z przepisami ukur.

Równolegle ustawodawca **nałożył na KOWR obowiązki**, do których należą przede wszystkim:

- 1) nabywanie przez KOWR nieruchomości rolnych na pisemne żądanie zbywcy – w przypadku niewyrażenia określonej zgody na nabycie nieruchomości rolnej,
- 2) obejmowanie i nabywanie – na wniosek ministra właściwego do spraw rozwoju wsi – akcji i udziałów w spółkach prawa handlowego,
- 3) sprawowanie nadzoru nad spełnianiem przez nabywców nieruchomości rolnych zobowiązań oraz warunków określonych w ustawie, tj.:

- a) zobowiązania do prowadzenia działalności rolniczej na nabytej nieruchomości – jeżeli nabycie nieruchomości rolnej nastąpiło za zgodą Dyrektora Generalnego KOWR wyrażoną w formie decyzji administracyjnej wydanej na wniosek zbywcy oraz nabywcy – osoby fizycznej,
- b) zobowiązania do zamieszkiwania w okresie 5 lat od dnia nabycia nieruchomości na terenie gminy, na obszarze której położona jest jedna z nieruchomości rolnych, która wejdzie w skład tworzonego gospodarstwa rodzinnego, albo powiększonego gospodarstwa rolnego - jeżeli nabycie nieruchomości rolnej nastąpiło za zgodą Dyrektora Generalnego KOWR wyrażoną w formie decyzji administracyjnej wydanej na wniosek nabywcy - osoby fizycznej,
- c) zobowiązania do rozpoczęcia realizacji inwestycji celu publicznego w terminie 12 miesięcy od dnia nabycia nieruchomości rolnej oraz zrealizowania tej inwestycji w terminie określonym we wniosku – jeżeli nabycie nieruchomości rolnej nastąpiło za zgodą Dyrektora Generalnego KOWR wyrażoną w formie decyzji administracyjnej wydanej na wniosek inwestora,
- d) obowiązku do wykorzystywania nabytej nieruchomości rolnej na cele rolnicze – jeżeli nabycie nieruchomości rolnej nastąpiło za zgodą Dyrektora Generalnego KOWR wyrażoną w formie decyzji administracyjnej wydanej na wniosek uczelni,
- e) obowiązku prowadzenia przez nabywcę nieruchomości rolnej gospodarstwa rolnego, w skład którego weszła nabyta nieruchomość rolna, przez okres co najmniej 5 lat od dnia nabycia przez niego tej nieruchomości, a w przypadku osoby fizycznej prowadzenia tego gospodarstwa osobiście,
- f) ograniczeń w zbyciu nieruchomości rolnej oraz oddaniu jej w posiadanie innym podmiotom - w okresie 5 lat od nabycia tej nieruchomości.

3.1. Istotne zmiany przepisów ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego wprowadzone w 2022 r.

W 2022 r. ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego po raz kolejny została znowelizowana. Zmiana przepisów wprowadzona została art. 28 ustawy z dnia 22 lipca 2022 r. o usprawnieniu procesu inwestycyjnego Centralnego Portu Komunikacyjnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1846) i weszła w życie 2 października 2022 r.

Powyższą nowelizacją zmienione zostało dotychczasowe brzmienie art. 2a ust. 3 pkt 1 lit. f ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego oraz do katalogu wyjątków określonych w art. 2b ust. 4 tej ustawy dodany został nowy przypadek.

W art. 2a ust. 3 ww. ustawy określone zostały sytuacje, w których do nabycia nieruchomości rolnej przez inny podmiot niż rolnik indywidualny nie będzie wymagane uzyskanie zgody, o której mowa w art. 2a ust. 4, wyrażanej przez Dyrektora Generalnego KOWR. Wprowadzenie nowego brzmienia art. 2a ust. 3 pkt 1 li. f ww. ustawy miało na celu doprecyzowanie i uszczegółowienie pierwotnego przepisu.

Wprowadzoną zmianą ustawodawca postanowił więc, że dany podmiot na tych warunkach będzie mógł nabyć określoną powierzchnię nieruchomości rolnych (maksymalnie do

150% powierzchni nieruchomości zbytej albo wywłaszczonej na cele określone w ustawie z dnia 10 maja 2018 r. o Centralnym Porcie Komunikacyjnym) w okresie 3 lat od dnia zawarcia umowy zbycia lub dnia, w którym decyzja dokonująca wywłaszczenia nieruchomości stała się ostateczna.

Druga z wprowadzonych zmian ustawowych dotyczyła dodania nowego przypadku do katalogu wyjątków określonych w art. 2b ust. 4 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego. Powyższa zmiana oznacza, że począwszy od 2 października 2022 r. ograniczeń i obowiązków wynikających z art. 2b ust. 1 i 2 ww. ustawy nie stosuje się także do nieruchomości rolnej zbywanej lub oddawanej w posiadanie Spółce Celowej, o której mowa w ustawie z dnia 10 maja 2018 r. o Centralnym Porcie Komunikacyjnym. Wyjątek ten daje więc właścicielowi nieruchomości rolnej prawną możliwość zbycia na rzecz ww. Spółki Celowej (lub oddania tej spółce w posiadanie) danej nieruchomości nawet wówczas, gdy nie upłynął jeszcze okres 5 lat od jej nabycia.

Biorąc powyższe pod uwagę należy zauważyć, że dokonana w 2022 r. zmiana przepisów ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego odnosiła się do ewentualnych działań podejmowanych przez określone podmioty zewnętrzne w zakresie dokonywanego przez nie obrotu nieruchomościami rolnymi, odbywającego się już bez konieczności wcześniejszego uzyskania wydawanych przez Dyrektora Generalnego KOWR zgód, o których mowa w art. 2a ust. 4 oraz art. 2b ust. 3 ww. ustawy.

3.2. Wnioski o wyrażenie zgody na nabycie nieruchomości rolnych oraz decyzje administracyjne wydawane na podstawie art. 2a ust. 4 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego

Zgodnie z postanowieniami **art. 2a** ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego nabycie nieruchomości rolnej **przez podmioty inne niż rolnik indywidualny** oraz podmioty wymienione w **art. 2a ust. 3 pkt 1** ww. ustawy lub w przypadkach innych niż ustawowo określone (art. 2a ust. 3 pkt 1a–13 ukur) **może nastąpić jedynie za zgodą Dyrektora Generalnego KOWR wyrażoną w drodze decyzji administracyjnej**. Wydanie takiej decyzji następuje **na wniosek** (art. 2a ust. 4 ukur). Ustawodawca określił, że przy wydawaniu ww. zgód priorytetem ma być zapewnienie należytego prowadzenia działalności rolniczej oraz przeciwdziałanie nadmiernej koncentracji gruntów rolnych w rękach jednego podmiotu.

Określone ustawą wyjątki od powyższej reguły dotyczą m.in.: osób bliskich zbywcy, jednostek samorządu terytorialnego oraz Skarbu Państwa, a także określonych ustawą przypadków (np. nabycia nieruchomości rolnej w wyniku dziedziczenia, nabycia nieruchomości rolnej o powierzchni mniejszej niż 1 ha lub w wyniku zniesienia współwłasności, podziału majątku wspólnego po ustaniu małżeństwa oraz działu spadku). Pełen katalog wyjątków określony został w art. 2a ust. 3 ukur.

Zgoda Dyrektora Generalnego KOWR na nabycie nieruchomości rolnej o powierzchni 1 ha i większej (tj. zgoda, o której mowa w art. 2a ust. 4 ww. ustawy), wydawana jest na wniosek:

1) **zbywcy nieruchomości rolnej**, jeżeli:

- wykaże, że nie było możliwości sprzedaży nieruchomości rolnej rolnikowi indywidualnemu, chyba że nabycie tej nieruchomości ma nastąpić na podstawie innej niż sprzedaż czynności prawnej,
 - nabywca nieruchomości rolnej zobowiąże się do prowadzenia działalności rolniczej na nabywanej nieruchomości rolnej,
 - w wyniku nabycia nieruchomości rolnej nie dojdzie do nadmiernej koncentracji gruntów rolnych;
- 2) **osoby fizycznej zamierzającej utworzyć gospodarstwo rodzinne**, która:
- posiada kwalifikacje rolnicze,
 - zobowiąże się do prowadzenia działalności rolniczej na nabywanej nieruchomości rolnej,
 - zobowiąże się do zamieszkiwania w okresie 5 lat od dnia nabycia nieruchomości rolnej na terenie gminy, na obszarze której położona jest jedna z nieruchomości rolnych, która wejdzie w skład tworzonego gospodarstwa rodzinnego;
- 3) **osoby fizycznej zamierzającej powiększyć gospodarstwo rolne**, jeżeli:
- przyznano jej pomoc, o której mowa w art. 3 ust. 6 lit. a ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020,
 - nabycie nieruchomości rolnej będzie zgodne z warunkami przyznanej pomocy, o której mowa w art. 3 ust. 6 lit. a ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020,
 - zobowiąże się do prowadzenia działalności rolniczej na nabywanej nieruchomości rolnej,
 - zobowiąże się do zamieszkiwania w okresie 5 lat od dnia nabycia nieruchomości rolnej na terenie gminy, na obszarze której położona jest jedna z nieruchomości rolnych, wchodzących w skład posiadanego gospodarstwa rolnego,
 - w wyniku nabycia nieruchomości rolnej nie dojdzie do nadmiernej koncentracji gruntów rolnych;
- 4) **uczelnia**, jeżeli nieruchomość rolna:
- jest niezbędna dla realizacji przez nią celów dydaktycznych lub prowadzenia badań naukowych lub prac rozwojowych,
 - będzie wykorzystywana na cele rolnicze;
- 5) **nabywcy nieruchomości rolnej**, jeżeli:
- nieruchomość rolna jest położona w obszarze rozmieszczenia inwestycji celu publicznego stanowiącej realizację celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami lub w granicach linii rozgraniczających teren lokalizacji takiej inwestycji ustalonych w ostatecznej decyzji administracyjnej,
 - zobowiąże się do rozpoczęcia realizacji inwestycji w terminie 12 miesięcy od dnia nabycia nieruchomości rolnej,
 - określi termin zrealizowania inwestycji, o której mowa w tiret pierwsze.

Ustawowe warunki uzyskania ww. zgody wiążą się nierozdzielnie zarówno z przedmiotem nabycia, jak i z osobą nabywcy. Stosowne wnioski o wyrażenie zgody na nabycie konkretnej nieruchomości rolnej przez określoną osobę składa się w OT KOWR właściwym ze względu na położenie nieruchomości rolnej.

W przypadku wniosku, o którym mowa w art. 2a ust. 4 pkt 1 ukur, tj. składanym przez zbywcę na nabycie nieruchomości rolnej o powierzchni 1 ha i większej przez osobę niebędącą rolnikiem indywidualnym – w celu wykazania przez zbywcę przesłanki dotyczącej braku możliwości sprzedaży nieruchomości rolnej rolnikowi indywidualnemu – konieczne jest m.in. zamieszczenie **ogłoszenia o zamiarze sprzedaży nieruchomości rolnej na portalu teleinformatycznym udostępnionym przez KOWR**. Publikacja takiego ogłoszenia nie wypełnia przywołanej przesłanki – muszą również zostać spełnione wszystkie inne wymogi określone w art. 2a ust. 4a–4h ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego.

Ogłoszenie o zamiarze sprzedaży nieruchomości rolnej powinno zawierać co najmniej informacje określone przez ustawodawcę w art. 2a ust. 4d ww. ustawy, tj.:

- oznaczenie sprzedawanej nieruchomości rolnej z podaniem danych z ewidencji gruntów i budynków dotyczących jej oznaczenia, powierzchni, klasy bonitacyjnej i rodzaju użytków rolnych oraz numeru księgi wieczystej albo zbioru dokumentów prowadzonego dla tej nieruchomości,
- opis budynków i innych składników majątkowych wchodzących w skład sprzedawanej nieruchomości rolnej,
- informację o przeznaczeniu sprzedawanej nieruchomości rolnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, w miejscowym planie rewitalizacji, w miejscowym planie odbudowy, a w przypadku braku miejscowego planu – informację o lokalizacji inwestycji celu publicznego, informację o sposobie zagospodarowania terenu i warunkach zabudowy ustalonych w ostatecznej decyzji o warunkach zabudowy, natomiast w przypadku braku ostatecznej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu – informację o ustaleniach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- cenę nieruchomości rolnej,
- termin składania odpowiedzi na to ogłoszenie, który nie może być krótszy niż 30 dni licząc od dnia zamieszczenia go w ww. systemie teleinformatycznym.

Ogłoszenie zamieszcza w systemie teleinformatycznym zbywca nieruchomości rolnej albo uprawniony pracownik OT KOWR (właściwego ze względu na położenie nieruchomości rolnej), na złożony do tego oddziału wniosek przez zbywcę nieruchomości rolnej (art. 2a ust. 4b pkt 1 ukur).

Zgodnie z omawianymi przepisami ww. ustawy odpowiedź na takie ogłoszenie może złożyć rolnik indywidualny zamierzający kupić daną nieruchomość rolną na określonych warunkach. Stosownie do postanowień art. 2a ust. 4e ustawy odpowiedź na ogłoszenie o zamiarze sprzedaży konkretnej nieruchomości rolnej:

- zawiera co najmniej:
 - proponowaną cenę zakupu nieruchomości rolnej,

- imię i nazwisko rolnika indywidualnego, który zamierza kupić nieruchomość rolną, wraz z podaniem adresu zameldowania na pobyt stały,
 - oświadczenie podmiotu składającego odpowiedź na to ogłoszenie, że jest rolnikiem indywidualnym,
- składa się za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w ust. 4a ustawy lub w OT KOWR właściwym ze względu na położenie nieruchomości rolnej, we wskazanym w ogłoszeniu terminie, przy czym termin uważa się za zachowany także, jeżeli przed jego upływem odpowiedź na to ogłoszenie została nadana w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe,
- uważa się za oświadczenie woli o zamiarze zawarcia umowy sprzedaży nieruchomości rolnej,
- złożona w OT KOWR przekazywana jest niezwłocznie zbywcy nieruchomości rolnej.

Uważa się, że warunek, o którym mowa w art. 2a ust. 4 pkt 1 lit. a ukur został spełniony, jeżeli:

- żaden rolnik indywidualny nie złożył odpowiedzi na ogłoszenie o zamiarze sprzedaży nieruchomości rolnej zamieszczone w systemie teleinformatycznym, o którym mowa w art. 2a ust. 4a ustawy oraz
- podana w ogłoszeniu o nieruchomości rolnej cena nieruchomości rolnej niezabudowanej lub bez nasadzeń nie przewyższa o 50% lub więcej średniej ceny gruntów rolnych dla danej klasy bonitacyjnej gruntu w danym województwie za kwartał poprzedzający dzień podania średniej ceny gruntów rolnych przez GUS, chyba że zbywca nieruchomości rolnej dysponuje operatem szacunkowym, z którego wynika, że cena nieruchomości rolnej przewyższa o co najmniej 50% średnią cenę gruntów rolnych dla danej klasy bonitacyjnej gruntu w danym województwie za kwartał poprzedzający dzień podania średniej ceny gruntów rolnych przez GUS.

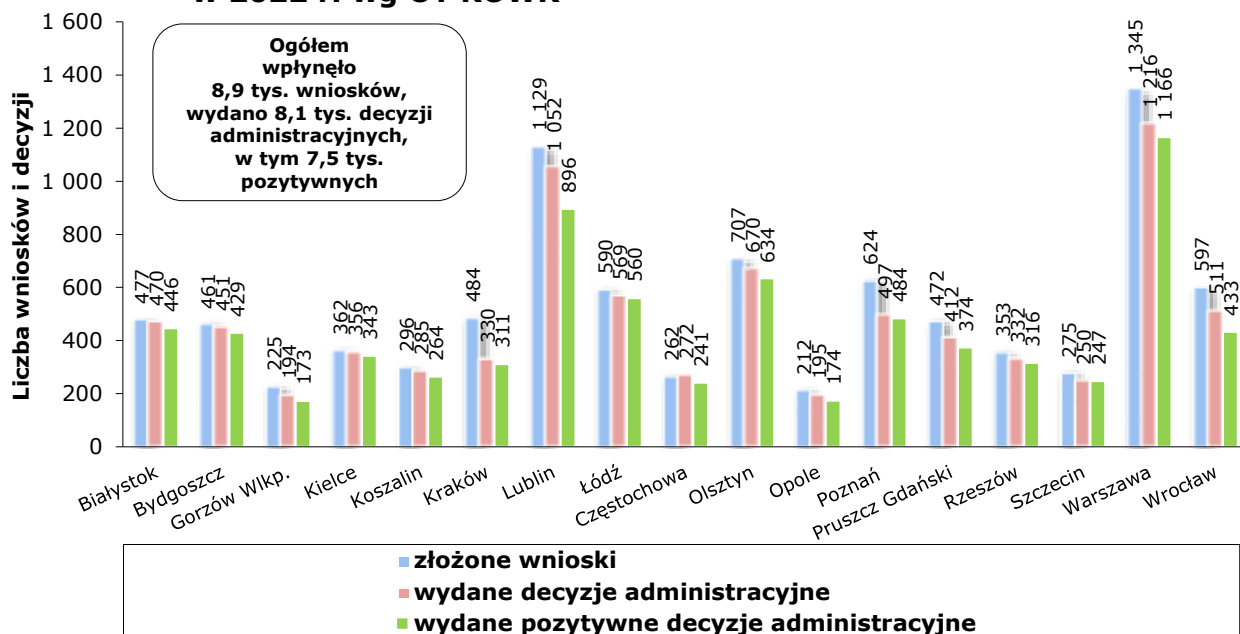
Ponadto uważa się, że odpowiedź na ogłoszenie o zamiarze sprzedaży nieruchomości rolnej nie została złożona również w przypadku, gdy:

- proponowana cena nieruchomości rolnej była niższa o ponad 5% niż określona w tym ogłoszeniu i nie została zaakceptowana przez zbywcę nieruchomości rolnej lub
- została złożona po upływie terminu wskazanego w ogłoszeniu o nieruchomości rolnej.

Należy również mieć na uwadze zapisy art. 2a ust. 4h ustawy stanowiące, iż jeżeli wniosek, o którym mowa w ust. 4, został złożony po upływie 6 miesięcy od dnia upływu terminu, o którym mowa w ust. 4d pkt 5, Dyrektor Generalny KOWR odmawia wyrażenia zgody na nabycie nieruchomości rolnej.

Wyrażenie przedmiotowej zgody na nabycie danej nieruchomości rolnej nie oznacza, że w każdym przypadku dojdzie do planowanego nabycia (tj. przeniesienia własności nieruchomości rolnej na wskazanego w decyzji nabywcę). Uzyskanie wspomnianej decyzji daje właścicielowi prawne możliwości zbycia konkretnej nieruchomości, nie stanowi zaś zobowiązania do dokonania planowanych czynności prawnych.

Wykres 15. **Wnioski i decyzje administracyjne dotyczące zgody na nabycie nieruchomości rolnych wydane na podstawie art. 2a ust. 4 ukur w 2022 r. wg OT KOWR**

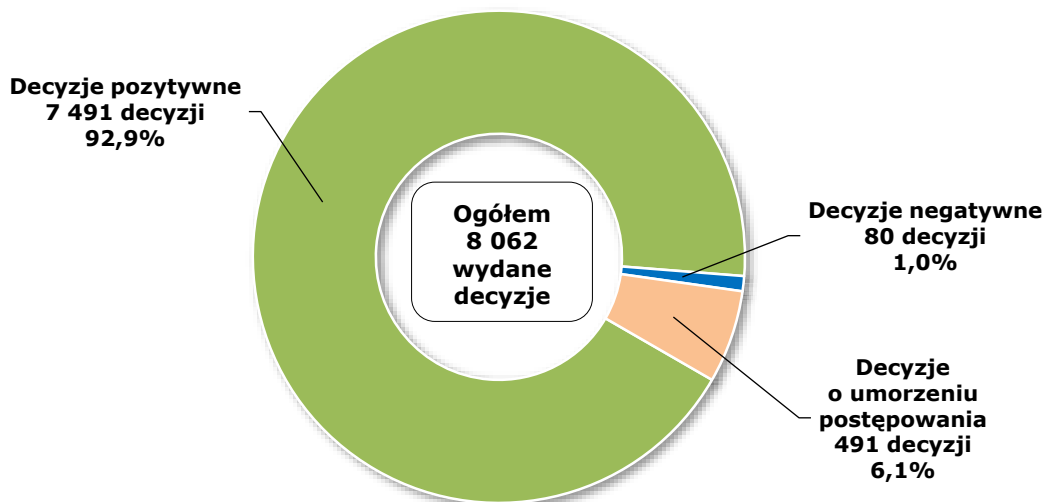

Źródło: dane KOWR.

W 2022 r. do OT KOWR wpłynęły łącznie **8 871 wniosków** o wyrażenie zgody na nabycie nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni **42,68 tys. ha** (średnia wielkość nieruchomości to 4,8 ha na jeden wniosek). W OT KOWR wydano łącznie **8 062 decyzje administracyjne**, które dotyczyły nieruchomości rolnych o powierzchni **39,14 tys. ha**, z tego:

- 7 491 decyzji pozytywnych (dla nieruchomości o powierzchni 35,47 tys. ha), co stanowiło 92,9% wszystkich wydanych decyzji,
- 491 decyzji o umorzeniu postępowania (dla nieruchomości o powierzchni 2,86 tys. ha),
- 80 decyzji negatywnych (dla nieruchomości o powierzchni 803 ha).

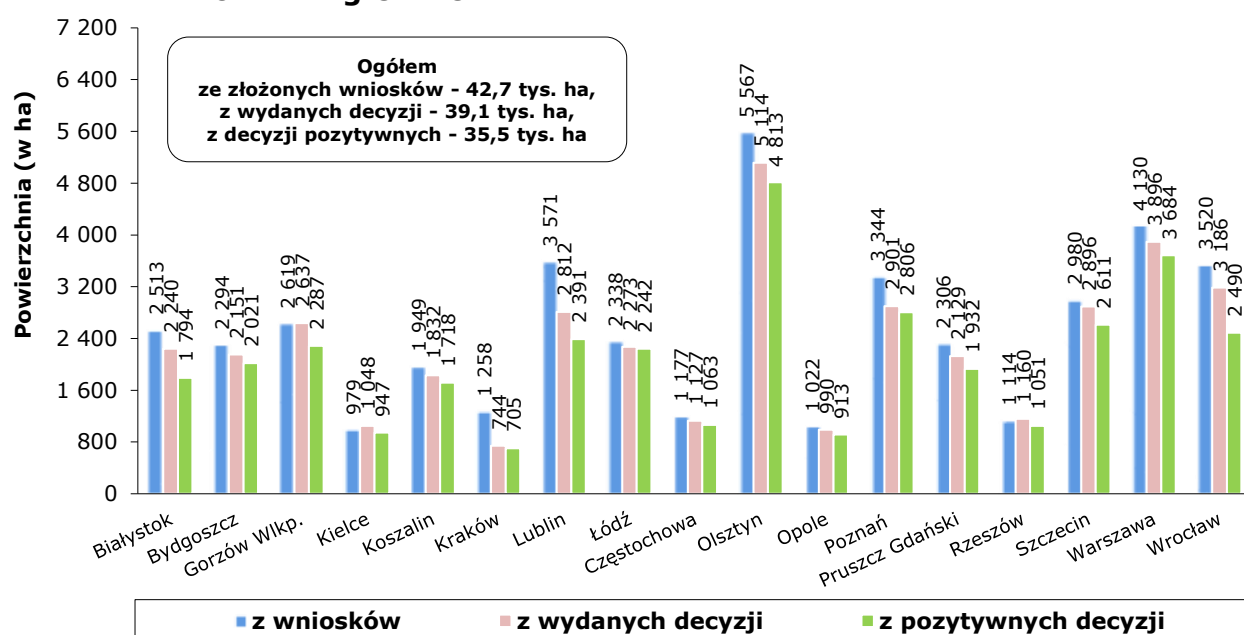
Wykres 16. **Decyzje administracyjne dotyczące zgody na nabycie nieruchomości rolnych wydane w 2022 r. na podstawie art. 2a ust. 4 ukur**

Źródło: dane KOWR.

Spośród wydanych w 2022 r. decyzji pozytywnych 487 dotyczyło zgody na nabycie nieruchomości rolnych przez osoby prawne (6,5% wszystkich pozytywnych decyzji). Około **93,5% udzielonych w 2022 r. zgód dotyczyło nabycia nieruchomości rolnych przez osoby fizyczne.**

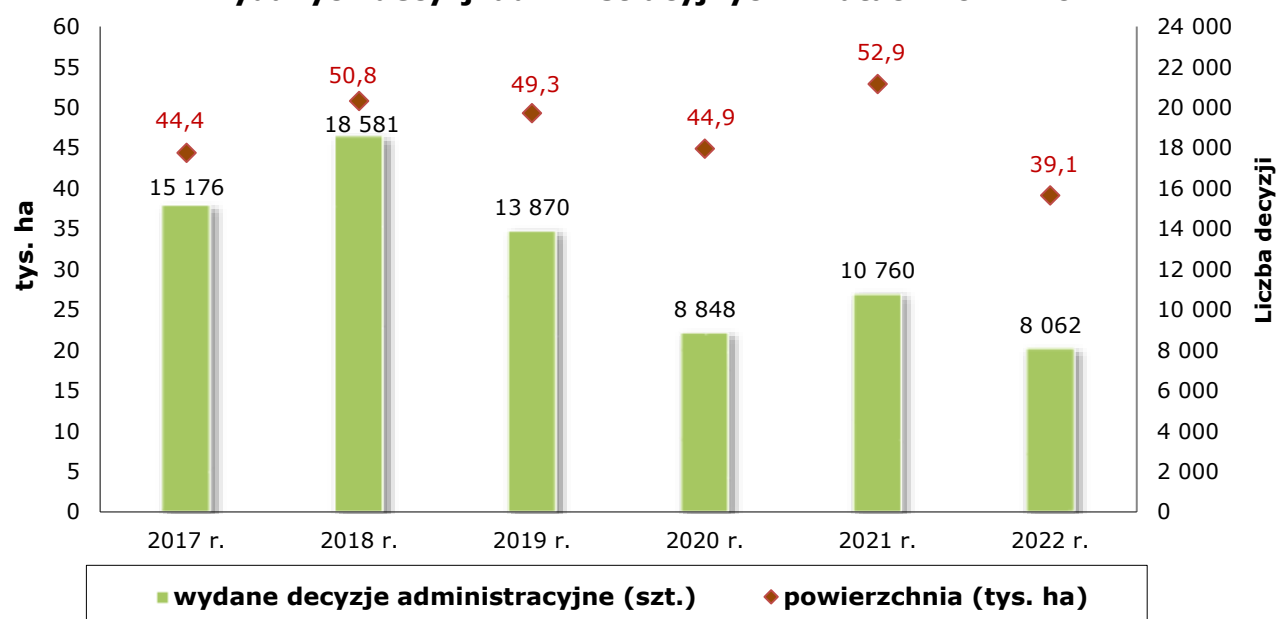
Wykres 17. **Powierzchnia wynikająca z wniosków i wydanych decyzji administracyjnych na nabycie nieruchomości rolnych na podstawie art. 2a ust. 4 ukur w 2022 r. wg OT KOWR**

Źródło: dane KOWR.

Dodatkowo **900 spraw** zakończono w inny sposób (tj. pismem o pozostawieniu wniosku bez rozpoznania lub postanowieniem o odmowie wszczęcia postępowania).

Wykres 18. **Decyzje administracyjne na nabycie nieruchomości rolnych wydane na podstawie art. 2a ust. 4 ukur oraz powierzchnia wynikająca z wydanych decyzji administracyjnych w latach 2017–2022**

Źródło: dane KOWR.

Od wydanej przez Dyrektora Generalnego KOWR decyzji administracyjnej dotyczącej zgody na nabycie nieruchomości rolnej przysługuje stronom odwołanie do organu wyższego stopnia, w rozumieniu przepisów kodeksu postępowania administracyjnego, którym jest w takich przypadkach minister właściwy do spraw rozwoju wsi.

W 2022 r. wniesiono łącznie **26 odwołań** do organu wyższego stopnia – dotyczyły one nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni **163 ha**. We wskazanym okresie Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jako organ II instancji, utrzymał w mocy 4 decyzje Dyrektora Generalnego KOWR, a w stosunku do 5 decyzji Dyrektora Generalnego KOWR – umorzył postępowanie administracyjne.

Tabela 15. **Wnioski o wyrażenie zgody na nabycie nieruchomości rolnej na podstawie art. 2a ust. 4 ukur w 2022 r. wg OT KOWR**

Oddział terenowy KOWR	Wnioski o wyrażenie zgody na nabycie nieruchomości rolnych, które wpłynęły do KOWR (art. 2a ust. 4 ukur), z tego:								Liczba spraw zakończonych w sposób inny niż wydanie decyzji administracyjnych, tj.:	
	Ogółem		W tym od zbywców (art. 2a ust. 4 pkt 1 ukur)		Od nabywców (art. 2a ust. 4 pkt 2-5 ukur)				Pismo o pozostawieniu wniosku bez rozpoznania	Postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania
					Ogółem		W tym od osób fizycznych (art. 2a ust. 4 pkt 2-3 ukur)			
	Liczba wniosków	Powierzchnia nieruchomości	Liczba wniosków	Powierzchnia nieruchomości	Liczba wniosków	Powierzchnia nieruchomości	Liczba wniosków	Powierzchnia nieruchomości	(w szt.)	(w szt.)
(w szt.)	(w ha)	(w szt.)	(w ha)	(w szt.)	(w ha)	(w szt.)	(w ha)	(w szt.)	(w szt.)	
Białystok	477	2 513,0202	229	1 448,8438	248	1 064,1764	247	1 062,9164	32	4
Bydgoszcz	461	2 293,9982	170	914,0334	291	1 379,9648	289	1 373,9540	38	17
Gorzów Wlkp.	225	2 618,7722	116	1 222,5201	109	1 396,2521	107	1 360,1521	27	2
Kielce	362	979,2716	190	560,8849	172	418,3867	171	417,3867	14	8
Koszalin	296	1 949,3444	245	1 545,1816	51	404,1628	51	404,1628	27	5
Kraków	484	1 258,3119	325	868,2238	159	390,0881	158	381,3043	36	34
Lublin	1 129	3 571,1120	422	1 665,3224	707	1 905,7896	707	1 905,7896	73	28
Łódź	590	2 338,4388	253	1 329,4909	337	1 008,9479	334	1 001,7483	13	2
Częstochowa	262	1 177,2825	190	1 002,9364	72	174,3461	71	172,3352	12	0
Olsztyn	707	5 566,6966	443	3 385,0826	264	2 181,6140	263	2 180,3816	48	0
Opole	212	1 022,1996	87	319,9778	125	702,2218	125	702,2218	9	3
Poznań	624	3 343,5204	290	1 762,6971	334	1 580,8233	331	1 575,6217	76	78
Pruszcz Gdański	472	2 305,6213	268	1 082,2536	204	1 223,3677	201	1 218,4342	47	15
Rzeszów	353	1 114,2720	202	761,3892	151	352,8828	151	352,8828	8	10
Szczecin	275	2 979,9611	203	2 442,8177	72	537,1434	72	537,1434	22	3
Warszawa	1 345	4 130,2424	741	2 194,8991	604	1 935,3433	590	1 846,0205	57	45
Wrocław	597	3 519,6738	311	1 800,9094	286	1 718,7644	284	1 305,1861	83	24
Ogółem	8 871	42 681,7390	4 685	24 307,4638	4 186	18 374,2752	4 152	17 797,6415	622	278

Źródło: dane KOWR.

Tabela 16. **Decyzje administracyjne dotyczące zgody na nabycie nieruchomości rolnej na podstawie art. 2a ust. 4 ukur w 2022 r. wg OT KOWR**

Oddział terenowy KOWR	Decyzje administracyjne dotyczące zgody na nabycie nieruchomości rolnych (art. 2a ust. 4 ukur), z tego:											
	Ogółem		Decyzje pozytywne				Decyzje negatywne				Decyzje o umorzeniu postępowania	
			Ogółem		Z tego dla nabywców – osób prawnych		Ogółem		Z tego na wniosek zbywcy			
	Liczba	Powierzchnia nieruchomości	Liczba	Powierzchnia nieruchomości	Liczba	Powierzchnia nieruchomości	Liczba	Powierzchnia nieruchomości	Liczba	Powierzchnia nieruchomości	Liczba	Powierzchnia nieruchomości
	(w szt.)	(w ha)	(w szt.)	(w ha)	(w szt.)	(w ha)	(w szt.)	(w ha)	(w szt.)	(w ha)	(w szt.)	(w ha)
Białystok	470	2 240,3429	446	1 793,8322	19	189,4274	2	19,9702	0	0,0000	22	426,5405
Bydgoszcz	451	2 151,0947	429	2 020,8723	16	327,9125	0	0,0000	0	0,0000	22	130,2224
Gorzów Wlkp.	194	2 636,8122	173	2 287,0846	20	416,4602	6	168,5610	5	11,7500	15	181,1666
Kielce	356	1 047,6371	343	947,2710	21	108,7020	0	0,0000	0	0,0000	13	100,3661
Koszalin	285	1 832,2199	264	1 718,2444	20	186,7608	9	51,4502	7	49,3617	12	62,5253
Kraków	330	743,6802	311	705,4105	16	83,6041	3	6,5184	1	1,0300	16	31,7513
Lublin	1 052	2 811,6554	896	2 390,9799	41	143,7448	1	3,5800	1	3,5800	155	417,0955
Łódź	569	2 273,4133	560	2 242,4876	30	629,4739	2	6,0311	2	6,0311	7	24,8946
Częstochowa	272	1 127,2511	241	1 063,4685	16	320,4322	3	5,4610	3	5,4610	28	58,3216
Olsztyn	670	5 113,5507	634	4 813,2312	49	891,2327	4	23,0088	4	23,0088	32	277,3107
Opole	195	989,5164	174	913,3491	5	64,4002	2	32,0400	1	22,9600	19	44,1273
Poznań	497	2 900,8004	484	2 806,0792	48	861,5643	5	8,7355	2	3,5255	8	85,9857
Pruszcz Gdański	412	2 129,4128	374	1 931,7938	25	219,7622	1	1,1007	1	1,1007	37	196,5183
Rzeszów	332	1 159,7819	316	1 050,7984	15	108,6996	3	63,3185	2	61,7320	13	45,6650
Szczecin	250	2 896,1282	247	2 611,2164	34	749,7431	0	0,0000	0	0,0000	3	284,9118
Warszawa	1 216	3 895,7577	1 166	3 683,9529	82	336,9236	1	1,0001	0	0,0000	49	210,8047
Wrocław	511	3 186,4356	433	2 490,0474	30	181,6639	38	412,4461	22	355,8986	40	283,9421
Ogółem	8 062	39 135,4905	7 491	35 470,1194	487	5 820,5075	80	803,2216	51	545,4394	491	2 862,1495

Źródło: dane KOWR.

3.3. Realizacja obowiązku nabycia nieruchomości rolnych na pisemne żądanie zbywcy określonego w art. 2a ust. 6 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego

Ustawodawca, dopuszczając możliwości niewyrażenia zgody na nabycie nieruchomości rolnej, w określonych sytuacjach nałożył na KOWR **obowiązek nabycia nieruchomości rolnej na pisemne żądanie zbywcy**. Żądanie dotyczy przypadków, gdy decyzja negatywna wydana została po przeprowadzeniu postępowania wszczętego na wniosek zbywcy. Ustawodawca, ograniczając właścicielowi nieruchomości rolnej możliwości zbycia swojej własności, jednocześnie stworzył mu możliwość żądania, aby KOWR nabył tę nieruchomość. Powyższe dotyczy sytuacji, gdy nie było chętnych do nabycia danej nieruchomości rolnej wśród podmiotów ustawowo uprawnionych (przede wszystkim rolników indywidualnych) oraz gdy nie została wyrażona zgoda na nabycie tej nieruchomości przez osoby wskazane przez zbywcę w jego wniosku. Nałożony na KOWR obowiązek nabycia nieruchomości rolnej w ww. okolicznościach jest więc swoistego rodzaju „rekompensatą” dla właściciela, który tym samym „zachowuje” jeden z podstawowych atrybutów swojego prawa własności, tj. prawo do nieruchomości. Jeżeli właściciel chce zbyć swoją nieruchomość, to ma taką możliwość, jeżeli nie na rzecz wskazanej przez niego osoby, to na rzecz Skarbu Państwa.

Ustawodawca określił jednak dwa wyjątki od stosowania powyższego przepisu, a mianowicie, gdy zgody na nabycie nieruchomości nie wyrażono, ponieważ:

- zbywca nieruchomości rolnej nie wykazał, że nie było możliwości sprzedaży nieruchomości rolnej rolnikowi indywidualnemu lub
- w wyniku nabycia nieruchomości rolnej doszłoby do nadmiernej koncentracji gruntów rolnych.

W przypadku wpłynięcia żądania zbywcy nieruchomości rolnej, KOWR obowiązany jest w terminie 2 miesięcy od dnia jego otrzymania poinformować zbywcę o wysokości ceny odpowiadającej wartości rynkowej nieruchomości rolnej określonej przez KOWR przy zastosowaniu sposobów określenia wartości nieruchomości przewidzianych w przepisach o gospodarce nieruchomościami. Zbywca może wówczas (w terminie miesiąca) wystąpić do sądu o ustalenie ceny lub złożyć pisemne oświadczenie o cofnięciu żądania nabycia tej nieruchomości przez KOWR.

W 2022 r. do OT KOWR wpłynęło **jedno żądanie zbywcy** o nabycie nieruchomości rolnej o powierzchni **1,0739 ha**, a OT KOWR powiadamiał zbywcę o cenie tej nieruchomości. Na podstawie art. 2a ust. 6 ustawy KOWR nabył w 2022 r. **dwie nieruchomości rolne** o łącznej powierzchni **17,9459 ha**, przy czym jedno nabycie dotyczyło żądania z 2021 r.

3.4. Prawo pierwokupu oraz prawo nabycia nieruchomości rolnych przysługujące na podstawie art. 3 ust. 4 i art. 4 ust. 1 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego

W wypadku sprzedaży nieruchomości rolnej – w sytuacjach określonych w ustawie – KOWR działającemu na rzecz Skarbu Państwa przysługuje **prawo pierwokupu tej nieruchomości**, natomiast **prawo nabycia nieruchomości rolnej** przysługuje KOWR, jeżeli nabycie danej nieruchomości rolnej następuje w wyniku:

- zawarcia umowy innej niż umowa sprzedaży lub
- jednostronnej czynności prawnej, lub

- orzeczenia sądu, organu administracji publicznej albo orzeczenia sądu lub organu egzekucyjnego wydanego na podstawie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym, lub
- innej czynności prawnej albo innego zdarzenia prawnego, w szczególności:
 - zasiedzenia nieruchomości rolnej, dziedziczenia oraz zapisu windykacyjnego, którego przedmiotem jest nieruchomość rolna lub gospodarstwo rolne,
 - podziału, przekształcenia bądź łączenia spółek prawa handlowego.

Powyższe uprawnienia (tj. prawo pierwokupu i prawo nabycia) polegają na tym, że w przypadkach określonych w ukur, **KOWR przysługuje prawo „wejścia” w miejsce nabywcy i nabycia nieruchomości na warunkach określonych (m.in. przez strony umowy) oraz za zapłatą ceny danej nieruchomości rolnej.**

Jeżeli KOWR przysługuje **prawo pierwokupu** określonej nieruchomości rolnej, to strony transakcji (tj. sprzedający i kupujący) zawierają najpierw warunkową umowę sprzedaży, która powinna być niezwłocznie przesłana do KOWR. Prawo pierwokupu nieruchomości rolnej KOWR może wykonać w ciągu miesiąca od otrzymania zawiadomienia o treści zawartej warunkowej umowy sprzedaży. Przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące pierwokupu nieruchomości stosuje się w takim wypadku odpowiednio. Oświadczenie KOWR o nabyciu danej nieruchomości rolnej na podstawie przysługującego prawa pierwokupu składane jest w formie aktu notarialnego. Jeżeli cena sprzedaży nieruchomości rażąco odbiega od jej wartości rynkowej, KOWR może w terminie 14 dni od dnia złożenia oświadczenia o wykonaniu prawa pierwokupu wystąpić do sądu o ustalenie ceny tej nieruchomości. Niezłożenie w terminie przez KOWR oświadczenia o nabyciu danej nieruchomości, pisemne poinformowanie zobowiązanego o niekorzystaniu przez KOWR z prawa pierwokupu lub upływ określonego terminu bez reakcji ze strony KOWR oznacza możliwość zawarcia przez strony docelowej umowy przenoszącej własność tej nieruchomości.

Jeżeli następuje **nabycie nieruchomości rolnej**, w stosunku do której KOWR przysługuje prawo nabycia, niezwłocznie zawiadamia się o tym KOWR. Zawiadomienia dokonuje nabywca nieruchomości rolnej albo sąd, organ administracji publicznej lub organ egzekucyjny. Do zawiadomienia, obok dokumentu potwierdzającego nabycie nieruchomości rolnej, dołącza się wypisy z ewidencji gruntów i budynków dla wszystkich działek będących przedmiotem nabycia.

Prawo nabycia nieruchomości rolnej KOWR może wykonać w ciągu miesiąca od otrzymania skutecznego zawiadomienia. Przepisy dotyczące pierwokupu nieruchomości stosuje się w takim wypadku odpowiednio. Oświadczenie KOWR o nabyciu danej nieruchomości rolnej na podstawie przysługującego prawa nabycia składane jest w formie aktu notarialnego. Jeżeli cena nieruchomości rolnej, wynikająca z treści czynności prawnej, rażąco odbiega od wartości rynkowej tej nieruchomości, KOWR może w terminie 14 dni od dnia złożenia oświadczenia o wykonaniu prawa nabycia wystąpić do sądu o ustalenie ceny dla tej nieruchomości. Niezłożenie w powyższym terminie przez KOWR ww. oświadczenia o nabyciu danej nieruchomości lub pisemne poinformowanie właściciela nieruchomości o niekorzystaniu przez KOWR z prawa nabycia, lub upływ określonego

terminu bez reakcji ze strony KOWR oznacza, że KOWR nie skorzystał z możliwości nabycia tej nieruchomości.

Ustawodawca określił katalog wyłączeń w zakresie ww. uprawnień. W związku z tym KOWR nie przysługują uprawnienia w zakresie prawa pierwokupu oraz prawa nabycia m.in. w sytuacjach, gdy nabycie nieruchomości rolnej następuje:

- przez osobę bliską zbywcy,
- za zgodą Dyrektora Generalnego KOWR, o której mowa w art. 2a ust. 4 ustawy,
- przez spółdzielnię produkcji rolnej nabywającą od członka tej spółdzielni wkład gruntowy,
- przez członka spółdzielni produkcji rolnej mającego wkład gruntowy w tej spółdzielni, w przypadku zbycia na jego rzecz wkładu gruntowego przez innego członka tej samej spółdzielni.

Tabela 17. **Prawo pierwokupu nieruchomości rolnych przysługujące KOWR (zgodnie z art. 3 ust. 4 ukur) – dane dotyczące warunkowych umów sprzedaży nieruchomości rolnych w 2022 r. wg OT KOWR**

Oddział terenowy KOWR	Akty notarialne (umowy warunkowe), które wpłynęły do KOWR		Akty notarialne, w których KOWR oświadczył wolę skorzystania z prawa pierwokupu (art. 3 ust. 4 ukur)		
	Liczba aktów notarialnych	Powierzchnia nieruchomości wymieniona w aktach notarialnych	Liczba aktów notarialnych	Powierzchnia nieruchomości wymieniona w aktach notarialnych	Cena podana w aktach notarialnych*
	(w szt.)	(w ha)	(w szt.)	(w ha)	(w zł)
Białystok	1 333	1 208,6137	11	10,0960	664 333,00
Bydgoszcz	1 595	1 276,1927	2	19,5984	806 000,00
Gorzów Wlkp.	698	656,9216	2	11,6105	679 600,00
Kielce	1 564	1 613,0017	5	13,7967	309 000,00
Koszalin	815	883,5844	8	146,8648	5 185 760,00
Kraków	3 042	2 109,6757	20	17,9819	1 141 921,00
Lublin	2 413	2 032,5346	22	29,8995	1 140 125,00
Łódź	2 173	1 969,1073	3	11,4085	688 000,00
Częstochowa	1 512	1 194,5652	1	12,8243	769 458,00
Olsztyn	2 166	2 763,7477	15	510,3075	17 988 026,20
Opole	541	681,7279	5	28,8289	945 000,00
Poznań	2 041	2 273,4547	3	39,0038	1 802 200,00
Pruszcz Gdański	1 821	1 898,0752	4	59,9414	2 349 942,50
Rzeszów	2 436	1 890,4965	21	43,1145	1 091 970,00
Szczecin	897	686,8194	1	2,1400	35 000,00
Warszawa	4 134	3 374,7750	3	35,1295	1 722 300,00
Wrocław	1 585	1 667,0826	3	26,4565	1 118 701,00
Ogółem	30 766	28 180,3759	129	1 019,0027	38 437 336,70

* W razie skorzystania z uprawnień określonych w art. 3 ust. 8 ukur podano cenę z umowy warunkowej.
Źródło: dane KOWR.

W 2022 r. do OT KOWR wpłynęło:

- **30 766 warunkowych umów sprzedaży** dotyczących nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni **28,18 tys. ha**, w stosunku do których KOWR przysługiwało prawo pierwokupu na podstawie art. 3 ust. 4 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego,

- **3 827 zawiadomień** dotyczących nieruchomości rolnych o powierzchni **12,03 tys. ha**, w stosunku do których KOWR przysługiwało prawo nabycia na podstawie art. 4 ust. 1 ww. ustawy.

W 2022 r. KOWR złożył **129 oświadczeń o skorzystaniu z prawa pierwokupu** w stosunku do nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni **1,02 tys. ha**. Złożono również **32 oświadczenia o skorzystaniu z prawa nabycia** nieruchomości rolnych o powierzchni **434,47 ha**.

Tabela 18. **Dane dotyczące zawiadomień w zakresie przysługującego KOWR prawa nabycia nieruchomości rolnych (zgodnie z art. 4 ust. 1 ukur) w 2022 r. wg OT KOWR**

Oddział Terenowy KOWR	Zawiadomienia, które wpłynęły do KOWR		Akty notarialne, w których KOWR oświadczył wolę skorzystania z prawa nabycia (art. 4 ust. 1 ukur)		
	Liczba zawiadomień	Powierzchnia nieruchomości, których dotyczą zawiadomienia	Liczba aktów notarialnych	Powierzchnia nieruchomości	Cena podana w aktach notarialnych*
	(w szt.)	(w ha)	(w szt.)	(w ha)	(w zł)
Białystok	159	589,9219	1	14,5467	484 074,50
Bydgoszcz	127	349,3094	0	0,0000	0,00
Gorzów Wlkp.	86	209,6627	3	9,6400	237 899,01
Kielce	310	384,9893	0	0,0000	0,00
Koszalin	74	293,1280	2	108,2862	2 777 000,00
Kraków	336	482,7374	0	0,0000	0,00
Lublin	397	820,4270	9	38,2946	794 410,00
Łódź	315	663,3729	0	0,0000	0,00
Częstochowa	235	357,8943	2	41,2600	1 051 350,00
Olsztyn	200	1 126,2824	6	57,3514	1 532 770,00
Opole	67	215,0254	1	0,4638	20 000,00
Poznań	259	3 352,3929	0	0,0000	0,00
Pruszcz Gdański	149	449,2500	3	105,2000	4 208 000,00
Rzeszów	336	563,4380	0	0,0000	0,00
Szczecin	101	335,6760	1	1,9300	26 000,00
Warszawa	509	1 199,2930	1	5,1600	62 168,00
Wrocław	167	639,6182	3	52,3400	2 113 425,00
Ogółem	3 827	12 032,4188	32	434,4727	13 307 096,51

* W razie skorzystania z uprawnień określonych w art. 3 ust. 8 w zw. z art. 4 ust. 3 ukur podano cenę z zawiadomienia.

Źródło: dane KOWR.

Złożenie przez KOWR notarialnego oświadczenia o nabyciu nieruchomości w trybie ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego nie jest równoznaczne z faktycznym przejęciem nieruchomości przez KOWR. Przejęcie nieruchomości od dotychczasowego właściciela następuje na podstawie protokołu zdawczo-odbiorczego lub w razie sporu z zainteresowanym – na drodze postępowania sądowego.

3.5. Prawo nabycia nieruchomości rolnych od spółek osobowych przysługujące na podstawie art. 3b ust. 1 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego

Ustawodawca określił możliwość nabycia przez KOWR nieruchomości rolnej na podstawie art. 3b ust. 1 ukur, ale – jak pokazała praktyka – tego rodzaju przypadki nie występują zbyt często. W razie dokonania czynności prawnej, w wyniku której **nastąpiła zmiana bądź przystąpienie nowego wspólnika do spółki osobowej**, która jest właścicielem

lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości rolnej o powierzchni co najmniej 5 ha albo nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni co najmniej 5 ha, KOWR przysługuje prawo nabycia tych nieruchomości (za wyjątkami określonymi w art. 3b ust. 6 ukur, tj. gdy zmiany te dotyczą osób bliskich).

Powyższe prawo jest specyficznym uprawnieniem różniącym się od prawa nabycia nieruchomości rolnej, o którym mowa w art. 4 ust. 1 ww. ustawy, gdyż KOWR – wykonując swoje uprawnienie – może nabyć nieruchomość rolną, mimo że nie była ona przedmiotem obrotu.

Spółka osobowa jest obowiązana powiadomić KOWR o zmianie wspólnika bądź o przystąpieniu nowego wspólnika do spółki w terminie miesiąca od dnia dokonania czynności prawnej, w wyniku której nastąpiła ta zmiana bądź przystąpienie nowego wspólnika. Do powiadomienia dołącza się wypis z ewidencji gruntów i budynków dla wszystkich nieruchomości rolnych stanowiących własność lub użytkowanie wieczyste spółki. KOWR w terminie miesiąca od otrzymania ww. powiadomienia spółki może złożyć oświadczenie o nabyciu nieruchomości rolnych za zapłatą ceny odpowiadającej ich wartości rynkowej, którą określa przy zastosowaniu sposobów ustalania wartości nieruchomości przewidzianych w przepisach o gospodarce nieruchomościami (tj. na podstawie wyceny rzeczoznawcy majątkowego). Przepisy dotyczące pierwokupu nieruchomości stosuje się w takim wypadku odpowiednio. Spółka, w terminie miesiąca od dnia otrzymania oświadczenia KOWR o nabyciu nieruchomości rolnych, może wystąpić do sądu o ustalenie ich ceny.

W 2022 r. do OT KOWR wpłynęło **12 powiadomień** o zmianie lub przystąpieniu nowego wspólnika do spółki osobowej. Na podstawie art. 3b ust. 1 ww. ustawy KOWR przysługiwało prawo nabycia nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni **696,93 ha**. KOWR nie złożył żadnego oświadczenia o skorzystaniu z prawa nabycia nieruchomości rolnych od spółek osobowych na podstawie art. 3b ust. 1 ww. ustawy.

3.6. Prawo nabycia nieruchomości rolnych od spółek akcyjnych przysługujące na podstawie art. 3c ust. 1 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego

W przypadku podjęcia przez spółkę akcyjną – która jest właścicielem lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości rolnej o powierzchni co najmniej 5 ha albo nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni co najmniej 5 ha – uchwały, o której mowa w art. 27 ust. 2 pkt 3a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych, KOWR działający na rzecz Skarbu Państwa może złożyć oświadczenie o nabyciu tych nieruchomości. Przepisy dotyczące pierwokupu nieruchomości stosuje się w takim wypadku odpowiednio.

Spółka jest obowiązana powiadomić KOWR o powyższej uchwale w terminie miesiąca od dnia jej podjęcia, dołączając do powiadomienia wypis z ewidencji gruntów i budynków dla każdej nieruchomości rolnej stanowiącej własność spółki. Nabycie nieruchomości następuje za zapłatą ceny odpowiadającej ich wartości rynkowej ustalonej przy zastosowaniu sposobów określenia wartości nieruchomości przewidzianych w przepisach o gospodarce nieruchomościami.

Spółka, w terminie miesiąca od dnia otrzymania oświadczenia KOWR o nabyciu nieruchomości rolnych, może wystąpić do sądu o ustalenie ich ceny.

Jest to specyficzne uprawnienie, gdyż KOWR – wykonując swoje uprawnienie – może nabyć nieruchomość rolną, mimo że nie była ona przedmiotem obrotu. **W 2022 r. tego rodzaju przypadki nie wystąpiły.**

3.7. Nabywanie na własność Skarbu Państwa nieruchomości rolnych w celu poprawy struktury obszarowej gospodarstw rolnych na podstawie art. 4b ust. 1 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego

Ustawodawca dał KOWR podstawę prawną (art. 4b ust. 1 ukur) do **bezpośredniego nabywania na własność Skarbu Państwa nieruchomości rolnych w celu poprawy struktury obszarowej gospodarstw rolnych**. Właściciel nieruchomości rolnej może więc skierować do KOWR pisemny wniosek w tej sprawie. Nabycie takie następuje po cenie odpowiadającej wartości rynkowej tej nieruchomości.

W 2022 r. do OT KOWR wpłynęło **17 wniosków** od sprzedających nieruchomości rolne o łącznej powierzchni **216,16 ha**. W przypadku 8 spraw KOWR nie nabył nieruchomości, m.in. ze względu na brak przydatności do poprawy struktury obszarowej gospodarstw rolnych, wycofania wniosku, niezaakceptowania przez zbywcę zaproponowanej ceny nabycia nieruchomości. W dwóch przypadkach nieruchomości zostały kupione przez KOWR w 2023 r. Pozostałe 7 spraw nie zostało zakończonych. W 2022 r. KOWR kupił **2 nieruchomości rolne** o łącznej powierzchni **42,85 ha**, na nabycie których wnioski wpłynęły do KOWR w poprzednich latach.

3.8. Prawo pierwokupu oraz prawo nabycia udziałów/akcji w spółce kapitałowej przysługujące na podstawie art. 3a ust. 1 i art. 4 ust. 6 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego

Zgodnie z przepisami art. 3a ust. 1 oraz art. 4 ust. 6 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego KOWR przysługuje **prawo pierwokupu oraz prawo nabycia udziałów/akcji w spółce kapitałowej** określonej ustawowo (poza wyjątkami wskazanymi w ustawie, np. zbyciem udziałów lub akcji na rzecz osoby bliskiej). W przypadku zbywania udziałów lub akcji takich spółek KOWR może nabyć udziały lub akcje tych spółek. Prawo pierwokupu przysługujące KOWR dotyczy sytuacji, gdy sprzedawane są udziały oraz akcje spółek kapitałowych określonych ww. ustawą, natomiast z prawem nabycia przysługującym KOWR mamy do czynienia w sytuacji, gdy doszło do nabycia udziałów oraz akcji w takiej spółce na podstawie innego tytułu niż sprzedaż.

Przed nabyciem udziałów i akcji spółki KOWR przysługuje prawo przeglądania ksiąg i dokumentów spółki. Uzyskane przez KOWR informacje stanowią w takich przypadkach tajemnicę przedsiębiorstwa w rozumieniu ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Do wykonania ww. praw stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące skorzystania przez KOWR z prawa pierwokupu oraz prawa nabycia nieruchomości rolnej.

Ustawodawca określił, że do czynności prawnych związanych z realizacją prawa pierwokupu, o którym mowa w art. 3a ust. 1 ustawy, oraz uprawnienia KOWR, o którym mowa w art.

4 ust. 6 ustawy, w stosunku do umów zawartych przed dniem 26 czerwca 2019 r. stosuje się dotychczasowe przepisy. W związku z tym w odniesieniu do umów warunkowych sprzedaży udziałów/akcji lub innych czynności prawnych zrealizowanych do dnia 25 czerwca 2019 r., w przypadku wpływu takiej warunkowej umowy sprzedaży udziałów/akcji lub stosownego zawiadomienia, KOWR miał miesiąc na złożenie notarialnego oświadczenia o skorzystaniu z przysługującego prawa pierwokupu lub prawa nabycia udziałów/akcji. Ponadto powyższe uprawnienia KOWR dotyczyły spółek prawa handlowego, które były właścicielami nieruchomości rolnych.

W nowelizacji ukur ustawodawca określił, że przepisy ustawy w zakresie prawa pierwokupu i prawa nabycia udziałów i akcji od dnia 26 czerwca 2019 r. odnoszą się do spółek kapitałowych, które są właścicielami lub użytkownikami wieczystymi nieruchomości rolnej o powierzchni co najmniej 5 ha albo nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni nie mniejszej niż 5 ha. Zmieniono także termin realizacji przez KOWR przysługujących mu uprawnień, który został określony na 2 miesiące. Ponadto zmianie uległ sposób zawiadomienia.

W 2022 r. do OT KOWR wpłynęło od spółek kapitałowych **2 697 zawiadomień**, z tego:

- 2 614 zawiadomień dotyczyło sprzedaży udziałów/akcji na łączną kwotę 2 519 mln zł,
- 83 zawiadomienia dotyczyły nabycia udziałów/akcji na kwotę 1 190 mln zł (tj. przypadków, w których KOWR przysługiwało prawo nabycia udziałów/akcji zgodnie z art. 4 ust. 6 ww. ustawy).

KOWR złożył **22 oświadczenia** o skorzystaniu z prawa pierwokupu **5 372 udziałów** spółek oraz **nie złożył oświadczenia** o skorzystaniu z prawa nabycia udziałów/akcji.

3.9. Wnioski o wyrażenie zgody na wcześniejsze zbycie lub oddanie w posiadanie innym podmiotom nieruchomości rolnych oraz decyzje administracyjne wydawane na podstawie art. 2b ust. 3 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego

Zgodnie z art. 2b ust. 1 ukur nabywca nieruchomości rolnej obowiązany jest prowadzić gospodarstwo rolne, w skład którego weszła nabyta nieruchomość rolna, przez okres co najmniej 5 lat od dnia nabycia przez niego tej nieruchomości, a w przypadku osoby fizycznej – prowadzić to gospodarstwo osobiście. W okresie tym nabyta nieruchomość nie może być zbyta ani oddana w posiadanie innym podmiotom (art. 2b ust. 2 ww. ustawy). Przez „oddawanie nieruchomości rolnej w posiadanie innym podmiotom” należy rozumieć przekazywanie takiej nieruchomości do faktycznego władania innym osobom na podstawie jakichkolwiek tytułów (np. w dzierżawę, użyczenie czy do użytkowania).

Ustawa jednocześnie określa przypadki, które stanowią wyjątki od powyższego, a ich zamknięty katalog został wskazany w ust. 4 art. 2b (np. gdy nieruchomości rolne zostały nabyte w wyniku dziedziczenia oraz działu spadku lub zapisu windykacyjnego). Generalnie – poza określonymi ustawą odstępstwami od ogólnej zasady – wcześniejsze zbycie lub oddanie w posiadanie innym podmiotom nieruchomości rolnej przed upływem 5 lat od jej nabycia jest możliwe jedynie po wcześniejszym uzyskaniu stosownej zgody.

Dyrektor Generalny KOWR, na wniosek nabywcy nieruchomości rolnej, może wyrazić zgodę w drodze decyzji administracyjnej na zbycie nieruchomości rolnej lub oddanie jej w posiadanie innym podmiotom przed upływem 5 lat od dnia przeniesienia własności tej nieruchomości, ale **wyłącznie w przypadkach uzasadnionych ważnym interesem nabywcy nieruchomości rolnej lub interesem publicznym** (art. 2b ust. 3 ukur). Przed 26 czerwca 2019 r. tego rodzaju zgodę wyrażał sąd.

W 2022 r. do KOWR wpłynęło **4 250 wniosków** o wyrażenie zgody, z tego: 4 020 wniosków na wcześniejsze zbycie nieruchomości rolnych oraz 230 wniosków na oddanie nieruchomości rolnej w posiadanie innym podmiotom.

Wydano **3 668 rozstrzygnięć**, z tego: 2 322 decyzje pozytywne (dla nieruchomości o łącznej powierzchni blisko 4,5 tys. ha), 377 decyzji negatywnych (dotyczące około 1,1 tys. ha), 457 decyzji o umorzeniu postępowania (na 1,6 ha), a 512 spraw zakończono w inny sposób niż wydanie decyzji administracyjnej (tj. postanowieniem o odmowie wszczęcia postępowania lub zawiadomieniem o pozostawieniu wniosku bez rozpoznania, bądź wniosek został zwrócony w związku z brakiem uiszczenia opłaty skarbowej).

3.10. Sprawowanie nadzoru nad spełnianiem przez nabywców nieruchomości rolnych zobowiązań określonych w ustawie (art. 8a ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego)

Stosownie do postanowień art. 8a ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego KOWR sprawuje nadzór m.in. nad spełnianiem przez nabywców nieruchomości rolnych:

- zobowiązania do prowadzenia działalności rolniczej na nabytej nieruchomości,
- zobowiązania do zamieszkiwania w okresie 5 lat od dnia nabycia nieruchomości na terenie gminy, na obszarze której położona jest jedna z nieruchomości rolnych, która weszła w skład tworzonego lub powiększonego gospodarstwa,
- zobowiązania do rozpoczęcia realizacji inwestycji celu publicznego w terminie 12 miesięcy od dnia nabycia nieruchomości rolnej oraz zrealizowania tej inwestycji w terminie określonym we wniosku,
- obowiązku do wykorzystywania nabytej nieruchomości rolnej na cele rolnicze, jeżeli nabycie nieruchomości rolnej nastąpiło za zgodą Dyrektora Generalnego KOWR wyrażoną w formie decyzji administracyjnej wydanej na wniosek uczelni,
- obowiązku prowadzenia przez nabywcę nieruchomości rolnej gospodarstwa rolnego, w skład którego weszła nabyta nieruchomość rolna, przez okres co najmniej 5 lat od dnia nabycia przez niego tej nieruchomości, a w przypadku osoby fizycznej – prowadzenia tego gospodarstwa osobiście,
- warunków dotyczących ograniczeń w zbywaniu nieruchomości rolnej oraz oddaniu jej w posiadanie innym podmiotom - w okresie 5 lat od nabycia tej nieruchomości.

Obowiązek spełnienia przez nabywców warunków, o których mowa w art. 2b ust. 1 i 2 ukur, dotyczy nieruchomości rolnych nabytych po 29 kwietnia 2016 r.

W ramach sprawowania ww. nadzoru są m.in. przeprowadzane **kontrole przez jednostki terenowe KOWR**, zgodnie z przyjętym i zatwierdzonym planem kontroli. Kontrole

przeprowadzane są przez pracowników OT KOWR na podstawie imiennych upoważnień. W ramach prowadzonej kontroli osoby upoważnione do jej przeprowadzenia mają prawo wstępu na teren nieruchomości rolnych kontrolowanych podmiotów oraz prawo żądania: pisemnych lub ustnych informacji oraz okazania i udostępniania dokumentów związanych z przedmiotem kontroli. Z przebiegu kontroli sporządzany jest protokół, który przedstawia się osobie kontrolowanej. Osoba kontrolowana ma prawo wnieść do niego swoje uwagi. Protokół kontroli podpisuje osoba kontrolowana oraz kontrolujący. W razie odmowy złożenia podpisu przez osobę kontrolowaną przeprowadzający kontrolę zamieszcza o tym wzmiankę w protokole. Jeden egzemplarz protokołu pozostawia się osobie kontrolowanej.

Za niewywiązywanie się z ww. obowiązków ustawodawca przewidział określone sankcje. W określonych ustawą przypadkach **sąd, na wniosek KOWR, może orzec o nabyciu własności danej nieruchomości rolnej przez KOWR działający na rzecz Skarbu Państwa** za zapłatą ceny odpowiadającej jej wartości rynkowej określonej stosownie do przepisów o gospodarce nieruchomościami.

W 2022 r. OT KOWR przeprowadziły **879 kontroli** w zakresie wywiązywania się przez nabywców nieruchomości rolnych z ww. zobowiązań ustawowych. W przypadku 819 kontroli (ponad 93% ogółu przeprowadzonych kontroli) nie stwierdzono uchybień (tj. ustalono, że kontrolowani nabywcy nieruchomości rolnych prawidłowo realizują zobowiązanie do zamieszkania w terminie 5 lat od dnia nabycia nieruchomości na terenie gminy, w której położona jest jedna z nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa rodzinnego, oraz osobiście prowadzą gospodarstwo rolne, w skład którego weszła nabyta nieruchomość rolna, wywiązują się z zobowiązania do prowadzenia działalności rolniczej na nabytej nieruchomości rolnej i jednocześnie respektują ograniczenia, o których mowa w art. 2b ust. 2 ukur).

3.11. Uprawnienie w zakresie występowania do sądu z powództwem o stwierdzenie nieważności czynności prawnej (art. 9 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego)

Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego nabycie nieruchomości rolnej, udziału we współwłasności nieruchomości rolnej, użytkownika wieczystego oraz nabycie akcji i udziałów w spółce prawa handlowego będącej właścicielem lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości rolnej o powierzchni co najmniej 5 ha albo nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni co najmniej 5 ha dokonane niezgodnie z przepisami ustawy jest nieważne. W szczególności nieważne jest:

- dokonanie czynności prawnej bez zawiadomienia uprawnionego do prawa pierwokupu lub bez powiadomienia KOWR, w przypadku określonym w art. 3b i art. 4 ust. 1 ukur,
- zbycie albo oddanie w posiadanie nieruchomości rolnej bez zgody Dyrektora Generalnego KOWR, o której mowa w art. 2b ust. 3 ww. ustawy,
- nabycie nieruchomości rolnej w oparciu o nieprawdziwe oświadczenia albo fałszywe lub potwierdzające nieprawdę dokumenty.

Z powództwem o stwierdzenie nieważności czynności prawnej z przyczyn, o których mowa wyżej, oprócz osób mających w tym interes prawny może wystąpić KOWR.

4. NADZÓR WŁAŚCICIELSKI NAD SPÓŁKAMI

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa sprawuje nadzór właścicielski nad spółkami m.in. na podstawie:

- art. 9 ust. 2 pkt 9 i 9a ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.),
- art. 5 ust. 6 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2329),
- art. 46 ust. 5 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. poz. 624, z późn. zm.),
- art. 4b ust. 2 ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2569).

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa wykonywał prawa z udziałów i akcji, sprawował nadzór właścicielski nad działalnością albo posiadał udziały **46 spółek** (z tego: **31 spółek hodowli roślin i zwierząt** oraz **15 spółek w ramach wykonywania ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego** oraz **innych ustaw**).

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zgodnie z rozporządzeniem z dnia 5 stycznia 2022 r.⁴⁶, **wykreślił 7 spółek nadzorowanych przez KOWR** z wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych i hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, tj.:

- 1) „DANKO” Hodowla Roślin sp. z o.o.,
- 2) Poznańska Hodowla Roślin sp. z o.o.,
- 3) Małopolska Hodowla Roślin sp. z o.o.,
- 4) Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego sp. z o.o.,
- 5) Pomorsko Mazurska Hodowla Ziemniaka sp. z o.o.,
- 6) Hodowla Zwierząt i Nasiennictwo Roślin Polanowice sp. z o.o.,
- 7) Kombinat Rolny Kietrz sp. z o.o.

⁴⁶ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 stycznia 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Dz. U. poz. 49).

Rozporządzenie weszło w życie 12 stycznia 2022. **Z dniem 29 marca 2022 r. KOWR przekazał na podstawie porozumienia⁴⁷ 7 ww. spółek do Ministerstwa Aktywów Państwowych.** Do dnia 29 marca 2022 r. KOWR nadzorował **38 spółek** hodowli roślin i zwierząt, a następnie – **31 spółek**, dlatego w przedmiotowym sprawozdaniu rocznym KOWR za 2022 r. zaprezentowano dane odnoszące się jedynie do spółek strategicznych, w których instytucja wykonywała prawo własności na dzień 31 grudnia 2022 r.

4.1. Nadzór właścicielski nad spółkami hodowlanymi

Przejmowane do Zasobu WRSP nieruchomości po byłych państwowych przedsiębiorstwach gospodarki rolnej – przed objęciem ich procesami prywatyzacji – podlegały daleko idącej restrukturyzacji, m.in. w celu wyodrębnienia z nich jednostek gospodarczych zajmujących się działalnością hodowlaną. W części tych jednostek zlikwidowano działalność hodowlaną i przeznaczono je do prywatyzacji. Z kolei na bazie majątku tych gospodarstw, w których prowadzona była działalność hodowlana (uznana przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej⁴⁸ za szczególnie ważną dla postępu biologicznego w całym rolnictwie) oraz tych gospodarstw, które charakteryzowały się dużym i trudno podzielonym majątkiem (gdzie podział mógłby prowadzić do spadku efektywności ekonomicznej, np. gospodarstw rybackich i szklarniowych), tworzone były **jednoosobowe spółki Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa** (obecnie Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa). Łącznie utworzono 150 jednoosobowych spółek, w tym 104 spółki specjalizujące się w hodowli roślin (38) lub zwierząt (66) oraz 3 spółki związane z treningiem koni⁴⁹. Pozostałe (tzw. komercyjne) spółki (43) zajmowały się działalnością produkcyjną, w tym rolniczą w zakresie przetwórstwa rolnego, handlu i usług. Zgodnie z ustawą z dnia 20 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 64, z późn. zm.)⁵⁰ akcje i udziały w spółkach nabyte przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa, jako mienie Skarbu Państwa oraz pozostałe po likwidacji państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej, zostały przekazane ministrowi właściwemu do spraw Skarbu Państwa. Jednocześnie Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi określił w drodze rozporządzenia wykaz spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich **„o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej”**, których prawa z akcji lub udziałów wykonywała Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa, biorąc pod uwagę strategiczne znaczenie tych spółek w pracach na rzecz postępu biologicznego w rolnictwie. Zbycie udziałów w tych spółkach wymagało zgody Rady Ministrów. Jak powyżej wspomniano liczba spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, wyszczególnionych

⁴⁷ W dniu 29 marca 2022 r. KOWR zawarł na podstawie art. 5 ust. 8 i 9 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa porozumienie w sprawie nieodpłatnego przekazania udziałów na rzecz Ministra Aktywów Państwowych.

⁴⁸ Obecnie – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

⁴⁹ Były to: Tory Wyścigów Konnych (w Warszawie), Centrum Wyszkożenia Jeździeckiego – Hipodrom Wola (w Poznaniu) i Hipodrom Sopot (w Sopocie).

⁵⁰ Ustawa weszła w życie 6 lutego 2003 r.

w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2018 r.⁵¹, w których KOWR wykonywał uprawnienia właścicielskie, zmieniała się w trakcie 2022 r. Wykaz wszystkich 38 spółek hodowlanych nadzorowanych przez KOWR w 2022 r. zamieszczono w **aneksie nr 4**.

Ze względu na wiodący kierunek hodowli, rodzaj prowadzonych prac hodowlanych oraz zakres prowadzonej działalności wydzielono 3 grupy spółek (wg stanu na dzień 31 grudnia 2022 r.): spółki hodowli roślin – jedna spółka, spółki hodowli koni i stada ogierów – 13 spółek, spółki hodowli zwierząt gospodarskich (bydła, trzody chlewnej, owiec) – 17 spółek.

Wykres 19. **Spółki hodowlane, nad którymi KOWR sprawował nadzór właścicielski, wg stanu na 31 grudnia 2022 r.**

Źródło: opracowanie KOWR.

Zadania KOWR w zakresie nadzoru właścicielskiego nad spółkami hodowlanymi polegały m.in. na:

- wykonywaniu praw z udziałów w rozumieniu ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1467, z późn. zm.) i aktów założycielskich spółek,
- określeniu zadań i wytyczaniu kierunków działalności poszczególnym spółkom,
- analizie wyników w zakresie hodowli roślin i zwierząt gospodarskich uzyskanych w danym roku,
- analizie sytuacji ekonomiczno-finansowej spółek,
- prowadzeniu działań restrukturyzacyjnych i promocyjnych.

Spółki hodowlane odgrywają **wiodącą rolę w kreowaniu i upowszechnianiu postępu biologicznego w polskim rolnictwie**, który jest uważany za najważniejszy czynnik oddziałujący na wzrost efektywności produkcji rolniczej, zarówno z punktu widzenia wzrostu

⁵¹ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Dz. U. poz. 1525, z późn. zm.).

ilości, jak i jakości produktów rolnych. Spółki dysponują wartościowym materiałem genetycznym roślin i zwierząt gospodarskich. Stanowi on bazę dla osiąganego postępu biologicznego, który w postaci nowych odmian roślin oraz kolejnych pokoleń zwierząt hodowlanych, dostępny jest dla krajowego rolnictwa.

Nadzorowana przez KOWR **spółka hodowli roślin „PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” sp. z o.o.** oferuje rolnikom najwyższej jakości **materiał siewny polskich odmian warzyw i roślin ozdobnych**.

Podstawowym celem pracy hodowlanej prowadzonej w nadzorowanych przez KOWR spółkach **hodowli zwierząt** jest produkcja materiału zarodowego do doskonalenia populacji masowej zwierząt gospodarskich. Doskonalenie ras zwierząt gospodarskich prowadzone jest zgodnie z wewnętrznymi programami hodowli opracowanymi w oparciu o krajowe programy doskonalenia ras: **bydła, świń, owiec** oraz **koni**. Rola i znaczenie spółek w realizacji tych programów, ze względu na wysoki potencjał genetyczny utrzymywanych zwierząt, jest bardzo duża.

W 2022 r. KOWR kontynuował udział w pracach mających na celu utworzenie **Krajowej Grupy Spożywczej**⁵².

Na koniec 2022 r. spółki dysponowały powierzchnią gruntów własnych wynoszącą **3,86 tys. ha** oraz dzierżawiły grunty o powierzchni **68,30 tys. ha**. Łączna nominalna wartość udziałów w spółkach, zgodnie z Krajowym Rejestrem Sądowym, wyniosła **433 119 tys. zł**. Ogólny majątek spółek w 2022 r. (zgodnie z informacjami pochodzącymi z formularzy sprawozdawczych GUS F-01 za IV kwartał 2022 r.) osiągnął wartość **1 605 195 tys. zł**, a łączna wartość zobowiązań wraz z rezerwami i rozliczeniami w 2022 r. wyniosła 225 859,5 tys. zł.

Łączny wynik finansowy netto za 2022 r. (wg formularzy sprawozdawczych GUS F-01 za IV kwartał 2022 r.) wyniósł **224 331,94 tys. zł**. W 2022 r. suma przychodów spółek osiągnęła wartość 1 201 305,02 tys. zł, a suma kosztów – 976 383,76 tys. zł. Rentowność netto (zysk do przychodów) w spółkach wyniosła 18,67%.

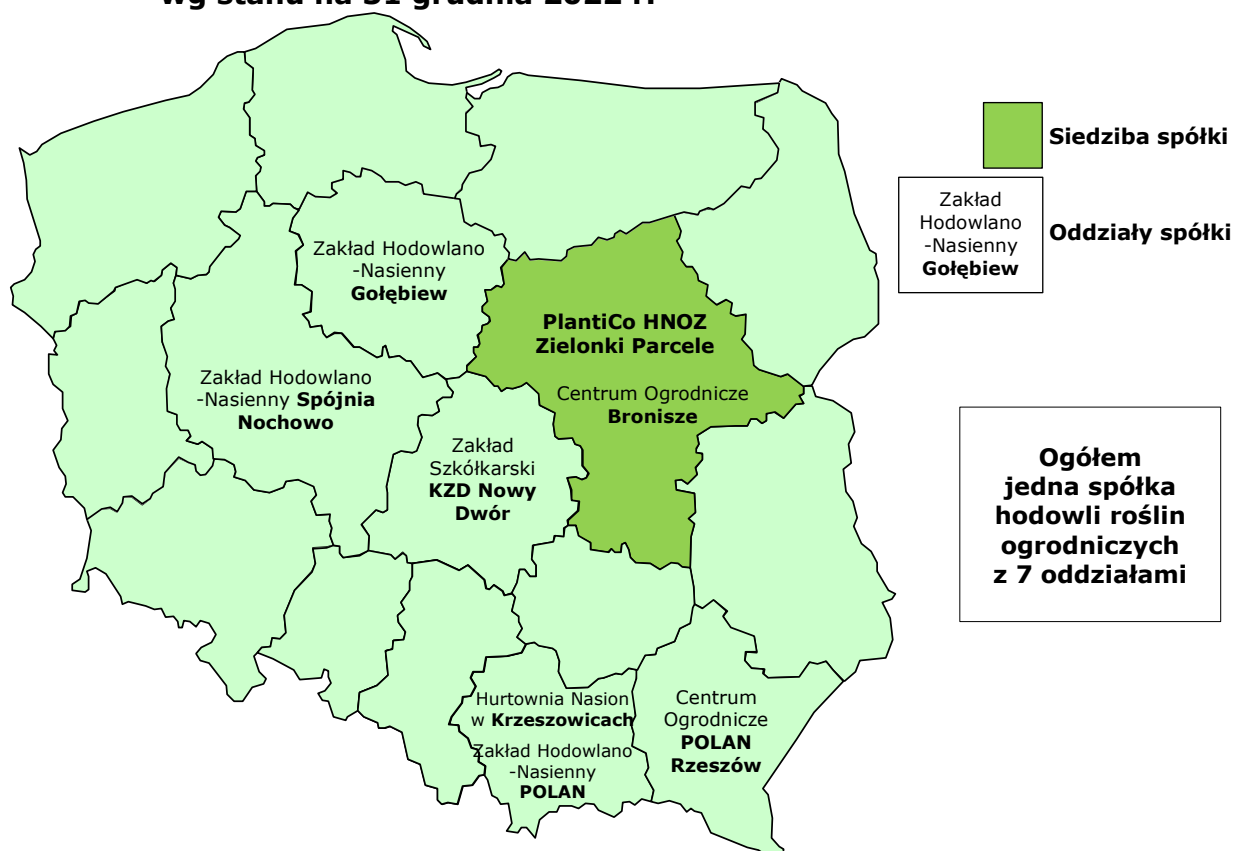
4.1.1. Hodowla roślin

Wynik finansowy netto **spółki hodowli roślin ogrodniczych „PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” sp. z o.o.** po IV kwartale 2022 r. ukształtował się na poziomie **1 227,4 tys. zł**. Przychody ogółem w spółce hodowli roślin wyniosły 66 192,69 tys. zł, natomiast koszty ogółem osiągnęły poziom 64 962,64 tys. zł.

⁵² <https://www.kgssa.pl/> (odczyt – maj 2023 r.).

W spółce hodowli roślin ogrodniczych prowadzona była zarówno hodowla twórcza, jak i zachowawcza oraz zgrupowany był najlepszy materiał genetyczny **warzyw i roślin ozdobnych**. W 2022 r. hodowla twórcza roślin ogrodniczych prowadzona była w **11 taksonach**, a do rejestru odmian wpisano **jedną nową odmianę – seler korzeniowy „Apis”**. W badaniach rejestrowych znajdowało się **18 odmian roślin warzywnych**. Hodowla zachowawcza prowadzona była w spółce „PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” sp. z o.o. dla **32 taksonów warzyw** i dla **340 odmian**.

Wykres 20. **Spółka hodowli roślin, nad którą KOWR sprawował nadzór właścicielski, wg stanu na 31 grudnia 2022 r.**

Źródło: dane KOWR.

Własnością spółki „PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” sp. z o.o. było łącznie **340 odmian roślin warzywnych**. Spółka odgrywa dominującą rolę w hodowli roślin warzywnych w Polsce – posiada **54,2%** odmian roślin warzywnych, w których prowadzona jest hodowla oraz pochodzących z krajowej hodowli wpisanych do Rejestru Odmian. Z kolei udział odmian spółki we wszystkich odmianach wpisanych do Rejestru Odmian wynosi 55,8%.

Spółka posiadała zarejestrowanych **58 odmian roślin ogrodniczych** w 5 krajach. Były to odmiany zarejestrowane w krajowych rejestrach odmian, których sprzedaż miała miejsce w ostatnich 5 latach. W 2022 r. zarejestrowano jedną odmianę cebuli („Efekt”) w Ukrainie.

Prowadzone w spółce kierunki hodowli roślin warzywnych były zróżnicowane w zależności od specyfiki gatunku. Do głównych priorytetów należały: plonowanie,

odporność na stesy biotyczne i abiotyczne, specyficzne dla gatunku cechy jakościowe oraz cenne właściwości użytkowe. W związku ze zmianami klimatycznymi coraz większego znaczenia nabiera hodowla odmian o zwiększonej tolerancyjności na suszę oraz o wyższym, niż dotychczas akceptowanym, poziomie zimotrwałości. Rolnictwo zrównoważone i integrowana produkcja wymaga odmian o większej polowej odporności na choroby oraz lepiej wykorzystujących składniki pokarmowe.

Koszty hodowli roślin ogrodnich w 2022 r. wyniosły **7,3 mln zł**, a ich źródłami finansowania były: opłaty licencyjne, projekty badawczo-rozwojowe oraz inne przychody spółki. W strukturze finansowania kosztów hodowli roślin ogrodnich w 2022 r. opłaty licencyjne stanowiły jedynie 0,1% kosztów hodowli, a ich udział w porównaniu do roku 2021 r. nie zmienił się. Całkowita kwota opłat licencyjnych zebranych przez spółkę ogrodniczą w 2022 r. wyniosła 9,5 tys. zł. Pozostałe 99,9% kosztów hodowli spółka pokryła z innych przychodów, w tym z marży handlowej sprzedawanego materiału siewnego.

Produkcję nasienną roślin ogrodnich prowadzono na powierzchni **1 077,08 ha**, w tym na 377,44 ha należących do spółki, a pozostałe nasiona wyprodukowano w ramach kontraktacji. W strukturze gatunkowej upraw nasiennych w spółce ogrodniczej rośliny warzywne stanowiły 76,1%, rośliny rolnicze – 23,6%, a rośliny ozdobne – 0,3%. W 2022 r. wartość sprzedanego materiału siewnego warzyw wyniosła ogółem **38,4 mln zł**.

4.1.2. Hodowla zwierząt

Grupa **17 spółek hodowli zwierząt**, wg danych za IV kwartał 2022 r. (wykazanych w formularzach GUS F-01), wygenerowała **dodatni wynik finansowy**, który wyniósł łącznie **161 158,38 tys. zł**. Przychody ogółem w grupie spółek hodowli zwierząt gospodarskich w 2022 r. wyniosły 760 413,42 tys. zł, a koszty ogółem osiągnęły poziom 598 773,16 tys. zł.

Hodowla bydła mlecznego

W 2022 r. hodowlę bydła mlecznego prowadziło **29 spółek**, w których na koniec grudnia utrzymywano **21 224 krowy**. Zmniejszona liczba spółek jest związana z przekazaniem 7 spółek nadzorowanych przez KOWR do Ministerstwa Aktywów Państwowych na mocy porozumienia z marca 2022 r. W związku z tym pogłowie krów w spółkach KOWR zmniejszyło się w stosunku do 2021 r. o 6 337 szt. Najwyższy udział w populacji krów posiadała rasa polska holsztyńsko-fryzyjska (PHF) – 20 225 szt., w dwóch odmianach: czarno-białej (HO) – 18 371 szt. i czerwono-białej (RW) – 1 854 szt. Ponadto utrzymywano następujące rasy: jersey (JE) – 433 szt., simentalska (SM) – 410 szt., polska czerwono-biała (ZR) – 106 szt. oraz polska czerwona (RP) – 50 szt.

Według informacji Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka (PFHBiPM) w 2022 r. ocenę mleczną w Polsce prowadzono w 18 066 oborach⁵³. Spośród hodowlanych krów najliczniej reprezentowana była rasa polska holsztyńsko-fryzyjska odmiany czarno-

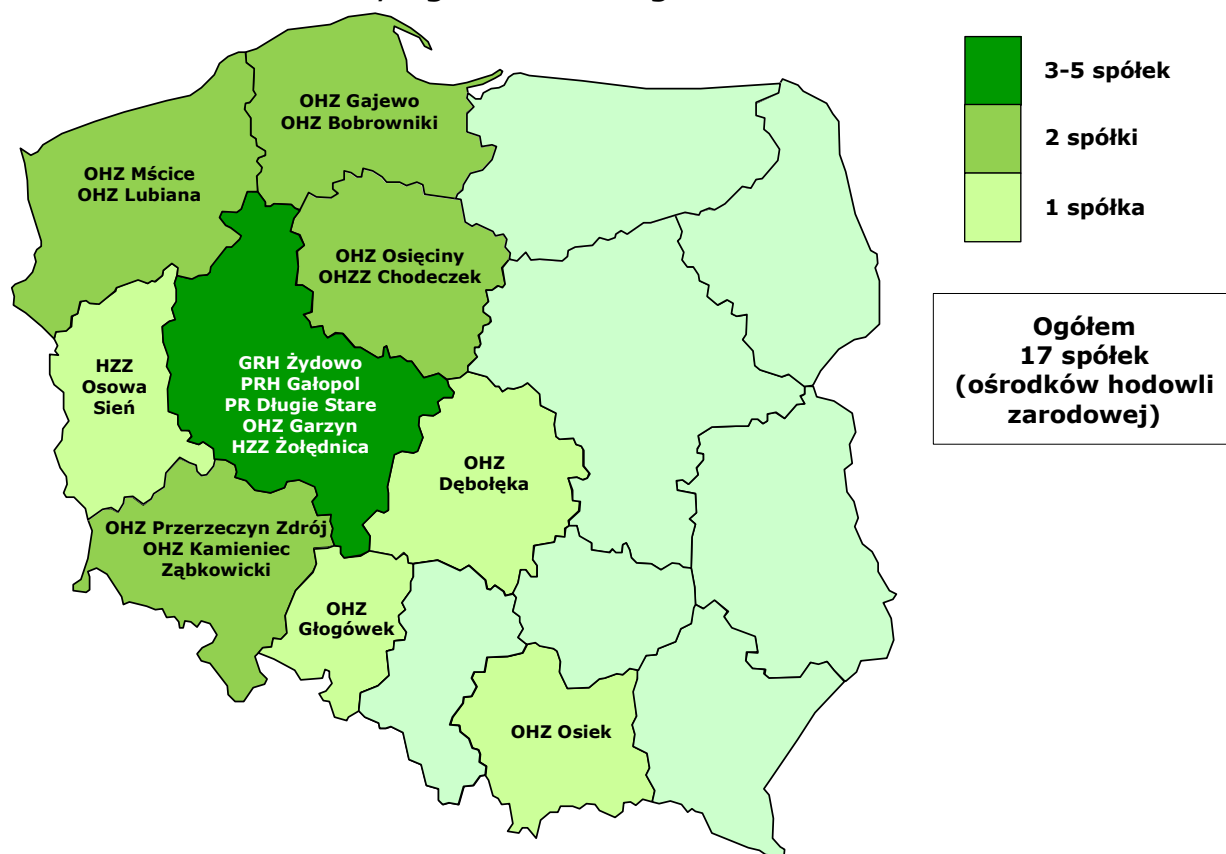
⁵³ „Ocena i hodowla bydła mlecznego. Dane za rok 2022” PFHBiPM.

<https://pfbh.pl/aktualnosci/przedstawiamy-zapowiadane-pierwsze-ogolne-wyniki-oceny-za-rok-2022> (odczyt – maj 2023 r.).

białej (HO). W 2022 r. ogółem w Polsce oceniono 803 530 krów. Przeciętna wydajność krów ocenianych w zakresie wartości użytkowej wyniosła: 9 037 kg mleka, 368 kg tłuszczu (4,07% tłuszczu w ogólnej masie mleka) i 309 kg białka (3,42% białka w ogólnej masie mleka).

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. w stadach spółek nadzorowanych przez KOWR znajdowało się 20 225 krów rasy phf (tj. o 6 321 krów mniej w porównaniu z poprzednim rokiem) oraz 999 krów w pozostałych rasach mlecznych. Przeciętna wydajność mleczna krów w 2022 r. (w 29 spółkach KOWR) wyniosła 11 604 kg. W porównaniu z krajową przeciętną wydajnością mleczną była wyższa o 2 567 kg. Średnia wydajność tłuszczu ukształtowała się na poziomie 448,6 kg (3,88% tłuszczu w ogólnej masie mleka). W porównaniu z krajową przeciętną wydajnością tłuszczu wydajność w spółkach była wyższa o 80,6 kg. Przeciętna wydajność białka wyniosła 389,5 kg (3,37% białka w ogólnej masie mleka). W porównaniu z krajową przeciętną wydajnością białka była wyższa o 80,5 kg.

Wykres 21. **Ośrodki hodowli zarodowej, nad którymi KOWR sprawował nadzór właścielski, wg stanu na 31 grudnia 2022 r.**

Źródło: dane KOWR.

W 2022 r. najwyższą przeciętną wydajność mleka krów rasy polskiej holsztyńsko-fryzyskiej uzyskały spółki: SK Pępowo sp. z o.o. (13 810 kg), OHZ Lubiana sp. z o.o. (13 544 kg), HZZ „Żołędnica” sp. z o.o. (13 473 kg), SK Racot sp. z o.o. (13 362 kg), SK w Dobrzyniewie sp. z o.o. (13 338 kg), SK „Nowe Jankowice” sp. z o.o. (13 263 kg), OHZ Garzyn sp. z o.o. (13 206 kg) i OHZ Osiecin sp. z o.o. (13 004 kg).

Kolejnych 5 spółek uzyskało wydajność powyżej 12 tys. kg mleka, tj.: HZZ Osowa Sień sp. z o.o. (12 667 kg), OHZZ Chodeczek sp. z o.o. (12 532 kg), OHZ Dębołęka sp. z o.o. (12 452 kg), PR-H Gałopol sp. z o.o. (12 155 kg) oraz OHZ Osiek sp. z o.o. (12 022 kg).

Poza wymienionymi, 4 kolejne spółki przekroczyły 11 tys. kg mleka, tj.: OHZ Głogówek sp. z o.o. (11 736 kg), GR-H Żydowo sp. z o.o. (11 675 kg), Długie Stare sp. z o.o. (11 478 kg) i OHZ Mścice sp. z o.o. (11 093 kg).

Następnych 9 spółek uzyskało wydajność powyżej 10 tys. kg mleka, tj.: OHZ Przerzeczyn Zdrój sp. z o.o. (10 914 kg), OHZ Kamieniec Ząbkowicki sp. z o.o. (10 872 kg), SK Michałów sp. z o.o. (10 850 kg), SK Prudnik sp. z o.o. (10 789 kg), SO Starogard Gdański sp. z o.o. (10 623,5 kg), SK Janów Podlaski sp. z o.o. (10 212 kg), OHZ Gajewo sp. z o.o. (10 189 kg) oraz OHZ Bobrowniki sp. z o.o. (10 002 kg).

Z kolei 3 spółki przekroczyły przeciętną wydajność mleka 9 tys. kg, tj.: SK Iwno sp. z o.o. (9 759 kg), SK Liski sp. z o.o. (9 748 kg) i SK Krasne sp. z o.o. (9 370 kg).

Średnia rzeczywista wydajność mleka w stadach spółek KOWR za 2022 r. wyniosła 10 893 litrów mleka i była o 327 litrów wyższa od wydajności w 2021 r. W 2022 r. najwyższą średnią rzeczywistą wydajność mleka uzyskały spółki: SK Pępowo sp. z o.o. (13 434 litry), SK Racot sp. z o.o. (12 620 litrów), OHZ Osiecinie sp. z o.o. (12 503 litry), SK w Dobrzyniewie sp. z o.o. (12 350 litrów), OHZ Lubiana sp. z o.o. (12 300 litrów), SK „Nowe Jankowice” sp. z o.o. (12 249 litrów), OHZ „Garzyn” sp. z o.o. (12 239 litrów) i HZZ „Żołędnica” sp. z o.o. (12 032 litry).

Poza wymienionymi, 8 następnych spółek przekroczyło 11 tys. litrów mleka, tj.: OHZZ Chodeczek sp. z o.o. (11 686 litrów), OHZ Dębołęka sp. z o.o. (11 446 litrów), GR-H Żydowo sp. z o.o. (11 378 litrów), OHZ w Osieku sp. z o.o. (11 360 litrów), PR-H Gałopol sp. z o.o. (11 335 litrów), HZZ Osowa Sień sp. z o.o. (11 194 litry), PR Długie Stare sp. z o.o. (11 138 litrów) oraz OHZ Głogówek sp. z o.o. (11 004 litry).

Kolejnych 6 spółek uzyskało wydajność powyżej 10 tys. litrów mleka, tj.: OHZ Kamieniec Ząbkowicki sp. z o.o. (10 805 litrów), OHZ Przerzeczyn Zdrój sp. z o.o. (10 602 litry), SK Prudnik sp. z o.o. (10 362 litry), SO Starogard Gdański sp. z o.o. (10 314,1 litra), SK Michałów sp. z o.o. (10 243 litry) i SK Janów Podlaski sp. z o.o. (10 181,5 litra).

W 2022 r. globalna sprzedaż mleka wyniosła **222,58 mln litrów** i była o 63,66 mln litrów wyższa niż w 2021 r. Sprzedaż stanowiła 96,24% produkcji, a sprzedane mleko było najwyższej jakości.

Istotnym wskaźnikiem charakteryzującym potencjał genetyczny stada jest liczba buhajów pozytywnie wycenionych i proponowanych do wykorzystania w sztucznym unasiennianiu. Na 31 grudnia 2022 r. spółki posiadały **345 buhajów zakwalifikowanych do hodowli**. Do stacji unasienniania przekazano 34 buhaje (o jedną sztukę więcej niż w 2021 r.). Spółki sprzedały 1 190 krów (o 38 szt. więcej niż w 2021 r.) oraz 1 545 jałowic cielnych (o 214 mniej niż w 2021 r.).

Dla zwiększenia efektywności pracy hodowlanej nad doskonaleniem bydła w spółkach opracowano w 2022 r. **„Zrównoważoną strategię hodowli bydła mlecznego i mięsnego w jednoosobowych spółkach hodowli zwierząt o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej nadzorowanych przez KOWR na lata 2022–2030”**. Strategię wdrożono do realizacji z początkiem 2023 r. Program uwzględnia zmiany jakie zachodzą w hodowli światowej i na rynku mleka, dlatego główny nacisk skierowany jest na poprawę cech funkcjonalnych (tj. zdrowie i płodność), które decydują o długowieczności krów. Stada dostarczają polskim hodowcom materiał hodowlany gwarantujący jak najlepszą opłacalność prowadzonych gospodarstw, co jest związane z obniżeniem kosztów produkcji oraz jednoczesną poprawą wydajności i jakości mleka. Realizowana w spółkach strategia hodowlana zakłada optymalizację i przyspieszenie postępu genetycznego poprzez jak największe wykorzystanie selekcji genomowej oraz biotechnologii. Selekcja genomowa stwarza dużo większe możliwości dla postępu genetycznego na ścieżce żeńskiej. W ramach prac hodowlanych związanych z doskonaleniem populacji bydła mlecznego spółki KOWR w 2022 r. wykonały 6 336 genotypowań. Techniki MOET w połączeniu z selekcją genomową są skutecznym narzędziem dla uzyskania zamierzonych celów w pracy hodowlanej bydła mlecznego. Ocena wartości hodowlanej materiału żeńskiego na podstawie genomu oraz stosowanie superowulacji i przenoszenia zarodków w celu lepszego wykorzystania potencjału genetycznego najwartościowszych samic przyczynia się do przyspieszenia postępu hodowlanego. W ostatnich kilku latach w spółkach prowadzony jest rozwój tej metody rozrodu. W 2022 r. w 18 spółkach poddano superowulacji i płukaniu 107 dawczyń, pozyskując ogółem 1 122 zarodki, w tym 715 (63,7%) przydatnych do transplantacji. Ogółem dokonano transferu 849 zarodków (świeżych i mrożonych), a skuteczność przenoszenia wyniosła 60,8%.

Spółki w ostatnich latach stosowały nową technologię do intensyfikacji prac hodowlanych i przyspieszenia postępu, a tym samym zwiększyły swój wpływ na hodowlę masową w kraju. W 2014 r. został zmodyfikowany polski indeks selekcyjny dla rasy polskiej holsztyńsko-fryzyskiej „Produkcja i funkcjonalność” (PF). Indeks został dostosowany do aktualnych potrzeb hodowców. Nastąpiło zmniejszenie wagi cech produkcyjnych (z 50% do 40%) oraz pokroju (z 30% do 25%). Wzrosła natomiast waga podindeksu płodności (z 10% do 15%). Ponadto wprowadzono nową cechę – długowieczność – z 10% udziałem w indeksie. Po wielu latach oczekiwania indeks PF wprowadzono również dla krów zastępując stary indeks produkcyjny. W 2022 r. w spółkach KOWR średni indeks wyniósł 120 pkt. i był wyższy w stosunku do 2021 r. o 6 pkt. Liczba krów ocenianych indeksem PF w 2022 r. wyniosła 23 328 szt., a indeksem gPF – 13 512 szt. Indeks PF powyżej 120 uzyskało 10 097 krów. Średnia 10% ocenianych krów o najwyższym indeksie PF wynosiła 133 pkt., a indeksem gPF – 144 pkt.

Hodowla świń

Podstawowym założeniem programu doskonalenia ras świń w chlewniach spółek jest dostarczanie hodowli terenowej najlepszego materiału reprodukcyjnego. W tym celu m.in. prowadzony jest program hybrydyzacji umożliwiający hodowcom **zakup mieszańców**,

knurków i loszek w odpowiednich zestawach genotypowych. Po uprzedniej analizie wyników hodowlanych w 2022 r. została opracowana „**Strategia hodowli świń w spółkach o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej nadzorowanych przez KOWR na lata 2022–2030**”. Strategię wdrożono do realizacji z początkiem 2023 r.

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. hodowla świń prowadzona była w **3 spółkach**, w których znajdowało się **389 loch objętych oceną**. W stadach spółek hodowane są rasy świń wykorzystywane w programie doskonalenia: wielka biała polska (wbp), polska biała zwisłoucha (pbz) oraz duroc. Od 2021 r. w Ośrodku Hodowli Zwierząt Zarodowych sp. z o.o. w Chodczku wprowadzono hodowlę świń rasy puławskiej objętej Programem Ochrony Zasobów Genetycznych Zwierząt Gospodarskich.

Wyniki hodowlane w chlewniach spółek są zbliżone do średnich krajowych. Potwierdzeniem wartości genetycznej świń jest bardzo dobra mięsność tuczników pochodzących z tych hodowli. W 2022 r. sprzedaż materiału hodowlanego z chlewni spółek KOWR wyniosła 2 175 prosiąt do dalszej hodowli, a ogólna liczba sprzedanych świń – 3 646 szt., w tym sprzedaż tuczników – 1 277 szt.

Hodowla owiec

W celu dalszego doskonalenia hodowli owiec w spółkach nadzorowanych przez KOWR, przy współpracy z Instytutem Nauk o Zwierzętach Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie w 2022 r. opracowano „**Strategię hodowli owiec w spółkach o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej nadzorowanych przez KOWR na lata 2022–2030**”, którą wdrożono do realizacji z początkiem 2023 r.

W 2022 r. hodowla owiec oraz produkcja owczarska prowadzona była w **4 spółkach** nadzorowanych przez KOWR. Stada owiec utrzymywano w następujących spółkach: OHZ Lubiana sp. z o.o. (395 macierek), HZZ „Żołędnica” sp. z o.o. (120 macierek), OHZ „Garzyn” sp. z o.o. (162 maciorki) i GRH Żydowo sp. z o.o. (66 macierek). **Średnia liczba matek** w 2022 r. wyniosła **743 szt.** Na 31 grudnia 2022 r. liczba matek, które co najmniej raz się wykociły, wyniosła **767 szt.** W spółkach hodowane były następujące rasy owiec: merynos polski, merynos polski w starym typie, *berrichon du cher* oraz *suffolk*. Najliczniejszą grupą były owce merynosowe – 718 matek owczych co najmniej z jednym wykotem. W 2022 r. sprzedano łącznie 15 tryków hodowlanych, 13 jarek hodowlanych oraz 614 jagniąt.

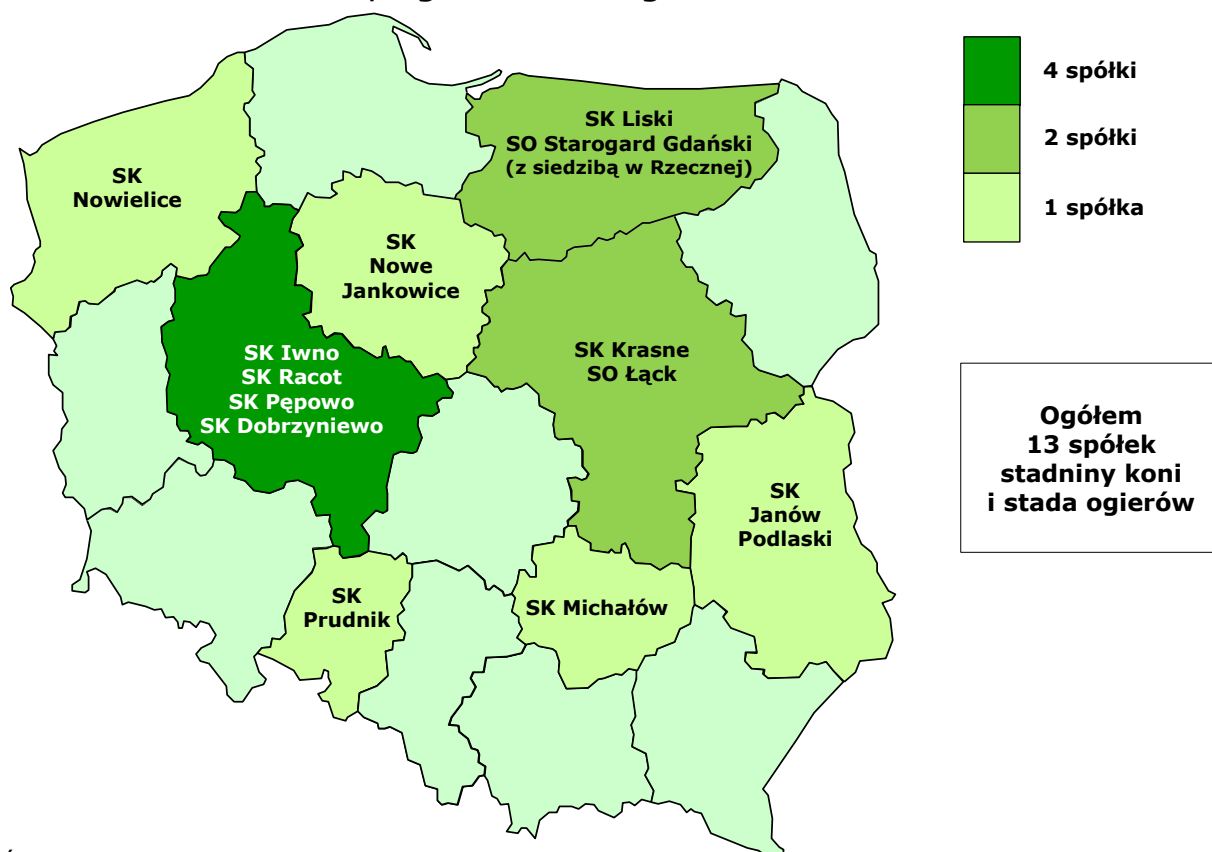
4.1.3. Stadniny koni i stada ogierów

Uzyskany w 2022 r. łączny wynik finansowy netto (wg formularzy sprawozdawczych F-01 GUS) w grupie spółek hodowli koni wyniósł **61 946,10 tys. zł**. Przychody ogółem wyniosły 374 698,94 tys. zł, natomiast koszty ogółem osiągnęły poziom 312 647,96 tys. zł.

Spółki, w których nadzór właścicielski sprawuje KOWR, hodują ogółem **8 ras koni**, z tego: 6 ras koni, dla których księgi stadne prowadzi Polski Związek Hodowców Koni oraz 2 rasy, których księgi prowadzi Polski Klub Wyścigów Konnych. W 2022 r. hodowlę koni prowadziło **13 spółek i 3 zakłady** wchodzące organizacyjnie do innych spółek hodowlanych, których

działalnością zasadniczą jest hodowla innych zwierząt gospodarskich. Zmniejszona liczba spółek i koni w stosunku do 2021 r. jest związana z przekazaniem 4 spółek nadzorowanych przez KOWR, w których prowadzona była hodowla koni, do Ministerstwa Aktywów Państwowych na mocy porozumienia z marca 2022 r. W rezultacie tego przekazania liczba koni w spółkach nadzorowanych przez KOWR zmniejszyła się o około 600 szt.

Wykres 22. **Stadniny koni i stada ogierów, nad którymi KOWR sprawował nadzór właścicielski, wg stanu na 31 grudnia 2022 r.**

Źródło: dane KOWR.

Na 31 grudnia 2022 r. łączna liczba koni w spółkach hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej wynosiła **2 337 szt.**, w tym 1 951 koni hodowlanych. W stadninach utrzymywano **791 klaczy elitarnych**, a w stadach ogierów – **182 ogiery hodowlane**, natomiast **41 ogierów – reproduktorów** było własnością stadnin koni. Łącznie w spółkach KOWR utrzymywano **223 ogiery hodowlane**.

Hodowla koni pełnej krwi angielskiej w 2022 r. prowadzona była w dwóch spółkach – SK „Iwno” sp. z o.o. oraz SK „Krasne” sp. z o.o. Stanowiono łącznie 73 klacze oraz zakupiono jedną klacz źrebą, a także urodziły się 54 źrebięta, z których 48 odchowano.

Konie hodowli spółek nadzorowanych przez KOWR (SK Golejewko, SK Iwno, SK Krasne) wygrały w gonitwach krajowych łącznie kwotę 466,8 tys. zł, a Stadnina Koni Krasne znalazła się na 3. miejscu pod względem sumy wygranych przez konie jednego hodowcy (wygrywając kwotę 188,1 tys. zł). W gonitwach przeszkodowych i płotowych wygrano łącznie 216,9 tys. zł. W rankingu w tej kategorii wyścigów konie hodowli SK Golejewko (obecnie oddział spółki SK Iwno) zajęły pierwsze miejsce w kraju.

W 2022 r. sprzedano ogółem 48 koni pełnej krwi angielskiej, uzyskując kwotę 538,7 tys. zł. Głównym „produktem” stadnin pełnej krwi były konie jednoroczne przeznaczone na wyścigi. W tej kategorii sprzedano 25 koni za 348,8 tys. zł. Najlepszy wynik sprzedaży koni jednorocznych uzyskała SK Krasne sp. z o.o., sprzedając 12 koni za kwotę 185,0 tys. zł. Hodowla koni pełnej krwi i ceny za nie uzyskiwane są ściśle związane z funkcjonowaniem torów wyścigowych oraz poziomem nagród w rozgrywanych wyścigach.

W stadninach koni hodujących **konie arabskie czystej krwi** – tj. SK Michałów sp. z o.o. i SK Janów Podlaski sp. z o.o. – na 31 grudnia 2022 r. znajdowało się 701 koni, w tym 638 koni hodowlanych. Stadniny te posiadały 260 klaczy, 295 młodych koni i 52 konie w treningu wyścigowym. W 2022 r. urodziło się 186 źrebiąt, z których odchowano 179. Stadniny hodujące konie arabskie posiadały 31 ogierów – reproduktorów używanych do stanowienia klaczy własnych i klaczy będących własnością innych podmiotów (spoza spółek nadzorowanych przez KOWR) oraz osób prywatnych.

W 2022 r. ww. stadniny sprzedały 124 hodowlane i użytkowe konie arabskie czystej krwi za kwotę 5 251,0 tys. zł. Wynik sprzedaży w czasie sierpniowych aukcji w Janowie Podlaskim wyniósł 770 tys. EUR. Stadnina Koni Janów Podlaski uzyskała za klacz Atakama najwyższą cenę Aukcji Pride of Poland – 175 tys. EUR.

Hodowla koni ras szlachejnych (tj.: małopolskiej, wielkopolskiej, polski koń sportowy oraz śląskiej) prowadzona była w 9 stadninach na bazie 322 klaczy. Stadniny te były również właścicielami 6 ogierów czołowych.

Stado Ogierów Książ, wchodzące do struktur OHZ Kamieniec Ząbkowicki sp. z o.o., prowadziło hodowlę **konii rasy śląskiej**, która jest rasą najcięższych koni szlachejnych hodowanych w Polsce. Konie te doskonale sprawdzają się w sporcie zaprzęgowym.

Stadnina Koni „Nowe Jankowice” sp. z o.o., jako jedyna spółka nadzorowana przez KOWR, prowadziła hodowlę koni rasy **polski koń zimnokrwisty**. Na 31 grudnia 2022 r. stado hodowlane liczyło 77 klaczy wyselekcjonowanych pod względem rodowodowym, pokrojowym oraz użytkowym. Spółka była gospodarzem XX Ogólnopolskiego Czempionatu koni rasy polski koń zimnokrwisty oraz VIII Ogólnopolskiego Czempionatu koni rasy arden polski w Kętrzynie, połączonych z pokazami konnymi.

W dwóch spółkach prowadzona była hodowla zachowawcza **konika polskiego**, tj. w SK Dobrzyniewo sp. z o.o. i Przedsiębiorstwie Rolniczo-Hodowlanym Gałopol sp. z o.o. (SO Sieraków). Łącznie stadniny te posiadały 54 klacze rasy konik polski. Po dwuletniej przerwie PR-H Gałopol zorganizowało XXI Krajową Wystawę koni rasy konik polski – Tarpaniada.

Stada ogierów od 2007 r. nie otrzymują dopłat z Funduszu Postępu Biologicznego do utrzymania rozplodników, a w terenie liczba aktywnych w rozrodzie klaczy pozostaje od paru lat na zbliżonym poziomie. Wymienione czynniki powodują zmniejszenie liczby ogierów w stadach ogierów przeznaczonych do stanowienia klaczy prywatnych właścicieli. Na dzień 31 grudnia 2022 r. utrzymywano 182 ogiery, a w sezonie 2022 r. użyto w rozrodzie 163 ogiery. Pokryły one łącznie 2 257 klaczy (13,8 klaczy na ogiera). Ogólna liczba pokrytych

klaczy i średnia liczba pokrytych klaczy przez jednego ogiera na przestrzeni lat 2018–2022 utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Najwyższą średnią pokryć w 2022 r. zanotowało Stado Ogierów w Łącku oraz Stado Ogierów w Gnieźnie (wchodzące w skład spółki GR-H Żydowo sp. z o.o.).

W celu zwiększenia efektywności pracy hodowlanej nad doskonaleniem koni w spółkach KOWR w 2022 r. opracowano „**Aktualizację strategicznego programu hodowli koni w spółkach ANR (obecnie KOWR)**”, która obowiązuje od 1 stycznia 2023 r.

4.1.4. Nadzór bezpośredni nad spółkami hodowli roślin oraz hodowli zwierząt gospodarskich

W 2022 r., w zakresie nadzoru i wykonywania praw z posiadanych udziałów w stosunku do 31 spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, zrealizowano następujące zadania:

- przeprowadzono analizy i zaopiniowano dla zgromadzenia wspólników biznesplanu oraz wieloletnie programy inwestycyjne spółek,
- sporządzono analizę wyników w zakresie hodowli roślin i zwierząt gospodarskich uzyskanych w 2021 r. Na tej podstawie przygotowano coroczną „Informację o stanie hodowli roślin i nasiennictwa oraz hodowli zwierząt w spółkach KOWR w 2021 r.”,
- przeprowadzono Zwyczajne Zgromadzenia Wspólników, podczas których zatwierdzono sprawozdania finansowe spółek i sprawozdania zarządów z działalności spółek w 2021 r.,
- przeprowadzono Nadzwyczajne Zgromadzenia Wspólników, w wyniku których podejmowano uchwały dotyczące wyrażania zgód korporacyjnych (akty założycielskie spółek oraz kodeks spółek handlowych),
- przeprowadzono 11 kontroli, z tego 5 kontroli planowych zgodnie z zatwierdzonym „Planem kontroli planowych Departamentu Nadzoru nad Spółkami na rok 2022” oraz dodatkowo 6 kontroli doraźnych,
- w stadninach koni i stadach ogierów przeprowadzono 23 przeglądy hodowlane.

4.2. Wykonywanie praw z udziałów i akcji wobec spółek nabytych w ramach realizacji przepisów ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego, ustawy o KOWR oraz ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa

W 2022 r. **KOWR wykonywał prawa z udziałów i akcji w 15 spółkach**, w których udziały i akcje nabyto lub objęto w ramach realizacji przepisów ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego, ustawy o KOWR oraz ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa.

KOWR jest m.in. udziałowcem założonej w 1997 r. spółki **Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna Invest Park sp. z o.o.** z siedzibą w Wałbrzychu (powstałej na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 1997 r. w sprawie ustanowienia wałbrzyskiej specjalnej strefy ekonomicznej), w której posiada 18,97% udziałów. Podmiot zajmuje się zarządzaniem inwestycjami i ich prowadzeniem w podjednostkach specjalnej strefy ekonomicznej zlokalizowanej w okolicach Wałbrzycha.

W czerwcu 2020 r. KOWR założył spółkę **Terminal Intermodalny Bydgoszcz Emilianowo sp. z o.o.**, w której na koniec 2022 r. posiadał 88% udziałów. Spółka zajmuje się przygotowaniem i realizacją projektu dotyczącego budowy intermodalnego terminala przeładunkowego dla towarów rolno-spożywczych.

KOWR posiada również 67% akcji w kapitale zakładowym **Jurajskiego Agro Fresh Parku S.A.** założonej w listopadzie 2020 r. Spółka zajmuje się tworzeniem innowatorskiego rynku rolno-spożywczego dla regionalnych producentów żywności.

W styczniu 2022 r. KOWR utworzył wraz z Agencją Rozwoju Przemysłu S.A. spółkę **EURO-PARK ZĄBKOWICE sp. z o.o.** Celem jej powstania było utworzenie parku przemysłowego na terenie powiatu ząbkowickiego.

W październiku 2022 r. KOWR utworzył **Rolno-Spożywczą Spółkę Inwestycyjną sp. z o.o.** do wykonywania zadań w zakresie wspierania i rozwoju sektora rolno-spożywczego.

W listopadzie 2022 r. – zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 października 2022 r. w sprawie wykazu spółek, w których prawa z akcji Skarbu Państwa wykonuje Prezes Rady Ministrów lub inni członkowie Rady Ministrów, pełnomocnicy Rządu lub państwowe osoby prawne, w tym jednoosobowe spółki Skarbu Państwa (Dz. U. poz. 2369) – przekazano KOWR uprawnienia do wykonywania praw z udziałów Skarbu Państwa w **Stacji Hodowli i Unasienienia Zwierząt sp. z o.o.** oraz w **Wielkopolskim Centrum Hodowli i Rozrodu Zwierząt w Poznaniu z siedzibą w Tulcach sp. z o.o.** W spółkach tych KOWR już wcześniej wykonywał prawa z udziałów nabytych w drodze wykonywania prawa pierwokupu, o którym mowa w ustawie o kształtowaniu ustroju rolnego.

Do zadań KOWR w zakresie wykonywania praw z udziałów i akcji w 2022 r. należało:

- prowadzenie ewidencji udziałów i akcji spółek nabytych i objętych na podstawie ww. ustaw,
- wykonywanie praw z udziałów i akcji w czasie zgromadzeń wspólników lub akcjonariuszy w nadzorowanych spółkach, w których KOWR posiada całość lub większościowy pakiet udziałów,
- przeprowadzanie w nadzorowanych spółkach kontroli doraźnych i planowych oraz ich koordynacja,
- opiniowanie i kontrolowanie programów inwestycyjnych w nadzorowanych spółkach ze 100-procentowym lub większościowym udziałem KOWR,
- wybór biegłych rewidentów do corocznych badań nadzorowanych spółek, w których KOWR posiada 100% lub większość udziałów,
- opiniowanie sprawozdań zarządów nadzorowanych spółek, z pakietem 100-procentowym zarządów i większościowym pakietem udziałów w ramach wykonywania ww. ustaw,

- przygotowywanie, opiniowanie i nadzorowanie procesów restrukturyzacji w nadzorowanych spółkach, w których KOWR posiadał wszystkie udziały lub ich większość,
- analiza procesów oraz danych ekonomicznych w nadzorowanych spółkach,
- przygotowywanie okresowych informacji i analiz na temat sytuacji ekonomicznej spółek,
- opracowywanie projektów zmian organizacyjnych i kapitałowych w spółkach.

Tabela 19. **Wykaz spółek, w których KOWR posiadał udziały w 2022 r.**

Lp.	Nazwa spółki	Udział KOWR
1.	Widawa sp. z o.o. z siedzibą w Biestrzykowicach	100%
2.	Vitra Trade sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w Częstochowie	100%
3.	Stacja Hodowli i Unasienienia Zwierząt sp. z o.o. z siedzibą w Bydgoszczy	10,62%
4.	TDM „ARRTRANS” S.A. w likwidacji z siedzibą w Łodzi	100%
5.	Gospodarstwo Agro-Turystyczne KUTY sp. z o.o. z siedzibą w Kutach	46%
6.	Wielkopolskie Centrum Hodowli i Rozrodu Zwierząt w Poznaniu z siedzibą w Tulcach sp. z o.o.	6,15%
7.	Krajowa Grupa Spożywcza S.A. z siedzibą w Toruniu	0,26%
8.	Terminal Intermodalny Bydgoszcz Emilianowo sp. z o.o. z siedzibą w Bydgoszczy	88%
9.	Wesoła sp. z o.o. z siedzibą w Rowie	100%
10.	PPZ Trzemeszno sp. z o.o. z siedzibą w Trzemesznie	0,35%
11.	Jurajski AGRO FRESH Park S.A. z siedzibą w Kościelcu	67%
12.	Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna „INVEST-PARK” sp. z o.o. z siedzibą w Wałbrzychu	18,97%
13.	EURO-PARK ZĄBKOWICE sp. z o.o.	50% minus 1 udział
14.	Rolno-Spożywcza Spółka Inwestycyjna sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie	100%
15.	POLGRUNT sp. z o.o. z siedzibą Rożnowie	100%

Źródło: dane KOWR.

4.3. Prowadzenie i wsparcie działań promocyjnych, informacyjnych, edukacyjnych, kulturalnych, w tym w formie wystaw, pokazów oraz konkursów, w szczególności dotyczących upowszechniania postępu biologicznego w rolnictwie w zakresie hodowli roślin uprawnych oraz zwierząt gospodarskich

Zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 16b ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) KOWR prowadził i wspierał działania promocyjne, informacyjne, edukacyjne i kulturalne (w tym w formie wystaw, pokazów oraz konkursów), w szczególności dotyczące **upowszechniania postępu biologicznego w rolnictwie w zakresie hodowli roślin uprawnych oraz zwierząt gospodarskich**.

W 2022 r. KOWR uczestniczył w wydarzeniach promujących jego działania oraz zadania nadzorowanych spółek związanych z **hodowlą roślin i zwierząt gospodarskich oraz produkcją rolniczą**. Przygotowano **stoiska informacyjne** z udziałem spółek KOWR podczas **4 wydarzeń** o tematyce rolniczej oraz zrealizowano **7 edukacyjno-informacyjnych audycji telewizyjnych o działalności spółek**.

Tabela 20. **Wydarzenia promujące nadzorowane spółki hodowlane przez KOWR oraz jego działania w tym zakresie w 2022 r.**

Lp.	Termin realizacji	Rodzaj przedsięwzięcia	Nazwa przedsięwzięcia
1.	12-14.08.2022 r.	Organizacja przedsięwzięcia, w tym stoiska informacyjnego KOWR	44. Narodowy Pokaz Koni Arabskich Czystej Krwi w Janowie Podlaskim
2.	2-4.09.2022 r.	Organizacja stoiska informacyjnego	Ogólnopolskie Dożynki Jasnogórskie oraz XXXI Krajowa Wystawa Rolnicza w Częstochowie
3.	23-25.09.2022 r.	Organizacja stoiska informacyjnego	XXIII Międzynarodowa Wystawa Rolnicza AGRO SHOW 2022 w Bednarach
4.	15-18.12.2022 r.	Organizacja stoiska informacyjnego	CAVALIADA TOUR 2022 w Poznaniu
5.	2022 r.	Edukacyjno-informacyjne audycje telewizyjne w „Magazynie rolniczym” TVP 1: 1. PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo ogrodnicze Zielonki sp. z o.o. (13.06.2022 r.), 2. Stadnina Koni Pępowo sp. z o.o. (27.06.2022 r.), 3. Ośrodek Hodowli Zarodowej w Osieku sp. z o.o. (11.07.2022 r.), 4. Ośrodek Hodowli Zarodowej w Kamieńcu Żąbkowickim sp. z o.o. (25.07.2022 r.), 5. Ośrodek Hodowli Zarodowej Garzyn sp. z o.o. (8.08.2022 r.), 6. Stado Ogierów Łąck sp. z o.o. (26.09.2022 r.), 7. Stadnina Koni Michałów sp. z o.o. (3.10.2022 r.).	

Źródło: dane KOWR.

W ramach realizacji ww. działań promocyjnych dotyczących upowszechniania postępu biologicznego w rolnictwie w zakresie hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich KOWR w 2022 r. wydatkował **2 680,42 tys. zł.**

4.4. Sukcesy hodowlane i sportowe spółek nadzorowanych przez KOWR

Główne **sukcesy hodowlane i sportowe** spółek nadzorowanych przez KOWR w 2022 r.:

- **dwie odmiany** wyhodowane i zarejestrowane przez PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogroniczne Zielonki sp. z o.o. (kapusta głowiasta biała odmiana „JASPER F1” oraz bób „RAMBOS”) zostały nagrodzone Złotym Medalem MTP na Targach POLAGRA PRO-HORTI oraz na Targach Ogronictwa i Architektury Krajobrazu GARDENIA 2022 w Poznaniu;

- spółka PlantiCo – HiNOZ zarejestrowała **nową odmianę** selera korzeniowego „APIS”;
- spółki hodowli roślin przekazane do MAP w marcu 2022 r. zarejestrowały łącznie **22 nowe odmiany roślin rolniczych** (dane COBORU);
- spółki KOWR mogą poszczycić się **wyhodowaniem najlepszych jałowic rasy PHF w kraju**. W sezonie oceny 2022/2 jałowica Saga PL005504272427 rasy PHF odmiany czarno-białej (HO) pochodząca z HZZ Żołędnica sp. z o.o. zajęła pierwsze miejsce w rankingu jałowic z oceną genomową na podstawie indeksu ekonomicznego (IE) 3182, gPF 160 pkt. W rasie PHF odmiany czerwono-białej (RW) pierwsze miejsce w tym rankingu zajęła jałowka Kalina 13 PL005466630105 z OHZ Przerzeczyn Zdrój sp. z o.o., osiągając IE równy 2792, gPF 148 pkt. Najwyższy wynik gPF = 151 pkt. w rasie PHF RW uzyskała jałowica Aiko PL005492566348 z hodowli OHZ Głogówek sp. z o.o. W rasie simentalskiej najwyższą wartość indeksu PF = 118 pkt. uzyskała krowa Alma PL005470731409 z SK Pępowo sp. z o.o.;
- pierwsze miejsca w krajowym **rankingu „Top pokrój”** zajęły krowy: sezon 2022/1 – Duma PL005366117294 (91 pkt.) z OHZ Lubiana sp. z o.o., sezon 2022/2 – Litera 48 PL005333824552 (92 pkt.) z OHZ Osięciny sp. z o.o., sezon 2022/3 – Pia PL005353211400 (92 pkt.) z SK Pępowo sp. z o.o., sezon 2022/4 – Aida PL005349121737 (91 pkt.) z OHZ Głogówek sp. z o.o.;
- w **rankingu „Top buhaje”** wśród najlepszych krajowych buhajów rasy PHF odmiany czerwono-białej (RW), według Indeksu Ekonomicznego w sezonie oceny 2022.1, najwyższe pozycje zajęły buhaje pochodzące z OHZ Głogówek sp. z o.o. (sprzedane do MCB Krasne) – pierwsze miejsce Joy Red G PL005498531555, drugie Bishop G PL005504741305, a trzecie Polo Red G PL005500296410;
- buhaj Promotor PL005477529139 pochodzący z OHZ Bobrowniki (sprzedany do SHiUZ Bydgoszcz) w **rankingu „Top buhaje”** zajął trzecie miejsce wśród najlepszych krajowych buhajów PHF odmiany czarno-białej (HO) według indeksu PF w sezonie oceny 2022.1;
- podczas XI Ogólnopolskiej Wystawy Bydła Hodowlanego, która odbyła się w dniach 2–3 lipca 2022 r. w Minikowie zwierzęta ze spółek nadzorowanych przez KOWR zdobyły **trzy tytuły superczempiona** wystawy (w kategorii jałowice rasy PHF – jałowka PL00544807080-6 z OHZ Osięciny sp. z o.o., w kategorii krowy rasy PHF – krowa PL00537566654-7 z SK Dobrzyniewo sp. z o.o., w kategorii krowy ras RP, JE i SM – krowa rasy jersey PL00545197315-6 z SK Iwno sp. z o.o.);
- tegoroczna Mleczna Gala potwierdziła bardzo **wysoki poziom wydajności stad bydła** należących do spółek nadzorowanych przez KOWR. W kategorii wydajność a wielkość stada (od 300 do 500 krów) pierwsze miejsce zajął OHZ Osięciny sp. z o.o., a drugie miejsce HZZ Żołędnica sp. z o.o.; w kategorii wydajność a wielkość stada (od 500 do 1000 krów) pierwsze miejsce zajął OHZ Lubiana sp. z o.o., a drugie miejsce OHZ Garzyn sp. z o.o.; w kategorii wydajność a rasy kolorowe pierwsze miejsca zajęli:

w rasie PHF czerwono-białej OHZ Głogówek sp. z o.o., w rasie simentalskiej (powyżej 50 krów) SK Pępowo sp. z o.o., a w rasie jersey SK Michałów sp. z o.o.;

- stada krów mlecznych, będących własnością spółek KOWR, zajmują **czołowe miejsca w rankingach wydajności mlecznej poszczególnych regionów** oceny Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka;
- konie hodowli Stadniny Koni Krasne sp. z o.o. odniosły znaczące **sukcesy w wyścigach konnych**:
 - ogier Santo Elmo xx zajął V. miejsce w Westminster Derby,
 - ogier Machu Picchu xx wygrał nagrodę pod patronatem Dyrektora Generalnego KOWR i nagrodę SCYRISA (I gr.),
 - ogier Tarik xx wygrał nagrodę INTENSA (kategoria B),
 - koń Nick xx hodowli SK Golejewko (spółka SK Iwno) wygrał rozgrywaną na torze wyścigowym Wrocław-Partynice najważniejszą w Polsce międzynarodową gonitwę przeszkodową „Wielką Wrocławską” – Nagrodę Prezydenta Wrocławia,
 - klacz Suzana hodowli janowskiej wygrała najważniejszą gonitwę dla 4-letnich klaczy arabskich czystej krwi – Nagrodę Gazelli, Mlechy i Sahary (Oaks, kategoria A),
 - w Czempionacie Europy koni arabskich czystej krwi w Lier (Belgia) oraz Czempionacie Świata w Paryżu konie ze spółek KOWR wywalczyły następujące tytuły:
 - El Madera hodowli michałowskiej – Czempionat Europy Klaczy Młodszych,
 - Prunella hodowli janowskiej – Czempionat Europy Klaczy Starszych,
 - El Medar własności michałowskiej – II Wiceczempionat Europy Ogierów Rocznych,
 - Bellaria własności janowskiej – TOP 5 Klaczy Rocznych Czempionatu Europy i TOP 10 Czempionatu Świata,
 - Al Narciso własności janowskiej – TOP 5 Ogierów Rocznych Czempionatu Europy,
 - El Brillo własności michałowskiej – TOP 5 Ogierów Młodszych Czempionatu Europy, TOP 10 Czempionatu Świata,
 - Anawa hodowli janowskiej – TOP 5 Klaczy Starszych Czempionatu Europy,
 - Pinito hodowli janowskiej – TOP 5 Ogierów Starszych Czempionatu Europy,
 - Babetta własności janowskiej – TOP 10 Klaczy Młodszych Czempionatu Świata,
 - El Esmera i Pustynia Kahila własności michałowskiej – TOP 10 Klaczy Starszych Czempionatu Świata,
 - Paladin AA hodowli janowskiej – TOP 10 Ogierów Młodszych Czempionatu Świata,
 - Paris własności janowskiej – TOP 10 Ogierów Starszych Czempionatu Świata,
 - niemiecka amazonka Sandra Auffarth startująca na koniu Rosveel rasy sp (ex. Ros) hodowli SK Racot sp. z o.o. dwukrotnie zajęła 3. miejsce w międzynarodowych zawodach WKKW CCI 4*-S w Niemczech (Marbach, Luhmuhlen),
 - konie Rosveel oraz Bon Ton rasy wielkopolskiej, również hodowli SK Racot sp. z o.o., znalazły się wśród sześciu najwyższej punktujących koni w konkurencji Wszechstronnego

Konkursu Konia Wierzchowego (WKKW), dzięki którym polskie księgi stadne zostały sklasyfikowane na 15. miejscu w rankingu World Breeding Federation for Sport Horses za sezon 2021/2022 (na 58 ksiąg stadnych z całego świata),

- ogier Farmer rasy sp, własności SK Nowielice sp. z o.o. zajął 5. miejsce w międzynarodowych zawodach CSI 2 * (145 cm) w Bonheiden (Belgia) oraz 8. miejsce w międzynarodowych zawodach CSI 2 * (Grand Prix LR 150 cm) w Warszawie,
- Arkadiusz Szpojda reprezentujący Sudecki Ludowy Klub Jeździecki Książ i powożący ogierem Sonet rasy śląskiej, własności SO w Książu (spółka OHZ Kamieniec Ząbkowicki), zdobył tytuł II Wicemistrza Polski seniorów w powożeniu zaprzęgami jednokonnymi,
- w Mistrzostwach Polski Młodych Koni w WKKW, skokach przez przeszkody i powożeniu zaprzęgami jednokonnymi konie ze spółek KOWR wywalczyły następujące tytuły:
 - Wszechstronny Konkurs Konia Wierzchowego:
 - ✓ koń Aragorn rasy sp, hodowli SK Rieczna (SO Starogard Gdański) – Mistrz Polski koni 5-letnich,
 - ✓ koń Dżaurus rasy m, hodowli SK Prudnik sp. z o.o. – I Wicemistrz Polski koni 5-letnich,
 - ✓ koń Safran rasy sp, hodowli SK Rieczna (spółka SO Starogard Gdański) – I Wicemistrz Polski koni 6-letnich,
 - ✓ ogier Necabre rasy sp, hodowli SK Prudnik sp. z o.o. – II Wicemistrz Polski koni 4-letnich,
 - powożenie:
 - ✓ ogier Rigoletto rasy śl., własności SO Książ (spółka OHZ Kamieniec Ząbkowicki) – II Wicemistrz Polski koni 5-letnich,
 - ✓ ogier Romantyk rasy śl., własności SO Książ (spółka OHZ Kamieniec Ząbkowicki) – II Wicemistrz Polski koni 6-letnich,
 - ✓ ogier Aramis rasy śl., własności SO Książ (spółka OHZ Kamieniec Ząbkowicki) – II Wicemistrz Polski koni 7-letnich,
 - skoki przez przeszkody:
 - ✓ klacz Ilania rasy sp, własności SK Nowielice sp. z o.o. – II Wicemistrz Polski koni 7-letnich,
 - ✓ klacz Henara D własności SK w Dobrzyniewie sp. z o.o., została wybrana najlepszym koniem XXI Krajowego Czempionatu Koni Rasy Konik Polski – Tarpaniada 2022.

4.5. Zagospodarowanie przejętego mienia z zastawu rejestrowego

W 2022 r. KOWR kontynuował realizację ugody z 2021 r. na użytkowanie przejętych z zastawu rejestrowego środków trwałych. Całość mienia ruchomego pochodząca z zastawu rejestrowego została zagospodarowana w 2021 r.

5. WSPARCIE RYNKU PRODUKTÓW PSZCZELICH

Wsparcie branży pszczelarskiej jest stosowane w Unii Europejskiej od 1997 r. jako ważny element wspólnej polityki rolnej. Dofinansowywanie przez Komisję Europejską działań państw członkowskich na rynku produktów pszczelich podyktowane jest m.in. potrzebą: rozwoju terenów wiejskich, ujednoczenia warunków produkcji i zbytu produktów pszczelich, utrzymania równowagi ekologicznej, zapobiegania rozdrobnieniu produkcji i handlu miodem oraz zwalczania inwazji pasożytów i chorób pszczół (w tym warrozy).

Do 31 grudnia 2022 r. możliwość udzielania pomocy w sektorze pszczelarskim w Unii Europejskiej przewidywał art. 55 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013⁵⁴. Działania państw członkowskich były realizowane na podstawie zatwierdzanych przez KE trzyletnich krajowych programów wsparcia pszczelarstwa⁵⁵. Zgodnie z unijnymi zasadami współfinansowanie z budżetu UE ww. programów mogło stanowić do 50% wydatkowanych środków⁵⁶.

Refundacji podlegały całkowite lub częściowe (w zależności od kierunku wsparcia) koszty netto poniesione przez podmioty uprawnione (tj.: związki pszczelarskie, stowarzyszenia pszczelarzy, zrzeszenia pszczelarzy, spółdzielnie pszczelarskie, grupy producentów rolnych w zakresie działalności pszczelarskiej oraz jednostki naukowo-badawcze zajmujące się

⁵⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007, z późn. zm.

⁵⁵ Od 1 stycznia 2023 r. kontynuacją dotychczas realizowanych krajowych programów wsparcia pszczelarstwa w Polsce, opracowywanych na podstawie art. 55 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013, są interwencje sektorowe dotyczące sektora pszczelarskiego, o których mowa w art. 55 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylającego rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013.

⁵⁶ Zgodnie z art. 55 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych, od 1 stycznia 2023 r. na realizację interwencji w sektorze pszczelarskim państwa członkowskie zapewniają co najmniej takie same kwoty finansowania jak unijna pomoc finansowa.

tematyką pszczelarską) na realizację działań określonych w krajowym programie wsparcia pszczelarstwa, zatwierdzonym decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej.

Dofinansowaniem mogły być objęte następujące środki wsparcia: pomoc techniczna skierowana do pszczelarzy i organizacji pszczelarzy (zakup sprzętu pszczelarskiego i szkolenia), zwalczanie inwazji pasożytów i chorób pszczół, w szczególności warrozy (zakup leków), racjonalizacja sezonowego przenoszenia uli (zakup urządzeń do prowadzenia gospodarki wędrowniej), środki mające na celu wsparcie zasiedlania uli (zakup pszczół), współpraca z wyspecjalizowanymi podmiotami w zakresie wdrażania stosowanych programów naukowo-badawczych w dziedzinie pszczelarstwa i produktów pszczelich (wsparcie naukowo-badawcze) oraz poprawa jakości produktów, aby je skuteczniej pozycjonować na rynku (analiza jakości miodu).

W zależności od zadania wsparcie dla beneficjentów wynosiło od 60% poniesionych kosztów netto na zakup sprzętu i gospodarkę wędrowną do 70% na zakup pszczół oraz 90% na zakup leków. Z kolei szkolenia, wsparcie naukowo-badawcze i przeprowadzanie analiz miodu mogły być refundowane w wysokości 100% poniesionych kosztów netto.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 7 ustawy z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2157, z późn. zm.) od 1 września 2017 r. mechanizm WPR „Wsparcie rynku produktów pszczelich” był **zadaniem delegowanym** do KOWR z agencji płatniczej (ARiMR).

W 2022 r. mechanizm WPR „**Wsparcie rynku produktów pszczelich**” był realizowany w oparciu o „**Krajowy Program Wsparcia Pszczelarstwa w Polsce na lata 2020–2022**” zatwierdzony przez Komisję Europejską decyzją z 12 czerwca 2019 r.⁵⁷ i zmieniony decyzją z 9 czerwca 2021 roku⁵⁸.

Na działania w sektorze pszczelarskim **w sezonie 2021/2022** Polska mogła przeznaczyć ostatecznie środki finansowe (po 50% z budżetu UE i krajowego) w wysokości blisko **10 049,936 tys. EUR (46 198,551 tys. zł⁵⁹)**.

W sezonie 2021/2022 do KOWR złożono **466 projektów** od **105 podmiotów uprawnionych**. Przyjęto **460 projektów** od **105 podmiotów uprawnionych**. Najwięcej projektów dotyczyło

⁵⁷ Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2019/974 z dnia 12 czerwca 2019 r. zatwierdzająca krajowe programy na rzecz poprawy produkcji i wprowadzania do obrotu produktów pszczelich, przedłożone przez państwa członkowskie na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 (notyfikowana jako dokument nr C(2019) 4177).

⁵⁸ Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2021/974 z dnia 9 czerwca 2021 r. zatwierdzająca zmienione krajowe programy na rzecz poprawy produkcji i wprowadzania do obrotu produktów pszczelich, przedłożone przez państwa członkowskie na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 (notyfikowana jako dokument nr C(2021) 4021).

⁵⁹ Stosownie do przepisów art. 34 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 907/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do agencji płatniczych i innych organów zarządzania finansami, rozliczenia rachunków, zabezpieczeń oraz stosowania euro (z późn. zm.) terminem operacyjnym dla kursu walutowego był dzień 1 stycznia roku, w którym podjęto decyzję o przyznaniu pomocy. Wobec tego przy przeliczeniach zastosowano kurs wymiany 4,5969 PLN/EUR z 31 grudnia 2021 r.

zakupu leków do zwalczania warrozy – 100 projektów (21,7% wszystkich przyjętych projektów), a następnie zakupu sprzętu pszczelarskiego – 98 projektów (21,3%) oraz zakupu pszczół – 96 projektów (20,9%).

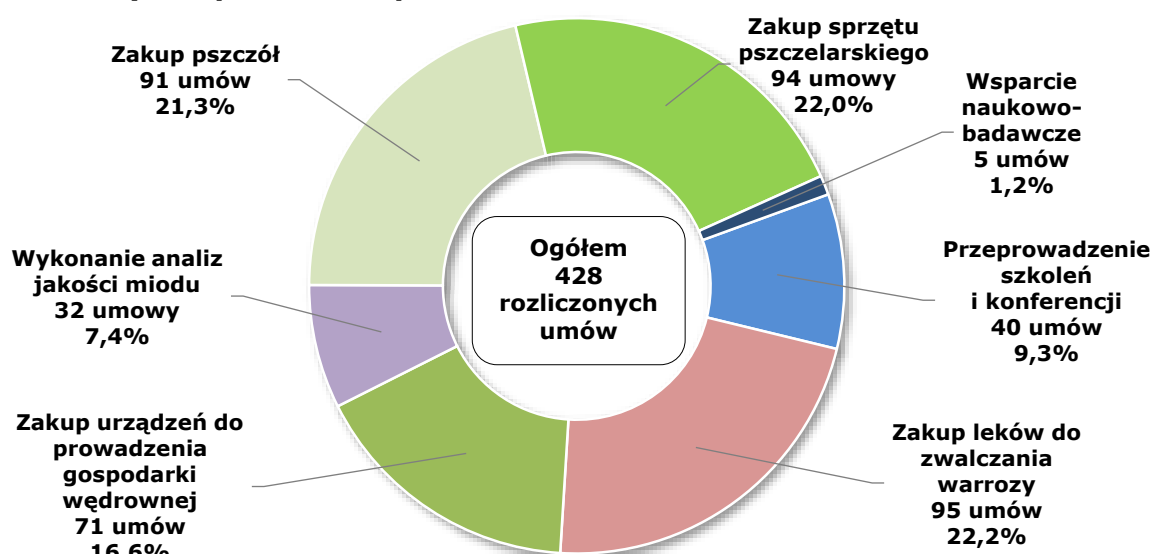
Tabela 21. **Projekty przyjęte do realizacji w KOWR, podpisane i rozliczone umowy oraz kwoty wynikające z rozliczonych umów (z uwzględnieniem aneksów) w ramach realizacji mechanizmu „Wsparcie rynku produktów pszczelich” w sezonie 2021/2022 (stan na 31.12.2022 r.)**

Lp.	Nazwa działania	Przyjęte projekty	Podpisane umowy	Rozliczone umowy	Kwota wynikająca z rozliczonych umów (tys. zł)
1.	Przeprowadzenie szkoleń i konferencji	48	47	40	866,05
2.	Zakup leków do zwalczania warrozy	100	99	95	13 892,00
3.	Zakup urządzeń do prowadzenia gospodarki wędrowniej	78	78	71	2 102,48
4.	Wykonanie analiz jakości miodu	35	35	32	147,05
5.	Zakup pszczół	96	96	91	6 780,85
6.	Zakup sprzętu pszczelarskiego	98	98	94	17 937,49
7.	Wsparcie naukowo-badawcze	5	5	5	597,18
Ogółem		460	458	428	42 323,10

Źródło: dane KOWR.

Po rozpatrzeniu projektów przez KOWR zawierane były umowy, a obie strony zostały zobowiązane do realizacji ich postanowień. Podpisano **458 umów** z **105 podmiotami uprawnionymi** na kwotę 46 158,95 tys. zł. Najwięcej umów dotyczyło zakupu leków do zwalczania warrozy – 99 umów (21,6% wszystkich podpisanych umów), a następnie zakupu sprzętu pszczelarskiego – 98 umów (21,4%) i zakupu pszczół – 96 umów (21,0%). Do końca sierpnia 2022 r. podpisano 99 aneksów do umów.

Wykres 23. **Umowy rozliczone przez KOWR w ramach mechanizmu „Wsparcie rynku produktów pszczelich” w sezonie 2021/2022**

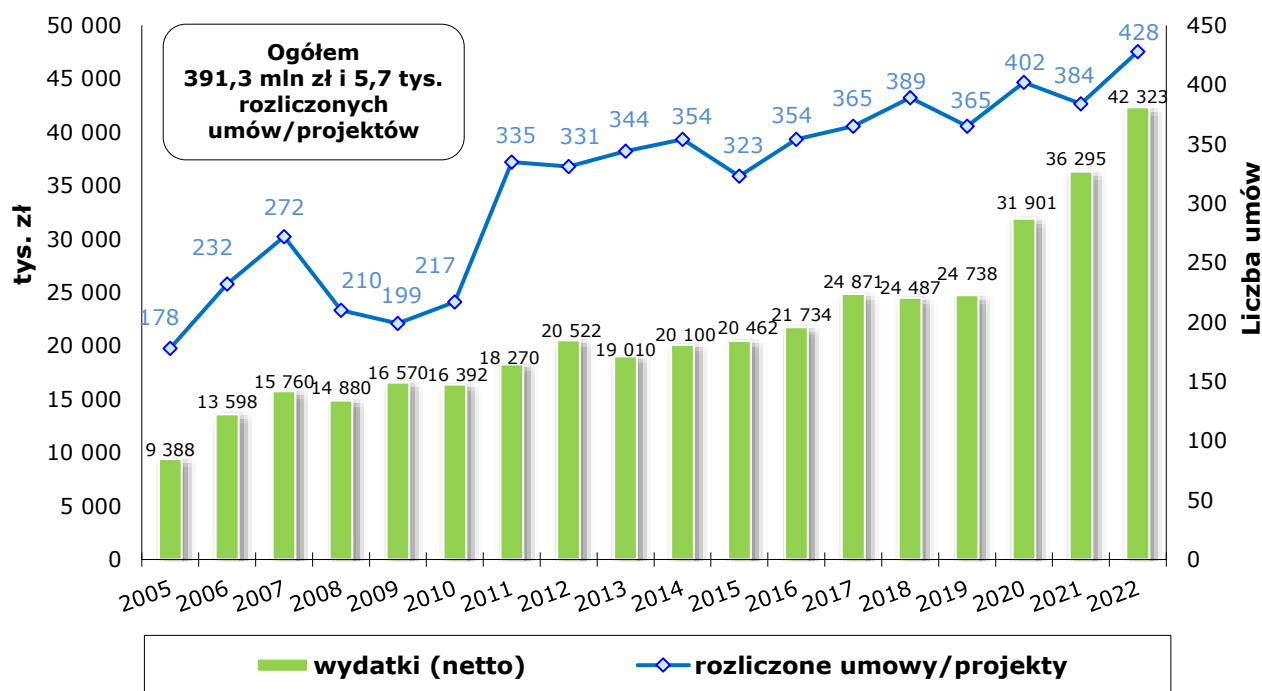
Źródło: dane KOWR.

Kolejnym etapem procesu było złożenie przez podmioty uprawnione wniosków o refundację w ramach uprzednio podpisanych umów. Termin składania wniosków upłynął 31 lipca 2022 r. (w przypadku zakupu pszczoł oraz zakupu sprzętu pszczelarskiego termin na składanie wniosków został wydłużony do 15 sierpnia 2022 r.).

W 2022 r. beneficjenci złożyli do KOWR **434 wnioski o refundację** za sezon 2021/2022. Do 31 grudnia 2022 r. rozliczono **428 umów** złożonych przez **101 podmiotów uprawnionych**. Najwięcej rozliczonych umów dotyczyło zakupu leków do zwalczania warrozy – 95 umów (22,2% wszystkich rozliczonych umów), a następnie zakupu sprzętu pszczelarskiego – 94 umowy (22,0%) i zakupu pszczoł – 91 umów (21,3%). Za sezon 2021/2022 KOWR sporządził informacje o przyznanej kwocie refundacji i wystawił zlecenia płatności agencji płatniczej na kwotę około **42 323,10 tys. zł**, tj. po 21 161,55 tys. zł (po 50%) z budżetu unijnego i krajowego.

Podsumowując, w 2022 r. KOWR w ramach realizacji mechanizmu WPR „Wsparcie rynku produktów pszczelich” wystawił agencji płatniczej (ARiMR) zlecenia płatności na kwotę ogółem **42 323,36 tys. zł** (po 21 161,68 tys. zł z budżetu unijnego i z budżetu państwa), dotyczące **sezonu pszczelarskiego 2020/2021⁶⁰ i 2021/2022**.

Wykres 24. **Realizacja wsparcia rynku produktów pszczelich w latach 2005–2022***

* Stan na 31 grudnia danego roku.

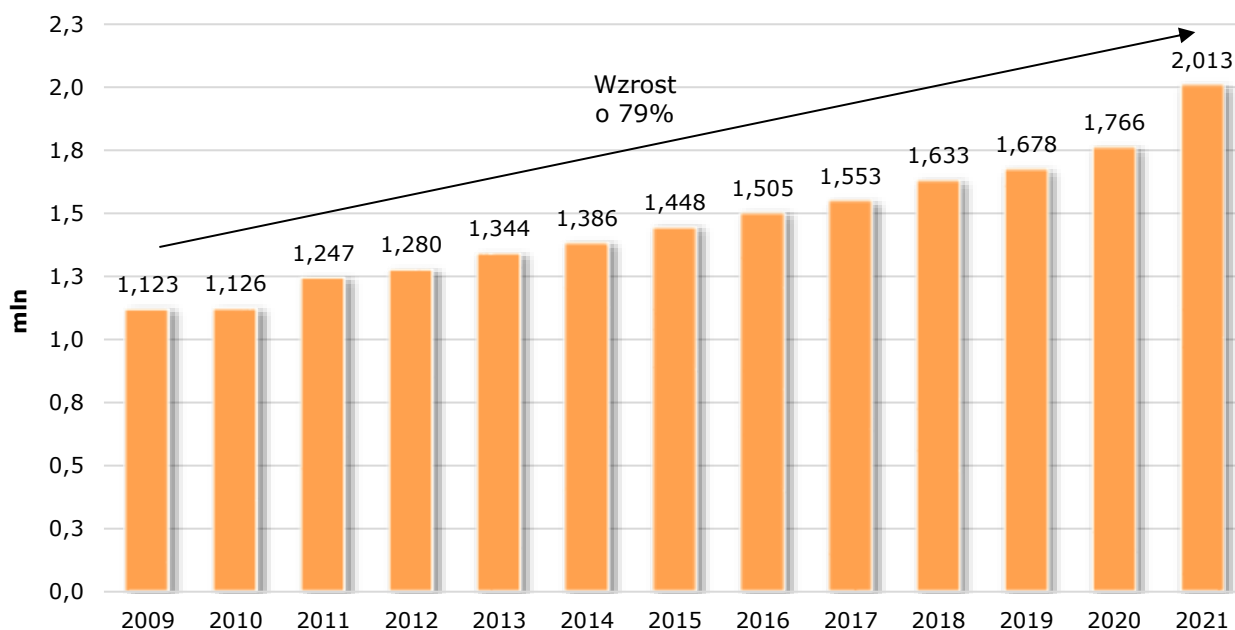
Źródło: dane KOWR.

Po akcesji Polski do UE do końca 2022 r. – realizując mechanizm wsparcia rynku produktów pszczelich – **rozliczono 5,7 tys. umów/projektów**, w ramach których wydatkowano łącznie **391,3 mln zł**, w tym 195,65 mln zł (50%) z budżetu unijnego.

⁶⁰ Na podstawie zleceń płatności, wystawionych przez KOWR po pozytywnym rozpatrzeniu przez Dyrektora Generalnego KOWR odwołań od przyznanych kwot refundacji dotyczących sezonu pszczelarskiego 2020/2021, agencja płatnicza (ARiMR) w 2022 r. wypłaciła blisko 0,3 tys. zł.

Środki przekazane branży pszczelarskiej w ostatnich 17 latach – przeznaczone na wsparcie: organizacji szkoleń, zakupu pszczoł, sprzętu pszczelarskiego, leków do zwalczania warrozy i urządzeń pasiecznych, a także analiz jakości miodu – przyniosły wymierne efekty. Dla przykładu w 2021 r. liczba rodzin pszczelich zarejestrowanych w Polsce wyniosła **2,013 mln** i była o **79%** (o 890 tys.) większa niż 12 lat wcześniej. W okresie dekady liczba pszczelarzy w kraju zwiększyła się o ponad **76%**, z 49,4 tys. w 2011 r. do **87,1 tys.** w 2021 r.⁶¹.

Wykres 25. **Rodziny pszczele w Polsce (w mln)**

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych Instytutu Ogrodnictwa – PIB Zakładu Pszczelnictwa w Puławach.

Szacuje się, że w ramach działań realizowanych przez KOWR **wspieranym było średniorocznie ponad 42 tys. pszczelarzy, głównie z gospodarstw rodzinnych**, w których prowadzono produkcję pasieczną, wspomaganym i reprezentowanym przez związki oraz stowarzyszenia pszczelarskie.

Z uwagi na zróżnicowane zainteresowanie projektami każdy kolejny trzyletni krajowy program wsparcia pszczelarstwa w Polsce był modyfikowany i dostosowywany do potrzeb zgłaszanych przez pszczelarzy. Największe środki były wydatkowane na refundację kosztów zakupu sprzętu pszczelarskiego oraz zwalczanie inwazji pasożytów i chorób pszczoł, w szczególności warrozy.

Realizowany w 2022 r. przez KOWR „Krajowy Program Wsparcia Pszczelarstwa w Polsce na lata 2020–2022” był **szóstym zatwierdzonym przez KE programem po akcesji do Unii Europejskiej**. Z każdym kolejnym programem wzrastała wartość środków wypłaconych beneficjentom. Obserwowana była także tendencja wzrostowa wykorzystania

⁶¹ „Sektor pszczelarski w Polsce w 2021 roku”, dr P. Semkiw, Zakład Pszczelnictwa w Puławach. <http://www.inhort.pl/wp-content/uploads/2022/07/Sektor-pszczelarski-w-Polsce-w-2021-roku.pdf>

dostępnych środków finansowych. Świadczy to m.in. o rosnącym zapotrzebowaniu na wsparcie finansowe działalności pszczelarzy.

Tabela 22. **Realizacja programów wsparcia pszczelarstwa w Polsce**

Lp.	Wyszczególnienie	Całkowity budżet programu		Wydatki	Wykorzystanie środków
		w tys. EUR	w tys. zł		w %
1.	Program 2005–2007	13 450	56 250	38 746	68,9
2.	Program 2008–2010	13 450	53 631	47 842	89,2
3.	Program 2011–2013	15 090	62 910	57 802	91,9
4.	Program 2014–2016	16 563	69 462	62 296	89,7
5.	Program 2017–2019	17 771	75 464	74 096	98,2
6.	Program 2020–2022	27 975	125 548	110 519	88,0
Ogółem		104 299	443 265	391 301	88,3

Źródło: dane KOWR.

Realizowane od akcesji Polski do UE krajowe programy wsparcia pszczelarstwa przyczyniły się także do: znacznego obniżenia śmiertelności rojów pszczelich (dzięki dofinansowaniu zwalczania inwazji pasożytów i chorób pszczół, w tym warrozy), modernizacji bazy technicznej (poprzez zakup sprzętu pszczelarskiego) oraz do rozpowszechnienia rzetelnej wiedzy teoretycznej połączonej z praktycznymi szkoleniami pszczelarzy.

6. DZIAŁANIA INTERWENCYJNE W CELU STABILIZACJI RYNKÓW ROLNYCH

W celu przeciwdziałania niestabilnej sytuacji na rynkach rolnych w państwach członkowskich UE, w tym zapewnienia stabilizacji cen rynkowych, zgodnie z częścią II, rozdziałem I rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013⁶², stosowana jest **interwencja rynkowa**, w tym: **interwencja publiczna** (właściwe organy państw członkowskich skupują i przechowują zgromadzone w magazynach interwencyjnych produkty aż do momentu ich zbycia) oraz **dopłaty do prywatnego przechowywania towarów rolno-żywnościowych** (przyznawane do przechowywania produktów przez podmioty prywatne).

Interwencja publiczna i dopłaty do prywatnego przechowywania są elementem tzw. **rynkowej siatki bezpieczeństwa**, w skład której wchodzi również dodatkowe **środki wyjątkowe** określone przepisami regulującymi postępowanie przeciwdziałania zakłóceniom i szczególnym problemom w sytuacjach kryzysowych na rynkach rolno-żywnościowych (zgodnie z art. 219–222 ww. rozporządzenia).

Zgodnie z art. 13 ww. rozporządzenia **interwencja publiczna** jest otwarta dla pszenicy zwyczajnej, masła i odtłuszczonego mleka w proszku (OMP). Dla pozostałych kwalifikujących się towarów ma charakter fakultatywny (może zostać otwarta przez Komisję – w drodze aktów wykonawczych – jeżeli wymaga tego sytuacja na rynku)⁶³.

Możliwość stosowania **dopłat do prywatnego przechowywania towarów rolno-żywnościowych** przewiduje art. 17 ww. rozporządzenia. Od 2014 r. dopłaty są uruchamiane przez KE na podstawie aktów wykonawczych po zaistnieniu warunków rynkowych wymaganych przepisami unijnymi (tj. uwzględniając średnie ceny rynkowe notowane w UE, progi referencyjne i koszty produkcji danych produktów lub potrzebę zareagowania we właściwym czasie na szczególnie trudną sytuację na rynku albo na zmiany sytuacji gospodarczej, które mają znaczący negatywny wpływ na marże w sektorze). Celem mechanizmu jest czasowe zmagazynowanie nadwyżki towarów, które nie trafią na rynek, co ogranicza destabilizację cen. W ramach tego mechanizmu zakłady przetwórcze bądź firmy handlowe, które zmagazynują dany towar i wprowadzą go na rynek w korzystniejszym dla sektora

⁶² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007, z późn. zm.

⁶³ Pszenica durum, jęczmień, kukurydza, ryż niełuskany, świeża lub schłodzona wołowina i cielęcina objęte kodami CN 0201 10 00 oraz od 0201 20 20 do 0201 20 50.

czasie, otrzymają dopłatę, która ma na celu zrekompensowanie kosztów przechowywania. Dopłaty do prywatnego przechowywania mogą być przyznawane w UE w odniesieniu do: masła (wyprodukowanego ze śmietanki uzyskanej bezpośrednio i wyłącznie z mleka krowiego), odtłuszczonego mleka w proszku (wyprodukowanego z mleka krowiego), serów (objętych chronioną nazwą pochodzenia lub chronionym oznaczeniem geograficznym na mocy rozporządzenia 1151/2012), wieprzowiny, świeżego lub schłodzonego mięsa z bydła w wieku ośmiu miesięcy i więcej, mięsa baraniego i koziego, cukru białego, włókna lnianego, oliwy z oliwek i oliwek stołowych.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2157, z późn. zm.) zakup oraz sprzedaż produktów zgromadzonych w magazynach interwencyjnych oraz dopłaty do prywatnego przechowywania towarów rolno-żywnościowych są od 1 września 2017 r. **zadaniami delegowanymi** do KOWR z agencji płatniczej (ARiMR).

6.1. Dopłaty do prywatnego przechowywania wieprzowiny

W celu zmniejszenia zakłóceń równowagi na rynku wieprzowiny Komisja Europejska, na mocy rozporządzenia wykonawczego (UE) 2022/470 z 23 marca 2022 r.⁶⁴, z dniem 25 marca 2022 r. uruchomiła mechanizm dopłat do prywatnego przechowywania wieprzowiny oraz ustaliła z góry wysokość tych dopłat. Zakłócenia były spowodowane znacznym spowolnieniem wywozu wieprzowiny do Chin, dalszym rozprzestrzenianiem się afrykańskiego pomoru świń na większą liczbę państw członkowskich oraz utrzymującym się wpływem ograniczeń związanych z COVID-19 wywierających presję na unijny rynek świń przeznaczonych do uboju. Ponadto inwazja Rosji na Ukrainę spowodowała dodatkowe zakłócenia na rynku i przyczyniła się do spadku eksportu produktów wieprzowych z Unii.

Dopłatami do prywatnego przechowywania objęte zostały świeże lub schłodzone tusze i półtusze wieprzowe lub elementy powstałe z rozbioru półtuszy wieprzowych określone w załączniku do ww. rozporządzenia KE. Okres przechowywania objętego umową mógł wynosić 60, 90, 120 lub 150 dni. Kwoty dopłat w EUR/tonę za okres przechowywania określone zostały w załączniku do ww. rozporządzenia KE.

Wnioski o zawarcie umowy w ramach mechanizmu można było składać od 25 marca do 29 kwietnia 2022 r. Minimalna ilość wieprzowiny, jaka mogła zostać objęta wnioskiem o zawarcie umowy na dopłaty do prywatnego przechowywania, wynosiła 10 ton dla produktów bez kości i 15 ton dla pozostałych produktów.

W 2022 r. do KOWR wpłynęło łącznie 48 wniosków o zawarcie umowy na dopłaty do prywatnego przechowywania wieprzowiny, z czego do realizacji przyjęto **47 wniosków** obejmujących łącznie **5 200 ton** wieprzowiny.

⁶⁴ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2022/470 z dnia 23 marca 2022 r. przyznające dopłaty do prywatnego przechowywania wieprzowiny oraz ustalające z góry kwotę tych dopłat.

Wszystkie przyjęte wnioski dotyczyły elementów bez kości o kodzie CN ex 0203 19 55 (tj.: szynki, łopatki, karkówki), natomiast deklarowany okres przechowywania wynosił 60 dni w odniesieniu do 45 wniosków (łącznie 4 500 ton) oraz 150 dni w odniesieniu do 2 wniosków (łącznie 700 ton).

W ramach przyjętych do realizacji wniosków KOWR zawarł **47 umów** na dopłaty do prywatnego przechowywania wieprzowiny obejmujące **5 200 ton** wieprzowiny. Wszystkie umowy zostały zrealizowane. Na podstawie dokumentów płatniczych wystawionych przez KOWR agencja płatnicza (ARiMR) wypłaciła przedsiębiorcom w 2022 r. kwotę w wysokości **9 240,03 tys. zł.**

6.2. Interwencyjny zakup i sprzedaż odtłuszczonego mleka w proszku

Zgodnie z art. 12 lit. e rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013, zakupy interwencyjne OMP mogą być prowadzone standardowo od 1 lutego do 30 września⁶⁵ danego roku w ramach ustalonego przez KE ograniczenia ilościowego dla całej UE, które – według art. 3 ust. 1 lit. c) rozporządzenia Rady (UE) nr 1370/2013⁶⁶ – wynosi 109 tys. ton. Zakupy OMP w ramach ww. ograniczenia mogą odbywać się po cenie interwencyjnej równej progowi referencyjnemu wynoszącemu 169,80 EUR/100 kg. Po wykorzystaniu ograniczenia ilościowego zakupy interwencyjne mogą być realizowane w drodze procedury przetargowej.

Sprzedaż OMP zakupionego w ramach interwencji jest uruchamiana rozporządzeniem KE poprzez procedurę przetargową. Istnieje również możliwość zbywania produktów zakupionych w ramach interwencji publicznej przez ich udostępnienie w zakresie programu dystrybucji żywności wśród osób najbardziej potrzebujących w UE określonego w odpowiednim unijnym akcie prawnym.

Mechanizm WPR „Interwencyjny zakup i sprzedaż odtłuszczonego mleka w proszku” jest realizowany przez KOWR m.in. na podstawie art. 42 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 381).

W 2022 r. unijni przedsiębiorcy nie oferowali w Polsce OMP do interwencyjnego zakupu. Według stanu na 31 grudnia 2022 r. KOWR nie posiadał w magazynach OMP pochodzącego z zakupu na zapasy interwencyjne.

KOWR zapewniał powierzchnię magazynową przeznaczoną na składowanie ewentualnych zapasów OMP pochodzących z zakupów interwencyjnych. W 2022 r. KOWR zabezpieczył powierzchnię magazynową (zlokalizowaną w 6 magazynach w kraju) przeznaczoną na ewentualne przechowywanie łącznie **18,15 tys. ton** OMP pochodzącego z zakupu na zapasy interwencyjne. Jeżeli zaszłaby taka potrzeba powierzchnia magazynowa mogła

⁶⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007, z późn. zm.

⁶⁶ Rozporządzenie Rady (UE) nr 1370/2013 z dnia 16 grudnia 2013 r. określające środki dotyczące ustalania niektórych dopłat i refundacji związanych ze wspólną organizacją rynków produktów rolnych, z późn. zm.

zostać uzupełniona poprzez zorganizowanie dodatkowego przetargu na świadczenie usług przechowalniczych.

Zgodnie z wymogami unijnymi KOWR był zobligowany do przeprowadzania kontroli spełniania warunków autoryzacji przez zakłady produkujące OMP (co najmniej raz na rok) oraz magazyny (przed ogłoszeniem przetargu na wybór magazynów świadczących usługi przechowalnicze). Na podstawie zweryfikowanych raportów ze zleconych kontroli podejmowane były decyzje dotyczące utrzymania bądź cofnięcia autoryzacji. Według stanu na 31 grudnia 2022 r. autoryzację posiadały **33 zakłady produkujące OMP i 27 magazynów**.

Po akcesji Polski do UE zakupiono ogółem 60,3 tys. ton odtłuszczonego mleka w proszku: w 2009 r. (20,6 tys. ton), 2015 r. (4,1 tys. ton), 2016 r. (31,7 tys. ton) oraz 2017 r. (3,9 tys. ton).

6.3. Interwencyjny zakup i sprzedaż masła

Zakupy interwencyjne masła, zgodnie z art. 12 lit. e rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013, mogą być prowadzone standardowo od 1 lutego do 30 września danego roku w ramach ustalonego przez KE ograniczenia ilościowego dla całej UE, które – według art. 3 ust. 1 lit. b) rozporządzenia Rady (UE) nr 1370/2013 – wynosi 50 tys. ton. Zakupy masła w ramach ww. ograniczenia mogą się odbywać po cenie interwencyjnej 221,75 EUR/100 kg, stanowiącej 90% progu referencyjnego (wynoszącego 246,39 EUR/100 kg). Po wykorzystaniu ograniczenia ilościowego zakupy interwencyjne mogą być realizowane w drodze procedury przetargowej.

Sprzedaż masła zakupionego w ramach interwencji jest uruchamiana rozporządzeniem KE w drodze procedury przetargowej. Istnieje również możliwość zbywania produktów zakupionych w ramach interwencji publicznej przez ich udostępnienie w zakresie programu dystrybucji żywności wśród osób najbardziej potrzebujących w UE określonego w odpowiednim unijnym akcie prawnym.

Mechanizm WPR „Interwencyjny zakup i sprzedaż masła” jest realizowany przez KOWR m.in. na podstawie art. 42 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 381).

KOWR w 2022 r. nie posiadał w magazynach interwencyjnych masła pochodzącego z zakupu na zapasy interwencyjne UE. Unijni przedsiębiorcy nie oferowali w Polsce masła do interwencyjnego zakupu.

Zgodnie z wymogami unijnymi KOWR był zobligowany do przeprowadzania kontroli spełniania warunków autoryzacji przez zakłady produkujące masło (co najmniej raz na rok) oraz chłodnie (przed ogłoszeniem przetargu na wybór chłodni świadczących usługi przechowalnicze). Na podstawie zweryfikowanych raportów ze zleconych kontroli podejmowane były decyzje dotyczące utrzymania bądź cofnięcia autoryzacji. Według stanu na 31 grudnia 2022 r. autoryzację posiadały **23 zakłady produkujące masło i 25 chłodni**.

Po akcesji Polski do UE zakupiono ogółem 6,5 tys. ton masła, z tego 4,6 tys. ton w latach 2005–2006 oraz 1,9 tys. ton w 2009 r.

6.4. Interwencyjny zakup i sprzedaż zbóż

Interwencja publiczna w przypadku zakupów pszenicy zwyczajnej jest dostępna od 1 października do 31 maja następnego roku, ale jeżeli wymagałaby tego sytuacja na rynku zbóż (spadek cen rynkowych poniżej ceny interwencyjnej), może zostać otwarta (przez cały rok) przez Komisję Europejską również dla pszenicy durum, jęczmienia i kukurydzy. Interwencyjny zakup pszenicy zwyczajnej może odbywać się w zakresie ograniczenia ilościowego wynoszącego 3 mln ton w roku gospodarczym, ustalonego przez KE dla wszystkich krajów członkowskich UE. W ramach tego ograniczenia zakup pszenicy zwyczajnej może być dokonywany po cenie interwencyjnej (równej progowi referencyjnemu) wynoszącej 101,31 EUR/tonę. Dla pozostałych zbóż (pszenicy durum, kukurydzy, jęczmienia) ograniczenie ilościowe zakupów interwencyjnych ustalono na poziomie zerowym. Gdyby wymagała tego sytuacja rynkowa (w szczególności spadek cen rynkowych), KE może podjąć decyzję o kontynuowaniu interwencji powyżej ograniczenia ilościowego w przypadku pszenicy zwyczajnej i/lub rozpoczęciu zakupów pszenicy durum, kukurydzy i jęczmienia w ramach procedury przetargowej.

Sprzedaż zboża zakupionego w ramach interwencji jest uruchamiana rozporządzeniem KE w drodze procedury przetargowej. Istnieje również możliwość zbywania produktów zakupionych w ramach interwencji publicznej przez ich udostępnienie w zakresie programu dystrybucji żywności wśród osób najbardziej potrzebujących w UE określonego w odpowiednim unijnym akcie prawnym.

Mechanizm WPR „Interwencyjny zakup i sprzedaż zbóż” jest realizowany przez KOWR również m.in. na podstawie art. 38h i 38ha ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 287).

W 2022 r. KOWR nie posiadał w magazynach interwencyjnych zbóż pochodzących z zakupu na zapasy interwencyjne UE. Z uwagi na sytuację rynkową (poziom średniej ceny rynkowej pszenicy przekraczał poziom ceny interwencyjnej, tj. 101,31 EUR/tonę) przedsiębiorcy nie oferowali pszenicy do sprzedaży na zapasy interwencyjne UE.

W ramach usług przechowalniczych zbóż w roku gospodarczym 2021/2022 do 31 grudnia 2022 r. do OT KOWR wpłynęła oferta (na **15 tys. ton**) i 8 deklaracji przystąpienia do mechanizmu w przypadku realizacji interwencyjnych zakupów zbóż (ogółem na **65 tys. ton**).

Po akcesji Polski do UE, w ramach działań interwencyjnych prowadzonych w latach 2004–2006 i 2009–2010, zakupiono ogółem 2 136,6 tys. ton zbóż, z tego: 1 297,2 tys. ton pszenicy (60,7% ogółu zakupionych zbóż), 586,5 tys. ton jęczmienia (27,5%) i 252,9 tys. ton kukurydzy (11,8%).

7. MONITOROWANIE RYNKÓW ROLNYCH I DZIAŁANIA KONTROLUJĄCE PROCESY PRODUKCJI ORAZ PRZETWÓRSTWA

7.1. Monitorowanie obowiązku zawierania umów na dostarczanie produktów rolnych

Zgodnie z art. 38q ust. 1 ustawy o organizacji niektórych rynków rolnych⁶⁷ **każde dostarczenie produktów rolnych** należących do sektorów, o których mowa w art. 1 ust. 2 lit. a, lit. c wyłącznie w zakresie buraków cukrowych, lit. f, h, i, n, o, lit. p wyłącznie w zakresie mleka surowego, lit. q, r, s oraz t rozporządzenia nr 1308/2013⁶⁸, **z wyłączeniem dostaw bezpośrednich i rolniczego handlu detalicznego**⁶⁹ oraz **sprzedaży bezpośredniej**⁷⁰, przez producenta będącego rolnikiem⁷¹, którego gospodarstwo rolne jest położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, do pierwszego nabywcy będącego przetwórcą lub dystrybutorem, który nie zbywa tych produktów rolnych bezpośrednio konsumentom finalnym, **wymaga zawarcia umowy** spełniającej warunki określone w ww. rozporządzeniu. Warunek zawarcia pisemnej umowy jest spełniony w przypadku zawarcia umowy w formie dokumentowej lub elektronicznej.

Obowiązek zawierania umów na dostarczanie produktów rolnych został wprowadzony w celu: **wyeliminowania nieuczciwych praktyk handlowych, wzmocnienia pozycji i wzrostu konkurencyjności producenta rolnego w łańcuchu dostaw żywności oraz poprawy funkcjonowania współpracy i relacji producent rolny – nabywca na rynku produktów rolnych.**

⁶⁷ Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 287).

⁶⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007, z późn. zm.

⁶⁹ W rozumieniu przepisów ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2022 r. poz. 2132).

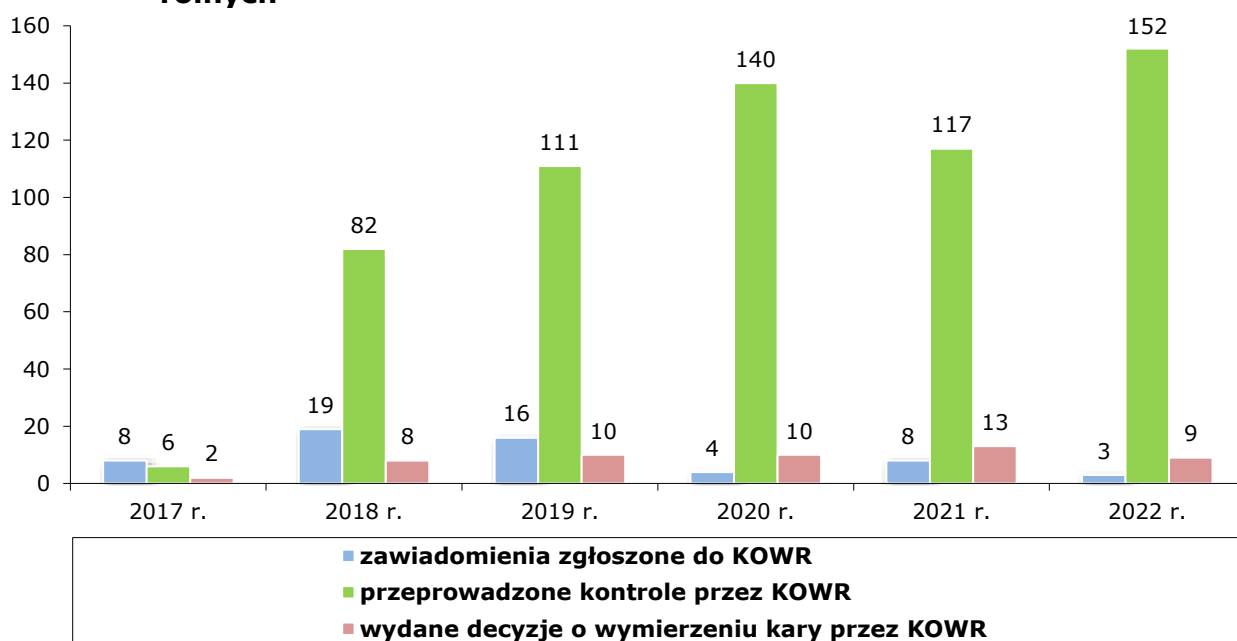
⁷⁰ W rozumieniu ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1753, z późn. zm.).

⁷¹ W rozumieniu przepisów art. 3 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013, z późn. zm.

Zgodnie z art. 38q ust. 3a i art. 40j ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 287) do kompetencji dyrektorów oddziałów terenowych KOWR właściwych ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę nabywcy należy **przeprowadzanie kontroli sprawdzających spełnianie obowiązku zawierania umów i wymierzanie ewentualnych kar pieniężnych** za nabywanie produktów rolnych bez umowy lub na podstawie umowy niespełniającej warunków określonych w przepisach wspólnotowych i krajowych. Egzekucja nałożonych kar pieniężnych następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. **Monitorowanie umów odbywa się na podstawie zawiadomienia zgłoszonego do OT KOWR oraz w oparciu o analizę rynku.**

W 2022 r. do KOWR wpłynęły **3 zawiadomienia** o podejrzeniu naruszenia przepisów dotyczących obowiązku zawierania umów. Dyrektorzy OT KOWR wydali **9 decyzji w sprawie wymierzenia kary pieniężnej** z tytułu nabycia produktów rolnych bez umowy lub na podstawie wadliwej umowy, jedną **decyzję o odstąpieniu od wymierzenia kary pieniężnej** (pouczać stronę co do wymogu zawierania umów na dostarczanie produktów rolnych) oraz jedną **decyzję o umorzeniu postępowania administracyjnego w sprawie wymierzenia kary pieniężnej**.

Wykres 26. **Monitorowanie obowiązku zawierania umów na dostarczanie produktów rolnych**

Źródło: dane KOWR.

W związku z koniecznością zapewnienia prawidłowego funkcjonowania przez KOWR mechanizmu monitorowania obowiązku zawierania umów na dostarczanie produktów rolnych KOWR w 2022 r. wytypował do kontroli **40 podmiotów** zajmujących się obrotem jabłkami, **40 podmiotów** działających na rynku ogórków, **43 podmioty** skupujące mleko oraz **26 podmiotów** działających na rynku owoców miękkich (truskawka, malina, borówka). Ogółem w 2022 r. KOWR przeprowadził **152 kontrole** w zakresie realizacji mechanizmu.

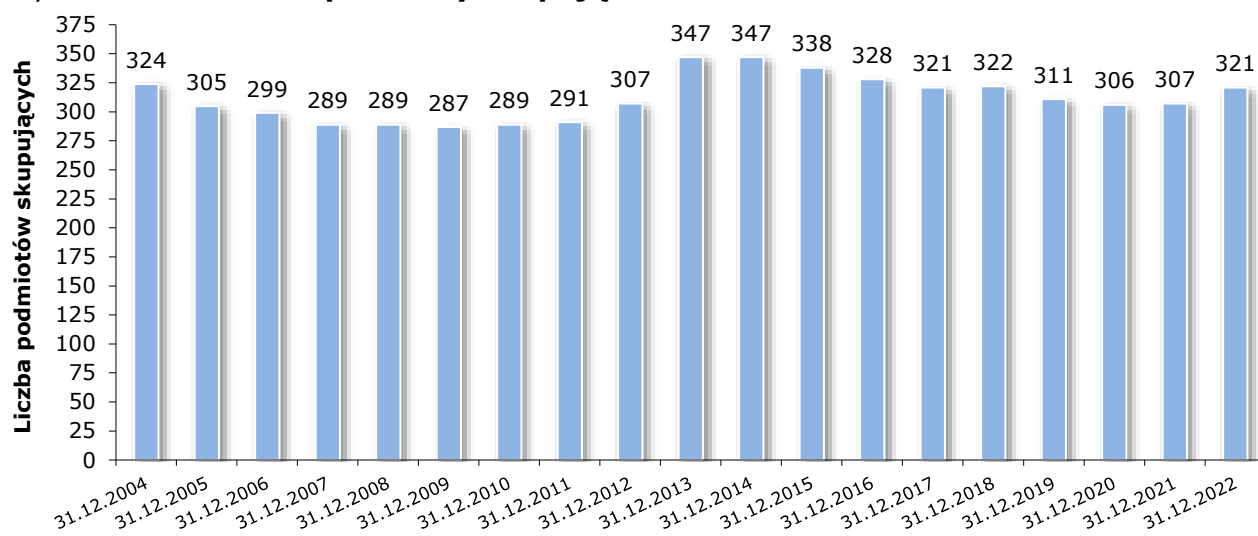
Do Dyrektora Generalnego KOWR wpłynęły dwa odwołania od decyzji w sprawie wymierzenia kary pieniężnej za nabycie produktów rolnych bez umowy lub na podstawie wadliwej umowy. W postępowaniu odwoławczym Dyrektor Generalny KOWR wydał dwie decyzje odwoławcze. W 2022 r. KOWR wydał ogółem 242 decyzje i inne dokumenty w zakresie administrowania mechanizmem monitorowania obowiązku zawierania umów na dostarczanie produktów rolnych⁷².

7.2. Rejestr pierwszych podmiotów skupujących i monitorowanie wielkości skupu mleka

Do zadań KOWR należy **monitorowanie skupu mleka w kraju** oraz **prowadzenie rejestru pierwszych podmiotów skupujących mleko krowie**, w związku z art. 151 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 oraz zgodnie z art. 2a ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 381).

Pierwsze podmioty skupujące mleko krowie były zobowiązane do przekazywania informacji o ilości skupionego mleka w terminie do 15. dnia każdego miesiąca następującego po miesiącu, którego informacja dotyczyła, dyrektorowi OT KOWR właściwemu ze względu na miejsce zamieszkania albo siedzibę podmiotu.

Wykres 27. **Pierwsze podmioty skupujące mleko krowie w Polsce**

Źródło: dane KOWR.

Dyrektor Generalny KOWR prowadził rejestr pierwszych podmiotów skupujących mleko krowie oraz przekazywał do Komisji Europejskiej (za pośrednictwem systemu ISAMM⁷³)

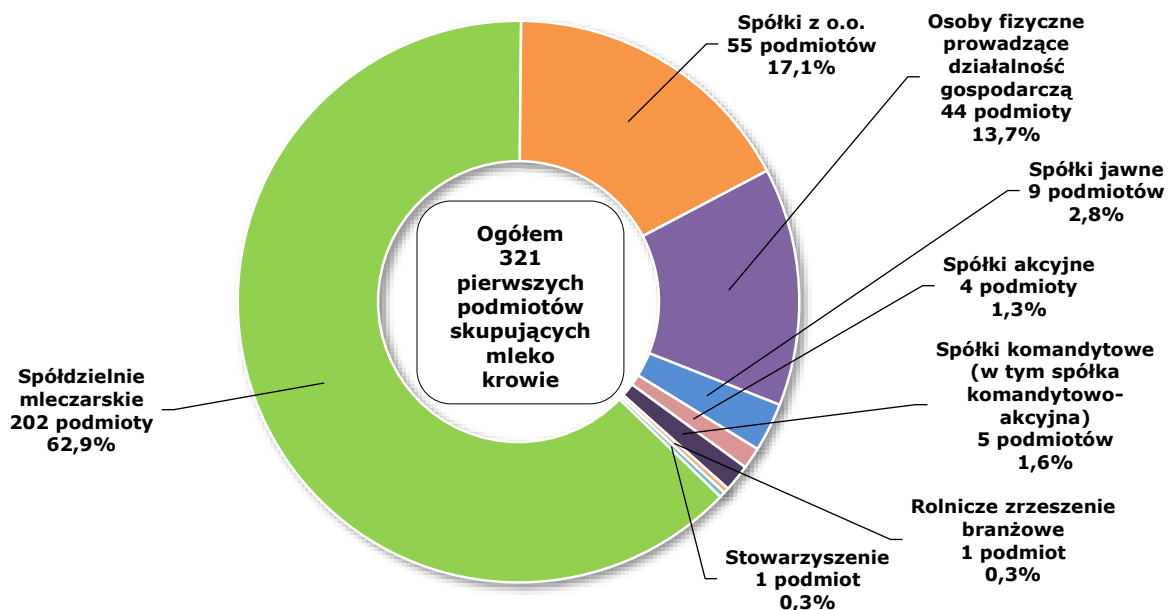
⁷² „Liczba wydanych decyzji w zakresie administrowanych mechanizmów” – liczba wydanych dokumentów finalnych (skutkujących i nieskutkujących płatnościami), którymi mogą być: decyzja pozytywna, decyzja odmowna, pozwolenie, umowa, deklaracja, przedsięwzięcie, projekt, rozstrzygnięcie itp. Jeden z mierników stosowanych przez KOWR m.in. przy sporządzaniu planu finansowego w układzie zadaniowym i w procesie kontroli zarządczej.

⁷³ Informatyczny System Monitoringu i Zarządzania Rynkiem Rolnym opracowany przez KE w celu automatyzacji sprawozdawczości w ramach mechanizmów wspólnej polityki rolnej w państwach członkowskich Unii Europejskiej.

informacje (w terminie do 25. dnia każdego miesiąca za poprzedni miesiąc) o łącznej ilości mleka surowego, którą dostarczono do pierwszych podmiotów skupujących. Przykładowo w styczniu 2023 r. KE została poinformowana o łącznej ilości mleka surowego dostarczonego w grudniu 2022 r. do pierwszych podmiotów skupujących, która wyniosła **1 044 tys. ton** oraz o parametrach mleka (tj. zawartości tłuszczu – **4,16%** i zawartości białka – **3,48%**), jak również o łącznej ilości ekologicznego mleka surowego (**3,0 tys. ton**). W 2022 r. pierwszym podmiotom skupującym dostarczono łącznie **12 750 tys. ton** mleka surowego krowiego.

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. do prowadzonego przez KOWR rejestru było wpisanych **321 podmiotów**, z tego: 202 spółdzielnie mleczarskie, 55 spółek z o.o., 44 osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w zakresie skupu mleka, 9 spółek jawnych, 5 spółek komandytowych (w tym jedna spółka komandytowo-akcyjna), 4 spółki akcyjne, jedno rolnicze zrzeszenie branżowe oraz jedno stowarzyszenie. W 2022 r. Dyrektor Generalny KOWR zarejestrował **27 nowych** podmiotów skupujących i wykreślił z rejestru **13 podmiotów**.

Wykres 28. **Struktura pierwszych podmiotów skupujących mleko krowie (wg stanu na 31 grudnia 2022 r.)**

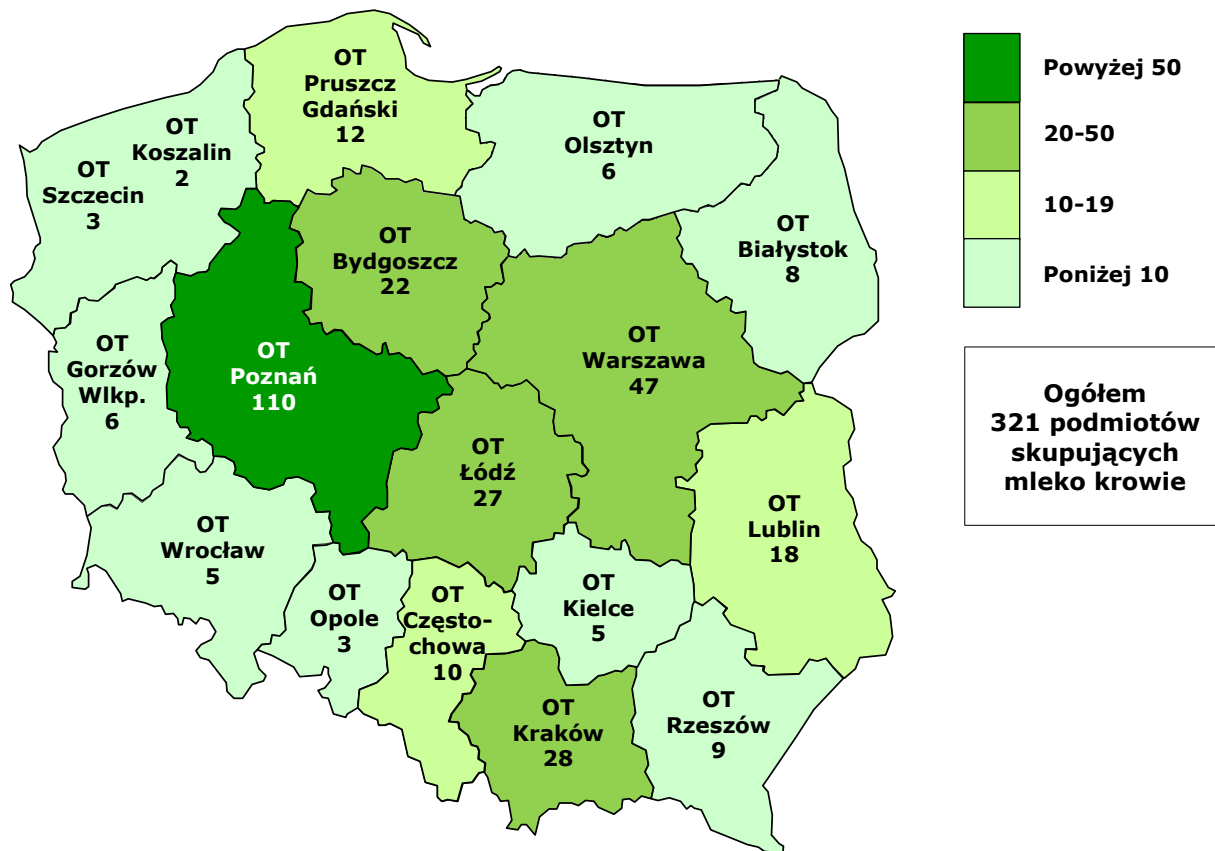

Źródło: dane KOWR.

Najwięcej podmiotów skupujących mleko znajdowało się w województwie wielkopolskim (110 podmiotów, 34,3% ogółu zarejestrowanych), a następnie: mazowieckim (47 podmiotów, 14,6%), małopolskim (28 podmiotów, 8,7%) i łódzkim (27 podmiotów, 8,4%). Najmniej podmiotów posiadało siedzibę w województwie opolskim (3 podmioty, 0,9%).

W 2022 r. KOWR objął kontrolą **105 pierwszych podmiotów skupujących mleko krowie** w celu zbadania zgodności ze stanem faktycznym danych zawartych w informacjach przekazywanych dyrektorom OT KOWR o ilości mleka dostarczonego do podmiotów skupujących, z tego: **62 kontrole** dotyczyły podmiotów, którym dostarczono mleko w 2021 r., a **43 kontrole** – podmiotów zarejestrowanych w rejestrze na przestrzeni lat 2020–2022. Ponadto u 43 podmiotów przeprowadzono kontrole dodatkowe.

Wykres 29. Liczba pierwszych podmiotów skupujących mleko krowie wg OT KOWR (stan na 31 grudnia 2022 r.)

Źródło: dane KOWR.

Dyrektorzy OT KOWR wydali 13 decyzji w sprawie wymierzenia kar pieniężnych skierowanych do pierwszych podmiotów skupujących mleko. Dyrektor Generalny KOWR wydał 3 decyzje odwoławcze (w dwóch przypadkach utrzymał w mocy zaskarżoną decyzję, a w jednym przypadku uchylił zaskarżoną decyzję i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania).

W 2022 r. w zakresie monitorowania rynku mleka KOWR wydał ogółem 4 307 decyzji i innych dokumentów.

7.3. Rozliczenie roku kwotowego 2013/2014 i 2014/2015 na rynku mleka

Do zadań KOWR na rynku mleka i przetworów mlecznych należało w 2022 r. kontynuowanie działań związanych z końcowym rozliczeniem roku kwotowego 2013/2014 i 2014/2015, zgodnie z art. 54 oraz art. 59a ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. poz. 624, z późn. zm.).

Opłata, którą Polska była zobowiązana uiścić za przekroczenie kwoty krajowej (za nadprodukcję mleka) w roku kwotowym 2014/2015, wyniosła ponad 161,5 mln EUR (659,8 mln zł), z tego: I rata opłaty (płatna do 30 września 2015 r.) – 275,7 mln zł, II rata (płatna do 30 września 2016 r.) – 193,6 mln zł, a III rata (płatna do 30 września 2017 r.) – 190,5 mln zł.

Wpływy z tytułu wpłaty należnej opłaty KOWR niezwłocznie przekazywał na rachunek dochodów budżetu państwa. W 2022 r. w związku z rozliczeniem roku kwotowego 2014/2015 KOWR przekazał do MRiRW kwotę ponad **335,66 tys. zł.**

W 2022 r. należna opłata została ostatecznie rozliczona w 7 oddziałach terenowych KOWR. Ponadto Dyrektor Generalny KOWR wydał decyzję odmawiającą uchylenia ostatecznej decyzji o rozłożeniu opłaty na nieoprocentowane raty, od której następnie – zgodnie z właściwością – przekazał do MRiRW odwołanie oraz przekazał wyrok NSA i akta sprawy dotyczące decyzji o odpowiedzialności płatnika do dyrektora OT KOWR, w celu dalszego procedowania.

W 2022 r. KOWR wydał 11 dokumentów w zakresie mechanizmu rozliczenia roku kwotowego.

7.4. Monitorowanie produkcji na rynku cukru

Od 1 października 2017 r. (tj. od roku gospodarczego 2017/2018⁷⁴) w UE został zniesiony system kwotowania produkcji cukru.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2157, z późn. zm.) administrowanie mechanizmem WPR „Monitorowanie produkcji na rynku cukru” w systemie bezkwotowym jest **zadaniem delegowanym** do KOWR z agencji płatniczej (ARiMR). Mechanizm jest realizowany przez KOWR również na podstawie art. 30a ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 287).

Uczestnikami mechanizmu są producenci cukru i izoglukozy. W 2022 r. cukier był wytwarzany przez **4 producentów** (przerób buraków cukrowych odbywał się w **17 zakładach produkcyjnych**), z kolei izoglukozę wytwarzał **jeden producent**.

Monitorowanie produkcji cukru i izoglukozy w 2022 r. odbywało się na podstawie **sprawozdań przekazywanych do KOWR przez producentów cukru i izoglukozy za rok gospodarczy 2021/2022 oraz wyników z przeprowadzanych kontroli**. Dane przekazywane były w formie: sprawozdań miesięcznych dotyczących produkcji, stanu zapasów oraz obrotu cukrem i izoglukozą (66 sprawozdań, w tym 6 korekt), sprawozdań rocznych (wstępnych i końcowych) z wielkości produkcji, sprawozdań z wykorzystania cukru (18 sprawozdań, w tym 5 korekt), a także sprawozdań z wielkości produkcji i powierzchni zasiewów zakontraktowanych buraków cukrowych (9 sprawozdań, w tym jedna korekta)⁷⁵.

⁷⁴ Rok gospodarczy na rynku cukru trwa od 1 października danego roku do 30 września następnego roku.

⁷⁵ Z informacji złożonych do KOWR wynikało, że w roku gospodarczym 2021/2022 produkcja cukru wyniosła 2 305 tys. ton, produkcja izoglukozy – 36,607 tys. ton (ilość wydana z magazynu), powierzchnia uprawy buraków cukrowych – 251 tys. ha, a produkcja buraków cukrowych – 15,271 mln ton.

Ponadto producenci cukru przekazali informacje o zawartych porozumieniach branżowych i aneksach do nich (22 informacje) oraz sprawozdania dotyczące porozumień w ramach handlu (7 sprawozdań).

Producenci cukru przekazali także do KOWR informacje o średnich miesięcznych cenach sprzedaży cukru i odpowiadających im ilościach sprzedanych oraz o średnich cenach sprzedaży cukru w ramach umów krótkoterminowych (53 informacje, w tym 5 korekt), a także o średnich rocznych cenach zakupu buraków cukrowych oraz odpowiadających im ilościach (4 informacje). Na podstawie otrzymanych danych KOWR wyliczył miesięczne krajowe średnie ważone ceny sprzedaży cukru, łączne sprzedane ilości cukru, roczne ważone ceny zakupu buraków cukrowych, łączne ilości zakupu buraków cukrowych, a także inne wartości wymagane przez Komisję Europejską.

KOWR, na podstawie danych uzyskanych ze sprawozdań producentów cukru i izoglukozy, przekazał Komisji Europejskiej **51 następujących informacji:**

- miesięczne informacje o stanach zapasów cukru (12 informacji) i produkcji izoglukozy (13 informacji, w tym jedna korekta),
- roczne informacje o: wstępnej produkcji cukru, ostatecznej produkcji cukru, melasy i bioetanolu, wykorzystaniu cukru, porozumieniach w ramach handlu, ostatecznej produkcji izoglukozy, produkcji buraków cukrowych wraz z korektą, stanie zapasów izoglukozy na ostatni dzień roku gospodarczego (ogółem 8 informacji),
- średnie krajowe ważone ceny sprzedaży cukru i łączne ilości sprzedanego cukru (17 informacji, w tym 5 korekt),
- średnie ważone ceny zakupu buraków cukrowych i łączne ilości zakupionych buraków cukrowych (1 informacja).

Ponadto KOWR przygotował i przekazał:

- agencjom płatniczym w innych państwach członkowskich UE – informacje o przechowywaniu cukru przez polskich producentów w magazynach zlokalizowanych na ich terytorium (12 informacji),
- GUS – dane o powierzchni uprawy (250 569,45 ha) oraz zbiorach buraków cukrowych (15 271 173,16 tys. ton) przeznaczonych do produkcji cukru za 2021 r.

W 2022 r. w zakresie monitorowania produkcji na rynku cukru KOWR wydał ogółem 305 decyzji i innych dokumentów.

7.5. Administrowanie potencjałem produkcyjnym winorośli i wina

Do 6 marca 2022 r. KOWR realizował zadania dotyczące administrowania potencjałem produkcyjnym winorośli i wina m.in. na podstawie art. 5a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, obrocie tymi wyrobami i organizacji rynku wina (Dz. U. z 2022 r. poz. 1891).

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2157, z późn. zm.) od 1 września 2017 r.

administrowanie potencjałem produkcyjnym winorośli i wina było **zadaniem delegowanym** do KOWR z agencji płatniczej (ARiMR).

Producenci i przedsiębiorcy – wyrabiający wino z winogron pozyskanych z upraw winorośli znajdujących się na terenie Rzeczypospolitej Polskiej przeznaczone do wprowadzenia do obrotu – uzyskiwali wpis do ewidencji prowadzonej przez Dyrektora Generalnego KOWR na każdy rok gospodarczy⁷⁶. Podmioty te zobowiązane były do składania deklaracji o: zapasach wina na koniec poprzedniego roku gospodarczego, ilości wina wprowadzonego do obrotu, szacunkach produkcji wina, zbiorach winogron oraz produkcji wina, na podstawie których ustalana jest produkcja wina w danym roku gospodarczym.

7.5.1. Rok winiarski 2021/2022

Do ewidencji na rok gospodarczy **2021/2022 wpisanych** było **380 producentów lub przedsiębiorców** niebędących producentami, wyrabiających wino z winogron pozyskanych z upraw winorośli położonych na terytorium Polski. W okresie od 1 stycznia do 6 marca 2022 r. do KOWR wpłynęło **28 wniosków** (w tym 2 korekty wniosków) złożonych przez ww. producentów i przedsiębiorców, których weryfikacja została zakończona wydaniem:

- 21 decyzji w sprawie wpisu do ewidencji na rok 2022/2023,
- 1 decyzji o odmowie zmiany decyzji w sprawie wpisu do ewidencji na rok 2021/2022,
- 3 decyzji w sprawie odmowy wpisu do ewidencji na rok 2021/2022,
- 1 informacji o pozostawianiu wniosku bez rozpoznania,
- 1 postanowienia w sprawie podjęcia zawieszono postępowania,
- 1 decyzji zmieniającej w sprawie wpisu do ewidencji na rok 2021/2022.

Ponadto do 6 marca 2022 r. do KOWR wpłynęło około **380 deklaracji** (w tym 11 korekt) od:

- producentów i przedsiębiorców wyrabiających wino z winogron pozyskanych z upraw winorośli położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wpisanych do ewidencji prowadzonej przez Dyrektora Generalnego KOWR,
- przedsiębiorców wpisanych do rejestru prowadzonego przez MRiRW,
- osób dostarczających winogrona lub moszcz winogronowy przedsiębiorcy wpisanemu do ewidencji,
- przedsiębiorców posiadających zezwolenie na obrót hurtowy napojami alkoholowymi.

W styczniu 2022 r. KOWR przekazał do MRiRW oraz do GUS zestawienie danych z deklaracji w odniesieniu do poprzedniego roku gospodarczego (rozliczenie roku 2020/2021).

W 2022 r. wystawiono **129 poleceń kontroli na miejscu** dotyczących:

- 114 producentów i przedsiębiorców wpisanych do ewidencji mających na celu weryfikację spełniania kryteriów uzyskania wpisu do ewidencji oraz zgodności danych z deklaracji z prowadzonymi przez te podmioty rejestrami,

⁷⁶ Rok gospodarczy na rynku wina trwa od 1 sierpnia danego roku do 31 lipca następnego roku kalendarzowego.

- 15 przedsiębiorców posiadających zezwolenie na obrót hurtowy napojami alkoholowymi o zawartości alkoholu od 4,5% do 18% (z wyjątkiem piwa) mających na celu weryfikację zgodności stanu zapasów wyrobów winiarskich posiadanych 31 lipca 2021 r.

Na dzień 6 marca 2022 r. **do ewidencji na rok gospodarczy 2022/2023 wpisanych** było **21 producentów wyrabiających wino z winogron** pozyskanych z upraw winorośli położonych na terytorium Polski.

7.5.2. Rok winiarski 2022/2023

Od 7 marca 2022 r., zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 21 ustawy o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) – zmienionej ustawą z dnia 2 grudnia 2021 r. o wyrobach winiarskich (Dz. U. z 2023 r. poz. 550) – KOWR realizuje mechanizm WPR „**Administrowanie potencjałem produkcyjnym produktów sektora wina**”, jako zadanie własne.

KOWR w zakresie **monitorowania rynku wina w Polsce**:

- **prowadzi ewidencję winnic**, z których można pozyskiwać winogrona przeznaczone do wyrobu wina,
- **pozyskuje informacje od producentów wina**, którzy zamierzają wyrabiać wino w danym roku winiarskim,
- **ustala** na podstawie deklaracji składanych przez uczestników mechanizmu:
 - **wielkość zbiorów winogron** pochodzących z terytorium RP,
 - **wielkość produkcji wina**,
 - **wielkość zapasów wina** na dzień 31 lipca każdego roku winiarskiego, posiadanych przez producentów wina oraz przedsiębiorców wpisanych do rejestru prowadzonego przez Dyrektora Generalnego KOWR, innych niż producenci wina, dokonujących rozlewu wina.

Ustawa o wyrobach winiarskich wprowadziła wytyczne dotyczące prowadzenia **ewidencji winnic**, do której wpisywane są **wyłącznie uprawy winorośli położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej**. Prowadzenie przez KOWR ewidencji winnic ma na celu pozyskiwanie danych o wszystkich działkach, na których uprawiana jest winorośl, z której wyrabiane jest wino. Wpis do ewidencji winnic dokonywany jest **jednorazowo**, na wniosek plantatora winorośli. Ewidencja winnic jest jawna, a informacje w niej zawarte zamieszczane są **na stronie internetowej KOWR**. Dane te zapewnią producentom wina nieposiadającym upraw winorośli możliwość uzyskania informacji o uprawach, z których można pozyskać krajowe winogrona.

Plantatorzy winorośli i producenci wina zobowiązani są do składania danych statystycznych dotyczących: wielkości zbiorów winogron, produkcji wina oraz posiadanych zapasów win i moszczów winogronowych na dzień 31 lipca poprzedniego roku winiarskiego.

Producent wina zamierzający wyrabiać wino z winogron w danym roku winiarskim zobowiązany jest poinformować KOWR o tym zamiarze **nie później niż na dwa tygodnie przed rozpoczęciem produkcji wina, lecz nie później niż do 15 września**

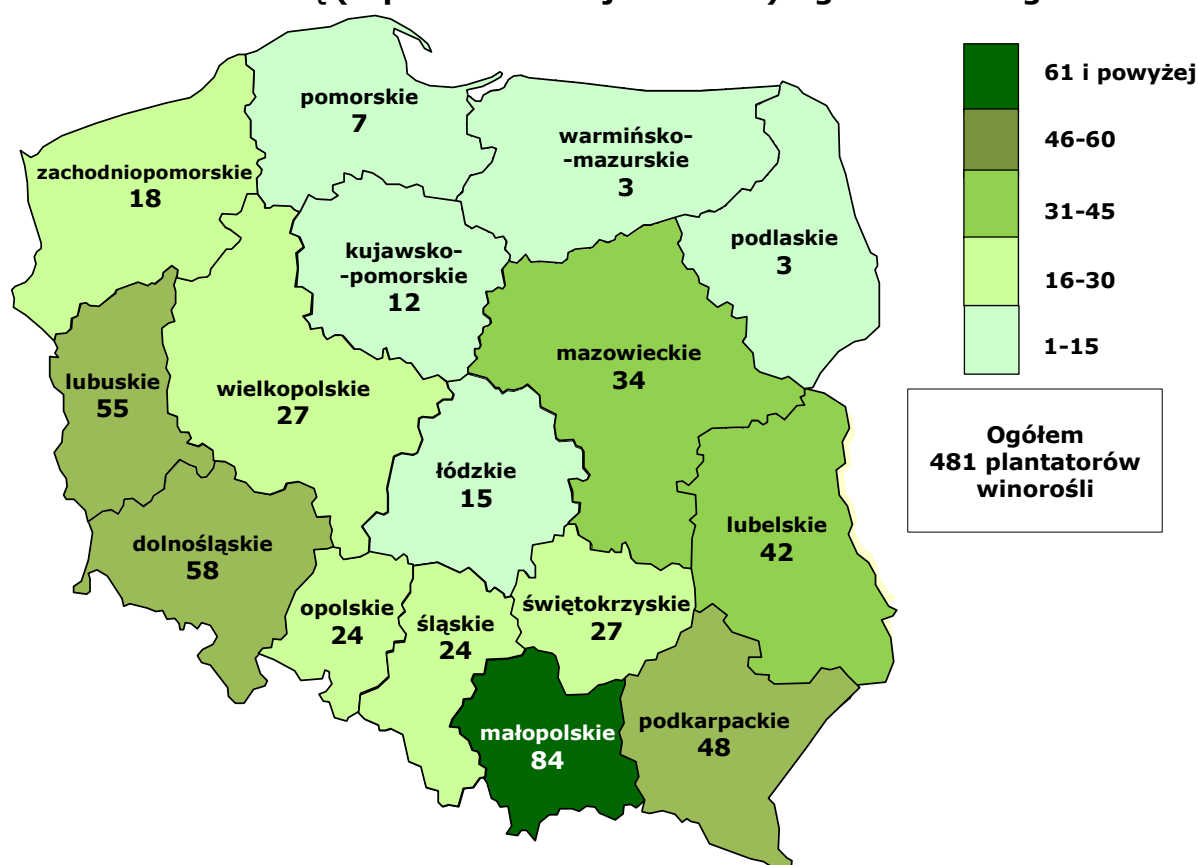
danego roku winiarskiego. Wykaz producentów wina zamierzających wyrobić wino w danym roku winiarskim umieszczany jest na stronie internetowej KOWR⁷⁷.

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 2 grudnia 2021 r. o wyrobach winiarskich na KOWR został nałożony obowiązek gromadzenia danych w **systemie teleinformatycznym**, do którego KOWR zapewnia nieodpłatny dostęp:

- Głównemu Inspektorowi Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych i Wojewódzkim Inspektorom Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych,
- Głównemu Inspektorowi Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Wojewódzkim Inspektorom Ochrony Roślin i Nasiennictwa,
- ministrowi właściwemu do spraw rynków rolnych.

KOWR stworzył również funkcjonalność na **platformie eRolnik**, dzięki której plantatorzy winorośli oraz producenci wina mogą składać dokumenty w formie elektronicznej (tj. wniosek o wpis do ewidencji winnic oraz informację o zamiarze wyrobu wina)⁷⁸.

Wykres 30. **Liczba plantatorów winorośli wpisanych do ewidencji winnic ze względu na siedzibę (w podziale na województwa) wg stanu na 31 grudnia 2022 r.**

Źródło: dane KOWR.

Do 31 grudnia 2022 r. do KOWR wpłynęło **497 wniosków** o wpis do ewidencji winnic od plantatorów winorośli, **5 wniosków** o wykreślenie z ewidencji winnic, **40 wniosków**

⁷⁷ <https://www.gov.pl/web/kowr/wykazy--rejstry> (odczyt - maj 2023 r.).

⁷⁸ <https://erolnik.gov.pl/#/uslugi/wino> (odczyt - maj 2023 r.).

o aktualizację wpisu w ewidencji winnic oraz **431 informacji** (w tym 7 korekt informacji) o zamiarze wyrobu wina na rok winiarski 2022/2023 od producentów wina.

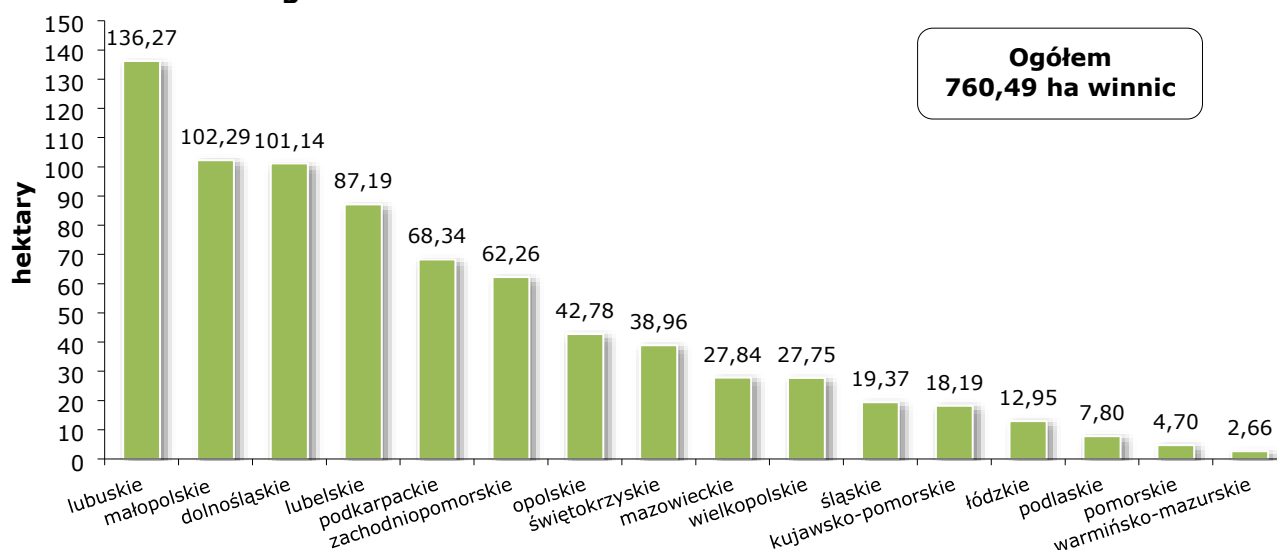
We wskazanym okresie wydano **486 zaświadczeń** o wpisie do ewidencji winnic, **40 zaświadczeń** o zmianie wpisu w ewidencji winnic, **3 decyzje** o umorzeniu postępowania z wniosku o wpis do ewidencji, **5 informacji** o wykreśleniu z ewidencji winnic oraz **8 informacji** o pozostawieniu wniosku bez rozpoznania.

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. do ewidencji winnic ze względu na siedzibę wpisano **481 plantatorów winorośli**, najwięcej w województwie małopolskim (84 plantatorów; 17,5% wszystkich zarejestrowanych plantatorów w kraju), a następnie w województwach: dolnośląskim (58 plantatorów; 12,1%), lubuskim (55 plantatorów; 11,4%) i podkarpackim (48 plantatorów; 10,0%).

Ponadto dokonano wpisu **425 producentów wina** do rejestru producentów wina zamierzających wyrabiać wino w roku winiarskim 2022/2023, wykonano **7 aktualizacji** w rejestrze producentów wina na wniosek producenta oraz wydano **3 zawiadomienia** o uchybieniu terminu złożenia informacji o zamiarze wyrobu wina.

Plantatorzy winorośli oraz producenci wina złożyli do KOWR **401 deklaracji** o zbiorach winogron, produkcji wina oraz zapasach win lub moszczów winogronowych według stanu na 31 lipca 2022 r.

Wykres 31. **Powierzchnia uprawy winorośli ze względu na położenie winnicy w roku winiarskim 2022/2023 (w podziale na województwa) wg stanu na 31 grudnia 2022 r.**

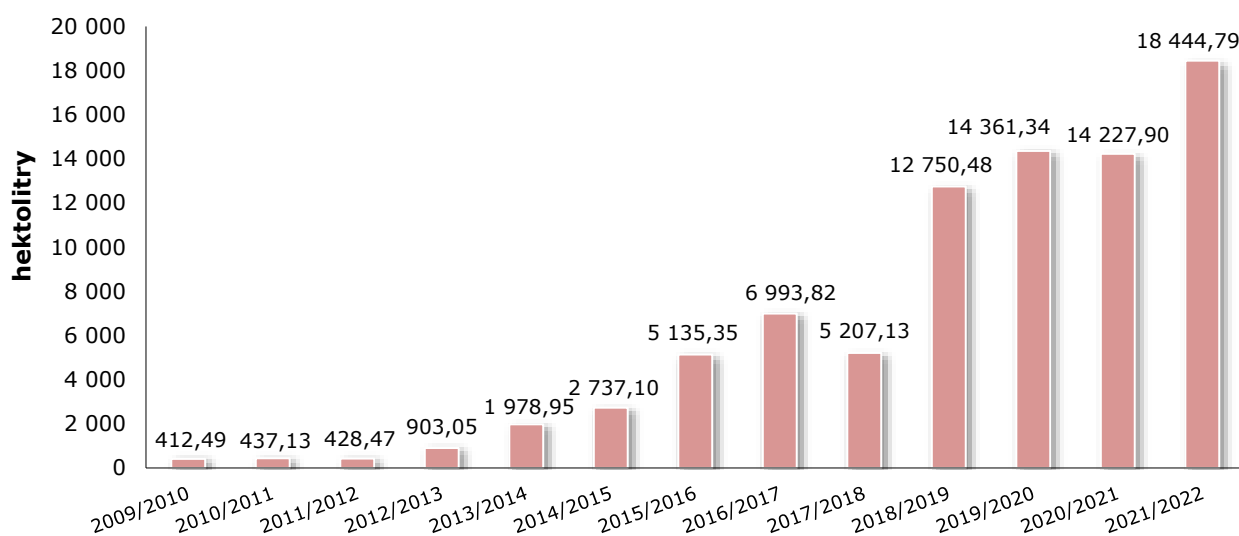
Źródło: dane KOWR.

Uprawa winorośli według stanu na 31 grudnia 2022 r. była prowadzona na powierzchni **760,49 ha**. Polskie winnice posiadają areał od kilkunastu arów do kilkunastu hektarów upraw winorośli. Najwięcej winnic znajduje się w Polsce w pasie województw południowo-wschodnich, południowo-zachodnich i południowych, gdzie warunki klimatyczne sprzyjają uprawie winorośli, jednak w ostatnich latach winnice powstają na terytorium całej Polski. Największą powierzchnię upraw winorośli ze względu na położenie winnicy odnotowano

w województwie lubuskim (136,27 ha; 17,9%), a następnie w: małopolskim (102,29 ha; 13,5%), dolnośląskim (101,14 ha; 13,3%), lubelskim (87,19 ha; 11,5%) i podkarpackim (68,34 ha; 9,0%).

W 2022 r. KOWR przekazał do MRiRW i GUS zbiorcze zestawienie informacji o zapasach win i moszczów winogronowych posiadanych w dniu 31 lipca poprzedniego roku winiarskiego (tj. 2021/2022), sporządzone na podstawie deklaracji złożonych przez producentów wina oraz przedsiębiorcę wpisanego do rejestru rozlewającego wino, którego nie wyrobił.

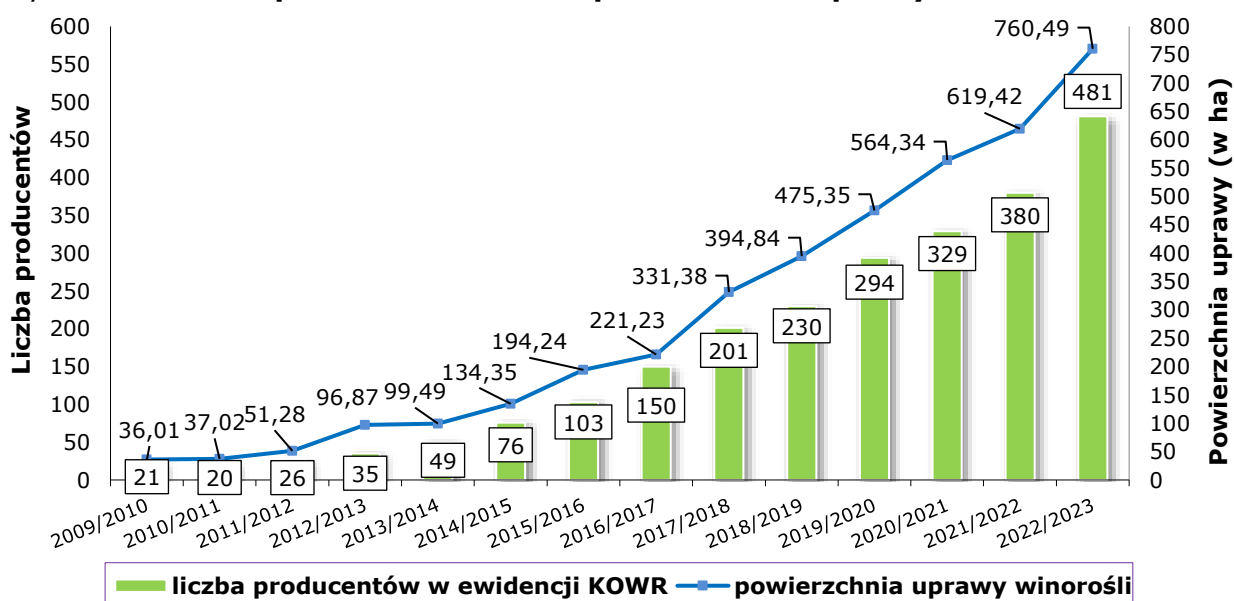
Wykres 32. **Produkcja wina w Polsce w roku gospodarczym**

Źródło: dane KOWR.

Podsumowując, w 2022 r. KOWR w zakresie administrowania potencjałem produkcyjnym winorośli i wina/administrowania potencjałem produkcyjnym sektora wina wydał ogółem 1 915 decyzji i innych dokumentów.

Wykres 33. **Liczba producentów wina i powierzchnia uprawy winorośli w Polsce***

* Dla lat gospodarczych 2009/2010–2021/2022 wg stanu na 31 lipca (ostatni dzień roku winiarskiego), a dla roku gospodarczego 2022/2023 wg stanu na 31 grudnia 2022 r.

Źródło: dane KOWR.

Od kilku lat obserwowany jest dynamiczny rozwój winiarstwa w Polsce. W latach 2009–2023 liczba producentów lub przedsiębiorców zarejestrowanych w ewidencji KOWR zwiększyła się **23-krotnie**, a powierzchnia uprawy winorośli – ponad **21-krotnie**. Produkcja wina w latach 2009–2022 wzrosła blisko **45-krotnie**.

7.6. Prowadzenie rejestru przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie wyrobu lub rozlewu wyrobów winiarskich

Od 7 marca 2022 r., zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 22 ustawy o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) – zmienionej ustawą z dnia 2 grudnia 2021 r. o wyrobach winiarskich (Dz. U. z 2023 r. poz. 550) – KOWR realizuje mechanizm „**Prowadzenie rejestru przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie wyrobu lub rozlewu wyrobów winiarskich**”.

KOWR w ramach monitorowania produkcji wyrobów winiarskich w Polsce:

- prowadzi **rejestr przedsiębiorców** wykonujących działalność w zakresie **wyrobu lub rozlewu wyrobów winiarskich**,
- **gromadzi dane o zapasach wina** od przedsiębiorców wpisanych do rejestru będących producentami wina, a także tych, którzy rozlewają wino, którego nie wyrobili,
- **nadaje kody** przedsiębiorcom, jako podmiotom butelkującym wina, producentom, importerom oraz dostawcom (zgodnie z obowiązującym prawem Unii Europejskiej) oraz **prowadzi wykaz kodów**.

Działalność gospodarcza w zakresie wyrobu lub rozlewu wyrobów winiarskich jest **działalnością regulowaną**, o której mowa w przepisach ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2023 r. poz. 221), i wymaga uzyskania wpisu do rejestru prowadzonego przez Dyrektora Generalnego KOWR. W celu uzyskania wpisu do rejestru przedsiębiorca zobowiązany jest spełnić warunki wykonywania działalności gospodarczej w zakresie wyrobu lub rozlewu wyrobów winiarskich, zgromadzić dokumenty potwierdzające spełnienie tych warunków i złożyć w KOWR **wniosek o wpis/zmianę wpisu do rejestru przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie wyrobu lub rozlewu wyrobów winiarskich**.

Przedsiębiorca wpisany do rejestru, będący producentem wina, a także inny niż producent wina dokonujący wyłącznie rozlewu wina, którego nie wyrobił, jest zobowiązany przekazywać **do 31 sierpnia każdego roku** do Dyrektora Generalnego KOWR, **deklarację o zapasach win i moszczów winogronowych posiadanych na dzień 31 lipca poprzedniego roku winiarskiego**.

W celu **uzyskania kodu**, o który może się ubiegać podmiot butelkujący wino, producent wina, dostawca wina oraz importer wina, należy złożyć do Dyrektora Generalnego KOWR **wniosek o nadanie kodu**.

Do 31 grudnia 2022 r. do KOWR wpłynęło:

- **38 wniosków** o wpis/zmianę wpisu do rejestru przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie wyrobu lub rozlewu wyrobów winiarskich,
- **4 wnioski** o nadanie kodu,
- **5 wniosków** o umorzenie postępowania wniosku o wpis/zmianę wpisu do rejestru przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie wyrobu lub rozlewu wyrobów winiarskich.

W 2022 r. KOWR wydał:

- **38 zaświadczeń** z urzędu o zmianie wpisu w rejestrze przedsiębiorców dla przedsiębiorców wpisanych do rejestru w zakresie wyrobu lub rozlewu miodu pitnego, wina owocowego, cydru lub perry,
- **25 zaświadczeń** o wpisie do rejestru przedsiębiorców,
- **7 zaświadczeń** o zmianie wpisu w rejestrze przedsiębiorców,
- **4 zaświadczenia** o nadaniu kodu,
- **5 decyzji** o umorzeniu postępowania o wpis do rejestru na wniosek strony.

Przedsiębiorcy wpisani do rejestru przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie wyrobu lub rozlewu wyrobów winiarskich złożyli do KOWR **17 deklaracji** o zapasach win lub moszczów winogronowych wg stanu na 31 lipca 2022 r.

Na dzień 31 grudnia 2022 r. w rejestrze przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie wyrobu lub rozlewu wyrobów winiarskich wpisanych było **249 przedsiębiorców** posiadających uprawnienia do wykonywania działalności.

Podsumowując, w 2022 r. w zakresie prowadzenia rejestru przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie wyrobu lub rozlewu wyrobów winiarskich KOWR wydał ogółem 96 zaświadczeń i innych dokumentów.

7.7. Prowadzenie rejestru działalności w zakresie wyrobu lub rozlewu napojów spirytusowych

Od 30 października 2022 r., zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 26 ustawy o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) – zmienionej ustawą z dnia 28 września 2022 r. o zmianie ustawy o wyrobie napojów spirytusowych oraz o rejestracji i ochronie oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 2015) – KOWR przejął z MRiRW kompetencje do prowadzenia **rejestru działalności regulowanej w zakresie wyrobu lub rozlewu napojów spirytusowych**.

W ramach wdrożenia przedmiotowego zadania opracowano i opublikowano na stronie internetowej KOWR „**Warunki uzyskania wpisu/zmiany wpisu do rejestru działalności w zakresie wyrobu lub rozlewu napojów spirytusowych**”. Do rejestru zobowiązani są wpisać się przedsiębiorcy prowadzący działalność w zakresie:

- **wyrobu napojów spirytusowych, w tym rozlewu wyrobionych napojów spirytusowych** lub
- **rozlewu napojów spirytusowych wyrobionych przez innego przedsiębiorcę.**

Organem prowadzącym rejestr jest Dyrektor Generalny KOWR. Rejestr jest jawny i publikowany na stronie internetowej KOWR⁷⁹.

W 2022 r. (od 30 października) dokonano trzech zmian wpisu oraz jeden nowy wpis w rejestrze działalności w zakresie wyrobu lub rozlewu napojów spirytusowych. Według stanu na dzień 31 grudnia 2022 r. uprawnienia do wykonywania działalności w zakresie wyrobu i rozlewu napojów spirytusowych posiadały **173 podmioty**.

W 2022 r. w ramach prowadzenia rejestru działalności w zakresie wyrobu lub rozlewu napojów spirytusowych KOWR wydał ogółem 5 dokumentów (w tym 4 zaświadczenia).

7.8. Prowadzenie rejestru podmiotów wykonujących działalność w zakresie wyrobu i przetwarzania alkoholu etylowego

Od 30 października 2022 r., zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 25 ustawy o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) – zmienionej ustawą z dnia 28 września 2022 r. o zmianie ustawy o wyrobie napojów spirytusowych oraz o rejestracji i ochronie oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 2015) – KOWR przejął z MRiRW kompetencje do prowadzenia **rejestru działalności regulowanej w zakresie wyrobu i przetwarzania alkoholu etylowego**.

W ramach wdrożenia przedmiotowego zadania opracowano i opublikowano na stronie internetowej KOWR **warunki uzyskania wpisu/zmiany wpisu do rejestru podmiotów wykonujących działalność w zakresie wyrobu i przetwarzania alkoholu etylowego**.

Do rejestru zobowiązani są wpisać się przedsiębiorcy prowadzący działalność w zakresie:

- **wyrobu alkoholu etylowego,**
- **oczyszczania alkoholu etylowego,**
- **skażania alkoholu etylowego,**
- **odwadniania alkoholu etylowego.**

Organem prowadzącym jest Dyrektor Generalny KOWR. Rejestr jest jawny i publikowany na stronie internetowej KOWR⁸⁰.

W 2022 r. (od 30 października) dokonano dwóch zmian wpisu w rejestrze podmiotów wykonujących działalność w zakresie wyrobu i przetwarzania alkoholu etylowego. Według stanu na 31 grudnia 2022 r. uprawnienia do wykonywania działalności w zakresie wyrobu i przetwarzania alkoholu etylowego posiadało **540 podmiotów**.

W 2022 r. w ramach prowadzenia rejestru podmiotów wykonujących działalność w zakresie wyrobu i przetwarzania alkoholu etylowego KOWR wydał ogółem 3 dokumenty (w tym 2 zaświadczenia).

⁷⁹ <https://www.gov.pl/web/kowr/rejestr> (odczyt - maj 2023 r.).

⁸⁰ <https://www.gov.pl/web/kowr/rejestr2> (odczyt - maj 2023 r.).

7.9. Monitorowanie i nadzór nad uprawą tytoniu oraz produkcją i zbyciem surowca tytoniowego

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa realizuje zadania w zakresie **monitorowania krajowej uprawy tytoniu** oraz **produkcji i zbycia surowca tytoniowego**, a także **sprawuje nadzór nad tymi uprawami**. Zgodnie z art. 40ha–40hi i art. 40k–40l ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 287), KOWR jest odpowiedzialny za:

- **prowadzenie „Rejestru producentów surowca tytoniowego”**,
- **gromadzenie danych z rynku**, m.in. dotyczących powierzchni uprawy tytoniu oraz produkcji i zbycia surowca tytoniowego.

Warunkiem prowadzenia przez **producenta rolnego** działalności w zakresie uprawy tytoniu, produkcji lub zbycia surowca tytoniowego jest **uzyskanie wpisu do „Rejestru producentów surowca tytoniowego”** prowadzonego przez dyrektora OT KOWR właściwego ze względu na miejsce zamieszkania i adres albo siedzibę oraz adres producenta rolnego.

Mechanizm ma na celu m.in. wyeliminowanie dopływu surowca tytoniowego krajowej produkcji do nielegalnych wytwórni wyrobów tytoniowych nieodprowadzających podatków do budżetu państwa.

Ustawa o organizacji niektórych rynków rolnych nakłada także na **producenta surowca tytoniowego** obowiązek przekazywania **do 15 maja każdego roku** dyrektorowi OT KOWR, który wydał decyzję w sprawie wpisu do „Rejestru producentów surowca tytoniowego”, **informacji** dotyczących m.in.:

- powierzchni i lokalizacji uprawy poszczególnych grup odmian tytoniu,
- zawartych umów zbycia surowca tytoniowego ze wskazaniem masy surowca tytoniowego objętego umowami,
- masy wyprodukowanego surowca tytoniowego,
- masy surowca tytoniowego dostarczonego nabywcy w podziale na zawarte umowy,
- stanu magazynowego.

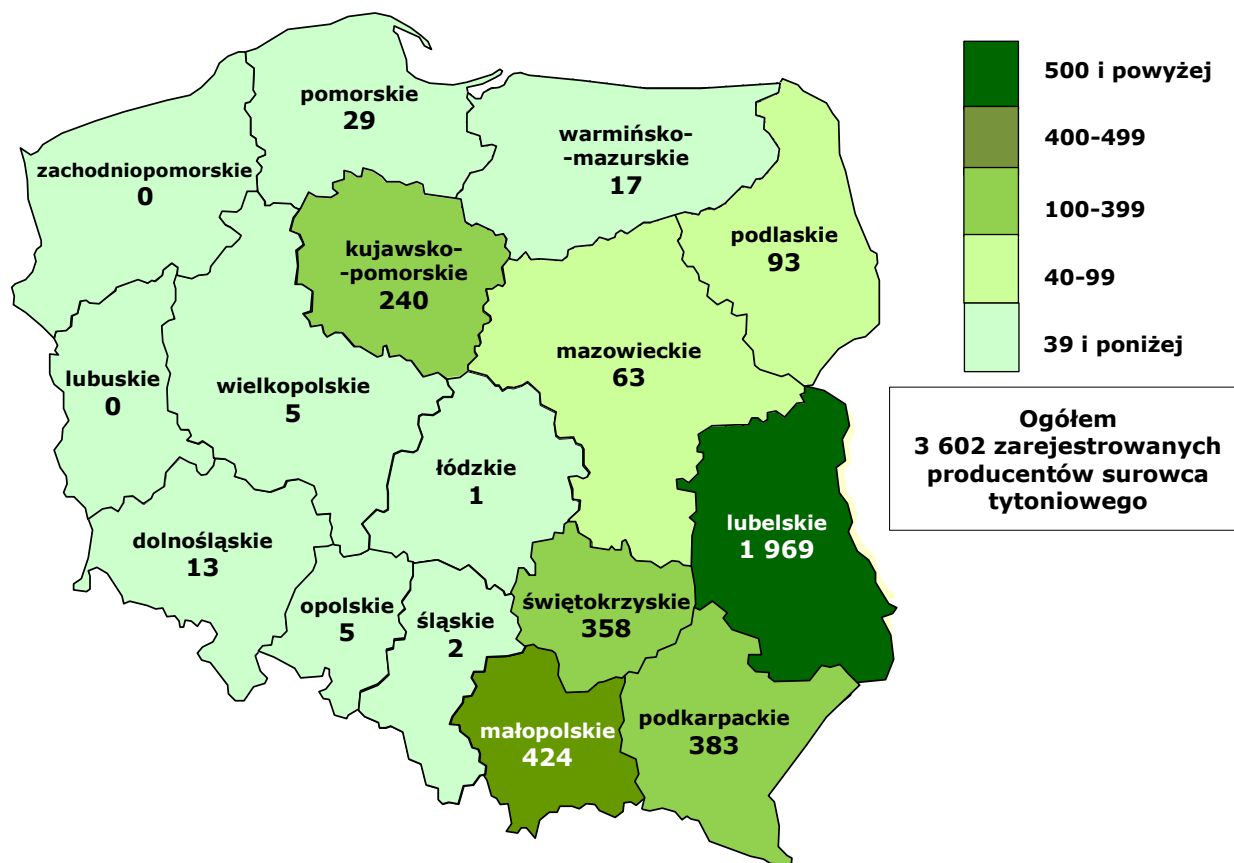
Zgodnie z art. 9b ust. 6 ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 143) do 30 czerwca każdego roku kalendarzowego **nabywcy surowca tytoniowego** mają obowiązek przekazywania Dyrektorowi Generalnemu KOWR informacji o masie suszu tytoniowego pochodzącego z poprzedniego roku zbiorów skupionego od producentów surowca tytoniowego wraz z wykazem tych producentów albo informacji o nieprzeprowadzeniu skupu suszu tytoniowego.

KOWR prowadzi również **rejestr informacji o nabyciu surowca tytoniowego** oraz weryfikuje i analizuje informacje składane przez **pośredniczące podmioty tytoniowe**. Ponadto – na wnioski m.in. urzędów celno-skarbowych, Straży Granicznej i urzędów gmin – udostępnia dane znajdujące się w „Rejestrze producentów surowca tytoniowego” oraz udziela wszelkich informacji i wyjaśnień producentom surowca tytoniowego, a także innym podmiotom uczestniczącym w mechanizmie.

Zgodnie z art. 40he ust. 1 pkt 1) ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 287), KOWR prowadzi rejestr producentów surowca tytoniowego w systemie teleinformatycznym.

Do końca grudnia 2022 r. OT KOWR przeanalizowały około **5 tys. informacji rocznych** za rok sprawozdawczy 2021/2022 (uwzględniając korekty, aktualizacje na wniosek strony oraz aktualizacje z urzędu). W 2022 r. wystawiono **291 poleceń kontroli u producentów surowca tytoniowego** (tj.: 271 kontroli planowych, 8 kontroli dodatkowych, 11 nadzorów nad zniszczeniem uprawy/surowca tytoniowego oraz kontrolę po wykreśleniu). Kontrole dotyczyły roku sprawozdawczego 2020/2021 i 2021/2022. Dla 235 producentów kontrola zakończyła się wynikiem pozytywnym, a dla 55 – negatywnym. Według stanu na 31 grudnia 2022 r. w stosunku do jednego producenta trwały czynności wyjaśniające.

Wykres 34. **Liczba producentów surowca tytoniowego wpisanych do rejestru KOWR (w podziale na województwa) wg stanu na 31 grudnia 2022 r.**

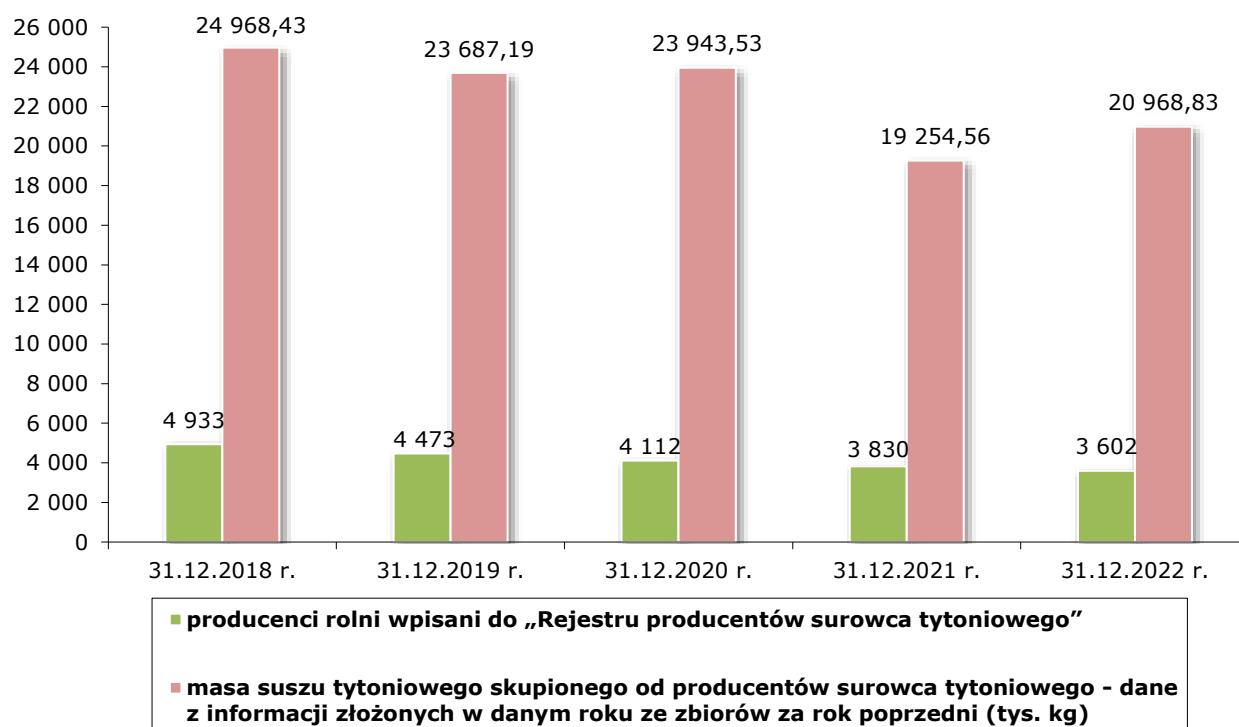

Źródło: dane KOWR.

Na dzień 31 grudnia 2022 r. w rejestrze producentów surowca tytoniowego było wpisanych **3 602 producentów tytoniu**. Do końca 2022 r. z rejestru wykreślono 1 853 producentów surowca tytoniowego (1 457 – na wniosek strony i 396 – z urzędu). Najwięcej producentów surowca tytoniowego zarejestrowano w województwie lubelskim (1 969 producentów, 54,7% ogółu zarejestrowanych), a następnie: małopolskim (424 producentów, 11,8%), podkarpackim (383 producentów, 10,6%) i świętokrzyskim (358 producentów, 9,9%).

KOWR również prowadził **rejestr informacji o nabyciu surowca tytoniowego** oraz weryfikował i analizował **informacje składane przez pośredniczące podmioty tytoniowe**. Do 31 grudnia 2022 r. wpłynęło **16 informacji** od pośredniczących podmiotów tytoniowych (w tym 2 korekty). Masa surowca tytoniowego skupionego od producentów w 2022 r. (pochodząca ze zbiorów z 2021 r.) wyniosła **20 968,83 tys. kg**.

Wykres 35. **Producenci wpisani do „Rejestru producentów surowca tytoniowego” oraz masa suszu tytoniowego skupionego od producentów surowca tytoniowego**

Źródło: dane KOWR.

Podsumowując, w 2022 r. w zakresie administrowania mechanizmem KOWR wydał ogółem 6 203 decyzje i inne dokumenty.

7.10. Prowadzenie rejestru producentów wyrobów tytoniowych

Od 30 października 2022 r., zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 25 ustawy o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) – zmienionej ustawą z dnia 28 września 2022 r. o zmianie ustawy o wyrobie napojów spirytusowych oraz o rejestracji i ochronie oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 2015) – KOWR przejął z MRiRW kompetencje do prowadzenia **rejestru działalności regulowanej producentów wyrobów tytoniowych**.

W ramach wdrożenia przedmiotowego zadania opracowano i opublikowano na stronie internetowej KOWR „**Warunki uzyskania wpisu/zmiany wpisu do rejestru producentów wyrobów tytoniowych**”. Do rejestru zobowiązani są wpisać się przedsiębiorcy prowadzący działalność w zakresie następujących wyrobów tytoniowych określonych w ustawie z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 276, z późn. zm.):

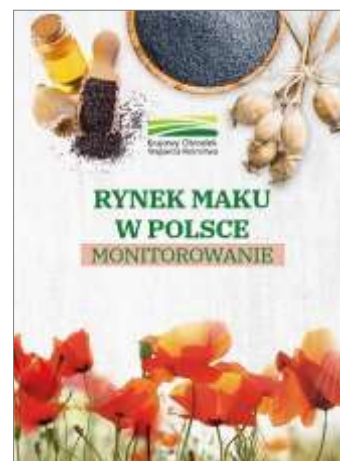
- **nowatorski wyrób tytoniowy** (w rozumieniu art. 2 pkt 11 ww. ustawy),
- **tytoń do nosa** (w rozumieniu art. 2 pkt 38 ww. ustawy),
- **wyrób tytoniowy do palenia** (w rozumieniu art. 2 pkt 47 ww. ustawy).

Organem prowadzącym rejestr jest Dyrektor Generalny KOWR. Rejestr jest jawny i publikowany na stronie internetowej KOWR⁸¹.

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. uprawnienia do wykonywania działalności w zakresie wytwarzania wyrobów tytoniowych posiadały **53 podmioty**.

7.11. Monitorowanie rynku maku

Od 7 maja 2022 r., zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 11d ustawy o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) – zmienionej ustawą z dnia 24 marca 2022 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 764) – KOWR realizuje mechanizm „Monitorowanie rynku maku”, którego podstawowym celem jest **wsparcie rozwoju upraw maku z uwzględnieniem celu nadrzędnego, czyli przeciwdziałania narkomanii**.

KOWR w zakresie monitorowania rynku maku m.in.:

- **prowadzi rejestr producentów i podmiotów skupujących mak,**
- **gromadzi dane od producentów maku,**
- **gromadzi dane od podmiotów skupujących mak.**

Warunkiem prowadzenia działalności w zakresie uprawy lub skupu maku jest uzyskanie **wpisu do rejestru maku** prowadzonego przez właściwego dyrektora OT KOWR ze względu na miejsce zamieszkania albo siedzibę podmiotu zamierzającego uprawiać bądź skupować mak. W celu uzyskania wpisu do rejestru maku podmiot zamierzający prowadzić działalność w zakresie uprawy maku zobowiązany jest złożyć **wniosek o wpis producenta do rejestru maku**, a podmiot zamierzający prowadzić działalność w zakresie skupu maku – **wniosek o wpis podmiotu skupującego do rejestru maku**, do właściwego dyrektora OT KOWR ze względu na miejsce zamieszkania albo siedzibę podmiotu, który zamierza uprawiać lub skupować mak.

Wniosek o wpis producenta do rejestru maku zawiera m.in. następujące informacje:

- odmiany maku,

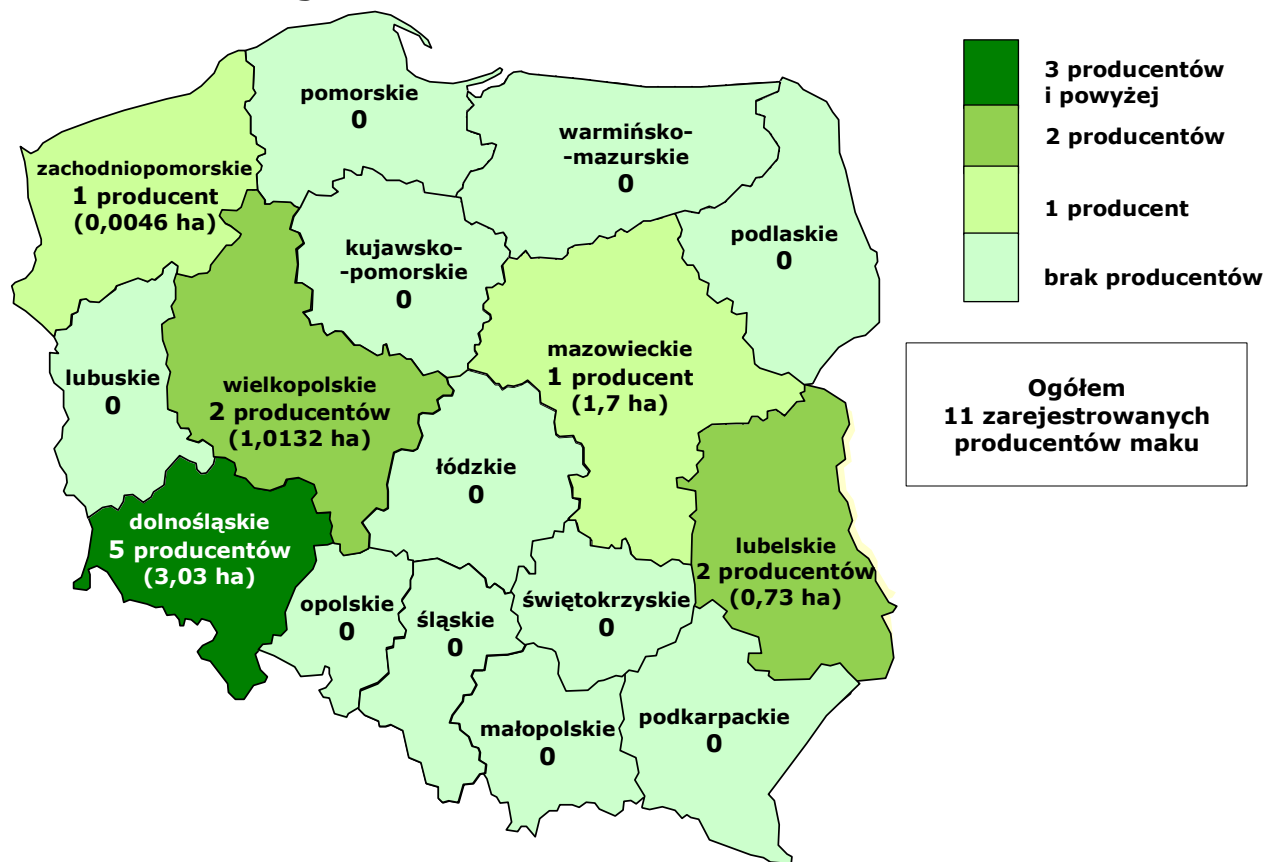
⁸¹ <https://www.gov.pl/web/kowr/rejestr3> (odczyt - maj 2023 r.).

- planowaną powierzchnię uprawy maku, w tym: województwo, powiat, gminę, nazwę i numer obrębu ewidencyjnego oraz numer działek ewidencyjnych w ewidencji gruntów i budynków określonych na podstawie przepisów prawa geodezyjnego i kartograficznego, gdzie będzie uprawiany mak (w odniesieniu do poszczególnych odmian),
- adres lub miejsce położenia pomieszczenia, w którym będzie magazynowany mak,
- wielkość powierzchni, na której będzie prowadzona uprawa maku na potrzeby własne, w przypadku gdy taka uprawa będzie prowadzona (nie więcej niż 1 ha rocznie),
- cel lub potrzeby prowadzenia uprawy maku określone w ustawie oraz wskazanie czy uprawa będzie prowadzona na potrzeby własne lub czy mak niskomorfinowy pochodzący z upraw własnych będzie przetwarzany we własnym zakresie na cele spożywcze lub na potrzeby nasiennictwa.

Wniosek o wpis podmiotu skupującego do rejestru maku zawiera m.in.:

- adres lub miejsce prowadzenia działalności w zakresie skupu maku,
- zakres i cel prowadzonej działalności w zakresie skupu maku,
- oświadczenie, że wnioskodawca dysponuje pomieszczeniem i środkiem transportu zabezpieczonym przed kradzieżą torebki (makówki), w przypadku skupu maku innego niż niskomorfinowy.

Wykres 36. **Liczba producentów maku wpisanych do rejestru KOWR oraz powierzchnia uprawy maku (w podziale na województwa) wg stanu na 31 grudnia 2022 r.**

Źródło: dane KOWR.

Podmiot prowadzący działalność w zakresie skupu maku zobowiązany jest do przekazywania właściwemu dyrektorowi OT KOWR, **do końca lipca bieżącego roku kalendarzowego, informacji o zawartych umowach na dostarczanie maku wg stanu na 15 lipca bieżącego roku kalendarzowego**, która obejmuje m.in.: imiona i nazwiska albo nazwy oraz miejsca zamieszkania i adresy albo siedziby i adresy producentów maku.

Rok 2022 był rokiem przejściowym, w którym wydane przez marszałka województwa zezwolenia w zakresie skupu maku oraz wydane przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zezwolenia na uprawę maku zachowywały ważność przez okres, na jaki zostały wydane, jednak **nie dłużej niż do 31 grudnia 2022 r.**

Zgodnie z art. 47e ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 172), KOWR prowadzi rejestr maku w systemie teleinformatycznym. KOWR utworzył również funkcjonalność na **platformie eRolnik**, dzięki której producenci i podmioty skupujące mak mogą składać dokumenty w formie elektronicznej (wniosek o wpis producenta oraz wniosek o wpis podmiotu skupującego)⁸².

Na dzień 31 grudnia 2022 r. w rejestrze producentów maku było wpisanych **11 producentów**, natomiast do rejestru podmiotów skupujących mak nie wpisał się żaden podmiot. Uprawa maku wg stanu na 31 grudnia 2022 r. była prowadzona na powierzchni **6,47 ha**. Najwięcej producentów maku zarejestrowano w województwie dolnośląskim (5 producentów, 45,5% ogółu zarejestrowanych), a następnie wielkopolskim i lubelskim (po 2 producentów, po 18,2%).

W 2022 r. wystawiono **5 poleceń kontroli u producentów maku** (OT KOWR przeprowadzają kontrole co najmniej 10% producentów wpisanych do rejestru). Dla wszystkich producentów kontrola zakończyła się wynikiem pozytywnym.

KOWR w 2022 r. w zakresie monitorowania rynku maku wydał ogółem 29 zaświadczeń i innych dokumentów.

7.12. Monitorowanie rynku konopi włóknistych

Od 7 maja 2022 r., zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 11e ustawy o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) – zmienionej ustawą z dnia 24 marca 2022 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 764) – KOWR realizuje mechanizm „Monitorowanie rynku konopi włóknistych”, którego podstawowym celem jest **wsparcie rozwoju upraw konopi włóknistych z uwzględnieniem celu nadrzędnego, czyli przeciwdziałania narkomanii**.

KOWR w zakresie **monitorowania rynku konopi włóknistych** m.in.:

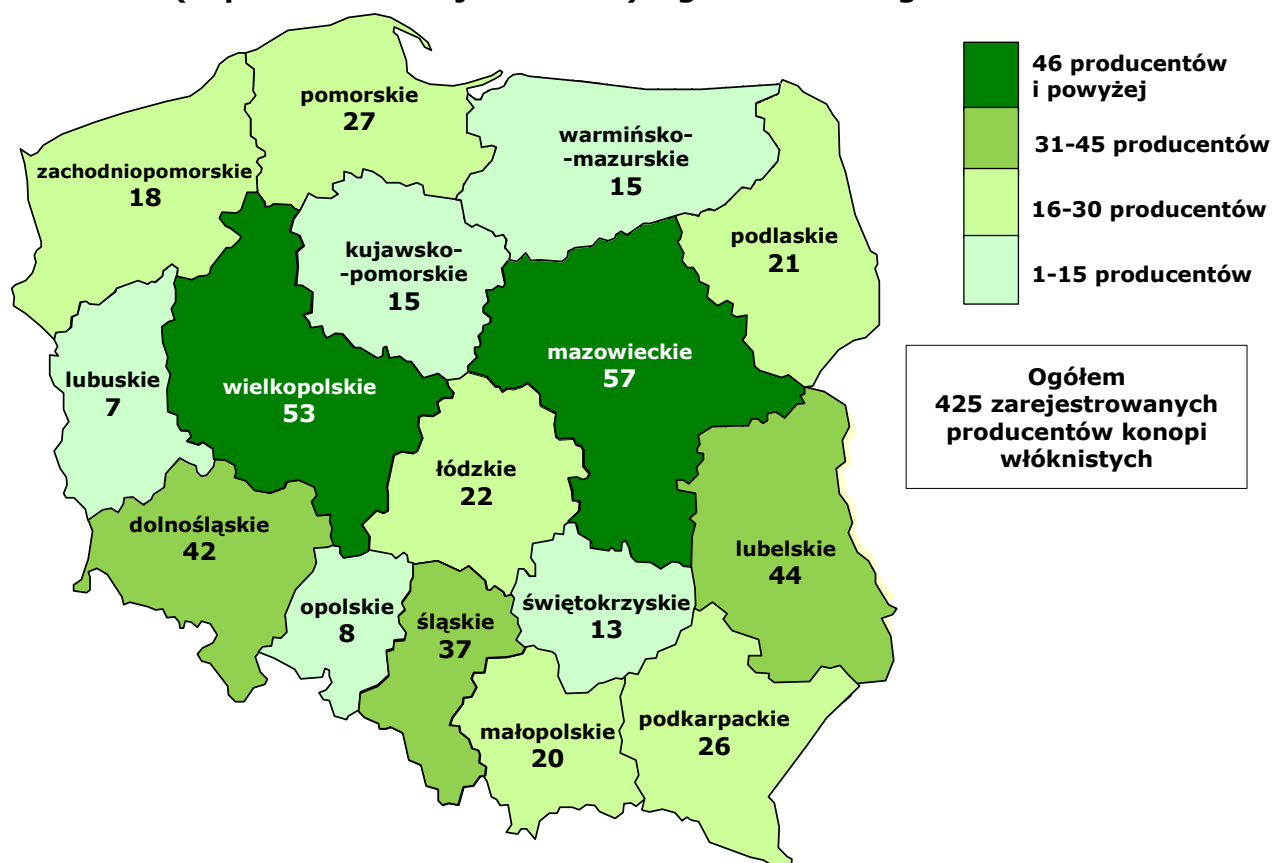
- **prowadzi rejestr producentów i podmiotów skupujących konopie włókniste,**
- **gromadzi dane od producentów konopi włóknistych,**

⁸² <https://erolnik.gov.pl/#/uslugi/mak> (odczyt - maj 2023 r.).

– **gromadzi dane od podmiotów skupujących konopie włókniste.**

Warunkiem prowadzenia działalności w zakresie uprawy lub skupu konopi włóknistych jest uzyskanie **wpisu do rejestru konopi włóknistych** prowadzonego przez właściwego dyrektora OT KOWR ze względu na miejsce zamieszkania albo siedzibę podmiotu zamierzającego uprawiać bądź skupować konopie włókniste. W celu uzyskania wpisu do rejestru konopi włóknistych podmiot zamierzający prowadzić działalność w zakresie uprawy konopi włóknistych zobowiązany jest złożyć **wniosek o wpis producenta do rejestru konopi włóknistych**, a podmiot zamierzający prowadzić działalność w zakresie skupu konopi włóknistych – **wniosek o wpis podmiotu skupującego do rejestru konopi włóknistych**, do właściwego dyrektora OT KOWR ze względu na miejsce zamieszkania albo siedzibę podmiotu, który zamierza uprawiać lub skupować konopie włókniste.

Wykres 37. **Liczba producentów konopi włóknistych wpisanych do rejestru KOWR (w podziale na województwa) wg stanu na 31 grudnia 2022 r.**

Źródło: dane KOWR.

Wniosek o wpis producenta do rejestru konopi włóknistych zawiera m.in.:

- odmiany konopi włóknistych,
- planowaną powierzchnię uprawy konopi włóknistych, w tym: województwo, powiat, gminę, nazwę i numer obrębu ewidencyjnego oraz numer działek ewidencyjnych w ewidencji gruntów i budynków określonych na podstawie przepisów prawa geodezyjnego i kartograficznego, gdzie będą uprawiane konopie włókniste (w odniesieniu do poszczególnych odmian),
- adres lub miejsce położenia pomieszczenia, w którym będą magazynowane konopie włókniste,

- wielkość powierzchni, na której będzie prowadzona uprawa konopi włóknistych na potrzeby własne, w przypadku gdy taka uprawa będzie prowadzona (nie więcej niż 1 ha rocznie),
- cel lub potrzeby prowadzenia uprawy konopi włóknistych określone w ustawie oraz wskazanie czy uprawa będzie prowadzona na potrzeby własne lub czy konopie włókniste pochodzące z upraw własnych będą przetwarzane we własnym zakresie na cele lub potrzeby określone w ustawie.

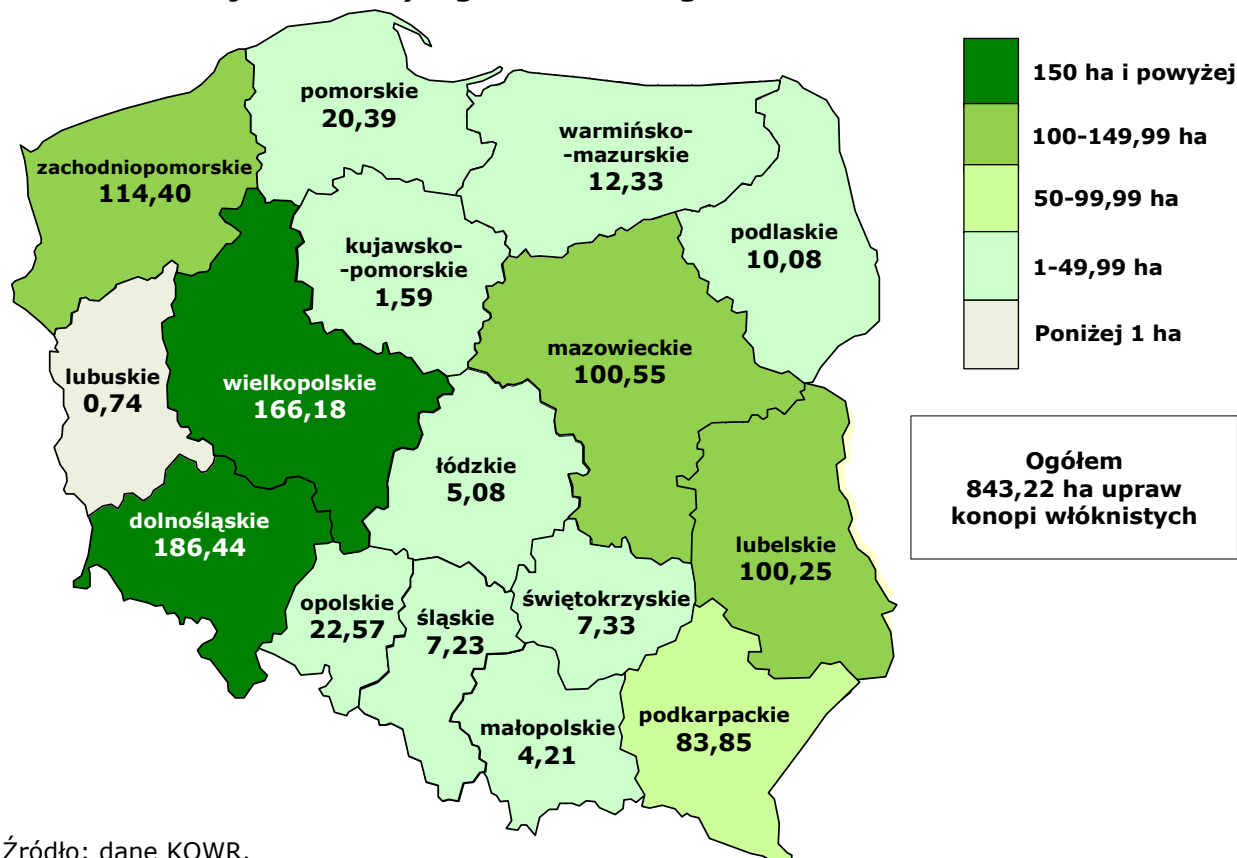
Wniosek o wpis podmiotu skupującego do rejestru konopi włóknistych zawiera m.in.:

- adres lub miejsce prowadzenia działalności w zakresie skupu konopi włóknistych,
- informacje o zakresie i celu prowadzonej działalności w zakresie skupu konopi włóknistych.

KOWR również utworzył funkcjonalność na **platformie eRolnik**, dzięki której producenci i podmioty skupujące konopie włókniste mogą składać dokumenty w formie elektronicznej (wniosek o wpis producenta oraz wnioski o wpis podmiotu skupującego)⁸³.

Podmiot prowadzący działalność w zakresie skupu konopi włóknistych jest zobowiązany do przekazywania właściwemu dyrektorowi OT KOWR, **do końca lipca** bieżącego roku kalendarzowego, **informacji o zawartych umowach na dostarczanie konopi włóknistych według stanu na dzień 15 lipca bieżącego roku kalendarzowego**, która obejmuje: imiona i nazwiska albo nazwy oraz miejsca zamieszkania i adresy albo siedziby i adresy producentów konopi włóknistych.

Wykres 38. **Powierzchnia uprawy (w ha) konopi włóknistych (w podziale na województwa) wg stanu na 31 grudnia 2022 r.**

Źródło: dane KOWR.

⁸³ <https://erolnik.gov.pl/#/uslugi/konopie> (odczyt - maj 2023 r.).

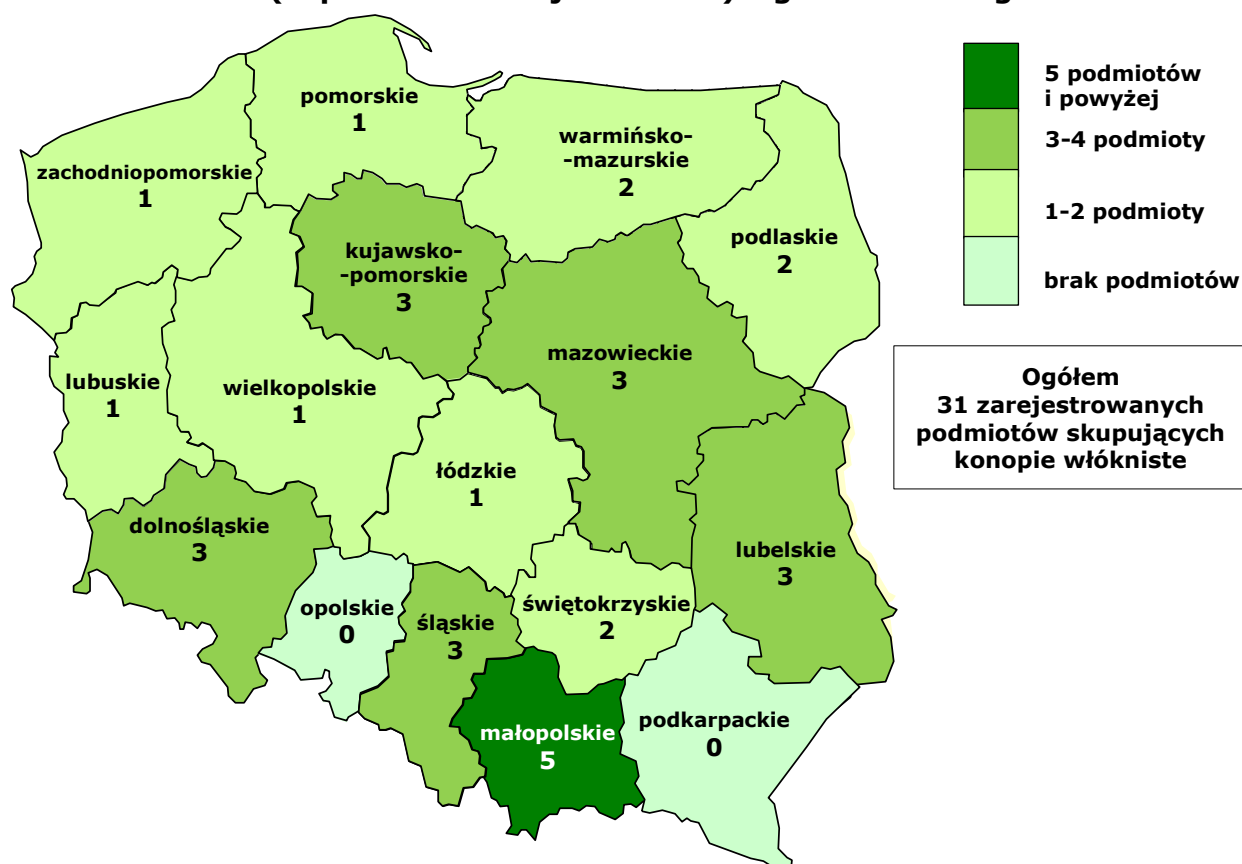
Rok 2022 był rokiem przejściowym, w którym wydane przez marszałka województwa zezwolenia w zakresie skupu konopi włóknistych oraz wydane przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zezwolenia na uprawę konopi włóknistych zachowywały ważność przez okres, na jaki zostały wydane, jednak **nie dłużej niż do 31 grudnia 2022 r.**

Zgodnie z art. 47e ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 172), KOWR prowadzi rejestr konopi włóknistych w systemie teleinformatycznym.

Na dzień 31 grudnia 2022 r. w rejestrze producentów konopi włóknistych było wpisanych **425 producentów (uprawę prowadzono na powierzchni 843,22 ha)**, natomiast do rejestru podmiotów skupujących konopie włókniste wpisano **31 podmiotów**.

Najwięcej **producentów konopi włóknistych** zarejestrowano w województwie mazowieckim (57 producentów, 13,4% ogółu zarejestrowanych), a następnie: wielkopolskim (53 producentów, 12,5%) i lubelskim (44 producentów, 10,4%). Największa **powierzchnia uprawy konopi włóknistych** znajdowała się w województwie dolnośląskim (186,44 ha, 22,1% ogółu powierzchni konopi włóknistych w Polsce), a następnie: wielkopolskim (166,18 ha, 19,7%) i zachodniopomorskim (114,40 ha, 13,6%).

Wykres 39. **Liczba podmiotów skupujących konopie włókniste wpisanych do rejestru KOWR (w podziale na województwa) wg stanu na 31 grudnia 2022 r.**

Źródło: dane KOWR.

Najwięcej **podmiotów skupujących** konopie włókniste zarejestrowano w województwie małopolskim (5 podmiotów, 16,1% ogółu zarejestrowanych).

W 2022 r. wystawiono: **47 poleceń kontroli** producentów konopi włóknistych (OT KOWR przeprowadzają kontrole co najmniej 10% producentów wpisanych do rejestru), **6 wniosków o kontrole dodatkowe** oraz jedno **połączenie nadzoru** nad zniszczeniem uprawy/plonu z uprawy konopi włóknistych. Dla 33 producentów konopi włóknistych kontrola zakończyła się wynikiem pozytywnym, a dla 17 – wynikiem negatywnym. Według stanu na 31 grudnia 2022 r. w stosunku do 3 producentów trwały czynności wyjaśniające.

Ponadto w 2022 r. wystawiono **10 poleceń kontroli podmiotów skupujących konopie włókniste** (OT KOWR przeprowadzają kontrole co najmniej 10% podmiotów wpisanych do rejestru) oraz jeden wniosek o **kontrolę dodatkową**. Dla 9 podmiotów skupujących konopie włókniste kontrola zakończyła się wynikiem pozytywnym, a dla 2 – wynikiem negatywnym.

W 2022 r. w zakresie monitorowania rynku konopi włóknistych KOWR wydał ogółem 651 zaświadczeń i innych dokumentów.

8. MECHANIZMY W RAMACH REGULACJI HANDLU ZAGRANICZNEGO Z KRAJAMI SPOZA UNII EUROPEJSKIEJ

8.1. Działania KOWR w ramach administrowania obrotem towarowym z krajami pozaunijnymi

W Polsce od przystąpienia do Unii Europejskiej realizowane są mechanizmy WPR regulujące zgodnie z zasadami prawodawstwa unijnego handel zagraniczny towarami rolno-spożywczymi, co umożliwia przedsiębiorcom uczestniczenie w międzynarodowym obrocie tymi towarami.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2157, z późn. zm.) od 1 września 2017 r. administrowanie obrotem z zagranicą towarami rolnymi w ramach wspólnej polityki rolnej oraz towarami przetworzonymi nieobjętymi załącznikiem I do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej jest **zadaniem delegowanym** do KOWR z agencji płatniczej (ARiMR).

Główne działania KOWR w 2022 r. w ramach administrowania obrotem towarowym z zagranicą dotyczyły: **weryfikowania składanych przez przedsiębiorców wniosków o wydanie pozwoleń (bez preferencji, z preferencją, w ramach kontyngentów taryfowych) na przywóz/wywóz produktów rolno-spożywczych z/do krajów trzecich, wydawania pozwoleń/wyciągów z pozwoleń i ich rozliczania**, a także **weryfikowania wpisów służb celnych w pozwoleniach** oraz **dokumentów** potwierdzających, że towar opuścił obszar celny UE w wymaganym terminie. **Weryfikowane są również dokumenty celne, transportowe i importowe z krajów trzecich**. Powyższe działania pozwalały na bieżące monitorowanie, we współpracy z agencjami płatniczymi innych państw członkowskich UE, wolumenu towarów przywożonych i wywożonych na/z terytorium Unii Europejskiej.

W ramach obsługi importu towarów rolno-spożywczych z krajów trzecich KOWR m.in. **administrował kontyngentami taryfowymi** (np. w zależności od kraju importu, jakości produktów czy ich kodów nomenklatury scalonej CN⁸⁴) oraz **przywozem preferencyjnym**.

⁸⁴ Nomenklatura scalona (ang. *Combined Nomenclature*, CN) – nomenklatura taryfowa i statystyczna unii celnej, podstawowy element wspólnej taryfy celnej Unii Europejskiej.

W przypadku kontyngentów weryfikowano dokumenty potwierdzające, że dany przedsiębiorca zajmował się handlem zagranicznym produktami objętymi wspólną organizacją rynku w dwóch dwunastomiesięcznych okresach poprzedzających datę złożenia wniosku o pozwolenie na przywóz, a także inne dokumenty (np. pozwolenie na wywóz z kraju importu). Niezależnie od rynku wydane pozwolenia na przywóz były rozliczane, a wniesione przez przedsiębiorców zabezpieczenia – zwalniane po spełnieniu warunków zawartych w pozwoleniach. W odniesieniu do każdego kontyngentu, w ramach systemu zarządzania kontyngentami AMIS QUOTA⁸⁵, były wysyłane do Komisji Europejskiej komunikaty o liczbie złożonych wniosków o wydanie pozwolenia, liczbie wydanych, wycofanych i niewykorzystanych pozwoleń oraz o ilości przywiezionych towarów.

W zakresie obsługi handlu z krajami spoza Unii Europejskiej KOWR w 2022 r. administrował następującymi mechanizmami WPR:

1. „Handel zagraniczny na rynku mleka i przetworów mlecznych”,
2. „Handel zagraniczny na rynku drobiu i jaj oraz na rynku albumin”,
3. „Handel zagraniczny na rynku cukru”,
4. „Handel zagraniczny na rynku ryżu”,
5. „Handel zagraniczny na rynku zbóż”,
6. „Handel zagraniczny na rynku wieprzowiny”,
7. „Handel zagraniczny w zakresie produktów przetworzonych non-aneks I”,
8. „Handel zagraniczny na rynku wołowiny i cielęciny”,
9. „Handel zagraniczny na rynku świeżych owoców i warzyw”,
10. „Handel zagraniczny na rynku przetworzonych owoców i warzyw”,
11. „Handel zagraniczny na rynku lnu i konopi”,
12. „Handel zagraniczny na rynku olejów i tłuszczów”,
13. „Handel zagraniczny na rynku alkoholu etylowego pochodzenia rolniczego”,
14. „Handel zagraniczny na rynku baraniny i koziny”,
15. „Handel zagraniczny na rynku wina”,
16. „Handel zagraniczny na rynku bananów”,
17. „Handel zagraniczny na rynku nasion”.

W 2022 r. KOWR w ramach **obsługi eksportu** towarów rolno-spożywczych do krajów trzecich **wydawał i rozliczał pozwolenia/wyciągi z pozwoleń na wywóz bez refundacji:** ryżu, serów do Kanady (w ramach umów zawartych pomiędzy UE a Kanadą), serów do USA (w ramach niektórych kontyngentów GATT⁸⁶), mleka w proszku do Republiki Dominikańskiej (w ramach kontyngentu przewidzianego w dodatku 2 do załącznika III do umowy o partnerstwie gospodarczym pomiędzy państwami CARIFORUM⁸⁷ a Unią Europejską i jej państwami członkowskimi), a także wydawał **zaświadczenia P2** na wywóz makaronów do USA.

⁸⁵ Elektroniczny system komunikacji, który przyczynia się do lepszego zarządzania kontyngentami taryfowymi na import po preferencyjnych stawkach, zarządzanych przez Dyрекcję Generalną ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich (DG AGRI) Komisji Europejskiej.

⁸⁶ Układ Ogólny w Sprawie Taryf Celnych i Handlu (ang. *General Agreement on Tariffs and Trade*).

⁸⁷ Grupa państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku prowadząca dialog gospodarczy z Unią Europejską.

W ramach **obsługi importu** towarów rolno-spożywczych z krajów trzecich KOWR **administrował kontyngentami taryfowymi i przywozem preferencyjnym** oraz wydawał i rozliczał **pozwolenia na przywóz bez preferencji** na rynkach: **zbóż, ryżu, cukru, olejów i tłuszczów, Inu i konopi, alkoholu etylowego pochodzenia rolniczego, świeżych owoców i warzyw, przetworzonych owoców i warzyw, mleka i przetworów mlecznych, wołowiny i cielęciny, wieprzowiny** oraz **drobiu, jaj i albumin**. Według stanu na 31 grudnia 2022 r. KOWR administrował **przywozem preferencyjnym na rynku ryżu i 136 kontyngentami taryfowymi na ww. rynkach**.

W 2022 r. KOWR przesłał do Komisji Europejskiej **2 277 komunikatów** w ramach systemu zarządzania kontyngentami ISAMM–TRQ. Dodatkowo za pośrednictwem Informatycznego Systemu Monitoringu i Zarządzania Rynkiem Rolnym (ISAMM), służącego do przesyłania dokumentów określonych w prawodawstwie UE w zakresie obsługi mechanizmów handlu zagranicznego WPR, przekazano do Komisji Europejskiej **743 komunikaty**.

8.2. Pozwolenia na przywóz/wywóz i kontyngenty taryfowe

W 2022 r. KOWR w ramach regulacji handlu zagranicznego **wydał** ogółem **728 pozwoleń/wyciągów z pozwoleń na przywóz/wywóz produktów rolno-spożywczych z/do krajów pozaunijnych** (z tego: **702 na przywóz i 26 na wywóz**) w ramach:

- przywozu bez preferencji – 526 pozwoleń,
- kontyngentów przywozowych – 137 pozwoleń/wyciągów,
- przywozu preferencyjnego (po obniżonych stawkach celnych) – 39 pozwoleń,
- kontyngentu wywozowego – 26 pozwoleń/wyciągów.

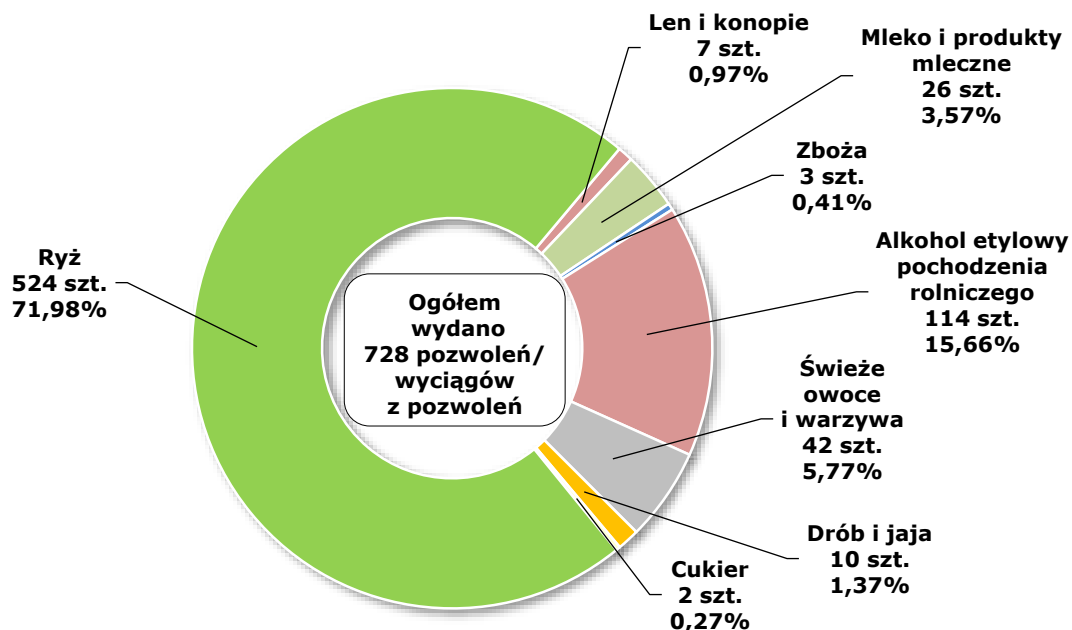
Tabela 23. **Pozwolenia/wyciągi z pozwoleń na przywóz i wywóz towarów wydane oraz rozliczone przez KOWR w 2022 r.**

Lp.	Rynek	Pozwolenia/wyciągi z pozwoleń na przywóz i wywóz produktów rolno-spożywczych					
		Na przywóz		Na wywóz		Ogółem	
		Wydane	Rozliczone	Wydane	Rozliczone	Wydane	Rozliczone
1.	Ryż	524	487	0	109	524	596
2.	Świeże owoce i warzywa	42	39	0	0	42	39
3.	Zboża	3	8	0	0	3	8
4.	Cukier	2	2	0	0	2	2
5.	Alkohol etylowy pochodzenia rolniczego	114	111	0	0	114	111
6.	Len i konopie	7	10	0	0	7	10
7.	Mleko i produkty mleczne	0	0	26	31	26	31
8.	Drób i jaja oraz albuminy	10	19	0	0	10	19
Ogółem		702	676	26	140	728	816

Źródło: dane KOWR.

Najwięcej pozwoleń/wyciągów z pozwoleń wydano na rynku ryżu – 524 (72,0% wszystkich wydanych pozwoleń/wyciągów z pozwoleń), a następnie alkoholu etylowego pochodzenia rolniczego – 114 (15,7%), świeżych owoców i warzyw – 42 (5,8%) oraz mleka – 26 (3,6%).

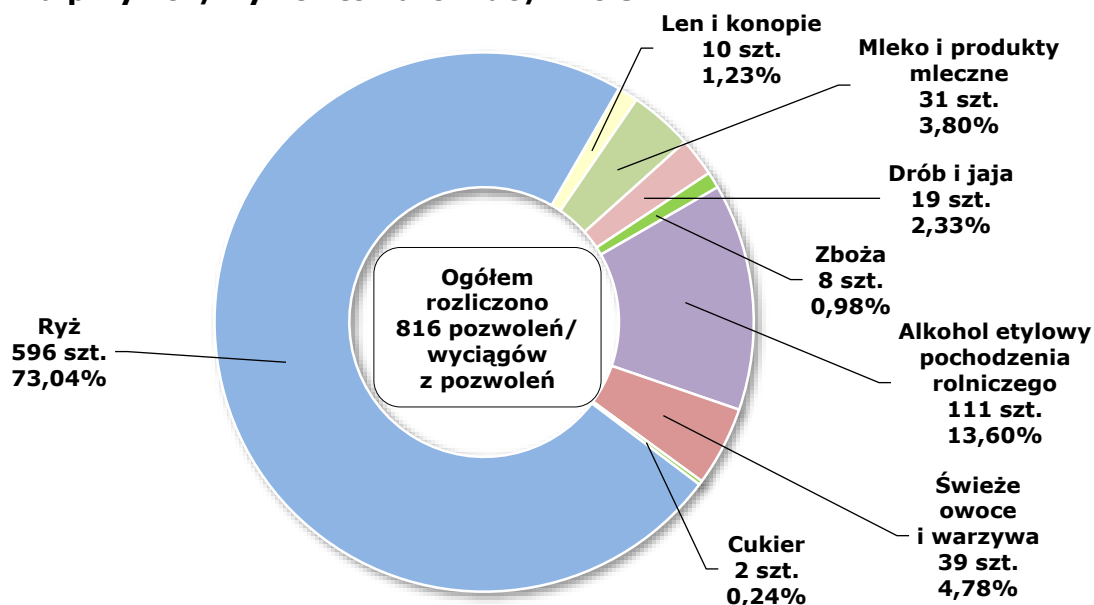
Wykres 40. **Struktura pozwoleń/wyciągów z pozwoleń wydanych przez KOWR w 2022 r. na przywóz/wywóz towarów do/z Polski**

Źródło: dane KOWR.

W 2022 r. KOWR **rozliczył** ogółem **816 pozwoleń/wyciągów z pozwoleń** na przywóz/wywóz produktów rolno-spożywczych z/do krajów pozaunijnych (z tego: 676 pozwoleń/wyciągów na przywóz i 140 pozwoleń/wyciągów na wywóz).

Wykres 41. **Struktura pozwoleń/wyciągów z pozwoleń rozliczonych ogółem w 2022 r. na przywóz/wywóz towarów do/z Polski**

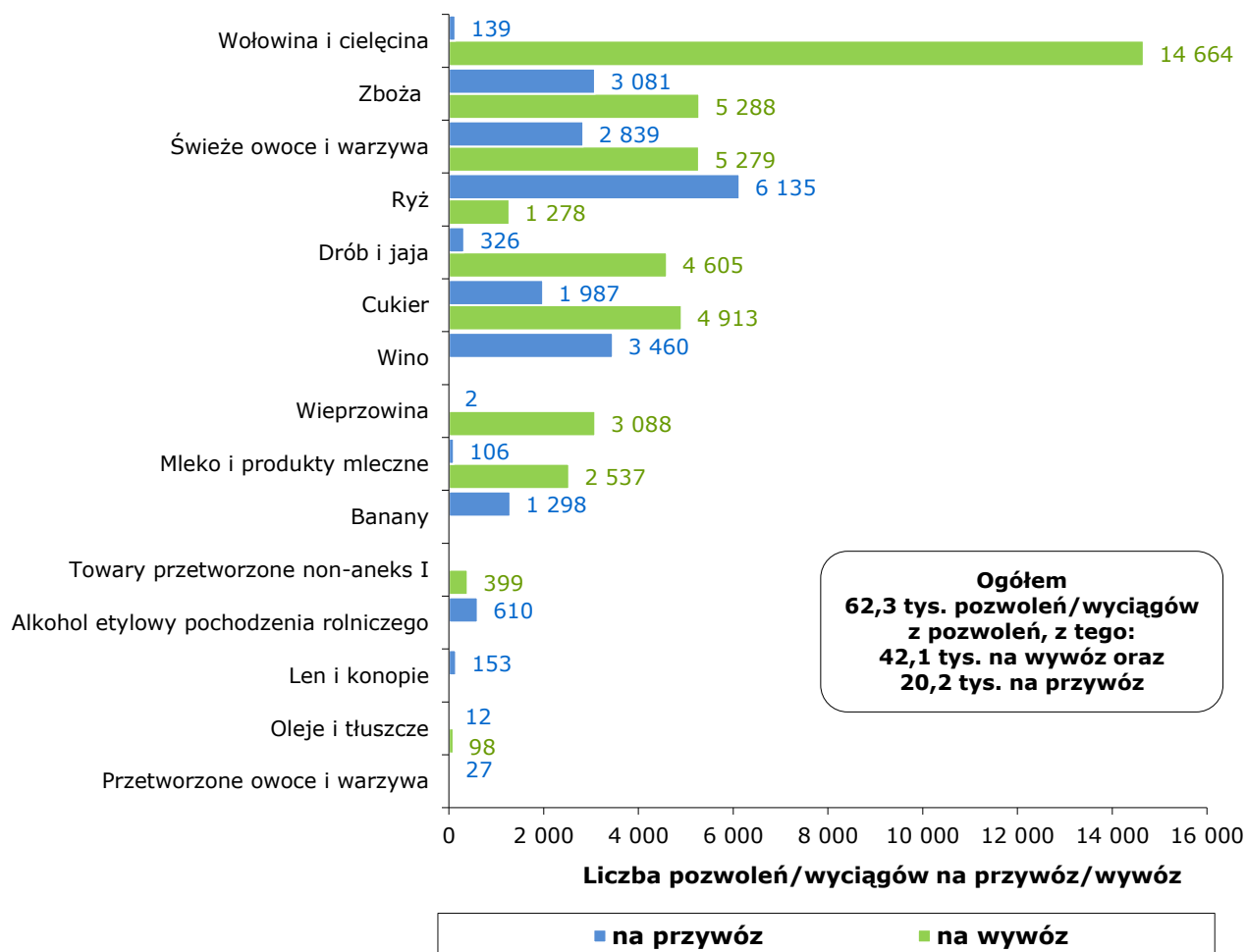

Źródło: dane KOWR.

W 2022 r. KOWR wydał również **279 zaświadczeń P2** na wywóz **822 ton** netto makaronów do Stanów Zjednoczonych.

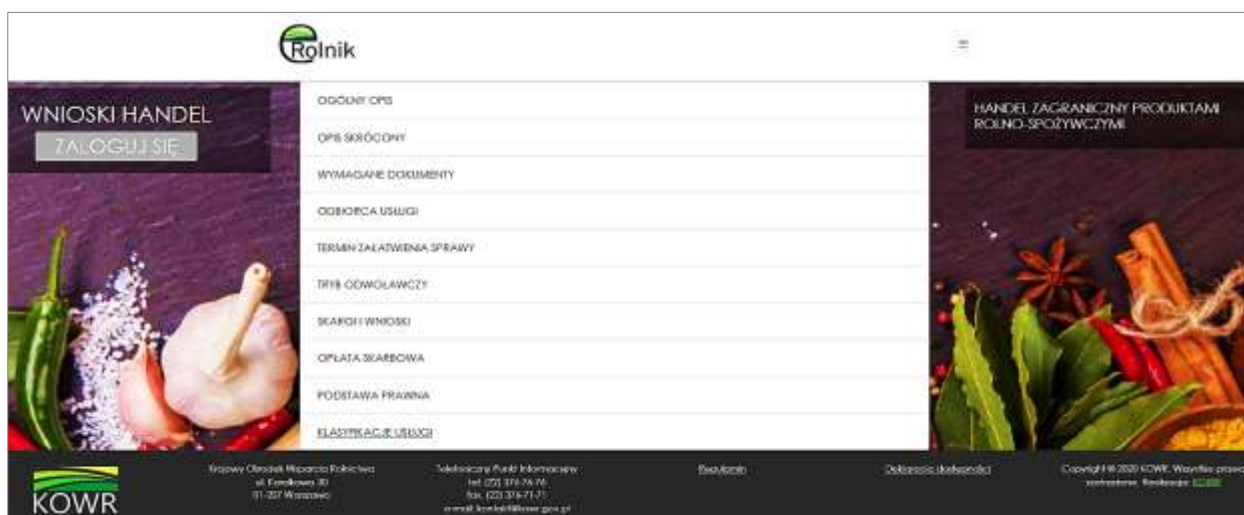
W 2022 r., w ramach obsługi handlu zagranicznego z krajami spoza UE, KOWR wydał ogółem 1 073 decyzje (pozwolenia i inne dokumenty).

Wykres 42. **Pozwolenia/wyciągi z pozwoleń na przywóz/wywóz towarów z/do Polski wydane w okresie 1 maja 2004 r. – 31 grudnia 2022 r.**

Źródło: dane KOWR.

Od akcesji Polski do UE do końca 2022 r. w ramach obrotu towarowego z zagranicą wystawiono ogółem **62,3 tys. pozwoleń/wyciągów z pozwoleń** na przywóz/wywóz produktów rolno-spożywczych z/do krajów pozaunijnych, a także **3,8 tys. zaświadczeń P2** na wywóz makaronów do Stanów Zjednoczonych.

Źródło: <https://erolnik.gov.pl/#/uslugi/handel> (odczyt – maj 2023 r.).

9. WSPIERANIE KONSUMPCJI I PROPAGOWANIE ZDROWYCH NAWYKÓW ŻYWIENIOWYCH – REALIZACJA „PROGRAMU DLA SZKÓŁ”

Zgodnie z przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej (UE) 2016/791, zmieniającego m.in. rozporządzenie (UE) nr 1308/2013, od roku szkolnego 2017/2018 obowiązują nowe wspólne ramy prawne i finansowe (pod nazwą „**Program dla szkół**”) w zakresie pomocy

unijnej na rzecz dostarczania dzieciom w placówkach oświatowych świeżych i przetworzonych owoców i warzyw oraz mleka i przetworów mlecznych⁸⁸. Program powstał z połączenia dwóch programów WPR – „Mleko w szkole” (realizowanego w Polsce w latach szkolnych 2004/2005–2016/2017) oraz „Owoce i warzywa w szkole” (realizowanego w Polsce w latach szkolnych 2009/2010–2016/2017).

W myśl art. 22 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 program pomocy ma **poprawić dystrybucję produktów rolnych i polepszyć nawyki żywieniowe dzieci**.

Celem „Programu dla szkół” jest: **trwała zmiana nawyków żywieniowych dzieci poprzez zwiększenie udziału owoców i warzyw oraz mleka i przetworów mlecznych w ich codziennej diecie oraz upowszechnianie zdrowej, zbilansowanej diety i wzrost świadomości społecznej w tym zakresie wśród dzieci i rodziców**. W ramach realizacji programu finansowane są:

- dostawy owoców i warzyw oraz mleka i produktów mlecznych,
- działania edukacyjne,
- określone koszty związane z promocją oraz oceną programu.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2157, z późn. zm.) od 1 września 2017 r. administrowanie „Programem dla szkół” wspólnej polityki rolnej jest **zadaniem delegowanym** do KOWR z agencji płatniczej (ARiMR). Program jest realizowany przez KOWR również

⁸⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/791 z dnia 11 maja 2016 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 1308/2013 i (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do programu pomocy dotyczącej dostarczania owoców i warzyw, bananów oraz mleka w placówkach oświatowych.

m.in. na podstawie zapisów rozdziału 7d ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 287).

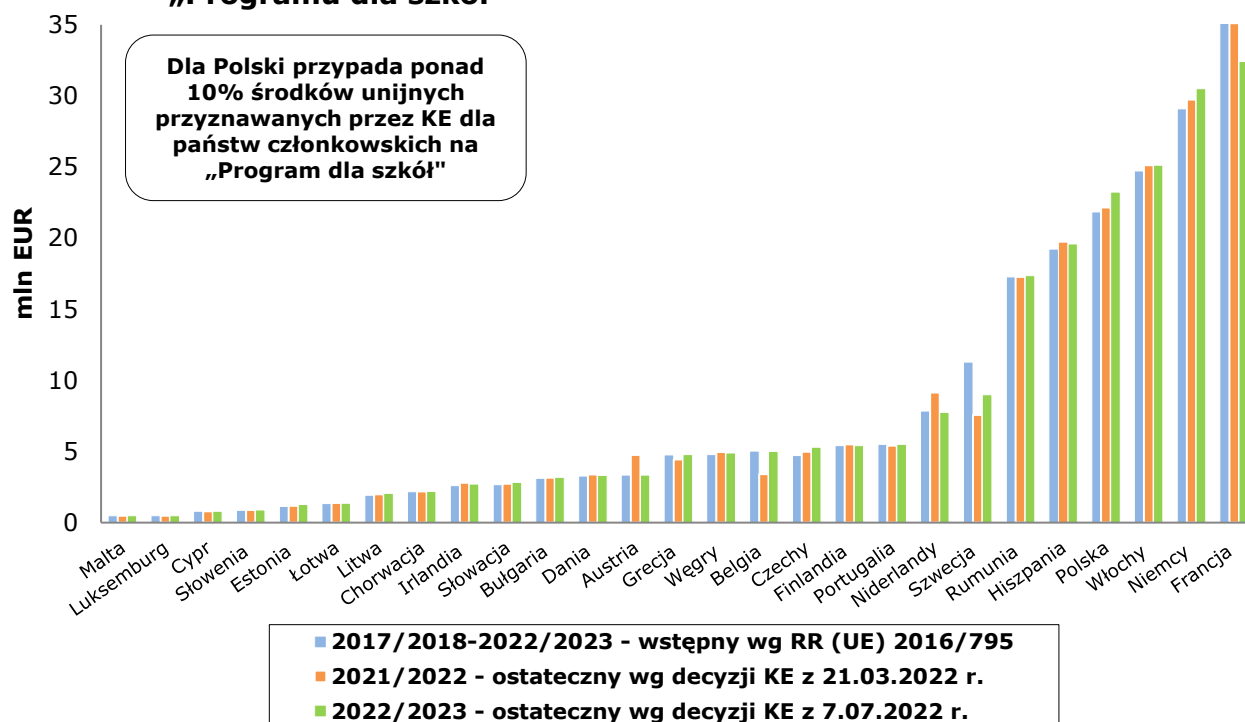
W 2022 r. „Program dla szkół” był realizowany także w oparciu o następujące akty prawne:

- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007, z późn. zm.,
- rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2017/39 z dnia 3 listopada 2016 r. w sprawie zasad stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 w odniesieniu do pomocy unijnej na dostarczanie owoców i warzyw, bananów oraz mleka do placówek oświatowych, z późn. zm.,
- rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2017/40 z dnia 3 listopada 2016 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 w odniesieniu do pomocy unijnej na dostarczanie owoców i warzyw, bananów oraz mleka do placówek oświatowych oraz zmieniające rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 907/2014, z późn. zm.,
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowego sposobu realizacji w szkołach środków towarzyszących o charakterze edukacyjnym, które służą prawidłowej realizacji programu dla szkół oraz upowszechniają wśród dzieci zdrowe nawyki żywieniowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 1302),
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 maja 2021 r. w sprawie wysokości środków finansowych przeznaczonych na wypłatę pomocy krajowej i pomocy unijnej w ramach finansowania programu dla szkół oraz wysokości stawek pomocy finansowej z tytułu realizacji działań w ramach tego programu w roku szkolnym 2021/2022 (Dz. U. poz. 972, z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 sierpnia 2021 r. w sprawie szczegółowego zakresu zadań realizowanych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa związanych z wdrożeniem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej programu dla szkół (Dz. U. poz. 1572, z późn. zm.),
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2022 r. w sprawie wysokości środków finansowych przeznaczonych na wypłatę pomocy krajowej i pomocy unijnej w ramach finansowania programu dla szkół oraz wysokości stawek pomocy finansowej z tytułu realizacji działań w ramach tego programu w roku szkolnym 2022/2023 (Dz. U. poz. 1148, z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 sierpnia 2022 r. w sprawie szczegółowego zakresu zadań realizowanych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa związanych z wdrożeniem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej programu dla szkół (Dz. U. poz. 1770, z późn. zm.).

Wstępny roczny przydział unijnej pomocy finansowej dla Polski na okres od 1 sierpnia 2017 r. do 31 lipca 2023 r. na realizację „Programu dla szkół” wynosił **21 844,5 tys. EUR**, z tego 11 640 tys. EUR na komponent owocowo-warzywny (6. budżet wśród krajów UE)

oraz 10 204,5 tys. EUR na komponent mleczny (3. budżet wśród krajów unijnych)⁸⁹. Polska jest jednym z największych beneficjentów programu w UE – pod względem wstępnie przyznanego całkowitego unijnego budżetu plasuje się na 4. miejscu, za Francją (35 114 tys. EUR), Niemcami (29 101 tys. EUR) oraz Włochami (24 715 tys. EUR).

Wykres 43. **Przydział środków unijnych dla państw członkowskich UE na realizację „Programu dla szkół”**

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie rozporządzenia Rady (UE) 2016/795 i decyzji wykonawczych Komisji Europejskiej.

Państwa członkowskie mogą również **dokonywać płatności krajowych** na rzecz dostarczania dzieciom w placówkach oświatowych kwalifikujących się produktów, a także na rzecz związanych z tym kosztów lub działań towarzyszących o charakterze edukacyjnym. Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów **pomoc państwa** na realizację „Programu dla szkół” w **roku szkolnym 2021/2022** wynosiła **128 100 tys. zł** (64 050 tys. zł na komponent owocowo-warzywny i 64 050 tys. zł na komponent mleczny)⁹⁰. **W roku szkolnym 2022/2023** łączna **pomoc państwa** na realizację „Programu dla szkół” pozostała na tym samym poziomie (64 050 tys. zł na komponent owocowo-warzywny i 64 050 tys. zł na komponent mleczny)⁹¹.

⁸⁹ Rozporządzenie Rady (UE) 2016/795 z dnia 11 kwietnia 2016 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 1370/2013 określające środki dotyczące ustalania niektórych dopłat i refundacji związanych ze wspólną organizacją rynków produktów rolnych.

⁹⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 maja 2021 r. w sprawie wysokości środków finansowych przeznaczonych na wypłatę pomocy krajowej i pomocy unijnej w ramach finansowania programu dla szkół oraz wysokości stawek pomocy finansowej z tytułu realizacji działań w ramach tego programu w roku szkolnym 2021/2022 (Dz. U. poz. 972, z późn. zm.).

⁹¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2022 r. w sprawie wysokości środków finansowych przeznaczonych na wypłatę pomocy krajowej i pomocy unijnej w ramach finansowania programu dla szkół oraz wysokości stawek pomocy finansowej z tytułu realizacji działań w ramach tego programu w roku szkolnym 2022/2023 (Dz. U. poz. 1148, z późn. zm.),

Zgodnie z decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej z 21 marca 2022 r. **ostateczny przyznany budżet na realizację programu w Polsce w roku szkolnym 2021/2022** wyniósł **22 149 tys. EUR** (100,99 mln zł)⁹², z tego: 11 944 tys. EUR (54,46 mln zł) na komponent owocowo-warzywny i 10 205 tys. EUR (46,53 mln zł) na komponent mleczny⁹³. Pod względem przyznanego budżetu Polska uplasowała się na 4. miejscu – po Francji (35 114 tys. EUR), Niemczech (29 750 tys. EUR) i Włoszech (25 129 tys. EUR). Łączny ostateczny budżet na realizację programu w Polsce w roku szkolnym 2021/2022, po zsumowaniu przyznanego przez KE środków z budżetu unijnego oraz środków przyznanego przez Radę Ministrów z budżetu krajowego, wyniósł **229 092 tys. zł** (z tego: 118 513 tys. zł na komponent owocowo-warzywny i 110 579 tys. zł na komponent mleczny).

Wykres 44. **Ostateczny całkowity budżet „Programu dla szkół” w Polsce**

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie rozporządzeń Rady Ministrów.

Zgodnie z decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej z 21 marca 2022 r., zmienioną decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej z 7 lipca 2023 r., **ostateczny przyznany budżet na realizację programu w Polsce w roku szkolnym 2022/2023** wyniósł **23 234 tys. EUR** (106,80 mln zł)⁹⁴, z tego: 12 494 tys. EUR (57,43 mln zł) na komponent owocowo-warzywny i 10 740 tys. EUR (49,37 mln zł) na komponent mleczny⁹⁵. Pod względem

⁹² Stosownie do przepisów art. 32a rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 907/2014, przy przeliczeniach walutowych zastosowano kurs wymiany 4,5597 PLN/EUR z 31 grudnia 2020 r.

⁹³ Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2022/493 z dnia 21 marca 2022 r. ustalająca ostateczny przydział pomocy unijnej państwom członkowskim na owoce i warzywa dla szkół oraz na mleko dla szkół na okres od dnia 1 sierpnia 2022 r. do 31 lipca 2023 r. oraz zmieniająca decyzję wykonawczą (UE) 2021/462.

⁹⁴ Stosownie do przepisów art. 32a rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 907/2014, przy przeliczeniach walutowych zastosowano kurs wymiany 4,5969 PLN/EUR z 31 grudnia 2021 r.

⁹⁵ Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2022/1187 z dnia 7 lipca 2022 r. zmieniająca decyzję wykonawczą Komisji (UE) 2022/493 ustalającą ostateczny przydział pomocy unijnej państwom członkowskim na owoce i warzywa dla szkół oraz na mleko dla szkół na okres od dnia 1 sierpnia 2022 r. do dnia 31 lipca 2023 r.

przyznanego budżetu Polska uplasowała się na 4. miejscu – po Francji (32 418 tys. EUR), Niemczech (30 506 tys. EUR) i Włoszech (25 121 tys. EUR). Łączny ostateczny budżet na realizację programu w Polsce w roku szkolnym 2022/2023, po zsumowaniu przyznanych przez KE środków z budżetu unijnego oraz środków przyznanych przez Radę Ministrów z budżetu krajowego, wyniósł **234 902 tys. zł** (z tego: 121 484 tys. zł na komponent owocowo-warzywny i 113 418 tys. zł na komponent mleczny).

W Polsce grupą docelową „Programu dla szkół” są dzieci, które regularnie uczęszczają do klas I–V szkół podstawowych, ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia oraz klas I–II ogólnokształcących szkół baletowych (zwane dalej „szkołami podstawowymi”)⁹⁶.

9.1. „Program dla szkół” w roku szkolnym 2021/2022

W roku szkolnym 2021/2022 uczniowie **bezpłatnie** otrzymywali **owoce i warzywa** oraz **soki** – tj.: jabłka, gruszki, śliwki (w I semestrze), truskawki (w II semestrze), soki owocowe, marchewki, rzodkiewki, paprykę słodką (w I semestrze), kalarepę, pomidorki – oraz **mleko i produkty mleczne** (mleko białe, serki twarogowe, jogurty i kefir naturalne).

9.1.1. Realizacja „Programu dla szkół” w I semestrze roku szkolnego 2021/2022

Liczba porcji owoców i warzyw otrzymywanych przez jedno dziecko w ramach komponentu owocowo-warzywnego wynosiła 38, natomiast w zakresie komponentu mlecznego – 34. W każdym z 10, 11 albo 12 wybranych tygodni I semestru dzieciom miały być udostępniane co najmniej **2 porcje** owoców i warzyw oraz co najmniej **2 porcje** mleka i produktów mlecznych.

W I semestrze roku szkolnego 2021/2022 w „Programie dla szkół” uczestniczyło:

- w komponencie owocowo-warzywnym – **11 187 szkół podstawowych** oraz **1 557 tys. dzieci**, które stanowiły **83,0%** grupy docelowej dzieci w Polsce,
- w komponencie mlecznym – **11 407 szkół podstawowych** oraz **1 569 tys. dzieci**, które stanowiły **83,6%** grupy docelowej dzieci w Polsce.

Umowy ze szkołami podpisało **79 zatwierdzonych dostawców** owoców i warzyw oraz **82 zatwierdzonych dostawców** mleka i produktów mlecznych.

9.1.2. Realizacja „Programu dla szkół” w II semestrze roku szkolnego 2021/2022

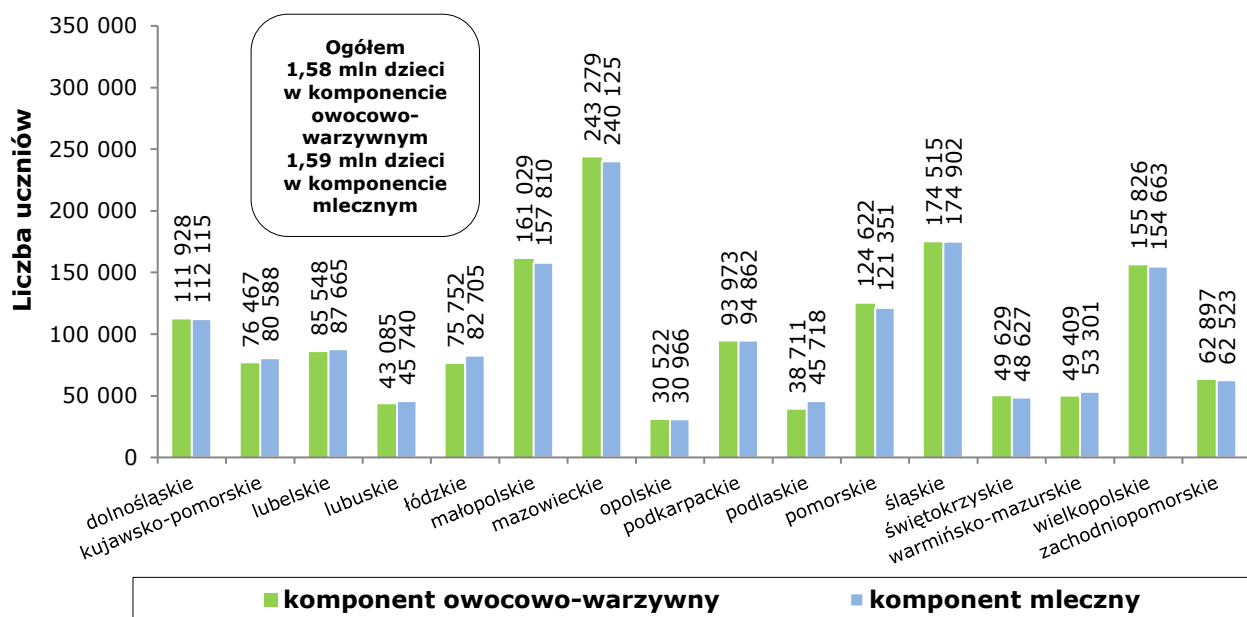
Liczba porcji owoców i warzyw otrzymywanych przez jedno dziecko w ramach komponentu owocowo-warzywnego wynosiła 38, natomiast w zakresie komponentu mlecznego – 33. W każdym z 10, 11 albo 12 wybranych tygodni II semestru dzieciom miały zostać udostępnione co najmniej **2 porcje** owoców i warzyw oraz co najmniej **2 porcje** mleka i produktów mlecznych. W II semestrze roku szkolnego 2021/2022 w „Programie dla szkół” uczestniczyło:

⁹⁶ Zgodnie z § 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 sierpnia 2022 r. w sprawie szczegółowego zakresu zadań realizowanych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa związanych z wdrożeniem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej programu dla szkół (Dz. U. poz. 1770, z późn. zm.) wszystkie uprawnione szkoły uczestniczące w programie nazywamy „szkołami podstawowymi”.

- w komponencie owocowo-warzywnym – **11 156 szkół podstawowych** oraz **1 577 tys. dzieci**, które stanowiły **84,1%** grupy docelowej dzieci w Polsce,
- w komponencie mlecznym – **11 458 szkół podstawowych** oraz **1 594 tys. dzieci**, które stanowiły **84,9%** grupy docelowej dzieci w Polsce.

Umowy ze szkołami podpisało **77 zatwierdzonych dostawców** owoców i warzyw oraz **82 zatwierdzonych dostawców** mleka i produktów mlecznych.

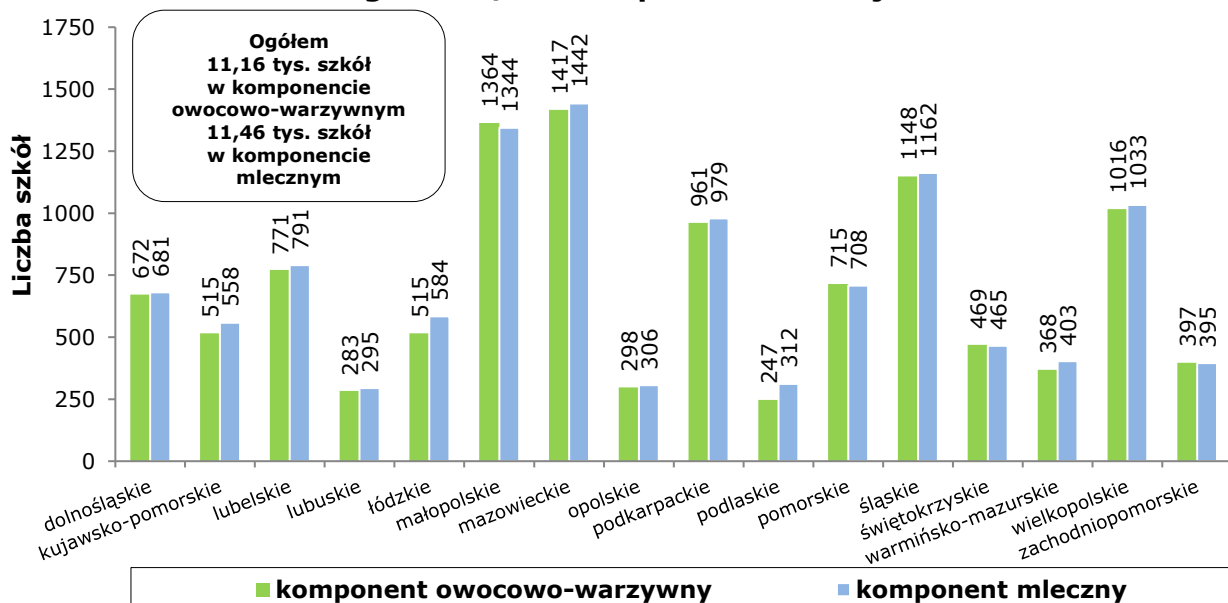
Wykres 45. Liczba dzieci uczestniczących w „Programie dla szkół” w II semestrze roku szkolnego 2021/2022 w podziale na województwa

Źródło: dane KOWR.

Ogółem w roku szkolnym 2021/2022 dzieciom miało zostać udostępnione około **221 mln porcji** (z tego: 117 mln porcji owocowo-warzywnych oraz 104 mln porcji mlecznych).

Wykres 46. Liczba szkół uczestniczących w „Programie dla szkół” w II semestrze roku szkolnego 2021/2022 w podziale na województwa

Źródło: dane KOWR.

W roku szkolnym 2021/2022, w związku z nadzwyczajną sytuacją związaną z **epidemią COVID-19** – mając na względzie rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 grudnia 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu zadań realizowanych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa związanych z wdrożeniem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej programu dla szkół (Dz. U. poz. 2377) – produkty mogły być:

- **przekazane rodzicom/opiekunom prawnym dzieci biorących udział w zajęciach zdalnie,**
- **udostępnione dzieciom uczęszczającym do: klas VI–VIII** (w przypadku szkół podstawowych oraz ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia), **klas III–V** (w przypadku ogólnokształcących szkół baletowych) oraz **oddziałów przedszkolnych** (w przypadku szkół podstawowych z oddziałami przedszkolnymi).

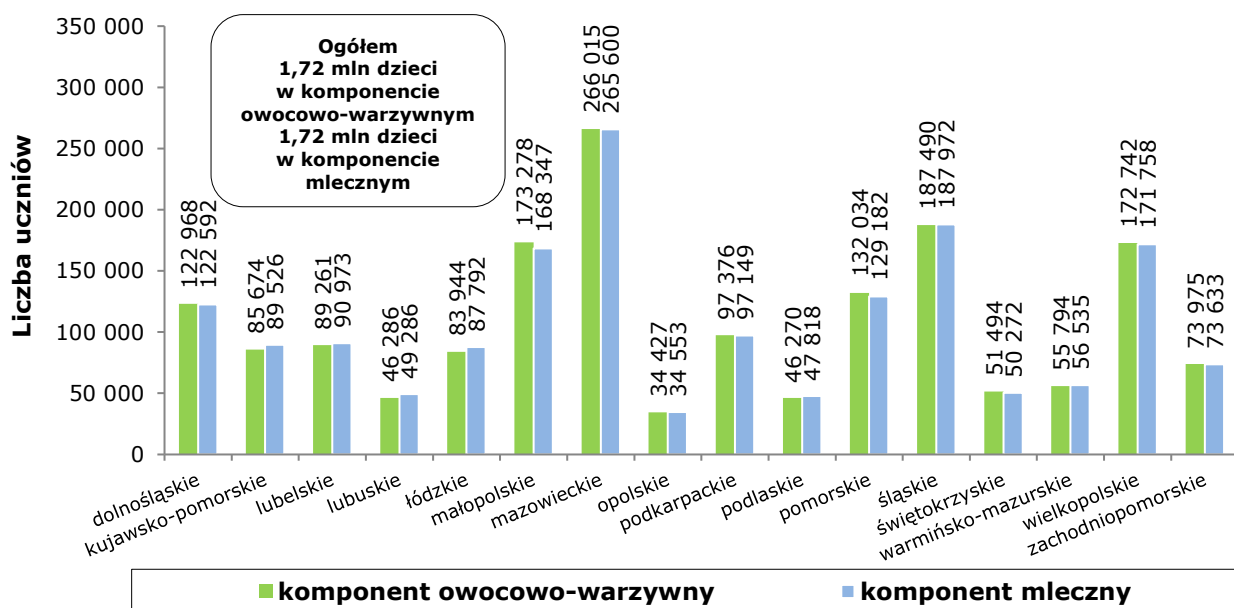
9.2. „Program dla szkół” w roku szkolnym 2022/2023

W roku szkolnym 2022/2023 uczniowie **bezpłatnie** otrzymywali **owoce i warzywa** oraz **soki** (tj.: jabłka, gruszki, śliwki – w I semestrze, truskawki – w II semestrze, soki owocowe, marchewki, rzodkiewki, paprykę słodką – w I semestrze, kalarepę, pomidorki) oraz **mleko i produkty mleczne** (mleko białe, serki twarogowe, jogurty i kefiry naturalne).

9.2.1. Realizacja „Programu dla szkół” w I semestrze roku szkolnego 2022/2023

Liczba porcji owoców i warzyw otrzymywanych przez jedno dziecko w ramach komponentu owocowo-warzywnego wynosiła 34, natomiast w zakresie komponentu mlecznego – 28. W każdym z 8, 9, 10, 11, 12, 13 albo 14 wybranych tygodni I semestru dzieciom miały być udostępniane co najmniej **2 porcje** owoców i warzyw oraz co najmniej **2 porcje** mleka i produktów mlecznych.

Wykres 47. **Liczba dzieci uczestniczących w „Programie dla szkół” w I semestrze roku szkolnego 2022/2023 w podziale na województwa**

Źródło: dane KOWR.

W I semestrze roku szkolnego 2022/2023 w „Programie dla szkół” uczestniczyło:

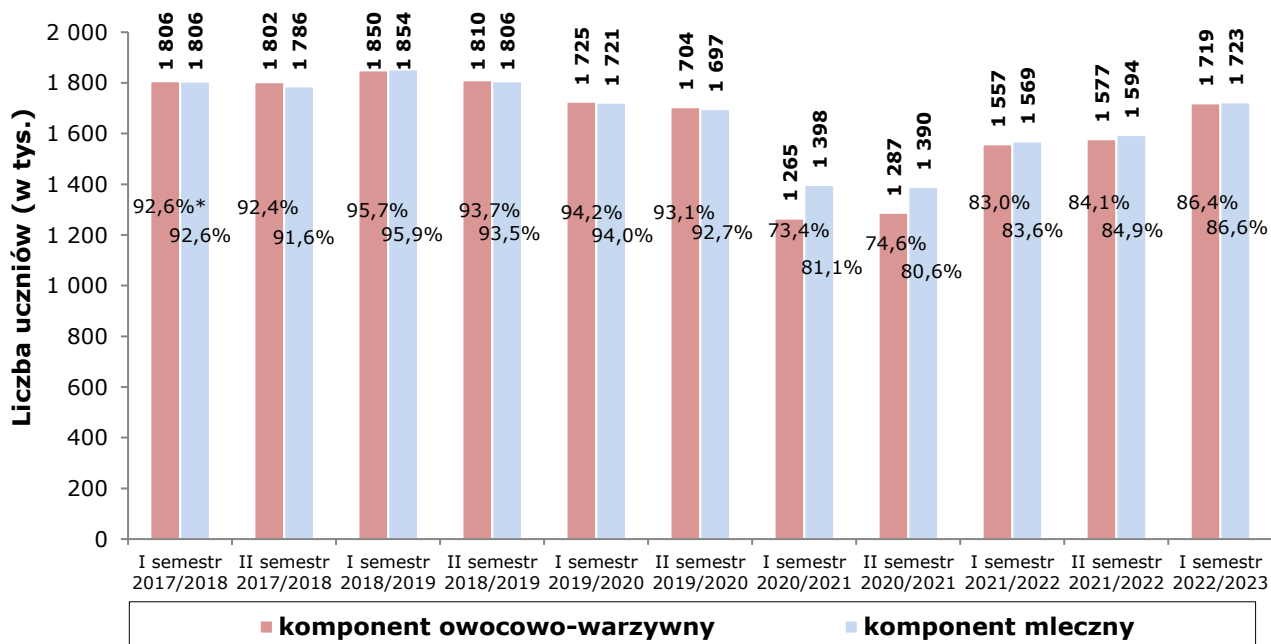
- w komponencie owocowo-warzywnym – **11 432 szkół podstawowych** oraz **1 719 tys. dzieci**, które stanowiły **86,4%** grupy docelowej dzieci w Polsce,
- w komponencie mlecznym – **11 606 szkół podstawowych** oraz **1 723 tys. dzieci**, które stanowiły **86,6%** grupy docelowej dzieci w Polsce.

Umowy ze szkołami podpisało **80 zatwierdzonych dostawców** owoców i warzyw oraz **80 zatwierdzonych dostawców** mleka i produktów mlecznych.

W 2022 r. do KOWR wpłynęło **3 550 wniosków** o pomoc w ramach „Programu dla szkół”, z tego 2 546 wniosków dotyczących roku szkolnego 2021/2022 (w tym jeden wniosek w zakresie oceny programu oraz 48 wniosków w zakresie działań edukacyjnych) oraz 1 004 wnioski dotyczące roku szkolnego 2022/2023. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa wystawił agencji płatniczej (ARiMR) zlecenia płatności i faktury na kwotę ogółem **228 962,33 tys. zł** brutto (128 279,28 tys. zł z budżetu unijnego oraz 100 683,05 tys. zł z budżetu państwa), z tego z tytułu:

- dostarczania produktów w wysokości 223 146,55 tys. zł (123 200,62 tys. zł z budżetu środków europejskich oraz 99 945,93 tys. zł z budżetu państwa),
- realizacji działań o charakterze edukacyjnym – 3 117,81 tys. zł brutto (2 683,20 tys. zł z budżetu środków europejskich oraz 434,61 tys. zł z budżetu państwa – podatek VAT),
- oceny programu – 949,56 tys. zł brutto (772,00 tys. zł z budżetu środków europejskich oraz 177,56 tys. zł z budżetu państwa – podatek VAT).
- realizacji działań promocyjnych – 1 748,41 tys. zł brutto (1 623,46 tys. zł z budżetu środków europejskich oraz 124,95 tys. zł z budżetu państwa – podatek VAT).

Wykres 48. Liczba dzieci uczestniczących w „Programie dla szkół”

* Udział dzieci ze szkół podstawowych uczestniczących w „Programie dla szkół”.

Źródło: dane KOWR.

W 2022 r. KOWR wydał ogółem 3 553 decyzje i inne dokumenty w zakresie administrowania „Programem dla szkół”.

Ogółem od roku szkolnego 2017/2018 do końca I semestru roku szkolnego 2022/2023 w ramach realizacji programu dostarczono około **1 278 mln porcji owocowo-warzywnych i mlecznych** (z tego: 661 mln porcji owocowo-warzywnych i 617 mln porcji mlecznych).

Strona główna / Program / Działania edukacyjne

Działania edukacyjne

Ekipa Chrumasa gotuje: pakiet materiałów edukacyjnych dla szkół uczestniczących w Programie dla szkół

Działania edukacyjne stanowią obok udostępniania dzieciom owoców, warzyw i produktów mlecznych jeden z głównych elementów Programu dla szkół. Dzięki nim dzieci uczą się zasad zdrowego odżywiania, w szczególności poznają korzyści diety bogatej w owoce, warzywa i produkty mleczne, a także uczą się o ich pochodzeniu, uprawie i produkcji oraz m.in. jak postępować, aby nie marnować żywności. Szkoły podstawowe uczestniczące w Programie dla szkół zobowiązane są zrealizować co najmniej dwa działania edukacyjne w semestrze zgodnie z zakresem i katalogiem określonym przez Ministra Edukacji Narodowej^[1].

Źródło: <https://www.programdlaszkol.org/> (odczyt – maj 2023 r.).

Państwa członkowskie UE, mając na celu zapewnienie skuteczności programu, są zobowiązane do organizowania obowiązkowych **działań edukacyjnych** wspierających program, które mogą obejmować:

- informowanie o zdrowych nawykach żywieniowych oraz właściwej diecie, bogatej w owoce i warzywa oraz mleko,
- przybliżenie dzieciom tematyki związanej z rolnictwem, w tym zapoznanie ich z różnorodnymi produktami i ich pochodzeniem,
- przeciwdziałanie marnotrawieniu żywności, w tym upowszechnianie wiedzy, jak przechowywać i przygotowywać żywność oraz jak postępować z odpadami spożywczymi i kuchennymi.

Działania te mają być skoncentrowane na najmłodszych uczniach, ponieważ w tym okresie kształtują się nawyki żywieniowe. Katalog działań edukacyjnych, określonych w Polsce przez Ministerstwo Edukacji i Nauki, obejmuje:

- organizowanie konkursów i festynów tematycznych,
- organizowanie warsztatów kulinarnych,
- zakładanie i prowadzenie ogródków szkolnych w różnych formach,
- wspólne spożywanie drugiego śniadania połączone z degustacją owoców i warzyw oraz mleka i jego przetworów (w tym produktów ekologicznych i regionalnych),
- organizowanie wycieczek do gospodarstw rolnych, gospodarstw ogrodniczych, zakładów przetwórstwa owoców i warzyw (w tym ekologicznych), zakładów mleczarskich oraz na rynki lokalne,

- stosowanie innych sposobów upowszechniania informacji o korzyściach płynących ze spożywania owoców i warzyw oraz mleka i jego przetworów, w szczególności przez organizowanie wystaw, przygotowywanie prezentacji oraz wydawanie gazetek⁹⁷.

Źródło: <https://www.programdlaszkol.org/> (odczyt – maj 2023 r.).

W 2022 r. w ramach działań edukacyjnych były realizowane **bezpłatne warsztaty** oraz **wycieczki edukacyjne** dla dzieci ze szkół podstawowych uczestniczących w „Programie dla szkół” sfinansowane z budżetu programu. Wykonawca wyłoniony w drodze postępowania przetargowego kontynuował w 2022 r. ewaluację programu, zgodnie z zawartą 8 czerwca 2021 r. umową na **przeprowadzenie oceny „Programu dla szkół”** oraz **przygotowanie raportu końcowego dla Komisji Europejskiej**.

Z budżetu unijnego finansowane są także **działania promocyjne** dotyczące propagowania wiedzy o „Programie dla szkół”. W roku szkolnym 2021/2022 r. zrealizowano szereg działań ściśle dobranych do grupy docelowej tj.: produkcję filmów animowanych, emisję spotu w kinach, działania promocyjne w dzienniku elektronicznym, działania promocyjne w telewizji polegające na emisji spotu oraz produkcji nowego formatu mini programu „Muzyczne Wyzwanie Chrumasa”, zakup drewnianych puzzli, projekt, druk i dystrybucję plakatu informacyjno-promocyjnego „Programu dla szkół”.

Wytworzone materiały wideo zostały opublikowane na kanale „Programu dla szkół” na YouTube oraz na stronie internetowej www.programdlaszkol.org. Komunikacja dotycząca programu oraz realizowanych działań odbywała się także za pośrednictwem profilu na portalu społecznościowym Facebook.

⁹⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowego sposobu realizacji w szkołach środków towarzyszących o charakterze edukacyjnym, które służą prawidłowej realizacji programu dla szkół oraz upowszechniają wśród dzieci zdrowe nawyki żywieniowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 1302).

10. PROMOCJA PRODUKTÓW ROLNO-SPOŻYWCZYCH

Funkcjonowanie krajowego rolnictwa i przemysłu rolno-żywnościowego na jednolitym rynku unijnym oraz rynku światowym – w warunkach postępującego procesu globalizacji, liberalizacji handlu, zaawansowanej integracji w łańcuchu dostaw żywności, zakłóceń na rynku, zmian preferencji zakupowych, jak również rosnącej konkurencji – powoduje, że bardzo istotne znaczenie mają działania promocyjne oraz informacyjne realizowane w Polsce i za granicą.

Polska żywność wysokiej jakości została zidentyfikowana w „Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)” – SOR, jako jeden z **10 sektorów strategicznych polskiej gospodarki** zapewniających zwiększenie wartości dodanej branży rolno-spożywczej i jej konkurencyjności na rynkach zagranicznych⁹⁸. Dodatkowo jednym z głównych obszarów koncentracji działań SOR jest **„ekspansja zagraniczna”**. **Polskie specjalności żywnościowe** zostały jedną z **12 branż eksportowych** (stanowiących ważną pozycję eksportową kraju), które mogą w przyszłości decydować o pozycji konkurencyjnej Polski na świecie.

Jednym z zadań Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa jest wspieranie rozwoju polskiego eksportu produktów rolno-spożywczych oraz promocja i zwiększanie konkurencyjności polskiej żywności w kraju i na świecie.

W **„Strategii promocji żywności Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi”**, której celem jest zwiększenie konkurencyjności polskiej żywności w kraju i na rynku światowym przez wzrost jej rozpoznawalności oraz pozytywny wizerunek, **Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa został główną instytucją wdrażającą instrumenty polityki promocji w sektorze rolno-spożywczym**, natomiast jednostką koordynującą i sprawującą nadzór nad realizacją strategii jest Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi⁹⁹.

Silna marka krajowych produktów żywnościowych jest budowana za granicą pod wspólnym hasłem/znakiem „Poland tastes good” oraz w oparciu o ogólny i wspólny przekaz, że polska żywność jest wysokiej jakości, naturalna oraz smaczna. W kraju kontynuowane są parasolowe działania informacyjno-edukacyjne pod wspólnym hasłem/znakiem „Kupuj świadomie”, w szczególności dotyczące znaku PRODUKT POLSKI, produkcji ekologicznej oraz unijnych certyfikatów jakości.

⁹⁸ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/informacje-o-strategii-na-rzecz-odpowiedzialnego-rozwoju> (odczyt – maj 2023 r.).

⁹⁹ <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/strategia-promocji-zywnosci> (odczyt – maj 2023 r.).

Wdrażanie instrumentów polityki promocji w sektorze rolno-spożywczym jest realizowane przy współpracy z: innymi instytucjami administracji publicznej i samorządowej, organizacjami i stowarzyszeniami konsumenckimi, krajowymi przedsiębiorcami, organizacjami branżowymi i międzybranżowymi skupiającymi przedsiębiorców (producentów i przetwórców), a także z polskimi placówkami zagranicznymi zaangażowanymi w promocję żywności i wspierającymi eksport produktów żywnościowych oraz krajowych przedsiębiorców działających w sektorze rolno-spożywczym.

Spójna polityka promocji produktów żywnościowych, przez świadome uczestnictwo i angażowanie podmiotów działających w branży rolno-spożywczej w aktywne promowanie marki polskiej żywności pod wspólnym hasłem/znakiem graficznym (tzw. branding narodowy i obywatelski), zapewnia lepszą koordynację i synergię działań promocyjnych w sektorze rolno-spożywczym, wpływa na lepsze wykorzystanie dostępnych środków finansowych (unijnych, krajowych i branżowych) oraz koncentruje wsparcie promocji produktów spożywczych na kluczowych rynkach docelowych i odbiorcach, co może przyczyniać się do zwiększenia rozpoznawalności marki polskiej żywności (efektu skali), a także wzrostu efektywności działań.

W „**Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030**” MRiRW do celu szczegółowego nr I pn. „**Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej**” przypisano m.in. następujące kierunki interwencji: „**Nowe modele organizacji produkcji i rynków, krótkie łańcuchy rynkowe i uczciwa konkurencja**”, „**Jakość i bezpieczeństwo żywności**” oraz „**Poszerzanie i rozwój rynków zbytu na produkty i surowce sektora rolno-spożywczego (w tym biogospodarka)**”¹⁰⁰. Wymienione kierunki interwencji wymagają realizacji oraz wsparcia w kraju i za granicą aktywnych działań promocyjnych oraz informacyjnych.

Sytuacja zagrożenia epidemicznego koronawirusem oraz towarzyszący jej *lockdown*, a także sytuacja geopolityczna związana z wojną w Ukrainie uzmysłowiły, jak bardzo ważne jest bezpieczeństwo żywnościowe (zapewniane głównie przez krajowych producentów rolnych i przemysł spożywczy) oraz nieprzerwany przepływ towarów w łańcuchu dostaw żywności „od pola do stołu”. **Szczególnie w tak trudnym czasie wielkiego znaczenia nabiera promocja produktów rolno-spożywczych za granicą oraz promocja w kraju świadomych decyzji zakupowych krajowych konsumentów, które wpływają na sytuację ekonomiczno-gospodarczą kraju.** Wsparcie eksportu oraz rosnący patriotyzm konsumencki, który znajduje odzwierciedlenie w nabywaniu rodzimych towarów, budują silną markę polskiej żywności, wspierają krajowych producentów rolnych oraz przedsiębiorstwa, zwiększają sprzedaż polskiej żywności oraz wspierają funkcjonowanie polskiej gospodarki, w tym krajowego rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego. Przekłada się to także m.in. na: utrzymanie i tworzenie nowych miejsc pracy, zwiększanie wpływów podatkowych do budżetu państwa i budżetów samorządowych, pozyskiwanie

¹⁰⁰ <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/strategia-zrownowazonego-rozwoju-wsi-rolnictwa-i-rybactwa-2030> (odczyt – maj 2023 r.).

środków na inwestycje, rozwój rodzimych przedsiębiorstw czy ochronę środowiska i klimatu, dzięki skróceniu łańcucha dostaw żywności.

W 2022 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, zgodnie z zapisami ustawowymi, uczestniczył w realizacji działań wspierających promocję produktów rolno-spożywczych w kraju oraz za granicą, prowadząc je **w kilku obszarach**, tj. poprzez:

- 1) wsparcie realizacji branżowych i/lub międzybranżowych programów informacyjnych i/albo promocyjnych w ramach mechanizmu WPR „**Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych**”,
- 2) **wspieranie rozwoju współpracy handlowej** sektora rolno-spożywczego z zagranicą,
- 3) **współpracę z Zagranicznymi biurami Handlowymi PAIH** na rzecz wspierania eksportu i promocji polskich produktów rolno-spożywczych na wybranych rynkach zagranicznych,
- 4) **realizację branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych** w zakresie projektu systemowego „Promocja gospodarki w oparciu o polskie marki produktowe Marka Polskiej Gospodarki – Brand”, finansowanego ze środków Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (POIR),
- 5) **prowadzenie i wsparcie działań promocyjnych, informacyjnych, edukacyjnych, kulturalnych (w tym w formie wystaw, pokazów oraz konkursów), w szczególności dotyczących produktów rolnych i żywnościowych, metod ich produkcji, a także systemów jakości produktów rolnych i żywnościowych**,
- 6) **obsługę funduszy promocji produktów rolno-spożywczych**,
- 7) **wdrażanie poddziałania 3.1. „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości”** w ramach działania 3. „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020,
- 8) **wdrażanie poddziałania 3.2. „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym”** w ramach działania 3. „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

10.1. Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych (w ramach WPR)

Wspólna polityka rolna Unii Europejskiej wspiera działalność promocyjną i informacyjną prowadzoną w sektorze rolno-spożywczym. O dofinansowanie mogą się ubiegać organizacje zrzeszające producentów, przetwórców i dystrybutorów, które są reprezentatywne dla danej branży rolnej, jak również organizacje producentów lub ich zrzeszenia oraz inne organy sektora rolno-spożywczego, których celem i przedmiotem działalności są promocja produktów rolnych i informowanie o takich produktach. Podmioty te, w odpowiedzi na coroczne zaproszenie Komisji Europejskiej, za pomocą specjalnego portalu internetowego zgłaszają (inicjują) do akceptacji KE oferty programów promocyjnych i/lub informacyjnych.

Celem działań informacyjnych i promocyjnych jest zwiększanie konkurencyjności rolnictwa unijnego, a tym samym osiągnięcie stabilizacji na rynku wewnętrznym.

Działania informacyjne i promocyjne w szczególności sprzyjają: podniesieniu wiedzy konsumentów o zaletach unijnych produktów rolnych, metodach produkcji oraz systemach jakości, jak również poprawie rozpoznawalności tych produktów. Ponadto powinny wpływać na zwiększenie spożycia unijnych produktów rolnych w UE i poza nią, a także na zwiększenie udziału tych produktów w rynku, przy zwróceniu szczególnej uwagi na rynki państw trzecich, charakteryzujące się najwyższym potencjałem rozwojowym. W przypadku wystąpienia poważnych zakłóceń na rynku, utraty zaufania konsumentów lub innych szczególnych problemów, działania te powinny wspierać poprawę warunków rynkowych oraz uzupełniać i wzmacniać działania realizowane przez państwa członkowskie UE. Dodatkowym celem działań informacyjnych i promocyjnych jest podkreślanie znaczenia autentyczności produktów unijnych, co poszerza wiedzę konsumentów na temat zalet produktów oryginalnych w porównaniu z imitacjami i towarami podrobionymi. Przyczynia się to znacząco – zarówno w Unii, jak i w państwach trzecich – do podniesienia poziomu znajomości oznaczeń i skrótów świadczących o uczestnictwie w europejskich systemach jakości.

W 2022 r. KOWR kontynuował realizację mechanizmu WPR „Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych”. Wszystkie programy promocyjne i/lub informacyjne zostały zatwierdzone przez KE, a następnie były realizowane według zasad unijnej polityki promocji, obowiązujących dla programów akceptowanych przez KE od 1 grudnia 2015 r.

Zasady dotyczące polityki informowania o unijnych produktach rolnych i rolno-spożywczych oraz promowania tych produktów, które obowiązują od 1 grudnia 2015 r., określono w **rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1144/2014**¹⁰¹. Główne zasady unijnej polityki promocji dotyczą:

- unijnego poziomu finansowania do 70% kosztów kwalifikowalnych realizacji programów prostych na rynku wewnętrznym UE i 80% – w przypadku programów prostych realizowanych na rynkach krajów trzecich oraz w przypadku programów, w których uczestniczy wiele państw. Jednocześnie przewidziano 85% udział UE w finansowaniu programów kryzysowych. Pozostałą część wydatków ponoszą wyłącznie organizacje inicjujące, które mogą pochodzić z funduszy promocji produktów rolno-spożywczych;
- zniesienia współfinansowania programów ze środków budżetu krajowego;
- wprowadzenia europejskiej strategii promocji;
- wprowadzenia jednoetapowego procesu wyboru programów przez KE;
- rozszerzenia zakresu stosowania środków, tj.:
 - włączenia organizacji producentów lub ich zrzeszeń oraz innych organów sektora rolno-spożywczego, których celem i przedmiotem działalności są promocja i informowanie o produktach rolnych, do grup beneficjentów wsparcia,

¹⁰¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1144/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących produktów rolnych wdrażanych na rynku wewnętrznym i w państwach trzecich oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 3/2008, z późn. zm.

- rozszerzenia zakresu promowanych produktów, w szczególności o przetworzone produkty rolne (np. chleb, makaron, czekoladę),
 - umożliwienia stosowania oświadczeń o pochodzeniu produktów i wskazywania ich marek (z pewnymi ograniczeniami);
- ułatwionego zarządzania programami, w których uczestniczy wiele państw członkowskich, przygotowanymi wspólnie przez podmioty z kilku państw członkowskich UE przy wykorzystaniu punktu kompleksowej usługi w KE (za pośrednictwem Agencji Wykonawczej ds. Badań Naukowych, tj. REA);
- wprowadzenia unijnego rocznego programu prac.

Dla programów akceptowanych przez KE po 1 grudnia 2015 r., oprócz zapisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1144/2014, unijnymi aktami prawnymi regulującymi zasady realizacji tego mechanizmu WPR są także rozporządzenia: delegowane Komisji (UE) 2015/1829¹⁰² oraz wykonawcze Komisji (UE) 2015/1831¹⁰³.

Jednoroczne, dwu- lub trzyletnie programy mogą być realizowane odrębnie na rynku unijnym lub na rynkach krajów spoza UE. Programy obejmują głównie działania dotyczące: public relations, udziału w targach i misjach handlowych, organizacji spotkań biznesowych b2b¹⁰⁴, akcji degustacyjnych, szkoleń, seminariów/webinariów i konferencji, funkcjonowania serwisu internetowego i mediów społecznościowych, a także produkcji i emisji reklam internetowych, telewizyjnych, radiowych, zewnętrznych (outdoor) i w prasie konsumenckiej.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2157, z późn. zm.) od 1 września 2017 r. administrowanie mechanizmem WPR „Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych” jest **zadaniem delegowanym** do KOWR z agencji płatniczej (ARiMR).

W 2022 r. kontynuowano realizację działań i/lub udzielanie wsparcia organizacjom branżowym i/lub międzybranżowym w ramach prowadzonych na **4 kontywentach** następujących **9 programów informacyjnych i/lub promocyjnych:**

- 1) „**Europa pełna smaków – tradycja i jakość**” – 3-letniego programu promocyjnego, dotyczącego koszyka produktów, tj.: mięsa wołowego, wieprzowego, drobiowego (świeżego, schłodzonego i mrożonego), owoców (w tym: jabłek, owoców z rodzaju *Vaccinium* – borówek, aronii) i warzyw oraz przetworów z tych produktów, o łącznym budżecie 4 921,94 tys. EUR (netto), skierowanego na rynki: Chin z Hongkongiem,

¹⁰² Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2015/1829 z dnia 23 kwietnia 2015 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1144/2014 w sprawie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących produktów rolnych na rynku wewnętrznym i w państwach trzecich.

¹⁰³ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2015/1831 z dnia 7 października 2015 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1144/2014 w sprawie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących produktów rolnych wdrażanych na rynku wewnętrznym i w państwach trzecich.

¹⁰⁴ b2b (ang. *business to business*) – transakcje/spotkania pomiędzy dwoma lub więcej podmiotami gospodarczymi, określenie relacji występujących pomiędzy przedsiębiorstwami.

- Japonii, Korei Południowej i Wietnamu. Wszystkie działania prowadzone w ramach przedmiotowego programu zostały od 1 sierpnia do końca listopada 2021 r. zawieszane przez organizację inicjującą (tj. na okres czterech miesięcy) z powodu trwającej pandemii COVID-19, a następnie dwukrotnie przedłużono ww. zawieszenie (najpierw na okres pięciu miesięcy, tj. do końca kwietnia 2022 r., a później na okres kolejnych sześciu miesięcy, czyli do końca października 2022 r.). W związku z poprawą sytuacji epidemicznej na większości rynków docelowych (poza Chinami), z dniem 1 lipca 2022 r. program został wznowiony (tj. po dwóch miesiącach od ostatniego zawieszenia);
- 2) **„Drób z europejskim paszportem”** – 2-letniego programu promocyjnego, dotyczącego mięsa drobiowego, o łącznym budżecie blisko 3 010,65 tys. EUR (brutto), skierowanego na rynki: Chin z Hongkongiem i Japonii. Wszystkie działania prowadzone w ramach przedmiotowego programu zostały od 1 grudnia 2020 r. do końca listopada 2021 r. zawieszane przez organizację inicjującą (tj. na okres dwunastu miesięcy) z powodu trwającej pandemii COVID-19, a następnie dwukrotnie przedłużono ww. zawieszenie (najpierw na okres czterech miesięcy, czyli do końca marca 2022 r., a później na okres kolejnych ośmiu miesięcy, tj. do końca listopada 2022 r.). W związku z poprawą sytuacji epidemicznej na rynkach docelowych, od 1 grudnia 2022 r. program został wznowiony;
 - 3) **„Bioeurope wysokiej jakości”** – 3-letniego programu promocyjnego, dotyczącego różnych produktów ekologicznych, o łącznym budżecie ponad 2 167,67 tys. EUR (netto), skierowanego na rynki: Kanady i Stanów Zjednoczonych;
 - 4) **„Mięso o europejskiej jakości”** – 2-letniego programu promocyjnego, dotyczącego mięsa wołowego i wieprzowego (świeżego, schłodzonego i mrożonego) oraz przetworów spożywczych wytworzonych na bazie tych produktów, o łącznym budżecie blisko 2 290,62 tys. EUR (netto), skierowanego na rynki: Kanady i Stanów Zjednoczonych. Działania prowadzone w ramach przedmiotowego programu zakończyły się 30 kwietnia 2022 r., a ostatecznie rozliczono program 27 grudnia 2022 r. Program był kontynuacją realizowanego wcześniej programu o tym samym tytule, którego działania zakończyły się w kwietniu 2020 r.;
 - 5) **„Dar polskich sadów. Jabłka z serca Europy”** – 2-letniego programu promocyjnego, dotyczącego owoców (ze szczególnym uwzględnieniem jabłek), o łącznym budżecie blisko 2 881,07 tys. EUR (netto), skierowanego na rynki: Tajlandii i Malezji. Wszystkie działania prowadzone w ramach przedmiotowego programu zostały zawieszane od 1 września 2021 r. do końca lutego 2022 r. przez organizację inicjującą (tj. na okres sześciu miesięcy) z powodu trwającej pandemii COVID-19. W związku z poprawą sytuacji epidemicznej na rynkach docelowych, z dniem 1 marca 2022 r. program został wznowiony;
 - 6) **„Przestaw się na eko – szukaj Euroliścia”** – 2-letniego programu promocyjnego, dotyczącego koszyka produktów ekologicznych (obejmującego: zboża, sery i produkty mleczne, jaja, świeże oraz przetworzone owoce i warzywa, przetwory z warzyw, owoców i orzechów, włączając oliwki stołowe), o łącznym budżecie 629,53 tys. EUR (netto), skierowanego na rynek Polski. W dniu 1 marca 2022 r. KOWR zawarł umowę o udzielenie dotacji na realizację programu;

- 7) **„Czas na zrównoważoną produkcję owoców”** – 3-letniego programu promocyjnego, dotyczącego owoców świeżych i suszonych, o łącznym budżecie 1 893,65 tys. EUR (netto), skierowanego na rynki: Austrii, Niemiec oraz Polski. W dniu 1 marca 2022 r. KOWR zawarł umowę o udzielenie dotacji na realizację programu;
- 8) **„Czas na jabłka z Europy”** (kontynuacja wcześniej realizowanego programu) – 3-letniego programu promocyjnego, dotyczącego owoców świeżych i suszonych, o łącznym budżecie blisko 2 997,38 tys. EUR (netto), skierowanego na rynki: Egiptu i Jordanii. W dniu 1 marca 2022 r. KOWR zawarł umowę o udzielenie dotacji na realizację programu;
- 9) **„Europejska wołowina na rynkach azjatyckich”** – 2-letniego programu promocyjnego, dotyczącego mięsa wołowego świeżego, schłodzonego oraz mrożonego, o łącznym budżecie blisko 1 243,68 tys. EUR (netto), skierowanego na rynki: Hongkongu i Japonii. W dniu 1 marca 2022 r. KOWR zawarł umowę o udzielenie dotacji na realizację programu.

Ponadto z decyzji wykonawczej Komisji nr C(2022) 7918 final z dnia 9 listopada 2022 r.¹⁰⁵ wynika, że wśród zaakceptowanych w 2022 r. programów prostych znajdują się kolejne **dwa polskie programy**, tj.:

- 1) **„Papryka z Europy. Trzy kolory radości.”** – 2-letni program promocyjny zainicjowany przez Zrzeszenie Producentów Papryki Rzeczypospolitej Polskiej, dotyczący warzyw (świeżych, schłodzonych i suszonych), skierowany na rynki: Niemiec, Czech i Słowacji, o łącznym budżecie ponad 1 938,18 tys. EUR (netto);
- 2) **„Żywność ekologiczna z UE – dobry wybór”** – 3-letni program promocyjny zainicjowany przez Ogólnopolskie Stowarzyszenie Przetwórców i Producentów Produktów Ekologicznych „Polska Ekologia”, dotyczący mięsa wołowego i drobiowego (świeżego, schłodzonego i zamrożonego), produktów mlecznych (z wyłączeniem sera), miodu i produktów pszczelarskich, owoców (świeżych lub suszonych), warzyw (świeżych, schłodzonych i suszonych), a także zboża (z wyłączeniem kukurydzy), skierowany na rynek Zjednoczonych Emiratów Arabskich, o budżecie 2 600,74 tys. EUR (netto).

Łączny budżet dwóch ww. polskich programów prostych wynosi blisko 4 538,92 tys. EUR (netto), co stanowi prawie 4% całości budżetu przeznaczanego na realizację wszystkich programów prostych znajdujących się na liście programów zaakceptowanych przez KE.

W dniu 8 lutego 2023 r., w wyniku pozytywnej weryfikacji złożonej w KOWR dokumentacji, dotyczącej przeprowadzonego wyboru organizacji wdrażającej program prosty pn. **„Żywność ekologiczna z UE – dobry wybór”**, została zawarta pomiędzy KOWR a organizacją inicjującą umowa o udzielenie dotacji na jego realizację.

W przypadku drugiego zaakceptowanego przez KE programu prostego (**„Papryka z Europy. Trzy kolory radości.”**), ze względu na fakt stwierdzenia przez KOWR, że procedura wyboru organizacji wdrażającej ww. program prosty nastąpiła z niedochowaniem 35-dniowego terminu na składanie ofert od daty zamieszczenia ogłoszenia na stronie

¹⁰⁵ Decyzja wykonawcza Komisji z dnia 9.11.2022 r. w sprawie wyboru programów prostych służących promocji produktów rolnych w 2022 r. zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1144/2014 [C(2022) 7918 final].

internetowej organizacji inicjującej i na portalu internetowym, na którym publikowane są oferty, KOWR nie mógł uznać przedmiotowej procedury, jako poprawnie przeprowadzonej i podpisać umowy o udzielenie dotacji w wyznaczonym przez KE terminie, tj. do dnia 8 lutego 2023 r. W związku z tym, na prośbę ww. organizacji inicjującej, w dniu 8 lutego 2023 r. KOWR wysłał pismo do KE z prośbą o wyrażenie zgody na wydłużenie terminu o 75 dni na zawarcie umowy o udzielenie dotacji na realizację programu, celem umożliwienia ponownego przeprowadzenia procedury wyboru organizacji wdrażającej, zaś w dniu 14 lutego 2023 r. Zrzeszenie Producentów Papryki Rzeczypospolitej Polskiej ogłosiło kolejne postępowanie przetargowe. W wyniku powyższego w dniu 27 lutego 2023 r. KE wydała decyzję nr C(2023) 1503 final (notyfikowaną 28 lutego 2023 r.), zezwalającą na zawarcie ww. umowy o udzielenie dotacji do 24 kwietnia 2023 r., pod warunkiem uprzedniego zatwierdzenia przez KOWR poprawności przeprowadzenia procedury przetargowej na wybór organizacji wdrażającej program. W związku z powyższym 13 kwietnia 2023 r. ww. zrzeszenie przedłożyło w KOWR dokumentację z ponownie przeprowadzonego postępowania przetargowego na wybór organizacji wdrażającej program. Mając na uwadze pozytywną weryfikację dokumentacji i akceptację przez KOWR ponownie przeprowadzonej ww. procedury, w dniu 24 kwietnia 2023 r. została **zawarta umowa o udzielenie dotacji** na realizację programu pomiędzy KOWR a konsorcjum w składzie: Zrzeszenie Producentów Papryki Rzeczypospolitej Polskiej (lider) i GP FRESH-PAPRYKA Sp. z o.o. (konsorcjant).

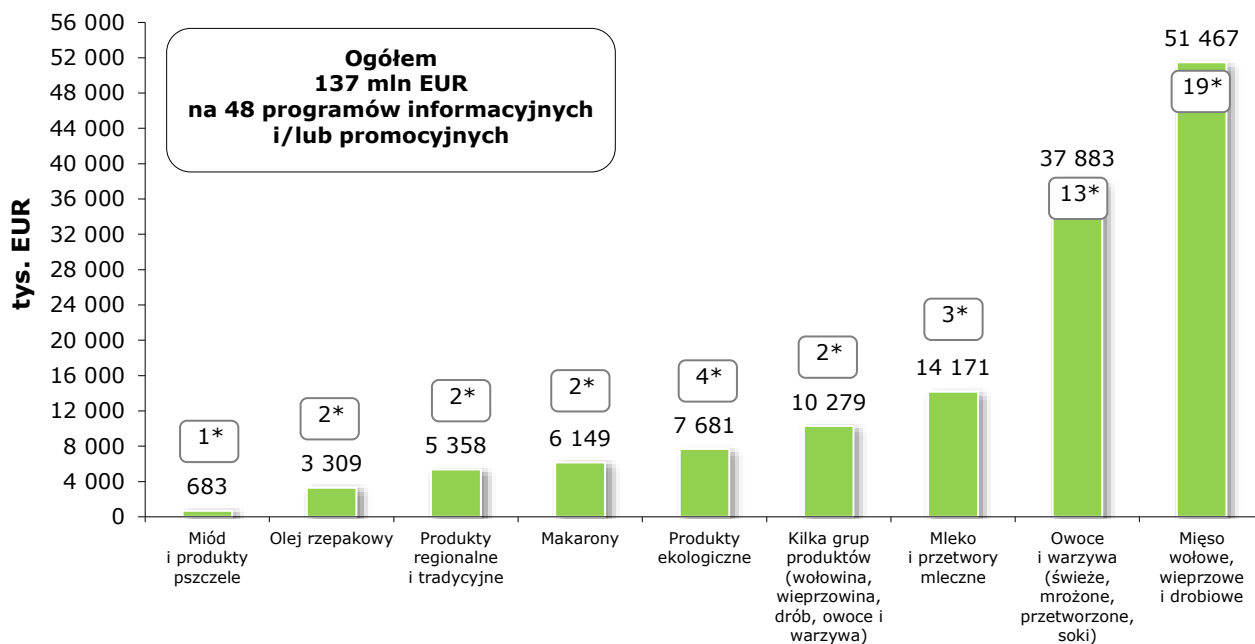
W 2022 r. organizacje inicjujące złożyły w KOWR łącznie **dwa wnioski o płatność**, tj. wniosek o płatność okresową i wniosek o wypłatę salda. W powyższym okresie nie został złożony żaden wniosek o płatność zaliczkową. Zweryfikowano i wypłacono wsparcie finansowe wnioskowane w **czterech wnioskach o płatność** (tj. w trzech wnioskach o płatność okresową, w tym dwóch wnioskach złożonych w 2021 r., i w jednym wniosku o wypłatę salda), które zostały złożone do KOWR w okresie czerwiec–sierpień 2021 r. i czerwiec–lipiec 2022 r. Dwa wnioski złożone w 2021 r., ze względu na termin ich złożenia i konieczność kilkukrotnego uzupełnienia przez organizacje inicjujące, zostały ostatecznie rozliczone w maju i sierpniu 2022 r., co nie uchybia terminom określonym w unijnych aktach prawnych. Kolejne dwa z ww. wniosków zostały rozliczone w grudniu 2022 r.

W 2022 r., w ramach **3 programów prostych**, Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa wystawił agencji płatniczej (ARiMR) dokumenty płatnicze na kwotę **11 357,88 tys. zł** (środki finansowe pochodziły z budżetu UE).

W zakresie realizacji mechanizmu WPR „Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych”, KOWR w 2022 r. wydał ogółem 8 decyzji i innych dokumentów¹⁰⁶.

¹⁰⁶ „Liczba wydanych decyzji w zakresie administrowanych mechanizmów” – liczba wydanych dokumentów finalnych (skutkujących i nieskutkujących płatnościami), którymi mogą być np.: decyzja pozytywna, decyzja odmowna, pozwolenie, umowa, deklaracja, przedsięwzięcie, projekt, rozstrzygnięcie. Jeden z mierników stosowanych przez KOWR przy sporządzaniu planu finansowego w układzie zadaniowym i w procesie kontroli zarządczej. Na liczbę decyzji w przedmiotowym mechanizmie WPR składają się płatności i podpisane umowy o udzielenie dotacji na realizację programu prostego.

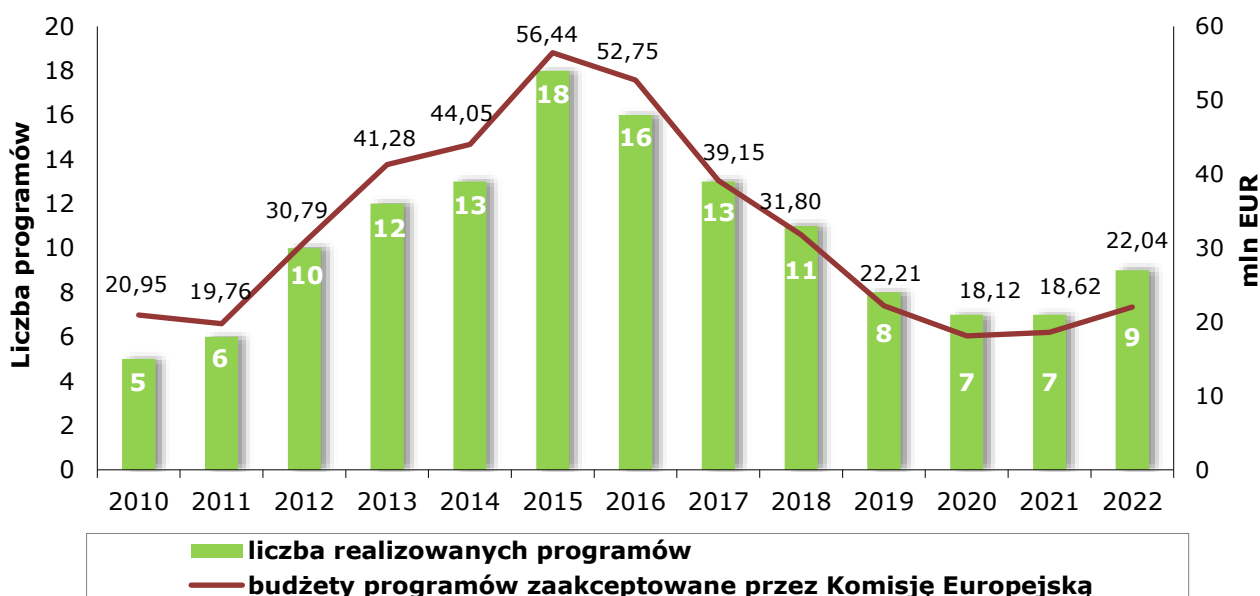
Wykres 49. **Budżety polskich programów branżowych i/lub międzybranżowych w okresie maj 2004 r. – grudzień 2022 r. wg grup produktów**

* Liczba programów informacyjnych i/lub promocyjnych zatwierdzonych przez KE oraz na które podpisano umowy.
Źródło: dane KOWR.

Od akcesji Polski do UE do końca 2022 r. Komisja Europejska zatwierdziła, a organizacje branżowe i/lub międzybranżowe zawarły umowy na realizację **48 polskich programów informacyjnych i/lub promocyjnych**, o łącznym budżecie **137 mln EUR**¹⁰⁷. Najwięcej programów dotyczyło mięsa czerwonego i drobiowego (19 programów, 40% wszystkich programów), a następnie owoców i warzyw (13 programów, 27% wszystkich programów).

Wykres 50. **Liczba realizowanych polskich programów branżowych i/lub międzybranżowych w latach 2010–2022 i ich budżety ogółem**

Źródło: dane KOWR.

¹⁰⁷ Nie uwzględniono czterech polskich programów, które zostały zaakceptowane przez KE, ale nie zawarto umów na ich realizację z beneficjentami (organizacjami zgłaszającymi programy).

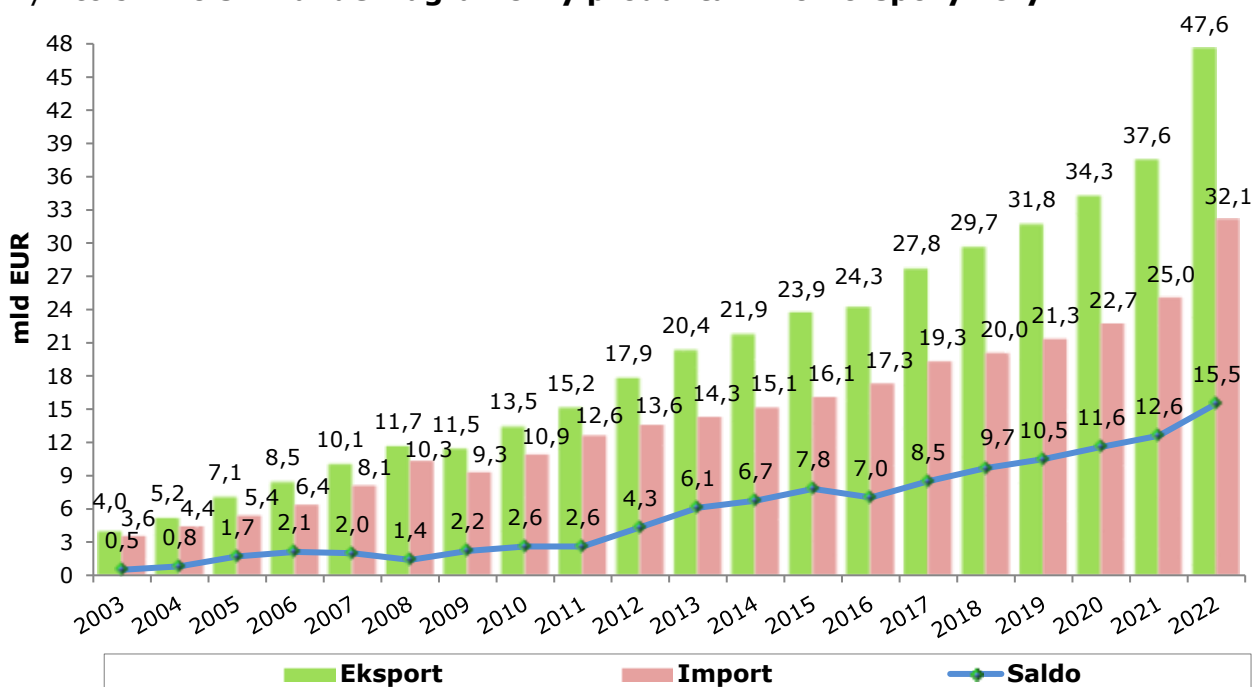
10.2. Wspieranie rozwoju współpracy handlowej sektora rolno-spożywczego z zagranicą

Zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 17 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) KOWR prowadzi działania finansowane z budżetu krajowego mające na celu wspieranie rozwoju współpracy handlowej sektora rolno-spożywczego z zagranicą poprzez **organizowanie udziału uczestników tego sektora w międzynarodowych przedsięwzięciach promocyjnych i informacyjnych.**

Potencjał produkcyjny i eksportowy polskiego sektora rolno-spożywczego jest znaczący, a polskie produkty żywnościowe skutecznie konkurują na rynkach światowych. Od lat notowany jest dodatni bilans handlowy w obrocie towarami rolno-spożywczymi. Ponieważ w Polsce są produkowane znaczne nadwyżki żywności, dalszy rozwój krajowego sektora rolno-spożywczego w dużym stopniu zależy od możliwości zwiększania wywozu. Eksport potrzebuje silnego wsparcia instytucjonalnego, aby zachować rosnący trend, szczególnie w tak trudnym czasie jak epidemia koronawirusa oraz niestabilna sytuacja geopolityczna wywołana wojną w Ukrainie. Zdobywanie nowych rynków zbytu – zwłaszcza spoza UE – i pozyskiwanie nowych partnerów handlowych mają kluczowe znaczenie dla możliwości dalszego rozwoju krajowych przedsiębiorstw sektora rolno-spożywczego.

Wykres 51. **Polski handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi**

Źródło: obliczenia KOWR na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

W 2022 r. sprzedaż artykułów rolno-spożywczych za granicę osiągnęła nienotowany dotąd poziom **47,6 mld EUR**, o **27%** wyższy w porównaniu z rokiem 2021 i ponad **9-krotnie** wyższy niż w roku 2004, tj. w roku akcesji Polski do UE.

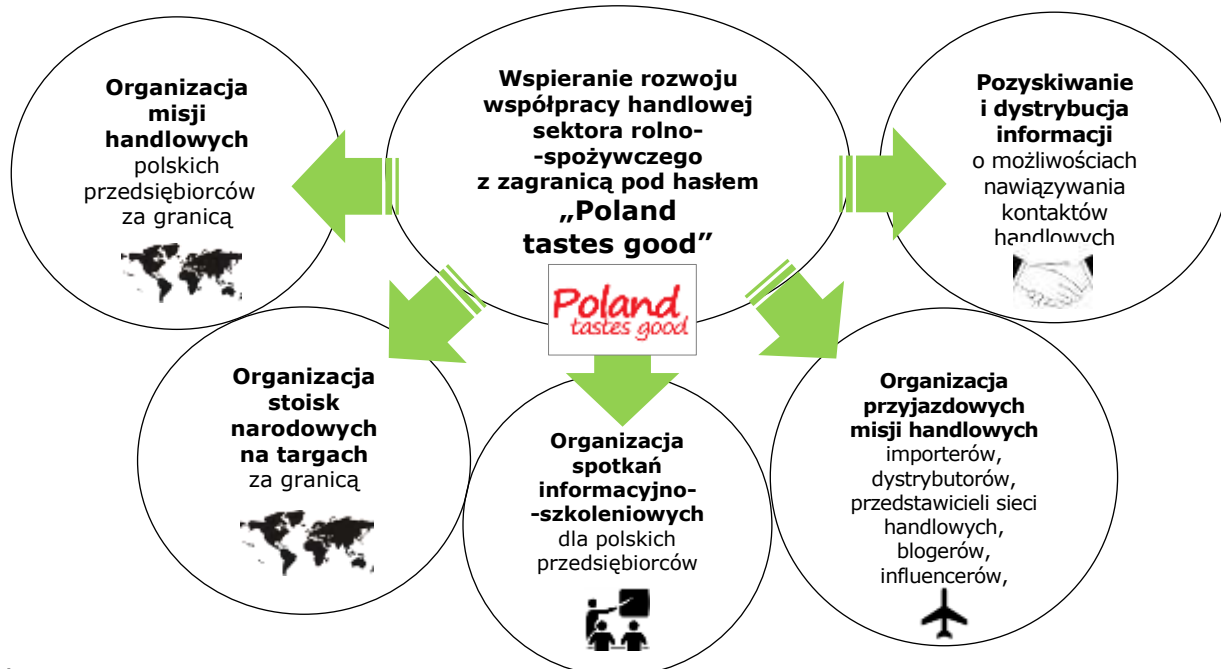
Krajowe produkty rolno-spożywcze są promowane przez KOWR pod wspólnym **hasłem „Poland tastes good”**. Dzięki temu budowana jest za granicą **silna i rozpoznawalna marka polskiej żywności**. Beneficjentami tych działań są krajowi przedsiębiorcy z sektora rolno-spożywczego, którzy korzystają przede wszystkim z organizowanych przez KOWR **wystąpień na polskich stoiskach narodowych na targach zagranicznych**, towarzyszących im **misji handlowych** oraz **spotkań biznesowych**.

Źródło: <https://www.gov.pl/web/kowr/relacje-z-wydarzen> (odczyt – maj 2023 r.).

W ten sposób podejmowane są działania w kierunku **zwiększenia eksportu i umacniania pozycji, rozpoznawalności oraz konkurencyjności krajowych produktów rolno-spożywczych**, a także w celu **dywersyfikacji i zdobycia nowych perspektywicznych rynków zbytu** (również w państwach trzecich o największym potencjale w tym zakresie).

Wykres 52. **Główne obszary działań w zakresie wspierania rozwoju współpracy handlowej sektora rolno-spożywczego z zagranicą**

Źródło: opracowanie KOWR.

Celem KOWR jest prowadzenie działań w krajach o **dużym potencjale importowym**, na których polska żywność jest jeszcze nieobecna lub występuje w niewielkim stopniu, a także w miejscach, w których krajowa żywność jest już znana, ale wymaga dalszego wsparcia promocyjnego. Dzięki KOWR producenci żywności mogą promować swoje produkty **na największych targach branży rolno-spożywczej na świecie** na korzystniejszych

warunkach, niż jeśli mieliby uczestniczyć w nich indywidualnie. Krajowi przedsiębiorcy są wspierani, począwszy od spraw związanych z wyjazdem, poprzez organizację wizyt w punktach handlowych, a skończywszy na spotkaniach biznesowych.

W ramach wspierania rozwoju współpracy handlowej sektora rolno-spożywczego z zagranicą prowadzone są następujące działania skierowane do krajowych producentów, przetwórców i eksporterów:

- organizacja **narodowych stoisk informacyjno-promocyjnych na największych zagranicznych targach i wystawach rolno-spożywczych w wybranych krajach** (w czasie epidemii część wystąpień odbywała się w formie hybrydowej lub online),
- realizacja zagranicznych **misji handlowych** dla krajowych przedsiębiorców branży rolno-spożywczej (samodzielnych lub powiązanych z udziałem w targach) w wybranych państwach pozaunijnych,
- realizacja i obsługa **spotkań biznesowych b2b, tradycyjnych i wirtualnych (online)**, z przedstawicielami zagranicznych przedsiębiorstw, będących potencjalnymi kontrahentami dla krajowych przedsiębiorców branży rolno-spożywczej,
- wsparcie polskich przedsiębiorców w przygotowaniu się do ekspansji na rynki zagraniczne poprzez organizację **spotkań i webinarów informacyjno-szkoleniowych** poświęconych najbardziej perspektywnym rynkom dla polskiego eksportu rolno-spożywczego, w celu przybliżenia specyfiki prowadzenia biznesu oraz szans dla polskich produktów na wybranych rynkach zagranicznych,
- organizacja i obsługa **pokazów kulinarnych** oraz **degustacji** polskich produktów żywnościowych w kraju i za granicą,
- promowanie polskiej żywności poprzez **publikowanie komunikatów promocyjnych w zagranicznych branżowych mediach rolno-spożywczych oraz mediach ogólnych (tradycyjnych, elektronicznych i mediach społecznościowych)** na temat polskiej żywności i polskiego sektora rolno-spożywczego,
- **organizacja i obsługa multi- i bilateralnych spotkań, seminariów i konferencji** w kraju oraz za granicą,
- organizacja w Polsce **przyjazdowych misji handlowych** importerów, dystrybutorów i przedstawicieli sieci handlowych, które obejmują spotkania b2b z krajowymi przedsiębiorcami oraz wizyty w zakładach produkcyjnych,
- organizacja **misji przyjazdowych dla zagranicznych dziennikarzy** branżowych mediów rolno-spożywczych i **influencerów kulinarnych, lifestylowych**, a także **podróżniczych**,
- organizacja **misji przyjazdowych zagranicznych kucharzy i szefów kuchni** w celu promocji polskiej kuchni narodowej i polskich produktów wysokiej jakości, ekologicznych oraz tradycyjnych,
- **obsługa spotkań z przedstawicielami polskich i zagranicznych organizacji oraz stowarzyszeń branżowych, jak również z przedsiębiorcami** sektora rolno-spożywczego w kraju i za granicą,

- **realizacja innych działań** mających na celu promowanie polskiej żywności i sektora rolno-spożywczego na rynkach zagranicznych w ramach patronatów oraz **współpracy z innymi instytucjami**, tj.: MRiRW, Ministerstwem Spraw Zagranicznych (MSZ), Ministerstwem Rozwoju i Technologii (MRiT), Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP), Polską Agencją Inwestycji i Handlu S.A. (PAIH) oraz Zagranicznymi biurami Handlowymi PAIH (ZBH PAIH), a także z polskimi placówkami dyplomatycznymi,
- **przygotowywanie opracowań i analiz** dotyczących rynków zagranicznych.

W działania promocyjne włączane są również nadzorowane przez KOWR **spółki hodowlane o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej** w celu wykorzystania ich potencjału eksportowego. Udział w zagranicznych działaniach promocyjnych daje spółkom szansę na pozyskanie nowych rynków zbytu.

Źródło: <https://www.gov.pl/web/kowr/relacje-z-wydarzen> (odczyt – maj 2023 r.).

W 2022 r. KOWR – zgodnie ze strategią określoną przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – zorganizował, w ramach realizacji działań promujących polskie artykuły rolno-spożywcze na rynkach zagranicznych, **20 stoisk narodowych** na targach międzynarodowych w **17 krajach**, tj.:

- 1) stoisko narodowe na targach **ISM Cologne 2022**, które odbyły się w **Kolonii w Niemczech** w dniach **30 stycznia – 2 lutego 2022 r.** Była to kolejna edycja najważniejszego wydarzenia targowego z branży słodczy i przekąsek na rynku europejskim. KOWR po raz drugi na tych targach zorganizował polskie stoisko narodowe o powierzchni 132 m² pod hasłem „Poland tastes good”. Na stoisku swoją ofertę zaprezentowało **13 firm**, wystawiając szeroką gamę produktów, tj.: krówki, toffi, bezglutenowe i niskobiałkowe produkty piekarnicze, ciasta i ciastka, owoce i warzywa suszone oraz w czekoladzie, cukierki, czekolady, praliny, galaretki w czekoladzie oraz żywność ekologiczną i funkcjonalną;
- 2) stoisko narodowe na targach **Gulfood 2022**, które odbyły się w **Dubaju w ZEA** w dniach **13–17 lutego 2022 r.** Była to 27. edycja tych międzynarodowych targów, jednych z największych i najważniejszych wydarzeń branży spożywczej na Bliskim Wschodzie, która zgromadziła ponad 5 tys. wystawców ze 120 krajów, co stanowiło poziom porównywalny do edycji sprzed pandemii COVID-19. Polskie stoisko narodowe zlokalizowano w trzech halach branżowych: ogólnospożywczej World Food (Sheikh Saeed Hall nr 1), gdzie znajdowało się główne stoisko KOWR, a także w hali

z produktami mlecznymi (Al Mulaqua Hall nr 2) oraz w hali napojów (Za'abeel Hall nr 2). Na stoisku w hali głównej swoje produkty zaprezentowało **15 firm** polskiej branży spożywczej, w hali „mlecznej” – **7 wystawców**, natomiast w hali dedykowanej napojom – **5 firm**. Podczas wystąpienia na targach Gulfood promowane były polskie: słodycze, miody, orzechy laskowe, kawior (wyprodukowany w Polsce), produkty piekarnicze bezglutenowe, przyprawy, zbożowe produkty śniadaniowe, kawy i herbaty, produkty mleczarskie i mięsne, produkty probiotyczne oraz soki i napoje bezalkoholowe. Na krajowym stoisku w hali World Food funkcjonowało stoisko informacyjne branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych realizowanego przez KOWR w ramach poddziałania 3.3.2. „Promocja gospodarki w oparciu o polskie marki produktowe – Marka Polskiej Gospodarki – Brand” Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (POIR). W ramach ww. stoiska zorganizowano pokazy kulinarne, których celem była promocja polskiej kuchni i żywności oraz zaprezentowanie Polski, jako kraju tradycyjnego i jednocześnie nowoczesnego pod względem kulinarnym;

- 3) stoisko narodowe na targach **Foodex Saudi 2022**, które odbyły się w **Jeddah** w **Królestwie Arabii Saudyjskiej** w dniach **28 lutego – 3 marca 2022 r.** KOWR po raz pierwszy na tych targach zorganizował stoisko narodowe o powierzchni 108 m² pod hasłem „Poland tastes good”, na którym swoją ofertę zaprezentowało **10 firm** oferujących szeroką gamę produktów m.in: produkty mleczne, mleko w proszku, bezglutenowe i niskobiałkowe produkty piekarnicze, ciasta i ciastka, soki organiczne (NFC), owoce i warzywa, napoje energetyczne, żywność funkcjonalną, słodycze (w tym słodycze ekologiczne), krówki, praliny. Dodatkowo w formie showroom’u, została zaprezentowana oferta produktowa wszystkich firm obecnych na stoisku. Targi zgromadziły ponad 300 wystawców z 18 krajów. Polskie stoisko było jednym z pięciu reprezentujących kraje UE oraz Europy;
- 4) stoisko narodowe na targach **Foodex Japan 2022**, które odbyły się w **Tokio** w **Japonii** w dniach **8–11 marca 2022 r.** Była to 47. edycja targów. Ze względu na sytuację epidemiczną oraz szereg wprowadzonych ograniczeń, w tym w lotniczym osobowym ruchu międzynarodowym, KOWR zorganizował stoisko informacyjno-promocyjne o powierzchni 54 m² bez osobistego udziału polskich przedsiębiorców. Wsparcia KOWR w obsłudze polskiego stoiska podczas targów udzielili obecni na miejscu przedstawiciele Ambasady RP oraz Zagranicznego Biura Handlowego PAIH w Tokio, którzy prezentowali polski sektor rolno-spożywczy i udzielali informacji o ofercie produktowej. Na stoisku odwiedzający targi zapoznali się z prezentowaną ofertą przez **9 firm** oferujących następujące grupy produktowe: produkty bezglutenowe, słodycze, żywność funkcjonalną, przetwory warzywne, granole, wafle ryżowe, wafle kukurydziane, ciasteczka zbożowe, przyprawy w torebkach, słoiczkach, młynkach i tubach, musztardy, sosy, owsianki, produkty mleczne i serwatkowe w proszku, masło, ser, produkty jajeczne oraz produkty z kategorii „zdrowa żywność”;
- 5) stoisko narodowe na targach **IFE London 2022**, które odbyły się w **Londynie** w **Wielkiej Brytanii** w dniach **21–23 marca 2022 r.** Podczas wydarzenia KOWR

- po raz pierwszy zorganizował polskie stoisko narodowe o powierzchni 90 m² pod hasłem „Poland tastes good”. Odwiedzający stoisko mogli zapoznać się z ofertą zaprezentowaną przez **11 producentów** polskiej żywności, oferujących m.in.: produkty śniadaniowe, napoje, wyroby mączne, miody i produkty pszczele, słodycze, jaja, mięso z indyka i kurczaka oraz kawior (wyprodukowany w Polsce);
- 6) stoisko narodowe na targach **FRESKON**, które odbyły się w **Salonikach w Grecji** w dniach **12–14 maja 2022 r.** Była to 6. edycja targów, na których KOWR po raz pierwszy zorganizował stoisko informacyjne o powierzchni 16 m². Stoisko powstało w ramach współpracy Ambasady RP w Atenach, MRiRW oraz KOWR. Polski pawilon zlokalizowano bezpośrednio obok stoiska Grecko-Polskiej Izby Inwestycji i Handlu, z którego korzystało także Zagraniczne Biuro Handlowe PAIH w Atenach;
 - 7) stoisko narodowe podczas targów **Thaifex Anuga Asia 2022**, które odbyły się w **Bangoku w Tajlandii** w dniach **24–28 maja 2022 r.** KOWR już po raz dziewiąty zorganizował polskie stoisko narodowe o powierzchni 90 m² pod hasłem „Poland tastes good”. Odwiedzający stoisko mogli zapoznać się z ofertą zaprezentowaną przez **10 producentów** polskiej żywności, oferujących m.in.: napoje, makarony, słodycze, mleko w proszku, ryby oraz kawior (wyprodukowany w Polsce);
 - 8) stoisko narodowe podczas targów **Seoul Food & Hotel 2022**, które odbyły się w **Seulu w Korei Południowej** w dniach **7–10 czerwca 2022 r.** W trakcie 15. edycji targów KOWR po raz kolejny zorganizował polskie stoisko narodowe o powierzchni 90 m² pod hasłem „Poland tastes good”. Odwiedzający stoisko mogli zapoznać się z ofertą zaprezentowaną przez **10 producentów** polskiej żywności, oferujących m.in.: napoje, słodycze, mleko w proszku i produkty bezglutenowe. Polskie stoisko odwiedził oraz dokonał uroczystego otwarcia Ambasador RP w Korei Południowej. Na stoisku obecni byli również przedstawiciele Zagranicznego Biura Handlowego PAIH;
 - 9) stoisko narodowe podczas międzynarodowych targów branży techniki i technologii w ogrodnictwie **GreenTech 2022**, które odbyły się w dniach **14–16 czerwca 2022 r.** w **Amsterdamie w Niderlandach**. Podczas wydarzenia KOWR po raz pierwszy na tych targach zorganizował polskie stoisko narodowe o powierzchni 96 m² pod hasłem „Poland tastes good”. Swoją ofertę na stoisku prezentowały **3 firmy** (producent maszyn do ważenia oraz pakowania, producent lamp led do doświetlania roślin w szklarniach i na farmach wertykalnych oraz producent nawozów dolistnych);
 - 10) stoisko narodowe podczas targów **Food Taipei 2022**, które odbyły się w **Tajpej na Tajwanie** w dniach **22–25 czerwca 2022 r.** Targi Food Taipei to jedne z największych międzynarodowych targów branży spożywczej w tym kraju. KOWR po raz kolejny zorganizował stoisko narodowe o powierzchni 36 m². Ze względu na sytuację epidemiczną przedsiębiorcy nie mogli być obecni na polskim stoisku. Mimo tego zwiedzający targi mogli zapoznać się z ofertą produktową **14 firm**, reprezentujących następujące grupy produktowe: słodycze, soki, wafle zbożowe, zdrową żywność, przetwórstwo owoców runa leśnego, przetwórstwo owocowo-warzywne i alkohole.

Na stoisku narodowym funkcjonowało również stoisko informacyjne branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych. Polskie stoisko obsługiwane było przez obecnych na miejscu przedstawicieli Biura Polskiego w Tajpej oraz Zagranicznego Biura Handlowego PAIH w Tajpej, którzy udzielali informacji o polskim sektorze rolno-spożywczym i ofercie produktowej;

- 11) stoisko narodowe podczas największych międzynarodowych targów żywności ekologicznej w Europie **BIOFACH 2022**, odbywających się w dniach **26–29 lipca 2022 r.** w Niemczech w **Norymberdze**. Na zorganizowanym przez KOWR stoisku narodowym o łącznej powierzchni 260 m² swoją ofertę eksportową promowało **21 firm**, a także organizacje branżowe. Promowano m.in.: soki owocowe i warzywne, kawę, miody, herbaty i zioła, świeże i mrożone owoce, warzywa, makarony, mąki, kasze i inne produkty zbożowe, produkty bezglutenowe, oleje oraz ryby. Podczas pierwszego dnia targów polskie stoisko odwiedzili m.in.: Komisarz ds. Rolnictwa w Komisji Europejskiej, Minister ds. Żywności i Rolnictwa Republiki Federalnej Niemiec oraz Konsul Generalny RP w Monachium. Na stoisku zorganizowano również stoisko informacyjne branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych. W ramach ww. stoiska odbywały się pokazy kulinarne, podczas których zwiedzający targi mogli spróbować tradycyjnych polskich dań serwowanych przez polskich szefów kuchni z wykorzystaniem krajowych produktów ekologicznych. Celem pokazów była promocja polskiej kuchni i krajowej żywności ekologicznej oraz upowszechnienie wizerunku Polski, jako kraju łączącego tradycję i nowoczesność w aspektach kulinarnych;

Źródło: <https://www.polandtastesgood.pl/pl/> (odczyt – maj 2023 r.).

- 12) stoisko narodowe podczas targów **Vietfood & Beverage 2022**, które odbyły się w **Ho Chi Minh City** w **Wietnamie** w dniach **11–13 sierpnia 2022 r.** Była to 26. edycja wiodących międzynarodowych targów żywności i napojów na rynku wietnamskim. KOWR po raz kolejny zorganizował na ww. targach stoisko narodowe o powierzchni 72 m² pod hasłem „Poland tastes good”, na którym ofertę prezentowało **9 firm**, oferujących szeroką gamę produktów, m.in: produkty bezglutenowe, produkty ekologiczne, suplementy diety, owoce i warzywa, słodczyce, zdrową żywność oraz produkty zbożowe. Na stoisku zorganizowano również stoisko informacyjne branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych. W ramach ww. stoiska odbywały się pokazy kulinarne, podczas których zwiedzający targi mogli spróbować tradycyjnych polskich dań serwowanych przez polskich szefów kuchni,

z wykorzystaniem krajowych produktów ekologicznych. Celem pokazów była promocja polskiej kuchni i krajowej żywności ekologicznej oraz upowszechnienie wizerunku Polski, jako kraju łączącego tradycję i nowoczesność w aspektach kulinarnych. W ramach działań powiązanych z udziałem w targach KOWR, we współpracy z ZBH PAIH, zorganizował 10 sierpnia 2022 r. misję handlową, w ramach której odbyły się wizyty w trzech wietnamskich sieciach handlowych oraz spotkanie z przedstawicielami Vietnam Chamber of Commerce and Industry (VCCI). Podczas wizyt w sieciach przedsiębiorcy zapoznali się z asortymentem importowanych produktów na rynku wietnamskim i cenami, a także mieli możliwość rozmowy z przedstawicielami sieci na temat warunków oraz zasad współpracy;

- 13) stoisko narodowe podczas targów **FHA Food & Beverage 2022**, które odbyły się w **Singapurze** w dniach **5–8 sierpnia 2022 r.** Przedmiotowe targi, jako jedne z nielicznych na rynku azjatyckim, odbyły się w formie stacjonarnej w czasie pandemii. KOWR po raz drugi zorganizował stoisko narodowe (o powierzchni 36 m²) obok stoiska MRiRW (90 m²), tworząc spójny polski pawilon narodowy. Na stoisku KOWR, w formie showroomu, prezentowano polskie produkty żywnościowe, w tym m.in.: słodczyce, soki, konserwy, dżemy, kawę zbożową, nasiona, słone przekąski, kawior (wyprodukowany w Polsce), produkty z kategorii zdrowa żywność. Na stoisku zorganizowano również stoisko informacyjne branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych. W ramach ww. stoiska odbywały się pokazy kulinarne, podczas których zwiedzający targi mogli spróbować tradycyjnych polskich dań serwowanych przez polskich szefów kuchni, z wykorzystaniem krajowych produktów ekologicznych. Celem pokazów była promocja polskiej kuchni i żywności ekologicznej oraz upowszechnienie wizerunku Polski, jako kraju łączącego tradycję i nowoczesność w aspektach kulinarnych;
- 14) stoisko narodowe podczas targów **Annapoorna Anufood India 2022**, które odbyły się w **Mumbaju** w **Indiach** w dniach **14–16 września 2022 r.** Uczestnictwo KOWR w tych targach było kontynuacją promocji polskiego sektora rolno-spożywczego w Indiach. Na zorganizowanym przez KOWR pod hasłem „Poland tastes good” stoisku narodowym o łącznej powierzchni 90 m² ofertę produktową prezentowało **6 firm**, oferujących m.in.: produkty bezglutenowe, słodczyce, mleko w proszku, ziarna piekarnicze, mięso drobiowe i owoce. Na stoisku KOWR, w formie showroomu, prezentowano polskie produkty żywnościowe, w tym m.in.: słodczyce, soki, konserwy, dżemy, kawę zbożową, nasiona, słone przekąski, kawior (wyprodukowany w Polsce), produkty z kategorii zdrowa żywność. Na stoisku zorganizowano również stoisko informacyjne branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych. W ramach ww. stoiska odbywały się pokazy kulinarne, podczas których zwiedzający targi mogli spróbować tradycyjnych polskich dań serwowanych przez polskich szefów kuchni, z wykorzystaniem krajowych produktów ekologicznych. Celem pokazów była promocja polskiej kuchni i żywności ekologicznej oraz upowszechnienie wizerunku Polski, jako kraju łączącego tradycję i nowoczesność w aspektach kulinarnych;

- 15) stoisko narodowe podczas targów **Sial Paris 2022**, które odbyły się w **Paryżu** we **Francji** w dniach **15–19 października 2022 r.** Przedmiotowe targi są jednym z największych i najważniejszych wydarzeń branży spożywczej na świecie. W 2022 r. w targach uczestniczyło 7,2 tys. wystawców ze 119 krajów, w tym około 250 wystawców z Polski. Była to pierwsza edycja po czteroletniej przerwie spowodowanej pandemią COVID-19. KOWR po raz piąty zorganizował na targach stoisko narodowe pod hasłem „Poland tastes good” (o łącznej powierzchni 451,38 m²) w dwóch halach tematycznych – w hali dedykowanej pawilonom narodowym oraz w hali poświęconej słodyczom i wyrobom piekarniczym. Na stoisku swoje produkty promowało **39 firm** reprezentujących szeroki przekrój polskiej branży spożywczej, w tym: świeże owoce i warzywa, soki, miody, słodycze, wyroby zbożowe, wyroby mleczne, przyprawy, wyroby rybne, tradycyjne alkohole. W ramach działań powiązanych z wystąpieniem targowym 17 października 2022 r. na terenie targów została zorganizowana przez ZBH PAIH w Paryżu oraz KOWR „Gala polska”, podczas której zaprezentowano informacje o ofercie polskiej branży spożywczej, a krajowi przedsiębiorcy mogli nawiązać kontakty biznesowe z potencjalnymi kontrahentami. KOWR zapewnił poczęstunek dla zaproszonych gości (w postaci tradycyjnych polskich wędlin i serów) oraz zorganizował sesję rozmów b2b z amerykańską siecią handlową. Na stoisku narodowym funkcjonowało stoisko informacyjne branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych. W ramach ww. stoiska zorganizowano pokazy kulinarne, podczas których zwiedzający targi mogli spróbować tradycyjnych polskich dań serwowanych przez polskich szefów kuchni. Podczas pokazów kulinarnych zorganizowano również sesje tworzenia kompozycji smakowych polskich potraw z rzemieślniczymi alkoholami produkowanymi przez firmy zrzeszone w Związku Pracodawców Polskiego Przemysłu Spirytusowego;
- 16) stoisko narodowe podczas międzynarodowych targów **ISM Middle East** (wcześniej Yummex) w **dniach 8–10 listopada 2022 r.** w **Dubaju** w **Zjednoczonych Emiratach Arabskich**. Jest to jedno z najważniejszych wydarzeń wystawienniczych poświęconych branży słodyczy w ZEA i na Bliskim Wschodzie. KOWR po raz drugi zorganizował na ww. targach stoisko narodowe o powierzchni 108 m² pod hasłem „Poland tastes good”, na którym ofertę zaprezentowało **8 firm**, oferujących szeroką gamę produktów reprezentujących sektor słodyczy i wyrobów piekarniczych, m.in: ciastka, czekolady, cukierki, praliny, krówki tradycyjne, wegańskie i bio, a także wyroby cukiernicze bezglutenowe. Na stoisku narodowym funkcjonowało stoisko informacyjne (18 m²) branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych. W ramach ww. stoiska zorganizowano pokazy kulinarne, podczas których zwiedzający targi mogli spróbować tradycyjnych wyrobów krajowego cukiernictwa, serwowanych przez polskich szefów kuchni;
- 17) stoisko narodowe podczas międzynarodowych targów napojów i żywności ekologicznej **Nordic Organic Food Fair**, które odbyły się w dniach **16–17 listopada 2022 r.** w **Malmö** w **Szwecji**. Jest to najważniejsze branżowe wydarzenie targowe na rynku

skandynawskim skierowane do nabywców szukających najwyższej jakości produktów organicznych. KOWR po raz drugi zorganizował stoisko narodowe o powierzchni 143,5 m². Polska otrzymała honorowy tytuł kraju roku (*Country of the year*). Swoją ofertę eksportową zaprezentowało **11 przedsiębiorców** z branży napojów i żywności ekologicznej. Na stoisku narodowym promowane były m.in.: świeże owoce i warzywa, soki owocowe i warzywne, sosy warzywne, bezglutenowe i niskobiałkowe produkty piekarnicze (pieczywo, ciasta, ciastka, makarony, mieszanki mąk, wafle ekspandowane, wafle ryżowe, chipsy ryżowe, wafle ryżowe), kasze gryczane i jaglane, płatki owsiane, gryczane i jaglane oraz mięso drobiowe. Polskie firmy stanowiły jedną z liczniejszych grup zagranicznych wystawców na targach. Na targach występowali krajowi eksperci podczas panelu dyskusyjnego poświęconemu wzrostowi znaczenia polskiego sektora żywności ekologicznej i jego potencjałowi eksportowemu na rynku skandynawskim. W ramach stoiska narodowego funkcjonowało również stoisko informacyjne branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych. W ramach ww. stoiska zorganizowano pokazy kulinarne, podczas których zwiedzający targi mogli spróbować tradycyjnych polskich dań serwowanych przez polskich szefów kuchni;

18) stoisko narodowe podczas targów **Israfood 2022**, które odbyły się w Tel Awiwie w dniach **22–24 listopada 2022 r.** Na stoisku o powierzchni 60 m² swoją ofertę eksportową promowało **10 firm** spożywczych, oferujących m.in.: miody, jabłka, mrożone owoce, przetwory owocowo-warzywne, napoje bezalkoholowe, wafle ryżowe, płatki śniadaniowe, produkty instant oraz zdrowe przekąski zbożowe i mieszanki do wypieku chleba. Polskiemu wystąpieniu na targach towarzyszyła misja handlowa zorganizowana przez KOWR we współpracy z Zagranicznym Biurem Handlowym PAIH w Tel Awiwie. W dniu 21 listopada 2022 r. w ramach misji zorganizowano wizyty w największych izraelskich sieciach handlowych. Przedstawiciele polskich firm poznali aktualny asortyment produktów oraz ceny na rynku izraelskim. Dodatkowo przedstawiciele sieci handlowych wzięli udział w rozmowach b2b zorganizowanych w kolejnych dniach na stoisku KOWR;

19) stoisko narodowe podczas międzynarodowych targów **Food Africa Cairo 2022**, które odbyły się w dniach **5–7 grudnia 2022 r. w Kairze w Egipcie**. KOWR zorganizował (po raz piąty na tych targach) stoisko narodowe o powierzchni 192 m². Na stoisku narodowym swoją ofertę eksportową prezentowało **19 przedsiębiorców** z branż: owoców i warzyw, produktów mleczarskich, słodczy, produktów piekarniczych i dodatków do żywności. Polskie firmy obecne na targach stanowiły jedną z najliczniejszych grup zagranicznych wystawców. Zainteresowanie polską ofertą oraz liczne rozmowy biznesowe prowadzone przez przedsiębiorców świadczyły o dużym sukcesie polskiego wystąpienia podczas targów. Pierwszego dnia targów na stoisku narodowym KOWR gościł delegację polsko-egipskiej grupy parlamentarnej oraz przedstawicieli Ambasady RP w Kairze. Na stoisku funkcjonowało również stoisko informacyjne branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych. W ramach ww. stoiska

odbywały się pokazy kulinarne, podczas których zwiedzający targi mogli spróbować smacznych polskich dań, serwowanych przez polskich szefów kuchni;

- 20) stoisko narodowe podczas pierwszej edycji targów **Abu Dhabi International Food Exhibition (ADIFE) 2022**, które odbyły się w dniach **6–8 grudnia 2022 r.** w **Abu Zabi** w **ZEA**. KOWR po raz pierwszy zorganizował na ww. targach stoisko informacyjne o powierzchni 12 m² pod hasłem „Poland tastes good”. Wspólnie z Ambasadą RP w Abu Zabi oraz Zagranicznym Biurem Handlowym PAIH w Dubaju zaprezentowano polski sektor spożywczy na narodowym stoisku informacyjnym w ramach pawilonu UE.

Źródło: <https://www.gov.pl/web/kowr/relacje-z-wydarzen> (odczyt – maj 2023 r.).

W ramach działań wspierających eksporterów polskich produktów rolno-spożywczych w przygotowaniu się do ekspansji na rynki zagraniczne w 2022 r. KOWR zorganizował szereg **webinariów szkoleniowo-informacyjnych** dotyczących uwarunkowań prowadzenia działalności gospodarczej na najbardziej perspektywicznych rynkach, tj.:

- 1) **22 lutego 2022 r.** KOWR, we współpracy z Ambasadą RP w Tokio, zorganizował webinarium informacyjno-szkoleniowe pt. **„Japoński rynek żywności – jak rozwinąć współpracę”**. W czasie webinarium prelegentami byli: eksperci w zakresie japońskiego rynku żywności oraz kultury prowadzenia biznesu w Japonii, przedstawiciel japońskiej firmy importującej produkty mięsne do Japonii oraz pracownik polskiej firmy, która odniosła sukces na tym rynku. W webinarium uczestniczyło blisko **100 przedsiębiorców** z branży rolno-spożywczej zainteresowanych rozwojem działalności eksportowej na rynku japońskim;
- 2) **31 marca 2022 r.** KOWR zorganizował przy współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych, Biurem Polskim w Tajpej oraz Zagranicznym Biurem Handlowym PAIH w Tajpej webinarium pt. **„Tajwański rynek jabłek i możliwości dla polskich eksporterów”**. W webinarium wzięli udział polscy producenci jabłek. Podczas spotkania omówiono zagadnienia dotyczące potencjału rynku jabłek na Tajwanie, wymogów administracyjnych oraz warunków fitosanitarnych eksportu jabłek z Polski do Tajwanu;
- 3) **7 kwietnia 2022 r.** KOWR, we współpracy z Ambasadą RP w Pekinie, zorganizował webinarium informacyjne pt. **„Nowe zasady dotyczące eksportu żywności do Chin – rejestracja w systemie CIFER/SingleWindow”** na temat prawidłowej rejestracji w chińskim systemie CIFER/SingleWindow w związku z wprowadzonym

przez Generalną Administrację Celną ChRL obowiązkiem rejestracji przedsiębiorców prowadzących działalność produkcyjną, przetwórczą, magazynową i eksportujących żywność do Chin. W webinarium uczestniczyło ponad **250 polskich eksporterów**;

- 4) **28 kwietnia 2022 r.** KOWR, we współpracy z MRiRW, Ambasadą RP w Waszyngtonie oraz Zagranicznym Biurem Handlowym PAIH w Chicago zorganizował webinarium **„Jak z sukcesem zaistnieć na rynku USA?”** Podczas spotkania eksperci przedstawili informacje dotyczące rynku amerykańskiego, najczęstsze błędy popełniane w trakcie opracowywania strategii wejścia na rynek oraz informacje dotyczące praktycznego prowadzenia działalności gospodarczej na rynku USA;
- 5) **12 maja 2022 r.** KOWR, we współpracy z Ambasadą RP w Bangkoku oraz Zagranicznym Biurem Handlowym PAIH w Bangkoku, zorganizował webinarium **„Jak eksportować żywność do Tajlandii?”**. Polscy eksporterzy w trakcie spotkania mogli pozyskać informacje dotyczące rynku rolno-spożywczego Tajlandii oraz potencjalnych szans dla swoich produktów na tym rynku. Tajski importer współpracujący z polskimi firmami przedstawił informacje na temat praktycznych aspektów importu z Polski do Tajlandii;
- 6) **31 maja 2022 r.** KOWR, we współpracy z Ambasadą RP w Luandzie, zorganizował webinarium informacyjno-szkoleniowe pt. **„Angola – dlaczego warto eksportować żywność?”**. Prelegenci webinarium przedstawili informacje dotyczące kontaktów handlowych Polski z Angolą, potencjału importowego rynku, a także przedstawiono możliwości nawiązania współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami;
- 7) **21 czerwca 2022 r.** KOWR, we współpracy z Ambasadą RP w Abu Zabi, zorganizował webinarium informacyjno-szkoleniowe dla przedsiębiorców zainteresowanych rozwojem współpracy handlowej na rynku emirackim pt. **„Rynek żywności w ZEA. Prognozy i perspektywy dla polskich producentów”**. Podczas webinarium przedstawiono specyfikę emirackiego rynku rolno-spożywczego, szanse dla polskich produktów spożywczych na tym rynku, możliwości współpracy handlowej oferowane przez sieć handlową, możliwości udziału w emirackich wydarzeniach targowych oraz praktyczne porady ekspertów rynkowych dotyczące wejścia na rynek i prowadzenia działalności biznesowej w Emiratach. W roli prelegentów wystąpili m.in. analitycy i eksperci z Dubai Chambers, Delegatury UE w ZEA, Capital Events, Zagranicznego Biura Handlowego PAIH w Dubaju oraz przedstawiciel sieci handlowej. W webinarium uczestniczyło blisko **130 polskich przedsiębiorców**;
- 8) **1 grudnia 2022 r.** zorganizowano webinarium na temat **możliwości udziału w przetargach Światowego Programu Żywnościowego (WFP) dla polskich firm sektora rolno-spożywczego w związku z kryzysem humanitarnym w Ukrainie**. Webinarium przeprowadzono w formule online przy współudziale MSZ, MRiRW i Stałego Przedstawicielstwa RP przy ONZ w Rzymie. Celem szkolenia było zaprezentowanie polskim podmiotom z sektora rolno-spożywczego możliwości i zasad udziału w przetargach WFP.

Pod hasłem „**Poland tastes good**” KOWR realizował również **inne działania informacyjno-promocyjne w kraju i za granicą** ukierunkowane na budowanie pozytywnego wizerunku polskiej żywności.

KOWR kontynuował w 2022 r. działania promocyjno-informacyjne na temat polskiego sektora rolno-spożywczego i polskich specjalności żywnościowych w **chińskich mediach społecznościowych**. Projekt obejmuje działania związane z prowadzeniem dedykowanych profili na najbardziej popularnych chińskich portalach **WeChat (Weixin)** oraz **Sina Weibo**.

W **marcu 2022 r.** KOWR objął patronatem i wsparciem finansowym **udział polskiego kucharza w konkursie kulinarnym „Bocuse d’Or” w Budapeszcie**. Konkurs był szansą prezentacji najnowszych światowych trendów kulinarnych. Udział w konkursie miał na celu promowanie i rozwijanie w kraju i za granicą kucharzy oraz szefów kuchni, a także polskiego dziedzictwa kulinarnego.

W dniu **17 maja 2022 r.** KOWR był partnerem szczególnym podczas organizowanego w Lublinie przez Krajowe Stowarzyszenie „Eksporтеры Rzeczypospolitej Polskiej” **Forum Eksportu 2022 „Gospodarka i przemysł rolno-spożywczy – Współczesne wyzwania”**. Podczas forum zorganizowano stoisko informacyjno-promocyjne KOWR pod hasłem „Poland tastes good”, na którym można było uzyskać informacje o bieżących działaniach instytucji oraz otrzymać biuletyny i broszury.

W dniach **22–23 czerwca 2022 r.** KOWR zorganizował **sesję rozmów b2b online polskich firm z przedstawicielem importera Olive Country z ZEA**. W rozmowach wzięło udział **14 polskich firm**.

W dniu **28 czerwca 2022 r.** zorganizowano **sesję pitchingową online z amerykańskimi sieciami handlowymi**. W wydarzeniu udział wzięło **26 polskich firm** z różnych branż sektora rolno-spożywczego, m.in.: mrożonych owoców i warzyw, ryb, branży mięsnej i mleczarskiej oraz soków i napojów. Spotkanie miało na celu umożliwienie nawiązania współpracy pomiędzy polskimi firmami oraz amerykańskimi sieciami handlowymi.

KOWR wsparł Ambasadę RP w Luandzie w Angoli w organizacji wydarzenia promującego polską żywność **„Popołudnie z polskimi markami i produktami”** w formie spedycji polskich produktów spożywczych. Spotkanie odbyło się w ww. ambasadzie w dniach **12–16 lipca 2022 r.** w ramach wydarzeń towarzyszących targom **FILDA** w Luandzie.

W dniu **20 lipca 2022 r.** KOWR, przy współpracy z Ambasadą RP w Baku, zorganizował **rozmowy biznesowe dla przedstawicieli trzech firm z Azerbejdżanu** zainteresowanych nawiązaniem kontaktów biznesowych z polskimi producentami słodczy i ciastek. Stronę polską reprezentowało **7 firm** z branży słodczy.

W dniach **12–17 września 2022 r.** KOWR zorganizował **misję przyjazdową 13 importerów, dystrybutorów oraz przedstawicieli sieci handlowych z: Egiptu, Gruzji, Izraela, Malezji, Singapuru i Tajlandii**. Wizyta została zrealizowana w ramach działań na rzecz rozwoju współpracy handlowej z zagranicą oraz branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych. W ramach misji KOWR zorganizował dwie sesje

rozmów biznesowych z polskimi przedsiębiorcami z różnych branż sektora rolno-spożywczego. Ponadto zagraniczni goście odwiedzili zakład produkcyjny oraz grupę producentów z branży owocowej. Uczestnicy misji mieli także możliwość zapoznania się z polskimi produktami ekologicznymi podczas wizyty na targach **NATURA FOOD&beECO**. Zaproszeni goście podczas pobytu w Polsce mieli okazję degustować potrawy tradycyjnej polskiej kuchni.

W dniach **26–29 września 2022 r.** KOWR zorganizował studyjną **misję przyjazdową dla zagranicznych blogerów i influencerów kulinarnych z: Belgii, Czech, Litwy, Niderlandów i Niemiec**. Uczestnicy misji podczas wizyty w Polsce poznawali tradycje kulinarne czterech polskich regionów: Warmii i Mazur, Podlasia, Lubelszczyzny oraz Mazowsza. Brali udział w warsztatach, podczas których samodzielnie przygotowywali polskie potrawy, oraz uczestniczyli w licznych degustacjach polskich tradycyjnych wyrobów. Influencerzy odwiedzali małych, lokalnych producentów żywności. Na bieżąco relacjonowali swój pobyt w Polsce na profilach w mediach społecznościowych. Mieli również możliwość nawiązania kontaktu z polskimi influencerami kulinarnymi. Efektem misji była publikacja wielu postów i artykułów promujących polską żywność w mediach społecznościowych. Działania w internecie miały na celu popularyzowanie informacji o polskiej żywności wśród zagranicznych odbiorców.

W dniach **4–7 października 2022 r.** KOWR, przy współpracy z Ambasadą RP w Baku, zorganizował **misję biznesową kontrahentów z Azerbejdżanu do Polski**. W misji udział wzięli przedstawiciele **4 azerbejdżańskich podmiotów**. Strona azerska była zainteresowana nawiązaniem kontaktów biznesowych z polskimi producentami artykułów spożywczych, w tym głównie z branż: słodczy, produktów mleczarskich, soków oraz napojów, przetworów owocowo-warzywnych, przetworów rybnych, jabłek, mrozonek, przetworów mięsnych, kawy i herbaty oraz wysokoprocentowych alkoholi. W trakcie misji zorganizowano 3 sesje rozmów b2b dla zagranicznych kontrahentów, w których udział wzięło ponad **30 polskich firm**. Dodatkowo goście odwiedzili polski zakład produkcyjno-przetwórczy, gdzie mieli okazję zapoznać się z procesem produkcyjnym.

W dniu **10 listopada 2022 r.** KOWR, we współpracy z Ambasadą RP w Abu Zabi, zorganizował uroczystą **galę w Abu Zabi z okazji obchodów Dnia Niepodległości Polski**. W wydarzeniu wzięli udział: przedstawiciele emirackich władz, środowisk gospodarczych, naukowych, kulturalnych, mediów, korpusu dyplomatycznego, w tym przedstawiciele emirackiego biznesu i sieci handlowych. Podczas gali miała miejsce promocja zarówno Polski (wydarzeń i postaci historycznych łączących Polskę oraz ZEA), polskich przedsiębiorstw z branży rolno-spożywczej, jak i krajowej żywności prezentowanej i serwowanej podczas wydarzenia.

W dniu **24 listopada 2022 r.** KOWR przygotował **stoisko informacyjno-promocyjne w Lublinie podczas organizowanego przez Krajowe Stowarzyszenie „Eksporterzy Rzeczypospolitej Polskiej” Kongresu Eksportu 2022 „Współczesne wyzwania eksportu a bezpieczeństwo Polski”**. Na stoisku można było uzyskać informacje o bieżących działaniach KOWR oraz otrzymać biuletyny i broszury.

W dniu **25 listopada 2022 r.** w rezydencji Ambasadora RP w **Nowym Delhi** odbyło się **wydarzenie** zorganizowane przez ww. ambasadę we współpracy z KOWR **promujące polskie jabłka i produkty z jabłek** pod hasłem „**Polish Apple Night**”. W wydarzeniu wzięło udział około **50 osób**, w tym: polscy producenci i eksporterzy jabłek oraz przetworów z jabłek, indyjscy importerzy owoców, przedstawiciele indyjskiej branży restauracyjnej i hotelarskiej, osoby związane z przetwórstwem żywności w Indiach oraz dziennikarze. W wydarzeniu uczestniczył również przedstawiciel indyjskiego Ministerstwa Rolnictwa i Dobrostanu Rolników oraz dyrektor Forum Indyjskich Importerów Żywności (*Forum of Indian Food Importers – FIFI*) – organizacji, która współpracuje z KOWR w ramach porozumienia zawartego w 2016 r. Podczas wydarzenia zaprezentowano polską ofertę produktową w postaci świeżych jabłek, soków NFC, próbek produktów oraz materiałów promocyjnych i broszur „Poland tastes good” dostarczonych z Polski w ramach spedycji zorganizowanej przez KOWR. W trakcie wieczoru promowano polską kuchnię, a zaproszeni do udziału w wydarzeniu kucharze z Polski przygotowali i serwowali tradycyjne dania polskiej kuchni przygotowane z wykorzystaniem krajowych jabłek.

W 2022 r. KOWR przygotował i przekazał **prezentację oferty** blisko **25 polskich firm** z branży rolno-spożywczej zainteresowanych nawiązaniem współpracy z **siecią handlową ze Zjednoczonych Emiratów Arabskich**.

Ponadto KOWR przygotował ofertę **8 spółek** dla firmy **ARASCO** (*Arabian Agricultural Services Company*) z **Królestwa Arabii Saudyjskiej**.

KOWR promował polską żywność pod hasłem „Poland tastes good” podczas **XXXIII Sesji Konferencji Regionalnej Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa dla Europy**, która odbyła się w Łodzi w dniach **10–13 maja 2022 r.**

Ponadto KOWR zajmował się **pozyskiwaniem ofert od krajowych przedsiębiorców** dysponujących produktami poszukiwanymi przez importerów żywności z różnych państw, w tym z: **USA, ZEA, Wielkiej Brytanii, Singapuru, Iranu, Azerbejdżanu, Chińskiej Republiki Ludowej, Filipin, Korei Południowej, Algierii, Tajwanu, Izraela, Niemiec, Palestyny**.

W 2022 r. przygotowano również **polską ofertę eksportową** dla rynków: **Algierii, Angoli, Arabii Saudyjskiej, Bangladeszu, Burkina Faso, Egiptu, Erytrei, Etiopii, Indonezji, Indii, Iraku, Kamerunu, Kenii, Libanu, Libii, Maroko, Mauretanii, Mozambiku, Nigerii, Pakistanu, RPA, Rwandy, Tanzanii, Tunezji, Sudanu, Senegalu i ZEA**.

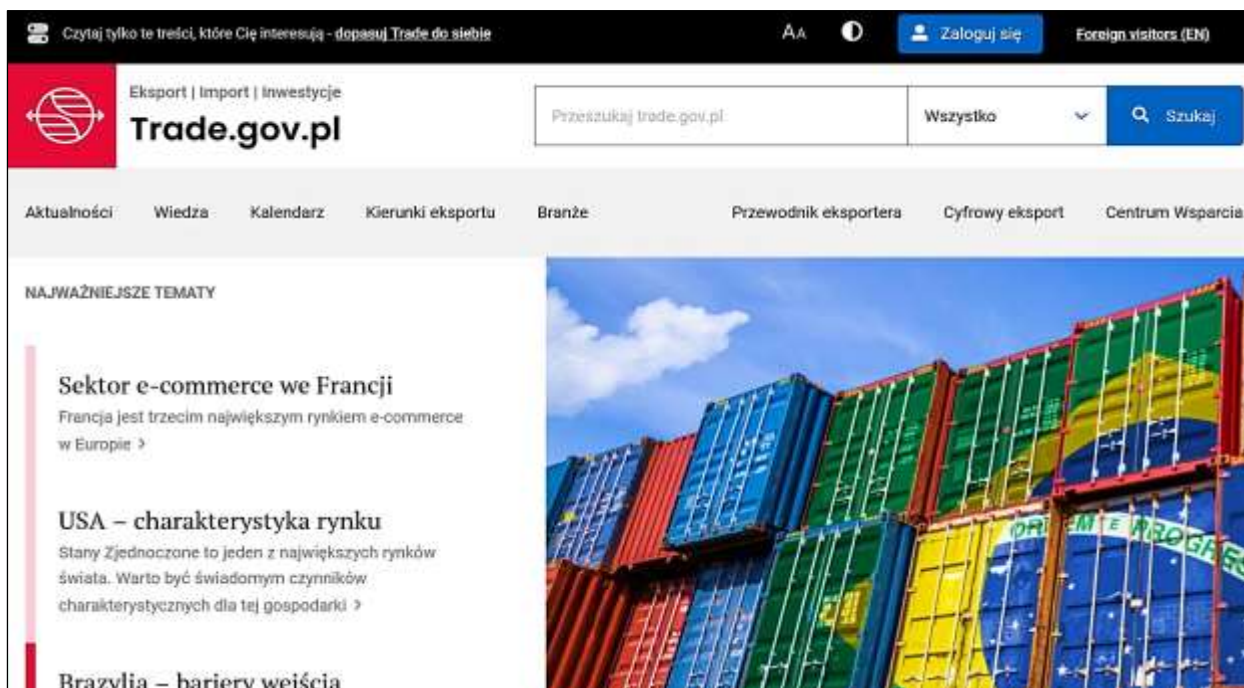
Prowadzono **bieżącą współpracę międzynarodową na szczeblu instytucjonalnym w kraju i za granicą**. Regularne kontakty miały na celu m.in. rozpoznanie nowych możliwości współpracy gospodarczej w sektorze rolno-spożywczym oraz pozyskanie materiałów dotyczących uwarunkowań rynków trzecich i możliwości wymiany handlowej, które po analizie wykorzystywano w bieżącej współpracy z krajowymi przedsiębiorcami.

KOWR, w ramach współpracy z placówkami dyplomatycznymi RP za granicą, przygotował i przekazał **materiały informacyjne na temat polskiego potencjału eksportowego**

oraz możliwości współpracy handlowej do wykorzystania przez placówki w bieżącej współpracy z podmiotami lokalnymi.

KOWR współpracował z **mediami branżowymi** – publikowano i emitowano **artykuły i wywiady** poświęcone polskiemu sektorowi rolno-spożywczemu oraz działaniom KOWR na rzecz wspierania rozwoju współpracy handlowej z zagranicą. Opracowano **artykuły prasowe** promujące polską żywność, które opublikowano w **polskim magazynie „Food from Poland”**.

Jednym z zadań KOWR było wsparcie eksporterów w prowadzeniu współpracy handlowej na poszczególnych rynkach za pomocą zakładki **„Co robimy/Promocja zagraniczna”** oraz **„Informacje dla eksporterów”** na stronie internetowej KOWR, a także informowanie o możliwościach nawiązywania kontaktów handlowych przy wykorzystaniu skrzynek mailowych: **eksporter@kowr.gov.pl** oraz **KOWR-events@kowr.gov.pl**. Jednocześnie informacje związane z rozwojem współpracy handlowej sektora rolno-spożywczego z zagranicą, w tym relacje z wydarzeń promocyjnych, zamieszczano na administrowanym przez KOWR **profilu „Poland tastes good”** na portalu Facebook. Ponadto opracowane przez KOWR artykuły na temat możliwości handlowych na poszczególnych rynkach zagranicznych publikowano na portalu dedykowanemu wsparciu polskiego eksportu **www.trade.gov.pl**.

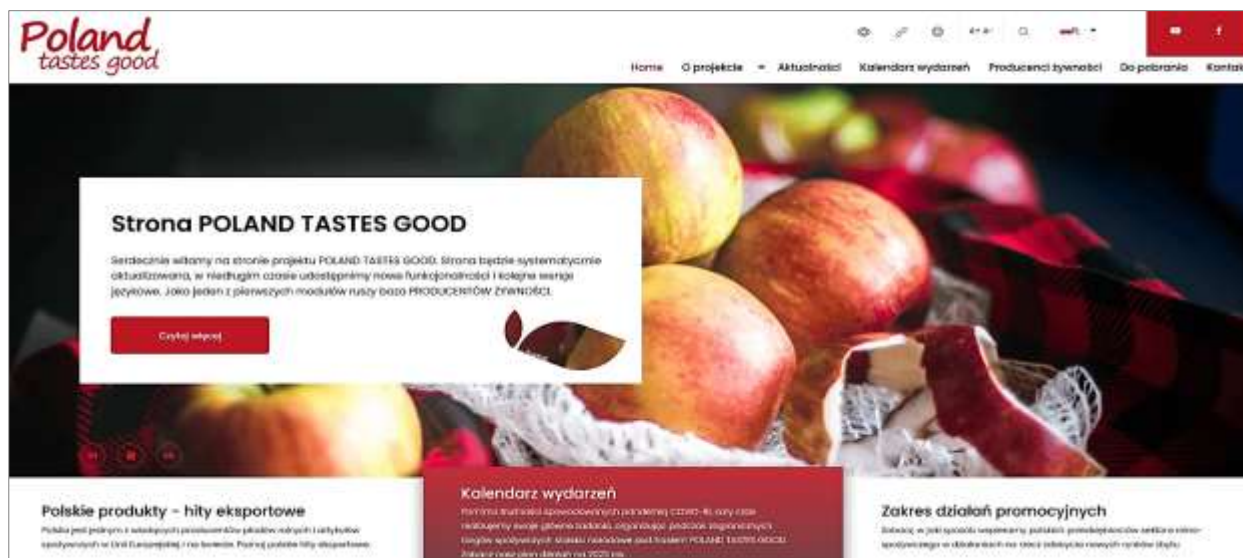

The screenshot shows the homepage of Trade.gov.pl. At the top, there is a navigation bar with a search bar, a login button, and a language selector. Below the navigation bar, there is a main menu with categories like 'Aktualności', 'Wiedza', 'Kalendarz', 'Kierunki eksportu', 'Branże', 'Przewodnik eksportera', 'Cyfrowy eksport', and 'Centrum Wsparcia'. The main content area features a section titled 'NAJWAŻNIEJSZE TEMATY' with three articles: 'Sektor e-commerce we Francji', 'USA – charakterystyka rynku', and 'Brazylia – bariery wejścia'. To the right of these articles is a large image of stacked colorful shipping containers.

Źródło: <https://www.trade.gov.pl/> (odczyt – maj 2023 r.).

W 2022 r. zaktualizowano opracowaną w kilku językach **broszurę „Poland tastes good. A brief guide to Polish agri-food offer”** poświęconą polskim specjalnościami żywnościowym i kierunkom ich eksportu.

Prowadzono również prace związane z utrzymaniem i rozwojem administrowanego przez KOWR **portalu internetowego www.polandtastesgood.pl**, w tym zmierzające do uruchomienia nowego modułu umożliwiającego prezentację oferty eksportowej polskich firm rolno-spożywczych zagranicznym kontrahentem.

Źródło: <https://www.polandtastesgood.pl/pl/> (odczyt – maj 2023 r.).

Ponadto dokonano aktualizacji posiadanych wersji językowych (m.in. angielskiej, niemieckiej, francuskiej i chińskiej) **animacji „Poland tastes good”** oraz zakupiono hiszpańską wersję językową ww. animacji, której celem jest prezentacja zagranicznym odbiorcom polskiej oferty eksportowej i potencjału sektora rolno-spożywczego.

W 2022 r. KOWR wydał 153 decyzje i inne dokumenty w zakresie wspierania rozwoju współpracy handlowej sektora rolno-spożywczego z zagranicą, w tym zrealizował **72 przedsięwzięcia promocyjne i informacyjne**, na których organizację wypłacono z budżetu krajowego **14 084,07 tys. zł**.

W latach 2015–2022 r. na realizację **402 przedsięwzięć** wspierających rozwój współpracy handlowej sektora rolno-spożywczego z zagranicą wypłacono ogółem **55,9 mln zł**.

10.3. Współpraca z Zagranicznymi Biurami Handlowymi PAIH na rzecz wspierania eksportu i promocji polskich produktów rolno-spożywczych na wybranych rynkach zagranicznych

Polska jest jednym z największych producentów żywności w UE, jednak potencjał w tej dziedzinie nie jest w pełni wykorzystany. Zdobywanie nowych rynków zbytu – zwłaszcza spoza UE – i pozyskiwanie nowych partnerów handlowych ma obecnie kluczowe znaczenie dla możliwości dalszego rozwoju polskiego rolnictwa i przemysłu spożywczego.

Biorąc pod uwagę potrzebę wzmocnienia wsparcia udzielanego polskim przedsiębiorcom sektora rolno-spożywczego na rynkach zagranicznych w dniu **17 listopada 2022 r.** pomiędzy **KOWR** a **Polską Agencją Inwestycji i Handlu (PAIH)** zawarta została umowa ramowa, która zakłada pogłębienie współpracy pomiędzy stronami umowy na rzecz **wspierania rozwoju współpracy handlowej sektora rolno-spożywczego z zagranicą, w tym promocji produktów rolnych i żywnościowych**. Współpraca realizowana będzie z wybranymi **Zagranicznymi Biurami Handlowymi PAIH** działającymi na rynkach o największym potencjale eksportowym dla polskich firm. Szczegóły dotyczące współpracy określone zostaną w umowach wykonawczych, które będą zawierane dla każdego rynku zagranicznego objętego współpracą z osobna.

10.4. Branżowy program promocji polskich specjalności żywnościowych

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa był partnerem Ministerstwa Rozwoju i Technologii w realizacji w latach 2016–2019 i 2020–2022 – na podstawie podpisanej umowy oraz zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 17 i ust. 3 oraz art. 10 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) – **kolejnych branżowych programów promocji polskich specjalności żywnościowych w ramach poddziałania 3.3.2. „Promocja gospodarki w oparciu o polskie marki produktowe – Marka Polskiej Gospodarki – Brand”**, finansowanych ze środków Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014–2020 (POIR)¹⁰⁸ z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i z budżetu krajowego (tj. funduszy będących w dyspozycji Ministerstwa Rozwoju i Technologii).

Celem projektu było upowszechnianie przekazu o innowacyjności i wysokiej jakości polskich produktów, kontynuacja budowania pozytywnego wizerunku Polski, a także promowanie całej branży spożywczej oraz polskiej gospodarki na rynkach zagranicznych.

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa wspierał mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa w działaniach promocyjnych prowadzonych na wybranych **9 pozaunijnych rynkach perspektywicznych** (w: **Chinach, Indiach, Wietnamie, Republice Południowej Afryki, Zjednoczonych Emiratach Arabskich, Egipcie, Singapurze** oraz na **Tajwanie i Białorusi**), a także w **4 krajach unijnych** (we **Francji, w Niemczech, Niderlandach i Szwecji**). **Polskie produkty rolno-spożywcze były promowane pod wspólnym hasłem „Poland tastes good”. Propagowana była także Marka Polskiej Gospodarki.**

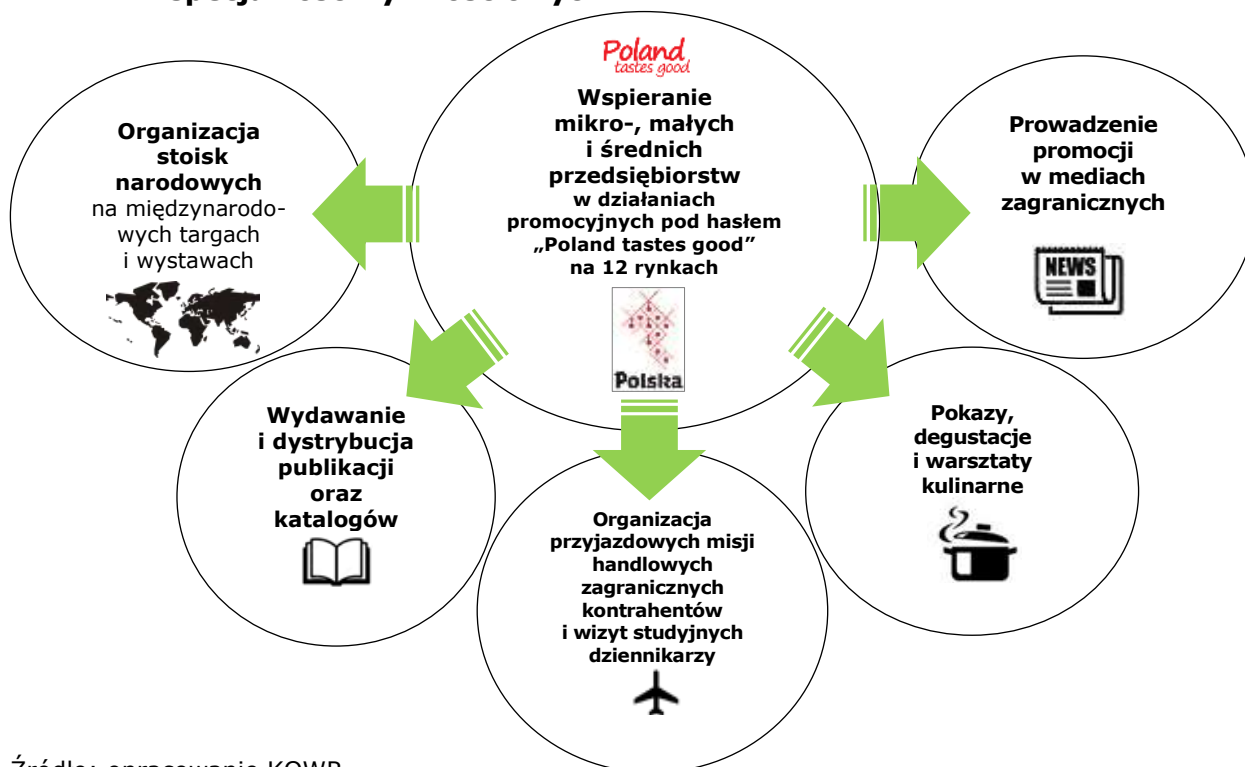
Uczestnikami branżowego programu promocji byli przedsiębiorcy, którzy prowadzili działalność gospodarczą i posiadali siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a ich podstawowa działalność gospodarcza była zgodna z wybranymi kodami Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD).

Działania promocyjne branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych obejmowały: **organizowanie stoisk narodowych na międzynarodowych targach i wystawach, wydawanie publikacji i katalogów dystrybuowanych podczas tych imprez, prowadzenie promocji w mediach zagranicznych, przyjazdowe misje handlowe zagranicznych kontrahentów, wizyty studyjne zagranicznych dziennikarzy w kraju oraz warsztaty kulinarne dla zagranicznych dziennikarzy**. W ramach organizowanych narodowych stoisk informacyjnych KOWR zapewniał przedsiębiorcom:

- bezpłatne korzystanie z miejsc do odbywania spotkań z kontrahentami,
- korzystanie z obsługi stoiska informacyjnego o produktach i lokalizacji firmy,
- zaprezentowanie filmu reklamowego firmy na urządzeniach multimedialnych na stoisku,
- zorganizowanie pokazu/prezentacji oferty firmy na stoisku informacyjnym.

¹⁰⁸ Jest to kontynuacja „Branżowego programu promocji branży polskich specjalności żywnościowych” realizowanego w latach 2012–2015 w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007–2013.

Wykres 53. **Działania w zakresie realizacji branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych**

Źródło: opracowanie KOWR.

Budżet na realizację branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych na lata 2016–2022 wynosił ogółem 7,55 mln zł.

Źródło: <https://www.polandtastesgood.pl/pl/> (odczyt – maj 2023 r.).

W 2022 r. w ramach realizacji programu KOWR zorganizował **narodowe stoiska informacyjno-promocyjne** podczas następujących wydarzeń targowo-wystawienniczych:

- **Gulfood w Dubaju w Zjednoczonych Emiratach Arabskich w dniach 13–17 lutego 2022 r.** (z pokazami kulinarnymi),
- **Food Taipei na Tajwanie w dniach 22–25 czerwca 2022 r.**,
- **Biofach w Norymberdze w Niemczech w dniach 26–29 lipca 2022 r.** (z pokazami kulinarnymi),
- **Vietfood & Beverage w Ho Chi Minh w Wietnamie w dniach 11–13 sierpnia 2022 r.** (z pokazami kulinarnymi),
- **FHA w Singapurze w dniach 5–8 września 2022 r.** (z pokazami kulinarnymi),
- **Anufood Annapurna w Mumbaju w Indiach w dniach 14–16 września 2022 r.**,

- **Sial Paris** w **Paryżu** we **Francji** w dniach **15–19 października 2022 r.** (z pokazami kulinarnymi),
- **Nordic Organic Food Fair** w **Malmö** w **Szwecji** w dniach **16–17 listopada 2022 r.** (z pokazami kulinarnymi),
- **ISM Middle East (YUMMEX)** w **Dubaju** w **Zjednoczonych Emiratach Arabskich** w dniach **8–10 listopada 2022 r.** (z pokazami kulinarnymi),
- **Food Arica Cairo** w **Kairze** w **Egipcie** w dniach **5–7 grudnia 2022 r.** (z pokazami kulinarnymi).

W 2022 r. KOWR w zakresie realizacji branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych wydatkował środki finansowe pochodzące z budżetu UE w wysokości **1 641,00 tys. zł** oraz wydał 19 decyzji oraz innych dokumentów.

10.5. Prowadzenie i wsparcie działań promocyjnych, informacyjnych, edukacyjnych, kulturalnych (w tym w formie wystaw, pokazów oraz konkursów), w szczególności dotyczących produktów rolnych i żywnościowych, metod ich produkcji, a także systemów jakości produktów rolnych i żywnościowych

Zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 16a ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) KOWR prowadził **działania promocyjne, informacyjne, edukacyjne i kulturalne (w tym w formie wystaw, pokazów oraz konkursów), w szczególności dotyczące produktów rolnych i żywnościowych, metod ich produkcji, a także systemów jakości produktów rolnych i żywnościowych** (z wyłączeniem działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących rolnictwa i gospodarki żywnościowej realizowanych przez ministrów właściwych do spraw rolnictwa, rynków rolnych, rybołówstwa lub rozwoju wsi).

Głównym celem działań promocyjno-informacyjnych jest **popularyzacja żywności wysokiej jakości wytwarzanej w ramach systemów jakości oraz oznaczeń (w tym żywności regionalnej, tradycyjnej i ekologicznej), a także zwiększenie spożycia żywności produkowanej w kraju, a przez to wzrost konkurencyjności polskich produktów rolno-spożywczych.**

Działania promocyjne na rynku krajowym były realizowane w Centrali KOWR, w ścisłej współpracy ze wszystkimi OT KOWR. W 2022 r. realizowano **wydarzenia ogólnopolskie i regionalne związane z promocją żywności wysokiej jakości.**

Działania KOWR były oparte z jednej strony na **idei zintegrowanej i spójnej promocji** w ramach wyznaczonego w „Strategii promocji żywności Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi” kierunku polityki promocyjnej polskiej żywności, z drugiej strony – **na znajomości panujących trendów**, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb konsumentów oraz producentów i rolników z sektora rolno-spożywczego. W 2022 r. kładziono nacisk na znak **PRODUKT POLSKI** i certyfikat **produkcji ekologicznej** (m.in. zgodnie

z „Ramowym Planem Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021–2030”).

[Produkt Polski](#) [Aktualności](#) [Informacje dla konsumentów](#) [Informacje dla producentów](#) [Pikniki](#) [Kontakt](#)

Informacje dla konsumentów

#KUPIJŚWIADOMIE

Czym jest znak **PRODUKT POLSKI**?

- to informacja dla konsumentów, że żywność została wytworzona w Polsce i z krajowych surowców (w przypadku produktów przetworzonych – w minimum 75%),
- to wskazówka dla producentów, że warto korzystać z takiego oznaczenia produktów spożywczych,
- to deklaracja patriotyzmu konsumenckiego i wzmocnienie marki rodzimych produktów.

Dzięki logotypowi **PRODUKT POLSKI** będziesz wiedział, że dana żywność pochodzi z kraju! Produkt oznaczony znakiem **PRODUKT POLSKI** musi być wyprodukowany z surowców wytworzonych na terenie Polski, w przypadku produktów nieprzetworzonych – w 100%, a odnośnie produktów przetworzonych – w 75%. Dopuszczalne jest użycie importowanych składników, np. przypraw, bakalii, do 25% masy tych produktów pod warunkiem, że składniki te nie są wytwarzane na terenie naszego kraju.

Źródło: <https://produktpolski.org/> (odczyt – maj 2023 r.).

Działania prowadzone na poziomie ogólnopolskim i regionalnym realizowane były w dwóch obszarach.

- 1) **Pierwszy obszar dotyczył komunikacji z beneficjentami i przedstawicielami sektora rolnego** poprzez organizowanie lub udział w **spotkaniach i konferencjach** służących podnoszeniu wiedzy i kompetencji producentów żywności oraz rolników w zakresie nowoczesnych działań promocyjnych i skutecznego dotarcia do nabywców, szczególnie w zakresie znaku **PRODUKT POLSKI** i logo **produkcji ekologicznej**.
- 2) **Drugi obszar dotyczył działań skierowanych do konsumentów.** Celem tych działań było łączenie **konsumentów** poszukujących wysoko jakościowych produktów rolno-spożywczych z **producentami żywności**, a także **wspieranie trendu kupowania polskiej żywności wysokiej jakości z certyfikatami i oznaczeniami**. Szczególną uwagę zwrócono na zmianę postrzegania polskiego sektora spożywczego przez dostarczenie wiedzy o **bogactwie kulinarnym wszystkich regionów Polski i rolnictwie ekologicznym**, jako odpowiedzi na zapotrzebowanie konsumentów na żywność wytworzoną z wysokiej jakości surowców, posiadającą certyfikaty krajowych oraz europejskich systemów jakości, a także oznaczenia żywności. Szczególną uwagę zwrócono na certyfikat **produkcji ekologicznej** oraz znak **PRODUKT POLSKI**.

KOWR w ramach „**Planu działań promocyjnych produktów rolnych i żywnościowych, metod ich produkcji, a także systemów jakości produktów rolnych i żywnościowych na 2022 r.**” – wspólnie z MRiRW – kontynuował realizację **ogólnopolskiej kampanii informacyjnej „Kupuj Świadomie”**, której jednym z głównych celów było budowanie rozpoznawalności znaku **PRODUKT POLSKI**, zarówno wśród producentów (aby chętniej zamieszczali oznaczenie na opakowaniach wytwarzanych produktów rolno-spożywczych), jak i konsumentów (aby w trakcie zakupów częściej kierowali się informacją o kraju pochodzenia żywności). Działania skierowane do obu docelowych grup odbiorców były prowadzone równolegle z wykorzystaniem różnych kanałów komunikacji (np.: telewizji, radia, gadżetów, reklam zewnętrznych), ale przy zachowaniu spójnego komunikatu.

Na prowadzonej przez KOWR stronie „Polska smakuje”, wg stanu na 31 grudnia 2022 r., znajdowało się **997 producentów żywności i rolników** oraz **7 636 polskich produktów regionalnych, tradycyjnych, ekologicznych i z certyfikatami jakości**.

Źródło: <https://produktpolski.org/> (odczyt – maj 2023 r.).

W 2022 r. KOWR promował polską żywność także podczas **szeregu wydarzeń**, m.in.: „Pikniku z **PRODUKTEM POLSKIM**”, targów „Polska smakuje” w Augustowie czy „Jarmarków Bożonarodzeniowych #KupujŚwiadomie **PRODUKT POLSKI**”.

W **maju 2022 r.** KOWR był odpowiedzialny za przygotowanie stoiska promocyjnego podczas **XXXIII Sesji Konferencji Regionalnej Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Wyżywienia i Rolnictwa dla Europy** w Łodzi, na którym zaprezentowano polskie regionalne dania przygotowane przez **16 Kół Gospodyń Wiejskich** (po jednym z każdego województwa).

Na przełomie **września i października 2022 r.** zrealizowano we współpracy z MRiRW **akcję promującą rolnictwo ekologiczne**, której celem była edukacja społeczeństwa w zakresie świadomych decyzji zakupowych, zachęcenie do zwracania uwagi na informacje zawarte na opakowaniach produktów spożywczych oraz upowszechnianie wiedzy na temat systemu ekologicznej produkcji żywności.

W „**Dniu rolnictwa ekologicznego w UE**” (23 września 2022 r.) zorganizowano ekologiczne **warsztaty edukacyjne dla uczniów warszawskich szkół**. KOWR zaprosił także dzieci i młodzież do udziału w **konkursie fotograficznym „Rolnictwo ekologiczne”** (wpłynęło ponad 1,9 tys. prac). Działania promocyjne dotyczące **rolnictwa ekologicznego** zostały przeprowadzone przez **17 OT KOWR pod różnymi hasłami**. Zrealizowano szereg działań, m.in. w: regionalnych stacjach telewizyjnych i radiowych, sieci kin niezależnych w całej Polsce, 16 pociągach PKP, miejskich autobusach i tramwajach oraz warszawskim metrze.

Przy głównych skrzyżowaniach, w punktach szczególnie intensywnego ruchu ulicznego i pieszego w Polsce, rozstawiono billboardy lub emitowano spot na ekranach LED. Powstał także mural w Poznaniu, a w Trójmieście zamieszczono reklamę na paczkomatach. W ramach działań promocyjnych wykorzystano ekrany w taborze komunikacji miejskiej. Przeprowadzono także szereg działań w internecie.

Źródło: <https://bitwaregionow.pl/> (odczyt – maj 2023 r.).

Jednym z kluczowych projektów zrealizowanych w 2022 r. przez KOWR (we współpracy z MRiRW, ARiMR oraz KRUS) był **Ogólnopolski Konkurs Kulinarny dla kół gospodyń wiejskich (KGW) „Bitwa Regionów” – VII edycja konkursu została przeprowadzona w trzech etapach**: zgłoszenia internetowe i eliminacje w regionach podczas „Pikników z **PRODUKTEM POLSKIM**”, półfinały wojewódzkie i finał z udziałem 16 najlepszych KGW (po jednym z każdego województwa). W 2022 r. do konkursu „Bitwa Regionów” zgłosiło się **3 196 kół gospodyń wiejskich**. Łącznie w kraju odbyło się **227 „Pikników z PRODUKTEM POLSKIM**”, w których wzięło udział blisko **274 tys. osób**. KOWR przeprowadził kampanię na profilu PRODUKT POLSKI na portalu społecznościowym, która osiągnęła łącznie około **8 milionów odstón**.

W grudniu 2022 r. zorganizowano w całej Polsce „**Jarmarki Bożonarodzeniowe**” pod hasłem „Polska smakuje”. Zaplanowano **100 wydarzeń**, w których wzięli udział producenci polskiej żywności, w szczególności wysokiej jakości (posiadającej certyfikat produkcji ekologicznej oraz znak PRODUKT POLSKI).

Podsumowując, w 2022 r. KOWR zrealizował **340 przedsięwzięć** w ramach ww. krajowych działań promocyjnych, na które z budżetu krajowego wydatkowano **7 000,58 tys. zł**.

Od 2012 r. do końca 2022 r. na działania promujące produkty rolne i żywnościowe – ze szczególnym uwzględnieniem certyfikowanej żywności regionalnej, tradycyjnej i ekologicznej – wypłacono **46 mln zł** i zrealizowano ponad **3,5 tys. przedsięwzięć promocyjno-informacyjnych**.

10.6. Obsługa funduszy promocji produktów rolno-spożywczych

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 13 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) oraz art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o funduszach promocji produktów rolno-spożywczych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1496), obsługuje **dziesięć funduszy**:

- 1) Fundusz Promocji Mleka,
- 2) Fundusz Promocji Mięsa Wieprzowego,
- 3) Fundusz Promocji Mięsa Wołowego,
- 4) Fundusz Promocji Mięsa Końskiego,
- 5) Fundusz Promocji Mięsa Owczego,
- 6) Fundusz Promocji Ziarna Zbóż i Przetworów Zbożowych,
- 7) Fundusz Promocji Owoców i Warzyw,
- 8) Fundusz Promocji Mięsa Drobiowego,
- 9) Fundusz Promocji Ryb,
- 10) Funduszu Promocji Roślin Oleistych.

Fundusze promocji zostały utworzone w celu wspierania marketingu rolnego, wzrostu spożycia i promocji produktów rolno-spożywczych. Do zadań realizowanych w ramach funduszy należą m.in.: finansowanie i/lub współfinansowanie kampanii informacyjnych i promocyjnych (obejmujących promocję spożycia określonych produktów rolno-spożywczych oraz edukację grup docelowych, głównie młodzieży i dzieci), prowadzenie badań naukowych, badań rynkowych i prac rozwojowych w zakresie poprawy jakości produktów spożywczych oraz szkoleń dla producentów i przetwórców, a także wspieranie krajowych organizacji branżowych, w tym ich przedstawicieli biorących udział w pracach specjalistycznych stałych i roboczych komitetów organizacji międzynarodowych lub będących członkami statutowych organów tych organizacji, zajmujących się problemami danego rynku. Organizacje te mogą również finansować tzw. wkład własny kampanii promocyjnych i/lub informacyjnych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w formie:

- programów prostych prowadzonych w ramach delegowanego z ARiMR do KOWR mechanizmu WPR „Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych”,
- programów wielonarodowych, w których uczestniczą co najmniej 2 państwa UE.

Do zadań KOWR należy wyłącznie administrowanie funduszami promocji oraz obsługa rachunków bankowych poszczególnych funduszy.

Każdy fundusz jest zarządzany przez komisję zarządzającą składającą się z 9 członków (przedstawicieli przetwórców produktów rolnych właściwych dla danego funduszu, producentów oraz izb rolniczych). Do kompetencji komisji zarządzających należy:

- reprezentowanie interesów branż, których dotyczą fundusze promocji, wobec ministra właściwego do spraw rynków rolnych, innych organów administracji publicznej oraz

Dyrektora Generalnego KOWR w zakresie zarządzania funduszem promocji właściwym dla danej branży,

- ustalanie zasad gospodarowania środkami finansowymi danego funduszu określających głównie szczegółowe warunki i tryb przedkładania propozycji programów oraz działań,
- opracowywanie planu finansowego funduszu,
- sporządzanie sprawozdania rzeczowego funduszu,
- uchwalanie regulaminu danej komisji,
- opracowywanie strategii promocji dla branż, których dotyczą fundusze promocji,
- przekazywanie ministrowi właściwemu do spraw rynków rolnych:
 - regulaminu danej komisji,
 - zasad gospodarowania środkami finansowymi i planów finansowych danego funduszu promocji w zakresie realizacji celów,
 - sprawozdania rzeczowego i sprawozdania z wykonania planu finansowego funduszy,
 - strategii promocji opracowanej dla branży.

Dyrektor Generalny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa:

- dysponuje środkami funduszy promocji na podstawie uchwał komisji zarządzających,
- zapewnia obsługę prawną i techniczno-biurową funduszy promocji oraz komisji zarządzających,
- sporządza sprawozdania z wykonania planu finansowego funduszy promocji,
- odmawia realizacji uchwał komisji zarządzających niezgodnych z przepisami prawa,
- ustala w drodze decyzji administracyjnej kwoty nienależnie lub nadmiernie pobranych środków finansowych funduszy promocji udzielonych w ramach wsparcia finansowego.

Realizacja zadań przez KOWR polega również m.in. na: obsłudze deklaracji wpłat na fundusze promocji i wydawaniu decyzji w sprawie ustalenia wysokości zobowiązania dla podmiotów skupujących mleko oraz egzekwowaniu obowiązku dokonywania wpłat na fundusze promocji.

Źródłami finansowania funduszy są głównie wpłaty dokonywane przez zobowiązane podmioty z poszczególnych branż. Fundusze promocji są zasilane z wpłat naliczanych i pobieranych od podmiotów skupujących i przetwarzających produkty rolne w wysokości 0,1% wartości netto z faktur zakupu/sprzedaży, z wyłączeniem Funduszu Promocji Roślin Oleistych, gdzie obowiązuje naliczenie w wysokości 0,2%, a w przypadku Funduszu Promocji Mleka – w wysokości 0,001 zł od każdego skupionego kilograma mleka. Dodatkowym źródłem zasilania funduszy są odsetki bankowe naliczane od środków pieniężnych gromadzonych na rachunkach bieżących funduszy oraz odsetki od należności i koszty upomnień. Szczegółowy wykaz towarów, od których są naliczane wpłaty na fundusze promocji produktów rolno-spożywczych, określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi¹⁰⁹.

¹⁰⁹ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 lipca 2019 r. w sprawie szczegółowego wykazu towarów, od których są naliczane, pobierane, przekazywane i wpłacane wpłaty na fundusze promocji produktów rolno-spożywczych (Dz. U. poz. 1411).

Tabela 24. **Wpływy na fundusze promocji produktów rolno-spożywczych w 2022 r.**

Lp.	Wyszczególnienie	Wpływy (tys. zł)
1.	Fundusz Promocji Mleka	13 095,26
2.	Fundusz Promocji Mięsa Wieprzowego	13 856,65
3.	Fundusz Promocji Mięsa Wołowego	9 995,28
4.	Fundusz Promocji Mięsa Końskiego	150,34
5.	Fundusz Promocji Mięsa Owczego	27,47
6.	Fundusz Promocji Ziarna Zbóż i Przetworów Zbożowych	18 556,32
7.	Fundusz Promocji Owoców i Warzyw	12 454,98
8.	Fundusz Promocji Mięsa Drobiowego	23 879,45
9.	Fundusz Promocji Ryb	517,84
10.	Fundusz Promocji Roślin Oleistych	12 169,49
Ogółem		104 703,08

Źródło: dane KOWR.

W 2022 r. na rachunki funduszy wpłynęło **104 703,08 tys. zł**. Ponad **9 tys. podmiotów gospodarczych** złożyło deklaracje wpłat na fundusze promocji. Odbyły się **72 posiedzenia** komisji zarządzających. W planach finansowych na 2022 r. komisje zarządzające przyjęły do realizacji **495 zadań**. Zostało wydanych **1 156 decyzji w sprawie udzielenia i wypłaty wsparcia**, w wyniku których ze środków zgromadzonych na rachunkach bankowych funduszy wydatkowano ogółem **81 967,88 tys. zł**.

Tabela 25. **Wydatki z funduszy promocji produktów rolno-spożywczych w 2022 r. na zrealizowane zadania***

Lp.	Wyszczególnienie	Wydatki (tys. zł)
1.	Fundusz Promocji Mleka	14 853,45
2.	Fundusz Promocji Mięsa Wieprzowego	13 405,67
3.	Fundusz Promocji Mięsa Wołowego	6 926,90
4.	Fundusz Promocji Mięsa Końskiego	149,85
5.	Fundusz Promocji Mięsa Owczego	20,55
6.	Fundusz Promocji Ziarna Zbóż i Przetworów Zbożowych	7 915,06
7.	Fundusz Promocji Owoców i Warzyw	14 309,66
8.	Fundusz Promocji Mięsa Drobiowego	14 910,09
9.	Fundusz Promocji Ryb	251,47
10.	Fundusz Promocji Roślin Oleistych	9 225,18
Ogółem		81 967,88

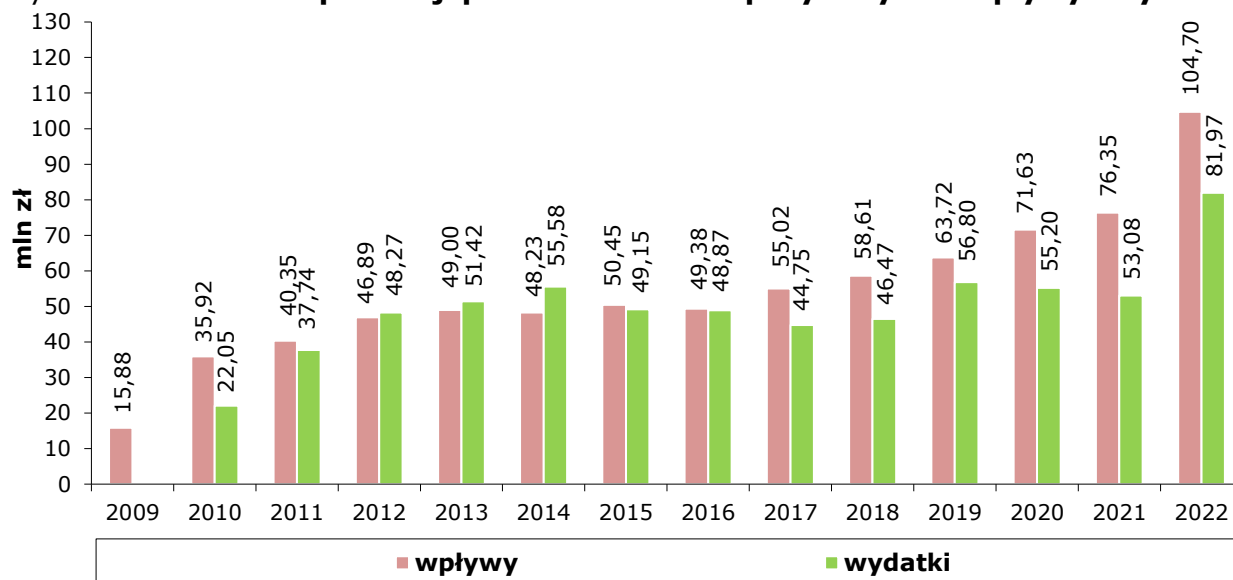
* Wydatki nie uwzględniają kosztów związanych z obsługą funduszy promocji i z obsługą komisji zarządzających (tj. 3,5% rocznych wpływów na poszczególne fundusze promocji) oraz pozostałych kosztów niezwiązanych z bezpośrednimi działaniami określonymi w art. 2 ust. 2 ustawy o funduszach promocji produktów rolno-spożywczych.

Źródło: dane KOWR.

Do końca 2022 r. KOWR wydał **3 848 rozstrzygnięć administracyjnych** w ramach wpłat i wypłat (z tego: 1 156 decyzji w sprawie udzielenia i wypłaty wsparcia, 1 245 decyzji w sprawie ustalenia wysokości zobowiązania podmiotów skupujących względem Funduszu Promocji Mleka za IV kwartał 2021 r. oraz I–III kwartał 2022 r., a także 1 447 innych rozstrzygnięć administracyjnych – decyzji i postanowień). Przeprowadzono **196 kontroli**, w tym kontrole: podatkowe, techniczne, księgowo i dodatkowe. W trakcie rozpatrywania było ponad 170 wniosków o udzielenie i wypłatę wsparcia z funduszy promocji.

W 2022 r. rozpoczęto proces tworzenia planów finansowych na rok 2023. W związku z powyższym KOWR prowadził obsługę techniczno-biurową posiedzeń komisji. Do końca grudnia 2022 r. wpłynęło **455 propozycji zadań** do planów finansowych na 2023 r., które KOWR na bieżąco weryfikował pod kątem formalno-prawnym.

Wykres 54. **Fundusze promocji produktów rolno-spożywczych – wpływy i wydatki***

* Wydatki nie uwzględniają kosztów związanych z obsługą funduszy promocji i z obsługą komisji zarządzających (tj. 3,5% rocznych wpływów na poszczególne fundusze promocji) oraz pozostałych kosztów niezwiązanych z bezpośrednimi działaniami określonymi w art. 2 ust. 2 ustawy o funduszach promocji produktów rolno-spożywczych.

Źródło: dane KOWR.

Od utworzenia funduszy promocji produktów rolno-spożywczych w 2009 r. do końca 2022 r. na konta funduszy wpłynęło ponad **766 mln zł**, a ze środków zgromadzonych na rachunkach bankowych funduszy na realizację działań informacyjno-promocyjnych wydatkowano ogółem około **651 mln zł**.

10.7. Działanie 3. „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Zgodnie z art. 6 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2022 r. poz. 2422, z późn. zm.)

KOWR był podmiotem wdrażającym **działanie 3. „Systemy jakości produktów rolnych**

i środków spożywczych” delegowane z agencji płatniczej (ARiMR). W zakresie ww. działania realizowane były **2 poddziałania**, tj.:

- poddziałanie 3.1. „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości”,
- poddziałanie 3.2. „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym”.

Wspierani byli producenci rolni przystępujący do systemów jakości oraz grupy producentów realizujące inicjatywy informacyjne i promocyjne na rynku wewnętrznym w zakresie certyfikowanych produktów żywnościowych wysokiej jakości.

W 2022 r. w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” PROW 2014–2020 KOWR wydał łącznie **768 decyzji** skutkujących płatnością na kwotę ogółem **23 916,99 tys. zł** (z tego: 15 218,38 tys. zł z budżetu UE oraz 8 698,61 tys. zł z budżetu krajowego).

10.7.1. Poddziałanie 3.1. „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości”

Poddziałanie 3.1. „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości” PROW 2014–2020 było realizowane na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 sierpnia 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2019 r. poz. 449), które weszło w życie 19 sierpnia 2015 r.

Poddziałanie miało na celu zwiększenie uczestnictwa rolników w unijnych i krajowych systemach jakości. Pomoc była związana z refundacją kosztów wynikających z przystąpienia do systemu jakości, m.in. kosztów: kontroli (po której przeprowadzeniu jest wydawany stosowny certyfikat), rocznej składki na rzecz grupy producentów posiadającej odpowiednią formę organizacyjną oraz zakupu specjalistycznych publikacji związanych z prowadzeniem produkcji w zakresie danego systemu jakości. Wsparcie było skierowane do rolników aktywnych zawodowo, którzy wytwarzają produkty rolne lub środki spożywcze przeznaczone do spożycia. Aby skorzystać z pomocy, należało wytwarzać produkty:

- których nazwy zostały wpisane do rejestru gwarantowanych tradycyjnych specjalności lub chronionych nazw pochodzenia i chronionych oznaczeń geograficznych¹¹⁰ lub
- objęte systemami: Rolnictwa ekologicznego¹¹¹, Ochrony nazw pochodzenia i oznaczeń geograficznych wyrobów winiarskich¹¹², Integrowanej Produkcji Roślin¹¹³,
- zgodnie ze specyfikacją i standardami systemów: Jakość Tradycja, Quality Meat Program (QMP), Quality Assurance for Food Products (QAFP) – „Tuszkę, elementy i mięso

¹¹⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych, z późn. zm.

¹¹¹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie (EWG) nr 2092/91, z późn. zm.

¹¹² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007, z późn. zm.

¹¹³ Ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz. U. z 2023 r. poz. 340).

z kurczaka, indyka i młodej polskiej gęsi owsianej”, Quality Assurance for Food Products – „Kulinarne mięso wieprzowe”, Quality Assurance for Food Products – „Wędliny”.

Wnioski o pomoc mogli składać rolnicy, którzy nie otrzymali tego rodzaju wsparcia dla tego samego systemu jakości żywności w ramach działania „Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności” PROW 2007–2013. Ponadto wnioskodawca nie mógł uzyskiwać wsparcia na dofinansowanie kosztów transakcyjnych ze środków działania „Rolnictwo ekologiczne”. Wsparcie finansowe w formie refundacji było przewidziane w okresie maksymalnie 5 lat od przystąpienia do systemu jakości.

W 2021 r. KOWR ogłosił dwa nabory wniosków o przyznanie pomocy w ramach poddziałania 3.1., tj. **siódmy nabór** z terminem składania wniosków **od 31 maja do 1 lipca 2021 r.** oraz **ósmo nabór** z terminem składania wniosków **od 29 listopada do 30 grudnia 2021 r.** Według stanu na 31 grudnia 2022 r. w ramach powyższych naborów w OT KOWR złożono ogółem **181 wniosków o przyznanie pomocy**. W ramach siódmego naboru wniosków wydano 52 decyzje o przyznaniu pomocy, natomiast w ramach ósmego naboru wniosków – 30 decyzji o przyznaniu pomocy.

Do KOWR w 2022 r. w ramach poddziałania 3.1. „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości” beneficjenci złożyli **578 wniosków o płatność** na kwotę ponad **734,03 tys. zł**. Wydano ogółem **703 decyzje skutkujące płatnością** na kwotę ponad **833,65 tys. zł** (z tego: 530,45 tys. zł z budżetu środków europejskich i 303,20 tys. zł z budżetu państwa).

Ogółem w ramach **ośmiu naborów wniosków o przyznanie pomocy** (w latach 2015–2021) w zakresie poddziałania 3.1. „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości” w OT KOWR złożono **4,4 tys. wniosków o przyznanie pomocy**. KOWR wydał **7,3 tys. decyzji przyznających płatność**.

10.7.2. Poddziałanie 3.2. „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym”

Poddziałanie 3.2. „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym” było wdrażane na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 lipca 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2019 r. poz. 2401, z późn. zm.), które weszło w życie 23 lipca 2016 r.

Poddziałanie obejmowało wsparcie operacji w zakresie informacji i promocji produktów wysokojakościowych podejmowanych przez uczestników systemów jakości, tj. przez grupy producentów składające się co najmniej z dwóch producentów, którzy wytwarzali produkty rolne lub środki spożywcze przeznaczone do spożycia przez ludzi w ramach systemów jakości, o których mowa w art. 16 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady

(UE) nr 1305/2013¹¹⁴. O wsparcie ubiegały się w Polsce grupy producentów wytwarzające produkty wysokiej jakości w ramach unijnych systemów jakości żywności, tj.: gwarantowanych tradycyjnych specjalności, chronionych nazw pochodzenia, chronionych oznaczeń geograficznych, rolnictwa ekologicznego, ochrony oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych, ochrony oznaczeń geograficznych aromatyzowanych produktów sektora wina, ochrony nazw pochodzenia i oznaczeń geograficznych wyrobów winiarskich oraz krajowych systemów jakości żywności (tj.: „Jakość Tradycja”, „Quality Meat Program”, „Quality Assurance for Food Products” – „Tuszki, elementy i mięso z kurczaka, indyka i młodej polskiej gęsi owsianej”, „Quality Assurance for Food Products” – „Kulinarne mięso wieprzowe”, „Quality Assurance for Food Products” – „Wędliny”).

Do zadań KOWR w zakresie przedmiotowego poddziałania należały: ocena materiałów informacyjno-promocyjnych i reklamowych, rozpatrywanie wniosków o płatność, nadzór nad realizacją zawartych umów, zawieranie umów oraz aneksów do umów, przeprowadzanie kontroli, sporządzanie zleceń płatności, weryfikacja wniosków o przyznanie pomocy, sporządzanie prognoz wydatków oraz sprawozdań z realizacji poddziałania.

W 2022 r. kontynuowano obsługę 37 umów zawartych na 50 182,13 tys. zł (z tego: 31 930,89 tys. zł z budżetu środków europejskich i 18 251,24 tys. zł z budżetu państwa) w ramach **drugiego naboru wniosków o przyznanie pomocy** (stan na 31 grudnia 2022 r.). Wydano ogółem **65 zleceń skutkujących płatnością na 23 083,34 tys. zł** (z tego: 14 687,93 tys. zł z budżetu środków europejskich i 8 395,41 tys. zł z budżetu państwa).

W 2022 r. KOWR ogłosił **trzeci nabór wniosków o przyznanie pomocy** z terminem ich składania **od 4 lipca do 1 września 2022 r.** Według stanu na 31 grudnia 2022 r. w ramach powyższego naboru wpłynęły ogółem **54 wnioski o przyznanie pomocy**. Umowy o przyznaniu pomocy będą zawierane w 2023 r.

W ramach **informowania o wdrażanych przez KOWR poddziałaniach PROW 2014–2020** w 2022 r., zgodnie z zaplanowanymi działaniami informacyjno-promocyjnymi, rozpowszechniano informacje o poddziałaniu 3.1. „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości” poprzez publikację 8 artykułów w prasie, której łączny nakład wyniósł 878,4 tys. egzemplarzy. Ponadto zrealizowano 4 audycje telewizyjne, informujące o naborze wniosków o przyznanie pomocy w ramach poddziałania 3.2 „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym”. Zrealizowano również emisje audycji radiowej, której zasięg wyniósł 287 GRP¹¹⁵ (38 emisji), dotyczącej poddziałania 3.2. Poza wyżej wymienionymi działaniami komunikacyjnymi w 2022 r. KOWR realizował również inne działania informacyjne i promocyjne poprzez: stronę internetową, infolinię, punkty informacyjne w OT KOWR oraz ogłoszenie prasowe o naborze wniosków o przyznanie pomocy.

¹¹⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005, z późn. zm.

¹¹⁵ Wskaźnik intensywności kampanii reklamowej.

11. REALIZACJA DZIAŁAŃ ROZWOJOWYCH I INWESTYCYJNYCH W ZAKRESIE INNOWACYJNOŚCI W SEKTORZE ROLNO-SPOŻYWCZYM

Definicja innowacyjności określona została w „Podręczniku Oslo”¹¹⁶. **Innowacja (*innovation*)** to wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu, usługi) albo procesu, nowej metody marketingowej, nowej metody organizacyjnej w praktyce gospodarczej, organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem.

Innowacje w sektorze rolno-spożywczym można podzielić na **4 kategorie**:

- **produktowa** – przejawia się wprowadzeniem na rynek wyrobu lub usługi, które są nowe albo istotnie ulepszone w zakresie swoich cech lub zastosowań. Innowacje produktowe w zakresie usług polegają na wprowadzeniu znaczących udoskonalień w sposobie świadczenia usług, na dodaniu nowych funkcji lub cech do istniejących usług albo na wprowadzeniu całkowicie nowych usług;
- **procesowa** – polega na wdrożeniu nowych lub istotnie ulepszonych metod produkcji, dystrybucji i wspierania działalności w zakresie wyrobów oraz usług. Do innowacji procesowych zalicza się nowe albo znacząco ulepszone metody tworzenia i świadczenia usług. Innowacje procesowe obejmują także nowe lub istotnie ulepszone techniki, urządzenia (maszyny) i oprogramowanie w działalności pomocniczej, takiej jak: zaopatrzenie, księgowość, obsługa informatyczna i prace konserwacyjne;
- **organizacyjna** – wdrożenie nowej metody organizacyjnej w przyjętych przez przedsiębiorstwo zasadach działania (w tym w zakresie zarządzania wiedzą – *knowledge management*), w organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem, która nie była dotychczas stosowana w danym przedsiębiorstwie. Innowacje organizacyjne muszą być wynikiem strategicznych decyzji podjętych przez właścicieli/kierownictwo. Nie zalicza się do nich fuzji i przejęć, nawet jeżeli dokonano ich po raz pierwszy;

¹¹⁶ „Podręcznik Oslo” („Oslo Manual”) – podstawowe źródło informacji z zakresu gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji opracowane przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz Europejski Urząd Statystyczny (Eurostat).

- **marketingowa** – wdrożenie nowej koncepcji lub strategii marketingowej różniącej się znacząco od metod marketingowych dotychczas stosowanych w danym przedsiębiorstwie. Innowacje marketingowe obejmują znaczące zmiany w: projekcie/konstrukcji produktów (*product design*), opakowaniu, dystrybucji produktów, promocji produktów i kształtowaniu cen.

Innowacje są postrzegane jako kluczowe źródło rozwoju gospodarczego, wzrostu konkurencyjności i wydajności. Pozwalają na rozwój i przetrwanie uczestników rynku w wymagającym oraz zmiennym otoczeniu gospodarczym. Wykorzystanie innowacji jest źródłem konkurencyjności gospodarek narodowych, w tym siłą polskiej gospodarki. Działania innowacyjne w każdym możliwym zakresie (produktów, procesów, marketingu oraz organizacji) pozwalają budować rynek oparty na wiedzy. Dzięki temu następuje transfer tego kluczowego czynnika rozwoju pomiędzy podmiotami rynku, które w ten sposób uzyskują przewagę konkurencyjną.

W związku z obserwowanymi w skali światowej i lokalnej zjawiskami – takimi jak: globalizacja gospodarki, liberalizacja handlu, wzrost konkurencji, daleko posunięta integracja w różnych ogniwach dostaw żywności, zmiany geopolityczne, czy też występowanie anomalii klimatycznych, niedoborów wody oraz chorób zwierząt, roślin i ludzi – **rośnie poziom ryzyka i skala wyzwań w odniesieniu do produkcji i handlu rolnego.** Tym samym zasadniczego znaczenia dla funkcjonowania krajowego rolnictwa i przemysłu spożywczego na jednolitym rynku unijnym oraz rynku światowym nabierają działania zmierzające do wspierania innowacyjnych rozwiązań i projektów badawczo-rozwojowych.

W ostatnich latach w polskim rolnictwie nastąpiła widoczna zmiana jakościowa pod względem poprawy efektywności produkcji oraz modernizacji zaplecza techniczno-produkcyjnego. Niemniej jednak **krajowy sektor rolny oraz przemysł spożywczy wymagają dalszych zmian w kierunku wdrażania innowacyjnych rozwiązań.**

Rolnictwo pełni i będzie pełniło ważną rolę w gospodarce narodowej, jaką jest dostarczanie produktów żywnościowych zaspokajających podstawowe potrzeby ludności. Zrównoważona polityka rolna zapewniająca bezpieczną żywność wysokiej jakości, odgrywa kluczową rolę we wzmacnianiu żywotności obszarów wiejskich oraz przyczynia się do ochrony zasobów naturalnych i krajobrazowych. Sektor rolno-spożywczy, z uwagi na swoją specyfikę, nie jest w stanie przeznaczyć wystarczającego kapitału na działania rozwojowe, inwestycje oraz innowacje. Większa powierzchnia gospodarstw zazwyczaj ułatwia wdrażanie innowacji, ponieważ niektóre nowe technologie możliwe są do zastosowania jedynie w gospodarstwach o dużej skali produkcji. W warunkach rozdrobnienia gospodarstw rolnych istotnego znaczenia nabiera **usprawnienie organizacji łańcucha żywnościowego** (w tym **tworzenie krótkich łańcuchów dostaw**).

Innowacje w różnych dziedzinach, w tym w rolnictwie i przemyśle spożywczym (dotyczące: procesów przyrodniczych, hodowli, zootechniki, biologii, technologii cyfrowych, organizacji i dziedzin związanych z produktem) mogą służyć wielofunkcyjności polskiego sektora rolno-żywnościowego. Badania naukowe i innowacje to fundament dla postępu w zakresie reagowania na wszystkie **wyzwania – gospodarcze, środowiskowe i społeczne** –

w obliczu których stoją obszary wiejskie i sektor rolnictwa w Polsce. W warunkach dużego nasycenia rynku żywnościowego, zwłaszcza produktami o niskim stopniu przetworzenia, szczególnego znaczenia nabierają innowacyjność gospodarki i działania promocyjne.

Sektor rolno-spożywczy dąży do unowocześniania całego łańcucha dostaw „od pola do stołu”, dzięki czemu jest w stanie konkurować z podmiotami spoza Europy. Kluczowymi wyzwaniem stojącymi przed polskim rolnictwem jest zwiększenie jego konkurencyjności i innowacyjności. Wymaga to efektywnego wdrażania rozwiązań innowacyjnych (w tym: technologicznych, produktowych, procesowych, organizacyjnych, marketingowych oraz w usługach) przez współpracę pomiędzy sektorem naukowo-badawczym, administracją i przedsiębiorstwami sektora rolno-spożywczego oraz wdrażanie praktycznych rozwiązań naukowych. **Badania naukowe i innowacje to fundament postępu gospodarczego, środowiskowego i społecznego, w obliczu których stoją obszary wiejskie i sektor rolno-spożywczy w Polsce.**

Realizacja polityki państwa w zakresie wdrażania innowacyjności w rolnictwie i przemyśle spożywczym jest jednym z priorytetowych zadań ujętych w **„Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)” – SOR.** W SOR wskazane zostały projekty priorytetowe stanowiące strategiczne zadania państwa. Dzięki takiemu podejściu, wraz z przewidzianym systemem monitorowania i oceny, w realizację działań zostali włączeni partnerzy społeczni i gospodarczy, społeczeństwo obywatelskie, świat nauki oraz samorządy.

Rozszerzeniem SOR jest „Plan dla wsi” Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oparty na trzech filarach (tj. ochronie, rozwoju i wsparciu), w ramach którego m.in. wskazano do realizacji następujące działania: zdrowa polska żywność („Platforma Żywnościowa” jako kanał handlowy), monitorowanie upraw rolnych i przeciwdziałanie skutkom suszy (budowa systemu teledetekcji satelitarnej) oraz rolnictwo dla ekologii (rozwój OZE na obszarach wiejskich).

W **„Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030” (SZRWiR 2030)**, która jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki rolnej i rozwoju obszarów wiejskich państwa, zostały zaprezentowane cele, kierunki interwencji oraz działania, jakie powinny zostać podjęte w perspektywie roku 2030 **również dla rozwoju innowacji w sektorze rolno-spożywczym. W celu szczegółowym I „Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej”** zostały wskazane następujące kierunki interwencji:

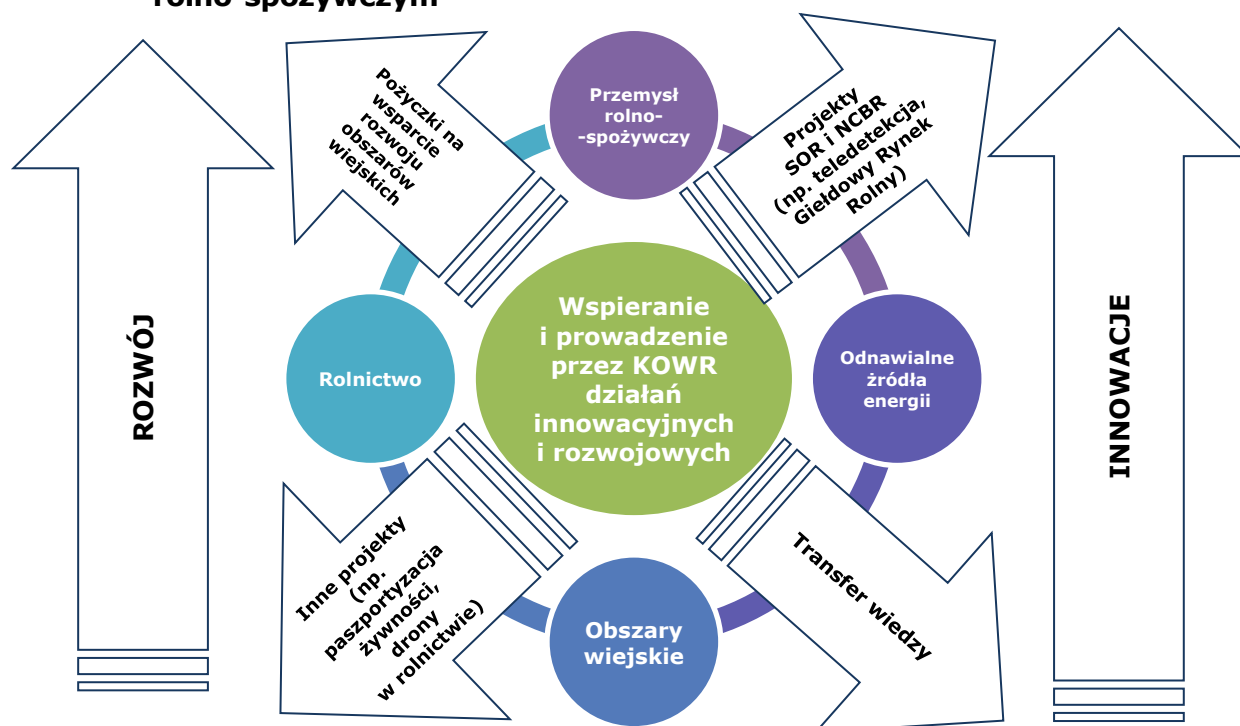
- 1) „Nowe modele organizacji produkcji i rynków, krótkie łańcuchy rynkowe i uczciwa konkurencja”,
- 2) „Jakość i bezpieczeństwo żywności”,
- 3) „Rozwój innowacji, cyfryzacji i przemysłu 4.0 w sektorze rolno-spożywczym”,
- 4) „Zarządzanie ryzykiem w sektorze rolno-spożywczym”,
- 5) „Poszerzanie i rozwój rynków zbytu na produkty i surowce sektora rolno-spożywczego (w tym biogospodarka)”.

W tym przypadku najistotniejszy jest **kierunek interwencji I.3. „Rozwój innowacji, cyfryzacji i przemysłu 4.0 w sektorze rolno-spożywczym”**, który posiada w swoim zakresie takie działania jak:

- tworzenie i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie i sektorze przetwórstwa rolno-spożywczego, rozwój innowacyjnych produktów rolnych,
- wykorzystanie ICT¹¹⁷ w procesach modernizacyjnych sektora rolno-spożywczego,
- realizacja projektów badawczych (krajowych i międzynarodowych) ukierunkowanych na rozwiązania innowacyjne w sektorze rolno-spożywczym,
- wdrożenie systemu zarządzania badaniami i innowacjami w zapleczu naukowo-badawczym sektora rolno-spożywczego, które mogą być wdrażane również w innych gałęziach gospodarki,
- upowszechnianie i wdrażanie innowacji w rolnictwie i zwiększenie popytu na innowacje wśród producentów oraz przetwórców rolno-spożywczych,
- stymulowanie w krajowym rolnictwie i przemyśle rolno-spożywczym innowacyjności produktowej ukierunkowanej na zaspokojenie potrzeb wynikających z procesów demograficznych zachodzących w społeczeństwie i konieczności zapobiegania chorobom cywilizacyjnym.

Wszystkie wymienione kierunki interwencji **celu szczegółowego I SZRWiR 2030 „Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej”** wymagają realizacji oraz wsparcia prorozwojowych działań i projektów innowacyjnych.

Wykres 55. **Wsparcie przez KOWR działań innowacyjnych i rozwojowych w sektorze rolno-spożywczym**

Źródło: opracowano w KOWR.

Zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 24 ustawy o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) KOWR **realizuje działania rozwojowe i inwestycyjne**

¹¹⁷ Technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT) – wszelkie działania związane z produkcją i wykorzystaniem urządzeń telekomunikacyjnych i informatycznych oraz usług im towarzyszących, a także gromadzenie, przetwarzanie i udostępnianie informacji w formie elektronicznej z wykorzystaniem technik cyfrowych i wszelkich narzędzi komunikacji elektronicznej.

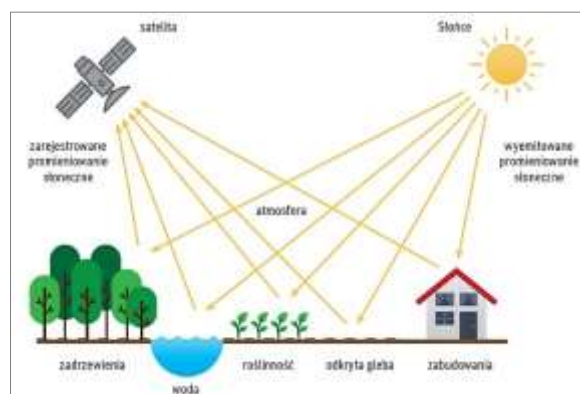
w zakresie innowacyjności w sektorze rolno-spożywcym¹¹⁸. KOWR ma za zadanie pełnić funkcje prorozwojowe, stanowiąc skuteczne zaplecze instytucjonalne do realizacji działań służących podniesieniu poziomu polskiego rolnictwa i poprawie jakości życia na obszarach wiejskich¹¹⁹. Wartość dodana ma być realizowana przez wspieranie i wdrażanie innowacji w rolnictwie, które będą ukierunkowane na poprawę konkurencyjności i dochodowości gospodarstw rolnych, integrację producentów i skracanie łańcucha żywnościowego oraz bardziej sprawiedliwy podział wartości w tym łańcuchu.

W związku z powyższym zadaniem Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa jest zarówno **wsparcie, jak i prowadzenie działań innowacyjnych zorientowanych na rozwój następujących dziedzin: rolnictwo, przemysł spożywczy, odnawialne źródła energii oraz obszary wiejskie.**

W 2022 r. KOWR realizował następujące projekty i podejmował poniższe działania innowacyjno-rozwojowe:

11.1. System Satelitarne Monitorowania Upraw Rolnych (S2MUR)

W 2021 r. KOWR rozpoczął realizację projektu **System Satelitarne Monitorowania Upraw Rolnych (S2MUR)**, który polega na zaprojektowaniu, budowie i rozwoju platformy informatycznej wykorzystującej synergię danych satelitarnych, meteorologicznych, glebowych, in-situ i statystycznych w celu dostarczania informacji na temat stanu upraw rolnych na terenie całego kraju. Projekt S2MUR jest komponentem inicjatywy „Geomatyka dla rolnictwa” nadzorowanej przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Budżet projektu S2MUR wynosi **201,72 mln zł**.

Do najważniejszych przyczyn budowy systemu S2MUR należą:

- postępujące zmiany klimatu powodujące częstsze i dłużej trwające susze na terenie Polski oraz powodujące inne zdarzenia atmosferyczne mające bezpośredni wpływ na produkcję rolną,
- dynamicznie rozwijający się sektor kosmiczny dostarczający wysokiej jakości danych przestrzennych,
- postępujący proces cyfryzacji społeczeństwa oraz chęć do sięgania po nowoczesne rozwiązania dostępne online,
- znaczne koszty funkcjonowania i długotrwałość procedur szacowania strat w rolnictwie.

¹¹⁸ Na mocy § 2 załącznika do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 kwietnia 2017 r. w sprawie nadania statutu Krajowemu Ośrodkowi Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 408) w Centrali KOWR wydzielono pion innowacji i rozwoju, który podejmuje szereg działań w celu efektywnego wdrażania innowacji w rolnictwie oraz sektorze rolno-spożywcym.

¹¹⁹ Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa KOWR realizuje zadania wynikające z polityki państwa, w szczególności w zakresie wdrażania i stosowania instrumentów wsparcia rolnictwa, aktywnej polityki rolnej oraz rozwoju obszarów wiejskich.

Nadrzędnym celem projektu S2MUR jest **wspomaganie decyzji użytkowników** zarówno w czasie typowego okresu wegetacyjnego, jak i w sytuacjach nadzwyczajnych, takich jak klęski naturalne powstałe na skutek niekorzystnych zjawisk atmosferycznych. Jedną z głównych funkcjonalności projektu jest **dostarczenie informacji o przewidywanych plonach i produkcji rolnej**. Informacje te są niezwykle istotne w kontekście **gospodarki narodowej bezpieczeństwa żywnościowego kraju i monitorowania sytuacji podażyowo-cenowej na rynkach rolnych**.

Do oczekiwanych korzyści wdrożenia systemu S2MUR należą:

- wzmocnienie bezpieczeństwa żywnościowego kraju,
- przyspieszenie rozpatrywania wniosków o odszkodowania za szkody w uprawach rolnych i skrócenie okresu oczekiwania na pomoc ze strony państwa,
- zwiększenie precyzji szacowania szkód w uprawach oraz zmniejszenie kosztów związanych z szacowaniem,
- poprawa pozycji konkurencyjnej polskiego sektora rolno-spożywczego,
- wspomaganie decyzji agrotechnicznych użytkowników w czasie typowego okresu wegetacyjnego, jak i w sytuacjach nadzwyczajnych (np. niekorzystnych zjawisk atmosferycznych, jak deszcze nawalne, susza, przymrozki itp.).

W 2022 r. w ramach projektu S2MUR:

- **współpracowano z dysponentami danych źródłowych** (m.in.: IMGW-PIB, IUNG-PIB, Polską Agencją Kosmiczną – POLSA, marszałkami województw, COBORU, WODR w Poznaniu, ARiMR, GUS, Krajową Grupą Spożywczą, AgroTUW), w tym zawarto porozumienia/listy intencyjne o współpracy z IMGW-PIB, POLSA, COBORU i IUNG-PIB,
- **współpracowano z doradcą technicznym i doradcą prawnym** w zakresie przygotowania dokumentacji oraz postępowań o udzielenie zamówień publicznych w ramach realizacji projektu,
- **przeprowadzono** wstępne konsultacje rynkowe dotyczące usługi dostępu do wysokorozdzielczych scen satelitarnych na potrzeby budowy systemu S2MUR,
- **przeprowadzono** wstępne konsultacje rynkowe dotyczące zaprojektowania i wykonania systemu S2MUR,
- **przeprowadzono** postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego na „Usługę dostępu do wysokorozdzielczych scen satelitarnych na potrzeby realizacji budowy systemu S2MUR” – część 1 i 2,
- **opracowano** dokumentację niezbędną do wszczęcia postępowania w trybie partnerstwa innowacyjnego na „Zaprojektowanie i wykonanie systemu S2MUR”,
- **zorganizowano dwa posiedzenia Komitetu Sterującego** w ramach projektu, w tym jedno w trybie obiegowym.

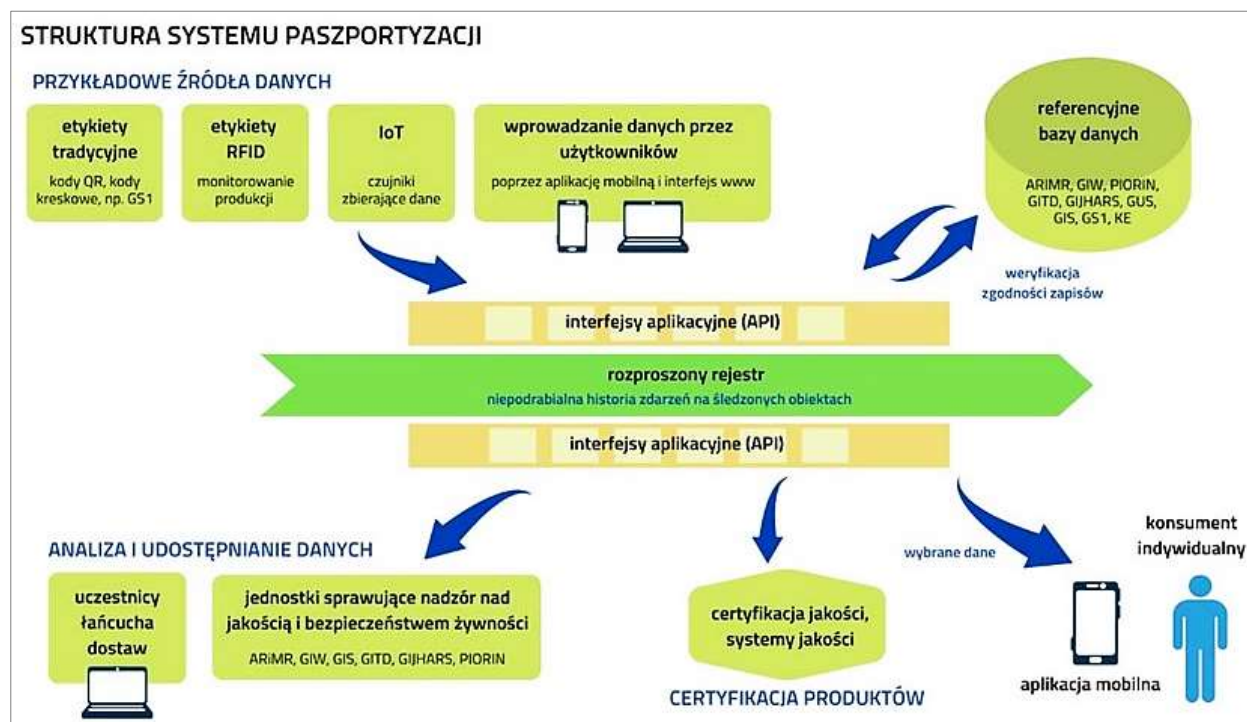
W 2022 r. na realizację projektu S2MUR KOWR wydatkował **2 171,83 tys. zł.**

11.2. Paszportyzacja polskiej żywności

Projekt „Paszportyzacja polskiej żywności” przewiduje **budowę systemu informatycznego zapewniającego identyfikowanie żywności** (*food traceability and food authenticity*)

na kluczowych etapach łańcucha dostaw „od pola do stołu”. Realizacja projektu została podzielona na **dwie fazy**:

- FAZA I obejmuje przeprowadzenie pilotażu na rynku wołowiny, wieprzowiny i ziemniaka,
- FAZA II przewiduje podjęcie działań zmierzających do zbudowania i wdrożenia systemu docelowego, który udostępni w określonym zakresie informacje wszystkim uczestnikom łańcucha dostaw żywności, w tym konsumentom.

Źródło: <https://www.gov.pl/web/kowr/paszportyzacja-polskiej-zywnosci> (odczyt – maj 2023 r.).

W 2022 r. kontynuowano pilotaż projektu, którego realizację powierzono Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej – Państwowemu Instytutowi Badawczemu (NASK-PIB), na podstawie decyzji Prezesa Rady Ministrów wydanej w oparciu o art. 10c ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (Dz. U. z 2022 r. poz. 1188).

Pilotaż ma na celu dokonanie praktycznego sprawdzenia możliwości **zbudowania jednego, w pełni kompatybilnego systemu IT dla różnorodnych produktów żywnościowych**. Końcowym rezultatem jego realizacji będzie możliwość wygenerowania pełnego zakresu „paszportów” i udostępnienie uczestnikom rynku informacji potwierdzających autentyczność, jakość oraz bezpieczeństwo żywności.

W realizację pilotażu projektu zaangażowane są **organizacje branżowe z rynku ziemniaka, wołowiny i wieprzowiny**. Z ich inicjatywy do prac zostały włączone podmioty będące bezpośrednimi uczestnikami łańcucha dostaw żywności, począwszy od **producentów rolnych, zakładów przetwórcze (rzeźnie, zakłady rozbioru, ubojowe, porcjowania, pakowania)**, poprzez **firmy transportowe i magazynujące**. W prace zaangażowane są także **podmioty administracji publicznej**, w tym sprawujące nadzór nad realizacją zadań i procesów zapewniających **bezpieczeństwo i jakość żywności** na kluczowych etapach jej produkcji.

Prace w ramach pilotażu podzielono na **dwa etapy**:

- **etap I „Prace badawcze”** – dokonano charakterystyki rynków objętych pilotażem, analizy systemów i zawartości danych referencyjnych oraz możliwości pozyskiwania danych od podmiotów administracji publicznej, analizy procesów, analizy potrzeb i korzyści dla interesariuszy, a także sformułowano wnioski i kierunki dalszych prac,
- **etap II „Prace badawcze, rozwojowe, projektowe oraz implementacyjne”** – celem etapu jest ustalenie jak dalece jest możliwe gromadzenie, analiza i udostępnianie informacji dotyczących wybranych produktów żywnościowych w obrębie jednego systemu IT.

W 2022 r. w ramach pilotażu projektu:

- współpracowano ze zleceniobiorcą pilotażu (NASK-PIB) oraz partnerami projektu na rzecz jego realizacji,
- dokonano weryfikacji oraz odbioru czterech produktów wytworzonych w ramach realizacji etapu I pilotażu, czyli:
 - „Raportu z prac badawczych dla rynku ziemniaka”,
 - „Raportu z prac badawczych dla rynku wieprzowiny”,
 - „Raportu z prac badawczych dla rynku wołowiny”,
 - „Raportu podsumowującego prace badawcze etapu I”,
- rozpoczęto prace w ramach realizacji etapu II pilotażu,
- przygotowano i dokonano uzgodnień z instytucjami administracji publicznej dotyczących porozumienia o współadministrowaniu danymi osobowymi,
- pozyskano komplet zgód od uczestników pilotażu (69 szt.),
- prowadzono uzgodnienia pomiędzy KOWR a NASK-PIB dotyczące uszczegółowienia zakresu etapu II pilotażu,
- realizowano działania ujęte w planie działań komunikacyjnych projektu,
- przeprowadzono 10 posiedzeń komisji nadzorującej pilotaż;
- przeprowadzono 6 posiedzeń Komitetu Sterującego w ramach projektu.

W 2022 r. na realizację pilotażu projektu „Paszportyzacja polskiej żywności” KOWR wydatkował **3 202,26 tys. zł.**

Podsumowując, w 2022 r. w ramach wdrażania przez KOWR wyżej opisanych projektów innowacyjno-rozwojowych wydatkowano ogółem **5 374,09 tys. zł.**

11.3. Wykorzystanie dronów w rolnictwie

W 2022 r. KOWR podjął działania dotyczące **wykorzystywania dronów w rolnictwie**, w tym analizował możliwości technologiczne rozwiązań wspierających działalność rolną z wykorzystaniem **bezzałogowych statków powietrznych (BSP)**.

Administracja publiczna wykorzystuje BSP do realizacji takich zadań jak: monitorowanie terenu na potrzeby zapewnienia porządku publicznego, aktualizacja map, monitorowanie jakości powietrza, składowisk odpadów, koryt rzek czy innych miejsc, do których dostęp jest ograniczony lub utrudniony. Dodatkowo dąży się do wykonywania tych czynności

w sposób automatyczny i rutynowy. Wówczas BSP stają się bardzo atrakcyjnym narzędziem wykorzystywanym do realizacji zadań własnych przez podmioty administracji publicznej.

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa **analizuje rozwój lotnictwa bezzałogowego** oraz **możliwości wykorzystania BSP w rolnictwie i na rzecz administracji rolnej.**

W 2022 r. zostało przeprowadzone rozeznanie, w wyniku którego zidentyfikowano zadania KOWR, przy realizacji których wykorzystanie BSP może być pomocne w bieżącej pracy, np.:

- oględzin nieruchomości w różnych celach (np.: zasadności skorzystania z prawa pierwokupu lub nabycia, ustalenia czy stanowią one nieruchomości rolne w rozumieniu art. 2 pkt 1 ukur oraz w związku ze składowaniem lub podejrzeniem nielegalnego składowania odpadów na nieruchomościach Zasobu WRSP),
- kontroli nabywców nieruchomości rolnych prowadzonych w trybie art. 8a ukur,
- lustracji stanu zagospodarowania nieruchomości przy przejęciu do Zasobu WRSP, w związku z wykonaniem prawa pierwokupu lub nabycia,
- lustracji nieruchomości Zasobu WRSP w celu określenia ich faktycznego przeznaczenia i stanu zagospodarowania, w tym oględzin nieruchomości zadrzewionych, podmokłych oraz z trudnym dostępem lub brakiem dojazdu,
- kontroli nieruchomości rozdysponowanych i nierozdysponowanych Zasobu WRSP,
- oględzin nieruchomości zabudowanych w częściach niedostępnych (z uwagi na brak możliwość dotarcia do obiektu lub stan techniczny zagrażający zdrowiu i życiu),
- oględzin miejsc potencjalnie niebezpiecznych,
- oceny wniosku w sprawie obniżenia wartości dzierżawy na skutek strat w uprawach (gradobicia, wymoknięcia etc.),
- dokumentacji fotograficznej wydarzeń informacyjno-promocyjnych,
- pomiaru powierzchni działek ewidencyjnych i użytków,
- tworzenia modeli 3D terenu,
- fotografowania nieruchomości wystawionych na sprzedaż lub do dzierżawy oraz umieszczenia tych zdjęć w ogłoszeniach i na stronach internetowych.

KOWR rozpoczął przygotowania do **przeprowadzenia projektu pilotażowego** dotyczącego opracowania jednolitych standardów i reguł postępowania w zakresie wykorzystania BSP przy realizacji zidentyfikowanych zadań.

12. POZOSTAŁE WSPARCIE PRODUCENTÓW ROLNYCH ORAZ INNYCH PODMIOTÓW Z SEKTORA ROLNO-SPOŻYWCZEGO

12.1. Bezzwrotna pomoc finansowa

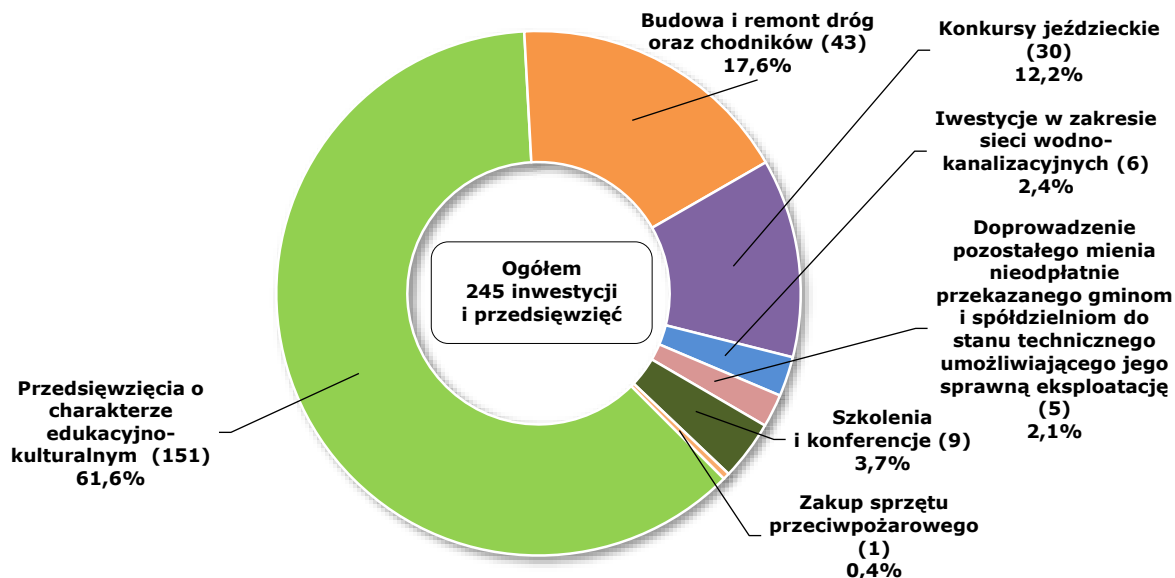
Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa realizuje zadania, o których mowa w art. 24 ust. 10 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 514, z późn. zm.), m.in. w formie udzielania **bezzwrotnej pomocy finansowej**, która może dotyczyć:

- **budowy, remontu oraz przebudowy budynków i lokali, obiektów infrastruktury technicznej oraz innego majątku**, przekazanych na podstawie art. 43 ust. 2 i art. 44 ugnrSP bez uprzedniego doprowadzenia ich do należytego stanu technicznego (art. 24 ust. 12 pkt 1 ugnrSP),
- **działalności wydawniczej, prowadzenia badań naukowych, szkoleń, konferencji, seminariów i konkursów w zakresie zadań KOWR** (art. 24 ust. 12 pkt 2 ugnrSP),
- **budowy, remontu oraz przebudowy urządzeń, obiektów i sieci energetycznych, wodno-kanalizacyjnych, ciepłowniczych oraz telekomunikacyjnych**, przekazanych na podstawie art. 24 ust. 6 ugnrSP bez uprzedniego doprowadzenia ich do należytego stanu technicznego (art. 24 ust. 12 pkt 3 ugnrSP),
- **przedsięwzięć edukacyjnych, kulturalnych i turystycznych realizowanych na obszarach wiejskich oraz działalności z zakresu kultury fizycznej i zdrowia publicznego na obszarach wiejskich** (art. 24 ust. 12 pkt 4 ugnrSP),
- **wsparcia działalności podmiotów realizujących zadania w obszarze umacniania i doskonalenia hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich, ochrony środowiska, a także zapobiegania pożarom, klęskom żywiołowym i innym miejscowym zagrożeniom na obszarach wiejskich** (art. 24 ust. 12 pkt 5 ugnrSP).

W 2022 r. KOWR wypłacił **16 820,69 tys. zł** bezzwrotnej pomocy finansowej, z tego:

- **13 860,09 tys. zł** na podstawie **233 decyzji** wydanych w 2022 r.,
- **2 259,85 tys. zł** na podstawie **10 decyzji** wydanych w 2021 r.,
- **700,75 tys. zł** na podstawie **2 decyzji** wydanych w 2019 r.

Wykres 56. **Struktura inwestycji i przedsięwzięć, do których realizacji została wypłacona przez KOWR w 2022 r. bezzwrotna pomoc finansowa**

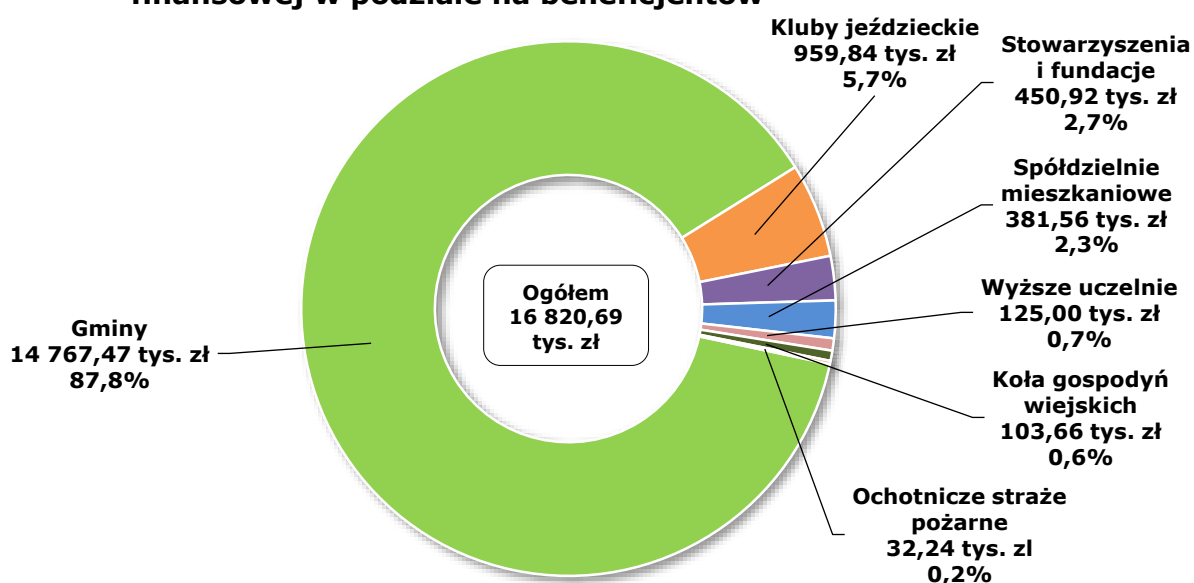

Źródło: dane KOWR.

Bezzwrotna pomoc finansowa wypłacona przez KOWR w 2022 r. została przeznaczona na **refinansowanie kosztów** związanych z:

- organizacją 151 przedsięwzięć o charakterze edukacyjno-kulturalnym (2 091,84 tys. zł),
- 43 inwestycjami w zakresie budowy i remontu dróg oraz chodników (11 173,62 tys. zł),
- organizacją 30 konkursów jeździeckich (950,44 tys. zł),
- organizacją 9 szkoleń i konferencji (135,49 tys. zł),
- 6 inwestycjami w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych (1 894,90 tys. zł),
- doprowadzeniem pozostałego mienia (5 inwestycji) nieodpłatnie przekazanego gminom i spółdzielniom do stanu technicznego umożliwiającego jego eksploatację (564,16 tys. zł),
- zakupem (1 przedsięwzięcie) sprzętu przeciwpożarowego (10,24 tys. zł).

Wykres 57. **Struktura wypłaconej w 2022 r. przez KOWR bezzwrotnej pomocy finansowej w podziale na beneficjentów**

Źródło: dane KOWR.

Beneficjentami wypłaconej w 2022 r. bezzwrotnej pomocy finansowej były: gminy (14 767,47 tys. zł), kluby jeździeckie (959,84 tys. zł), stowarzyszenia i fundacje (450,92 tys. zł), spółdzielnie mieszkaniowe (381,56 tys. zł), wyższe uczelnie (125,00 tys. zł), koła gospodyń wiejskich (103,66 tys. zł) oraz ochotnicze straże pożarne (32,24 tys. zł).

Ogółem w latach 2017–2022 KOWR ze środków pochodzących z gospodarowania nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa wypłacił bezzwrotną pomoc finansową na łączną kwotę **127,4 mln zł**.

12.2. Pożyczki na wsparcie przedsięwzięć mających na celu rozwój obszarów wiejskich

Zgodnie z art. 24 ust. 10 i 11 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 514, z późn. zm.) w 2022 r. KOWR kontynuował **udzielanie pożyczek** ze środków uzyskanych z gospodarowania mieniem Zasobu WRSP z przeznaczeniem środków na finansowanie działań dotyczących **skupu, przechowywania lub przetwarzania produktów rolnych**, a także **działań innowacyjnych i rozwojowych związanych z rozwojem w zakresie produkcji roślinnej, zwierzęcej, przetwórstwa rolno-spożywczego lub modernizacji i powiększenia gospodarstw rolnych**.

Beneficjentami pożyczek mogą być:

- rolnicy indywidualni w rozumieniu ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego, prowadzący gospodarstwa rodzinne w rozumieniu ww. ustawy,
- osoby fizyczne lub osoby prawne mające miejsce zamieszkania/siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, które od co najmniej 5 lat prowadzą działalność gospodarczą w rolnictwie w zakresie produkcji roślinnej, zwierzęcej, skupu, przechowywania lub przetwórstwa rolno-spożywczego.

Maksymalna kwota pożyczki wynosi 500 tys. zł, a w przypadku zadań związanych z zakupem nieruchomości 3 500 tys. zł. Oprocentowanie pożyczek jest zmienne i w stosunku rocznym stanowi równowartość stopy bazowej ogłaszanej w komunikacie Komisji Europejskiej powiększonej co najmniej o 1 punkt procentowy. Od 1 stycznia 2023 r. oprocentowanie pożyczek wynosiło co najmniej 8,62%, a maksymalny okres ich spłaty określono na 6 lat (z możliwością wydłużenia do 10 lat). Z tytułu udzielonej pożyczki pobierana była jednorazowa opłata prowizyjna w wysokości 1% od kwoty udzielonej pożyczki.

Wnioski o udzielenie pożyczki należy składać w OT KOWR właściwym miejscowo ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę wnioskodawcy. Nabór wniosków o udzielenie pożyczek jest ciągły i prowadzony do czasu wyczerpania puli środków finansowych przeznaczonych na ten cel.

W 2022 r. do KOWR wpłynęło **12 wniosków** o udzielenie pożyczki, w tym 7 dotyczyło pożyczek na zakup ziemi rolnej. Z ogólnej puli złożonych wniosków: 2 – pozostawiono bez rozpatrzenia, 2 – zostały wycofane przez wnioskodawców, 6 – rozpatrzono negatywnie, a w 2 przypadkach podjęto decyzję o zawarciu umowy pożyczki.

W 2022 r. KOWR zawarł **4 umowy** o udzielenie pożyczki (z czego 2 dotyczyły wniosków złożonych w 2021 r.) i wypłacił **1 007,20 tys. zł** z przeznaczeniem na sfinansowanie: zakupu automatycznego robota udojowego, założenia plantacji borówki amerykańskiej i zakupu gruntów rolnych oraz maszyn rolniczych.

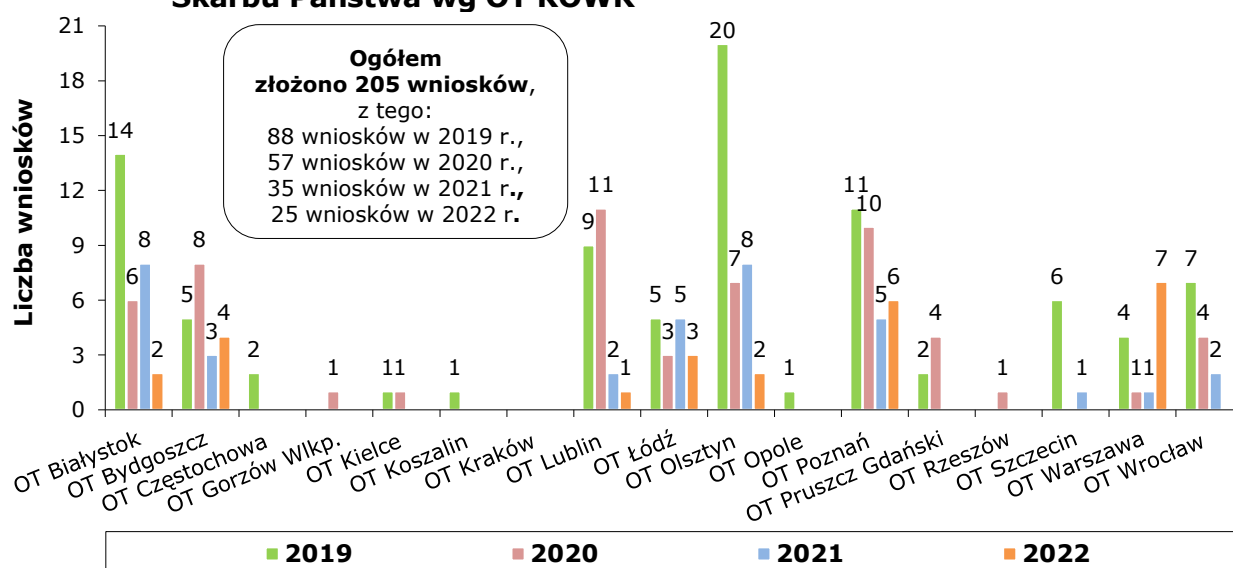
Ogółem w latach 2017–2022 KOWR wypłacił beneficjentom **5,2 mln zł pożyczek na wsparcie przedsięwzięć mających na celu rozwój obszarów wiejskich**.

12.3. Restrukturyzacja zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 9 listopada 2018 r. o restrukturyzacji zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne (Dz. U. z 2019 r. poz. 33) przewidziano 4 formy pomocy dla zadłużonych gospodarstw rolnych, w tym **przejęcie przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa długu podmiotu prowadzącego gospodarstwo rolne powstałego w związku z prowadzeniem działalności rolniczej pod warunkiem przeniesienia własności całości albo części nieruchomości rolnej na rzecz Skarbu Państwa** (art. 3 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy) – przejęcie długu następuje za zgodą wierzycieli pod warunkiem przeniesienia przez ten podmiot własności całości albo części nieruchomości rolnej, wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego prowadzonego przez ten podmiot, na rzecz Skarbu Państwa. Przejęcie długu następuje na wniosek podmiotu prowadzącego gospodarstwo rolne. Przejęty przez KOWR dług nie może przekroczyć wartości nieruchomości rolnej, której własność jest przenoszona na rzecz Skarbu Państwa, pomniejszonej o wysokość sumy hipoteki ustanowionej na tej nieruchomości.

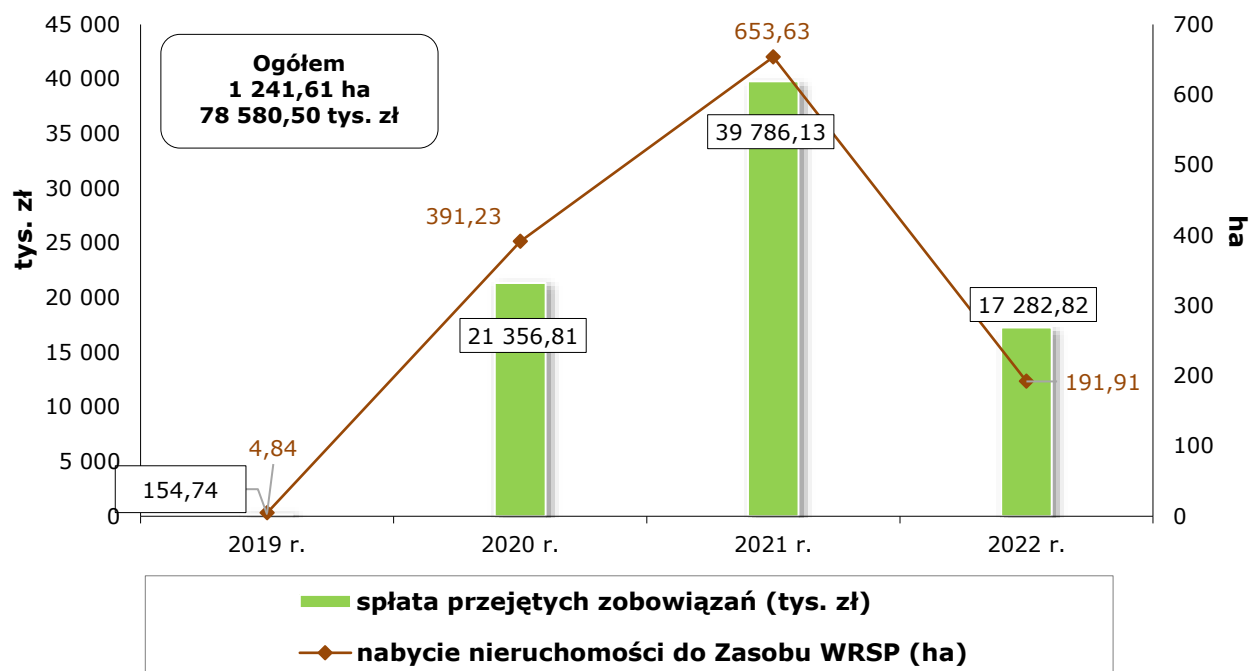
Celem pomocy jest rozwiązanie problemu zadłużenia gospodarstw rolnych wynikającego m.in. z powtarzających się szkód powstałych w wyniku niekorzystnych zjawisk atmosferycznych lub sytuacji kryzysowych na rynkach rolnych uniemożliwiających dalsze prowadzenie produkcji rolnej.

Wykres 58. **Złożone do KOWR w latach 2019–2022 wnioski o przejęcie długu w zamian za przeniesienie własności nieruchomości rolnej na rzecz Skarbu Państwa wg OT KOWR**

Źródło: dane KOWR.

Wykres 59. **Nabycie nieruchomości do Zasobu WRSP w ramach przejęcia długu podmiotu prowadzącego gospodarstwo rolne w latach 2019-2022**

Źródło: dane KOWR.

W 2022 r. wpłynęło do KOWR **25 wniosków dotyczących przejęcia długu** podmiotu prowadzącego gospodarstwo rolne, powstałego w związku z prowadzeniem działalności rolniczej, pod warunkiem przeniesienia własności całości albo części nieruchomości rolnej na rzecz Skarbu Państwa.

Tabela 26. **Zagospodarowanie nieruchomości przejętych protokolarnie do Zasobu WRSP w latach 2019–2022**

Lp.	OT KOWR	Nabycie nieruchomości do Zasobu WRSP		Zagospodarowanie nieruchomości nabytych do Zasobu WRSP	
		Liczba umów	Powierzchnia wymieniona w aktach notarialnych (ha)	Dzierżawa dotychczasowemu właścicielowi	
Liczba umów	Powierzchnia (ha)			Liczba umów	Powierzchnia (ha)
1.	OT Białystok	10	298,57	10	298,57
2.	OT Lublin	3	20,68	3	20,68
3.	OT Łódź	1	7,24	1	7,24
4.	OT Olsztyn	5	740,57	5	740,57
5.	OT Poznań	3	61,20	3	61,20
6.	OT Pruszcz Gdański	2	25,85	2	25,85
7.	OT Szczecin	1	87,50	1	87,50
Ogółem		25	1 241,61	25	1 241,61

Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone.
Źródło: dane KOWR.

KOWR, rozpatrując wnioski złożone w 2022 r. oraz w latach poprzednich, wydał 19 decyzji dotyczących pozostawienia wniosku bez rozpatrzenia lub jego negatywnego rozpatrzenia

(z uwagi na niespełnienie wymogów ustawowych) i 5 decyzji o przejęciu długu, w tym 3 decyzje dotyczyły wniosków złożonych w latach poprzednich. We wszystkich przypadkach zakończono procedurę przejęcia nieruchomości przejmując dług w łącznej kwocie 8 383,71 tys. zł. Dodatkowo w 2022 r. zakończono procedurę przejęcia nieruchomości wynikającą z dwóch umów przejęcia długu zawartych w 2021 r. na kwotę 9 331,41 tys. zł. Na koniec 2021 r., wg OT KOWR, w trakcie rozpatrywania pozostawały 4 wnioski o przejęcie długu w zamian za przeniesienie własności nieruchomości rolnej na rzecz Skarbu Państwa.

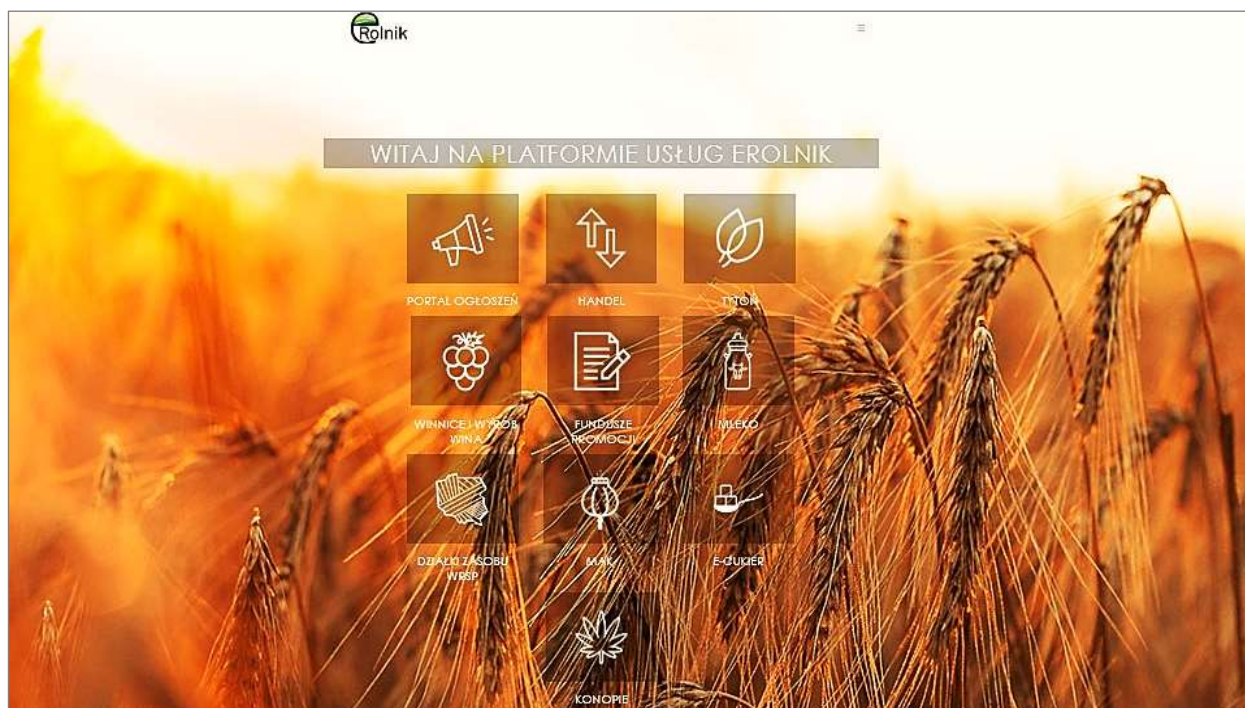
Ostatecznie w 2022 r., po uwzględnieniu dokonanych przez wierzycieli umorzeń, KOWR dokonał spłaty przejętych zobowiązań w kwocie **17 282,82 tys. zł** i nabył **191,91 ha** do Zasobu WRSP na podstawie **7 umów**.

Podsumowując, od 2019 r. do 31 grudnia 2022 r. KOWR przejął do Zasobu WRSP **1 241,61 ha** na podstawie **25 umów**. Wszystkie przejęte grunty zostały wydierżawione dotychczasowym właścicielom.

W latach 2019–2022 spłata przejętych zobowiązań wyniosła ogółem **78 580,50 tys. zł**.

12.4. Portal eRolnik

KOWR dostarcza nowoczesne rozwiązania IT dla sektora rolnego. W tym celu m.in. rozwija **platformę eRolnik**, która upraszcza załatwianie spraw urzędowych, zapewnia miejsce wspólnej komunikacji wszystkim zainteresowanym grupom odbiorców związanym z sektorem rolno-spożywczym i oferuje funkcjonalności, których do tej pory brakowało. Na bazie platformy eRolnik, dostępnej pod adresem <https://erolnik.gov.pl>, KOWR realizuje projekt polegający na **udostępnieniu usług administracyjnych poprzez internet**.

Źródło: <https://erolnik.gov.pl/#/> (odczyt – maj 2023 r.).

Źródło: <https://erolnik.gov.pl/#/uslugi/promocja> (odczyt – maj 2023 r.).

KOWR pracuje nad poszerzeniem funkcjonalności platformy. Za pośrednictwem platformy eRolnik można obsłużyć: wnioski w ramach mechanizmów **monitorowania rynku tytoniu, wina, cukru, maku, konopi włóknistych i mleka**, wnioski dotyczące mechanizmów **obsługi handlu zagranicznego z krajami pozaunijnymi** oraz formularze dotyczące **obsługi funduszy promocji produktów rolno-spożywczych**.

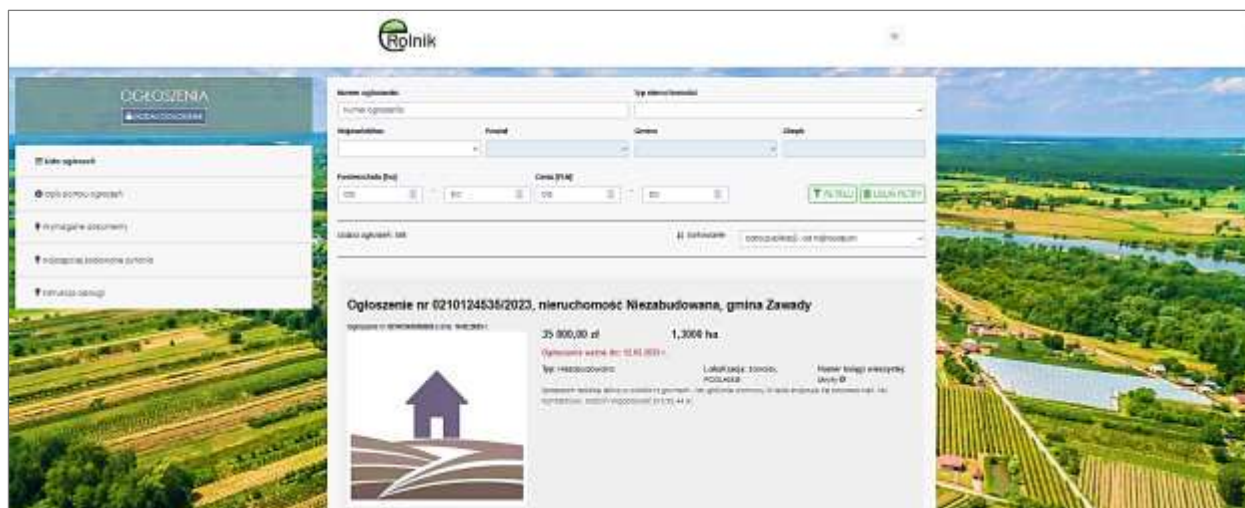

Źródło: <https://erolnik.gov.pl/#/uslugi/mak> (odczyt – maj 2023 r.).

Zgodnie z art. 2a ust. 4a ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego publikowane są tam także nieodpłatnie **ogłoszenia o sprzedaży nieruchomości rolnych na rynku prywatnym**, na które potencjalni nabywcy – za pomocą platformy – mogą składać swoje odpowiedzi.

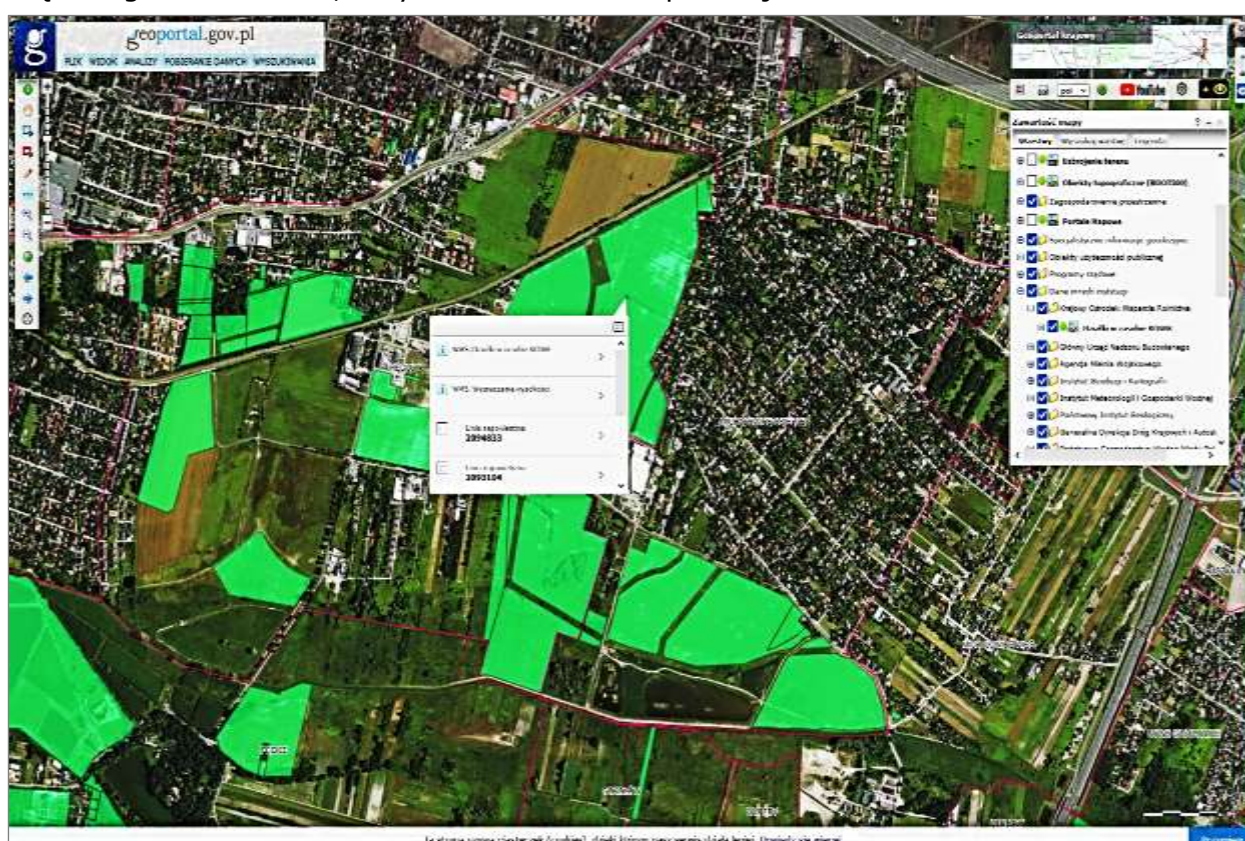

Źródło: <https://erolnik.gov.pl/#/uslugi/wino> (odczyt – maj 2023 r.).

Źródło: <https://erolnik.gov.pl/#/ogloszenia/opublikowane/lista> (odczyt – maj 2023 r.).

Na platformie eRolnik KOWR także uruchomił **przeglądarkę nieruchomości Zasobu WRSP** (wraz z **wizualizacją działek w formie warstwy na mapach portalu geoportal.gov.pl**), realizując inicjatywę strategiczną „**Więcej ziemi dla rolników**” w ramach programu rządowego „Polski Ład”, w tym „Polski Ład dla polskiej wsi”.

Źródło: <https://erolnik.gov.pl/#/dzialki> (odczyt – maj 2023 r.).

13. DZIAŁANIA W ZAKRESIE ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII

13.1. Wsparcie działań na rzecz odnawialnych źródeł energii, w szczególności w rolnictwie

Zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 10 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) KOWR jest uprawniony do prowadzenia działań ukierunkowanych na wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii, w szczególności w rolnictwie. Powyższe działania są sygnowane logiem „Agro OZE – Energia z rolnictwa”.

Źródło: <https://www.gov.pl/web/kowr/szkolenia-i-konferencje-oze> (odczyt - maj 2023 r.).

W 2022 r. KOWR, w zakresie wsparcia działań na rzecz odnawialnych źródeł energii, zrealizował:

- **16 szkoleń (w formie webinarium) dotyczących zakładania i funkcjonowania spółdzielni energetycznych dla przedstawicieli gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich** (uczestniczyły w nich 723 osoby),
- **4 szkolenia (w formie webinarium) na temat środowiskowych uwarunkowań dotyczących budowy i funkcjonowania biometanowni dla przedstawicieli Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska i Regionalnych Dyrekcji Ochrony Środowiska**, które odgrywają kluczową rolę w postępowaniach administracyjnych zmierzających do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (wzięły w nich udział 222 osoby),
- **3 warsztaty dotyczące funkcjonowania mikrobiogazowni rolniczych dla rolników zainteresowanych ich budową** (uczestniczyło w nich 90 osób),

- **dwudniowe warsztaty dotyczące możliwości rozwoju agrofotowoltaiki w Polsce dla przedstawicieli administracji państwowej** (wzięły w nich udział 43 osoby),
- **dwudniowe szkolenie dla przedstawicieli spółek nadzorowanych przez KOWR dotyczące wykorzystywania odchodów zwierzęcych w monosubstratowych mikrobiogazowniach rolniczych** (uczestniczyło w nim 36 osób),
- **3 filmy edukacyjne promujące biogazownie rolnicze.**

Źródło: <https://www.gov.pl/web/kowr/filmy-edukacyjne-promujace-biogazownie-rolnicze> (odczyt – maj 2023 r.).

Ponadto KOWR przeprowadził w mediach **kampanię informacyjno-promocyjną wspierającą rozwój OZE na obszarach wiejskich**, poprzez:

- zakup 2 programów pn. „Magazyn rolniczy” (dotyczących korzyści z funkcjonowania mikrobiogazowni rolniczej oraz możliwości wykorzystywania brykietów ze słomy), a także ich emisję w programie 1 TVP,
- emisję filmów o biogazowniach rolniczych w TVP, Telewizji Polsat i Telewizji Polsat News,
- publikację sponsorowanych artykułów prasowych o korzyściach płynących z funkcjonowania biogazowni rolniczych.

Materiały wyemitowane w telewizji w 2022 r. obejrzało blisko 11,7 mln widzów.

KOWR prowadził również **kampanie informacyjne** dotyczące możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii w rolnictwie podczas wydarzeń i konferencji poświęconych tematyce związanej z rolnictwem, ochroną klimatu na obszarach wiejskich oraz wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.

W 2022 r. na ww. działania KOWR poniósł wydatki w wysokości **1 499,35 tys. zł** oraz sporządził ogółem 105 dokumentów w zakresie wsparcia działań na rzecz odnawialnych źródeł energii, w szczególności w rolnictwie.

13.2. Monitorowanie rynku biokomponentów i biopaliw ciekłych

Zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 11b ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) oraz art. 4, art. 12a, art. 13, art. 28k, art. 28q ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (Dz. U. z 2022 r. poz. 403, z późn. zm.) do zadań KOWR w 2022 r. należało kontynuowanie działań związanych z **monitorowaniem rynku biokomponentów i biopaliw ciekłych**. Dyrektor Generalny KOWR, jako organ rejestrowy wskazany w ustawie o biokomponentach i biopaliwach ciekłych, był odpowiedzialny za prowadzenie następujących rejestrów:

- **wytwórców** – przedsiębiorców wykonujących działalność gospodarczą w zakresie wytwarzania biokomponentów, a następnie rozporządzenia nimi przez dokonanie jakiegokolwiek czynności prawnej lub faktycznej skutkującej trwałym wyzbyciem się tych biokomponentów lub przeznaczenia ich do wytworzenia przez siebie paliw,
- **podmiotów sprowadzających** – przedsiębiorców wykonujących działalność gospodarczą w zakresie importu lub nabycia wewnątrzwspólnotowego biokomponentów dokonanego samodzielnie lub za pośrednictwem innego podmiotu, a następnie rozporządzenia tymi biokomponentami przez dokonanie jakiegokolwiek czynności prawnej lub faktycznej skutkującej trwałym wyzbyciem się tych biokomponentów,
- **administratorów systemów certyfikacji** – przedsiębiorców, którzy posiadają tytuł prawny do dysponowania uznanym systemem certyfikacji i wykonują działalność gospodarczą w zakresie udzielania zgody na korzystanie z tego systemu,
- **jednostek certyfikujących** – przedsiębiorców, którzy działając w ramach uznanego systemu certyfikacji, mają prawo wydawania certyfikatów podmiotom certyfikowanym,
- **rolników** wytwarzających biopaliwa ciekłe na własny użytek.

13.2.1. Rejestr wytwórców

W rejestrze wytwórców, wg stanu na 31 grudnia 2022 r., było ujętych **21 przedsiębiorców**¹²⁰. W 2022 r. wydano **4 zaświadczenia aktualizujące wpis**, jedną **decyzję o wykreśleniu wpisu z rejestru wytwórców** i jedną **decyzję o zakazie wykonywania działalności**, skutkującą jednocześnie wykreśleniem z rejestru wytwórców.

Wytwórcy, którzy w danym kwartale wytworzyli biokomponenty, a następnie rozporządzali nimi przez dokonanie jakiegokolwiek czynności prawnej lub faktycznej skutkującej trwałym wyzbyciem się tych biokomponentów lub przeznaczyli je do wytworzenia paliw, byli zobowiązani do składania (w terminie 45 dni po zakończeniu kwartału) sprawozdań kwartalnych zawierających informacje dotyczące m.in. rodzajów i ilości wykorzystanych surowców oraz wytworzonych biokomponentów. Wytwórcy, którzy nie wykonywali ww. czynności, byli zobowiązani do złożenia oświadczeń o niewykonywaniu tych czynności. W 2022 r. wpłynęły **152 sprawozdania kwartalne i oświadczenia** (w tym 62 korekty).

Ze sprawozdań kwartalnych złożonych przez wytwórców za 2022 r. wynikało, że:

- **6 przedsiębiorców** wytworzyło **977,80 tys. ton estrów metylowych** (w tym 67,27 tys. ton estrów stanowiły biokomponenty uprawniające do ich podwójnego zaliczenia do realizacji Narodowego Celu Wskaźnikowego – NCW¹²¹), do produkcji których

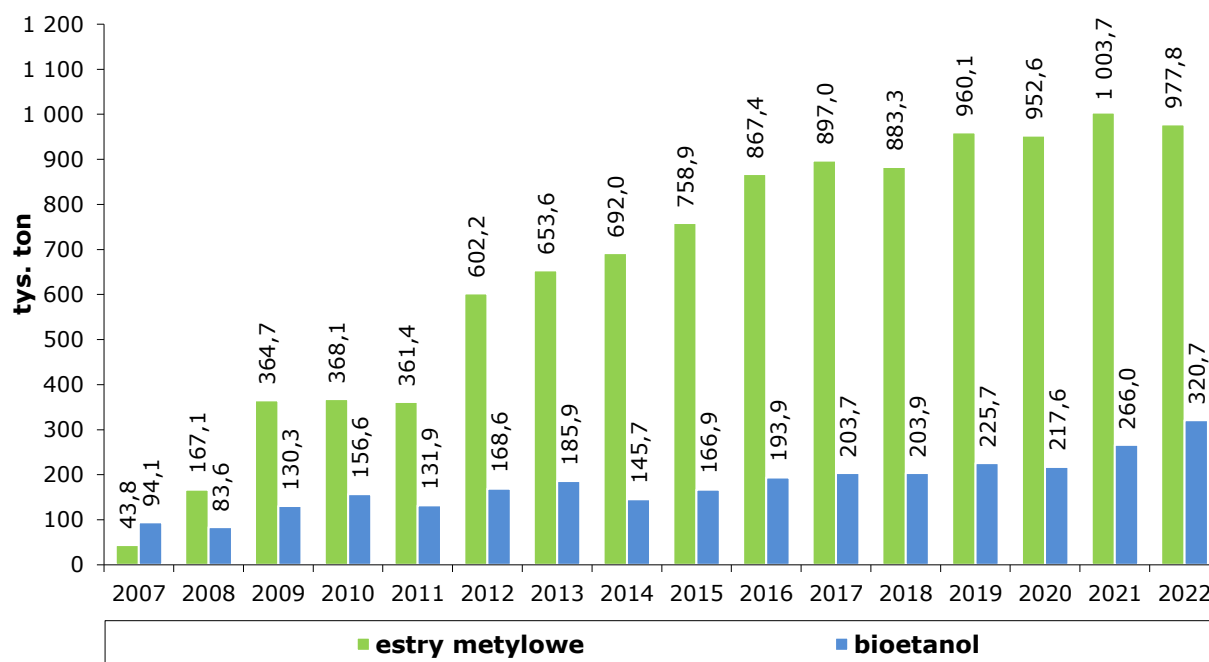
¹²⁰ Z tego: 4 przedsiębiorców zostało uprawnionych do produkcji estrów metylowych, 1 – estrów, 12 – bioetanolu, 1 – estrów metylowych i bioetanolu, 1 – biowęglowodorów ciekłych, 1 – biowęglowodorów ciekłych i bio propanu-butanu oraz 1 – biowęglowodorów ciekłych i bio propanu.

¹²¹ Narodowy Cel Wskaźnikowy – minimalny udział innych paliw odnawialnych i biokomponentów zawartych w paliwach stosowanych we wszystkich rodzajach transportu w ogólnej ilości paliw ciekłych i biopaliw ciekłych zużywanych w ciągu roku kalendarzowego w transporcie drogowym i kolejowym, liczony według wartości opałowej.

wykorzystano w szczególności oleje roślinne (90,5% ogółu surowców wykorzystanych do produkcji estrów metylowych) i zużyty olej kuchenny (8,8%),

- **9 przedsiębiorców** wytworzyło **320,72 tys. ton bioetanolu** (w tym 19,54 tys. ton bioetanolu stanowiły biokomponenty uprawniające do ich podwójnego zaliczenia do realizacji NCW), do produkcji którego wykorzystano głównie kukurydzę (62,8% ogółu wykorzystanych surowców), zawieszinę skrobi odpadowej o kodzie odpadu 02 03 80 (23,8%), pozostałości produkcyjne skrobi z przetwórstwa pszenicy (5,7%), destylaty (2,3%, w tym destylaty z odpadów i pozostałości), odpady¹²² (2,2%), melasa (2,0%) i porektyfikaty (1,3%),
 - **2 przedsiębiorców** wytworzyło **3,60 tys. ton biowęglowodorów ciekłych** (w tym 1,49 tys. ton biowęglowodorów ciekłych stanowiły biokomponenty uprawniające do ich podwójnego zaliczenia do realizacji NCW), do produkcji których wykorzystano alkohole i destylaty odpadowe (67,1%) oraz olej roślinny (32,9% ogółu wykorzystanych surowców).
- Wszystkie biokomponenty spełniały kryteria zrównoważonego rozwoju.

Wykres 60. **Produkcja głównych biokomponentów w Polsce**

Źródło: dane KOWR.

Od 2012 r. podmioty realizujące NCW zostały uprawnione do skorzystania z obniżenia NCW. Warunkiem skorzystania z tej preferencji było udokumentowanie wykorzystania nie mniej niż 70% biokomponentów wytworzonych przez wytwórców wykonujących działalność w zakresie wytwarzania biokomponentów z:

- surowców rolniczych pozyskiwanych z gospodarstwa rolnego położonego na obszarze co najmniej jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej, w Republice Turcji albo w państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym na podstawie umowy kontraktacji zawartej między producentem rolnym prowadzącym to gospodarstwo a wytwórcą, przetwórcą albo pośrednikiem, lub

¹²² Odpady o kodach odpadu: 02 03 04, 02 04 99, 02 06 01, 02 06 99, 16 03 80 i 19 12 12.

- biomasy pozyskiwanej na podstawie umowy dostawy zawartej między wytwórcą a pośrednikiem albo przetwórcą, lub
- surowców rolniczych pozyskiwanych z produkcji własnej wytwórców lub biomasy otrzymanej przez wytwórców w prowadzonych przez nich procesach wytwarzania surowców rolniczych lub biomasy na cele inne niż paliwowe.

W związku z ww. preferencją wytwórcy biokomponentów zostali zobowiązani do składania w KOWR informacji o biokomponentach, które zostały wytworzone przez wytwórcę, a następnie rozporządzone przez dokonanie jakiegokolwiek czynności prawnej lub faktycznej skutkującej trwałym wyzbyciem się tych biokomponentów. W 2022 r. wpłynęło łącznie **128 informacji** (w tym 48 korekt). Dodatkowo wytwórcy oraz inne podmioty biorące udział w obrocie biokomponentami zostali zobowiązani do przekazywania nabywcom biokomponentów pisemnych informacji zawierających dane dotyczące rodzajów i ilości poszczególnych surowców, które zostały zużyte do ich wytworzenia.

W ramach administrowania rejestrem wytwórców w 2022 r. KOWR przeprowadzał szczegółowe kontrole w zakresie:

- weryfikacji danych zawartych w sprawozdaniach kwartalnych wytwórcy,
- weryfikacji danych zawartych w informacjach o biokomponentach, które zostały wytworzone przez wytwórcę, a następnie rozporządzone poprzez dokonanie jakiegokolwiek czynności prawnej lub faktycznej.

W 2022 r. przeprowadzono łącznie **9 kontroli**.

Sporządzono 4 zbiorcze raporty kwartalne dotyczące wytworzonych oraz importowanych lub nabytych wewnątrzspółnotowo biokomponentów odpowiednio za IV kwartał 2021 r. oraz I, II i III kwartał 2022 r. (na podstawie sprawozdań kwartalnych wytwórców, podmiotów sprowadzających oraz podmiotów realizujących NCW). Przedmiotowe raporty zostały przekazane ministrom właściwym do spraw: finansów publicznych, energii, klimatu, rynków rolnych oraz środowiska. W uzasadnionych przypadkach KOWR nakładał kary finansowe lub administracyjne na wytwórców naruszających przepisy.

13.2.2. Rejestr podmiotów sprowadzających

W rejestrze podmiotów sprowadzających, wg stanu na 31 grudnia 2022 r., było ujętych **28 podmiotów** prowadzących działalność gospodarczą w zakresie importu lub nabycia wewnątrzspółnotowego biokomponentów dokonanego samodzielnie lub za pośrednictwem innego podmiotu, a następnie rozporządzenia tymi biokomponentami przez dokonanie jakiegokolwiek czynności prawnej lub faktycznej skutkującej trwałym wyzbyciem się tych biokomponentów. W 2022 r. wydano **2 zaświadczenia** o dokonaniu wpisu, **4 zaświadczenia** aktualizujące wpis oraz **3 decyzje** o wykreśleniu wpisu z rejestru.

Podmioty sprowadzające, które w danym kwartale dokonały samodzielnie lub za pośrednictwem innego podmiotu importu lub nabycia wewnątrzspółnotowego biokomponentów, a następnie rozporządziły nimi przez dokonanie jakiegokolwiek czynności prawnej lub faktycznej skutkującej trwałym wyzbyciem się tych biokomponentów, były zobowiązane do składania (w terminie 45 dni po zakończeniu kwartału) sprawozdań kwartalnych

zawierających informacje dotyczące m.in. rodzajów i ilości importowanych lub nabytych wewnątrzspółnotowo biokomponentów. Podmioty sprowadzające, które nie wykonywały ww. czynności, były zobowiązane do złożenia oświadczeń o niewykonywaniu tych czynności.

W 2022 r. wpłynęło łącznie **111 sprawozdań kwartalnych i oświadczeń** (w tym 4 korekty). Z przekazanych przez podmioty sprowadzające sprawozdań kwartalnych wynikało, że w 2022 r.:

- **dwóch przedsiębiorców** nabyło wewnątrzspółnotowo **3,51 tys. ton bioetanolu** nieuprawniającego do jego podwójnego zaliczenia do realizacji NCW,
- **jeden przedsiębiorca** nabył wewnątrzspółnotowo **12,16 tys. ton estrów metylowych**, w tym 0,50 tys. ton estrów stanowiły biokomponenty uprawniające do ich podwójnego zaliczenia do realizacji NCW,
- **jeden przedsiębiorca** nabył wewnątrzspółnotowo **1,12 tys. ton biowęglowodorów ciekłych** uprawniających do ich podwójnego zaliczenia do realizacji NCW.

Ze sprawozdań kwartalnych podmiotów sprowadzających wynika, że wszystkie nabyte wewnątrzspółnotowo biokomponenty spełniały kryteria zrównoważonego rozwoju.

Do uprawnień KOWR należało także przeprowadzanie kontroli działalności gospodarczej objętej wpisem oraz nakładanie w uzasadnionych przypadkach kar finansowych lub administracyjnych na podmioty naruszające przepisy prawa.

13.2.3. Rejestr administratorów systemów certyfikacji

W rejestrze administratorów systemów certyfikacji, wg stanu na 31 grudnia 2022 r., było ujętych **3 przedsiębiorców** dysponujących uznanymi przez Komisję Europejską systemami certyfikacji. W 2022 r. dokonano jednego wpisu do rejestru.

Przedsiębiorcy wpisani do rejestru administratorów systemów certyfikacji zostali zobowiązani do złożenia (w terminie do 45 dni po zakończeniu roku kalendarzowego) sprawozdań rocznych zawierających m.in. wykaz przeprowadzonych kontroli jednostek certyfikujących w ramach uznanych systemów certyfikacji. W 2022 r. wpłynęły łącznie **4 sprawozdania roczne** (w tym jedna korekta).

Do uprawnień KOWR należało także przeprowadzanie kontroli działalności gospodarczej objętej wpisem, przyjmowanie informacji o cofnięciu jednostce certyfikującej zgody na korzystanie z uznanego systemu certyfikacji oraz nakładanie w uzasadnionych przypadkach kar finansowych lub administracyjnych na podmioty naruszające przepisy prawa.

13.2.4. Rejestr jednostek certyfikujących

W rejestrze jednostek certyfikujących na 31 grudnia 2022 r. było ujętych **13 przedsiębiorców** prowadzących działalność gospodarczą w zakresie wydawania certyfikatów podmiotom certyfikowanym. W 2022 r. wydano jedno zaświadczenie o dokonaniu wpisu.

Przedsiębiorcy wpisani do rejestru jednostek certyfikujących byli zobowiązani do składania sprawozdań miesięcznych zawierających informacje o wydanych lub cofniętych certyfikatach podmiotom certyfikowanym. W 2022 r. do KOWR wpłynęły łącznie **174 sprawozdania**

miesięczne i oświadczenia (w tym 27 korekt). Przedmiotowe informacje potwierdziły wydanie **757 certyfikatów**.

Przedsiębiorcy wpisani do rejestru jednostek certyfikujących zostali zobowiązani do złożenia (w terminie do 45 dni po zakończeniu roku kalendarzowego) sprawozdań rocznych zawierających m.in. listę podmiotów certyfikowanych, którym jednostka certyfikująca wydała certyfikat, oraz wykaz przeprowadzonych przez jednostkę certyfikującą kontroli podmiotów certyfikowanych wraz z ich wynikami. W 2022 r. wpłynęło łącznie **18 sprawozdań rocznych** (w tym 6 korekt).

Do uprawnień KOWR należało także przeprowadzanie kontroli działalności gospodarczej objętej wpisem oraz nakładanie w uzasadnionych przypadkach kar finansowych lub administracyjnych na podmioty naruszające przepisy prawa.

13.2.5. Rejestr rolników wytwarzających biopaliwa ciekłe na własny użytek

Do rejestru rolników wytwarzających biopaliwa ciekłe na własny użytek, wg stanu na 31 grudnia 2022 r., był wpisany **jeden podmiot**. Dopuszczalny roczny limit produkcji biopaliw ustalony dla ww. podmiotu wynosił 4,7 tys. litrów estrów metylowych. W 2022 r. z rejestru rolników wykreślono jeden wpis obejmujący grupę 4 rolników.

Podmioty wpisane do rejestru rolników były zobowiązane do złożenia (w terminie do 45 dni po zakończeniu roku kalendarzowego) sprawozdań rocznych zawierających m.in. informacje o ilości wytworzonych i zużytych na własny użytek paliw ciekłych. Z rocznych sprawozdań złożonych przez rolników wpisanych do rejestru wynikało, że w 2022 r. wyprodukowali oni łącznie **40 litrów estrów metylowych**.

W ramach administrowania rejestrem rolników KOWR był uprawniony do przeprowadzenia kontroli rolników wpisanych do rejestru, a także nakładania w uzasadnionych przypadkach kar finansowych lub administracyjnych na rolników naruszających przepisy prawa.

13.2.6. Podmioty realizujące Narodowy Cel Wskaźnikowy¹²³

Na podstawie przepisów ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych podmioty realizujące NCW, które w danym kwartale dokonały samodzielnie lub za pośrednictwem innego podmiotu importu lub nabycia wewnątrzwspólnotowego biokomponentów, w tym biokomponentów zawartych w paliwach, lub dokonały rozporządzenia tymi biokomponentami, lub użyły je na potrzeby własne, zostały zobowiązane do złożenia w KOWR, w terminie

¹²³ Podmiot realizujący NCW – każdy podmiot, w tym mający siedzibę lub miejsce zamieszkania poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – dokonujący samodzielnie lub za pośrednictwem innego podmiotu – wytwarzania, importu lub nabycia wewnątrzwspólnotowego paliw ciekłych lub biopaliw ciekłych, który:

- rozporządza nimi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej poprzez dokonanie jakiegokolwiek czynności prawnej lub faktycznej skutkującej trwałym wyzbyciem się paliw ciekłych lub biopaliw ciekłych lub
- zużywa je na potrzeby własne na tym terytorium, z wyłączeniem przywozu paliw ciekłych przeznaczonych do użycia podczas transportu i przywożonych w standardowych zbiornikach, o których mowa w art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym.

45 dni od zakończenia kwartału, sprawozdań kwartalnych albo oświadczeń o niewykonywaniu ww. działalności. W 2022 r. wpłynęło **137 sprawozdań i oświadczeń** (w tym 34 korekty).

Z przekazanych sprawozdań kwartalnych złożonych za 2022 r. wynikało, że podmioty realizujące NCW nabyły wewnątrzspółnotowo **422,37 tys. ton biokomponentów** oraz **129,69 tys. ton biokomponentów** zawartych w paliwach.

Tabela 27. **Ilość i rodzaj nabytych wewnątrzspółnotowo biokomponentów oraz biokomponentów zawartych w paliwach w 2022 r.**

Lp.	Rodzaj biokomponentu	Ilość nabytych wewnątrzspółnotowo	
		Biokomponentów (tys. ton)	Biokomponentów zawartych w paliwach ciekłych i biopaliwach ciekłych (tys. ton)
1.	Bioetanol	19,14	56,61
2.	Estry	399,84	64,98
3.	Biowęglowodory ciekłe	3,39	8,10
Ogółem		422,37	129,69

Źródło: dane KOWR.

Z otrzymanych sprawozdań kwartalnych wynikało, że podmioty realizujące NCW w 2022 r. nie dokonały importu biokomponentów oraz biokomponentów zawartych w paliwach.

W ramach swoich kompetencji KOWR nakładał, w uzasadnionych przypadkach, kary finansowe na podmioty naruszające przepisy prawa.

Podsumowując, w 2022 r. KOWR rozpatrzył oraz wydał ogółem 985 decyzji i innych dokumentów w zakresie monitorowania rynku biokomponentów i biopaliw ciekłych.

13.3. Monitorowanie produkcji biopłynów

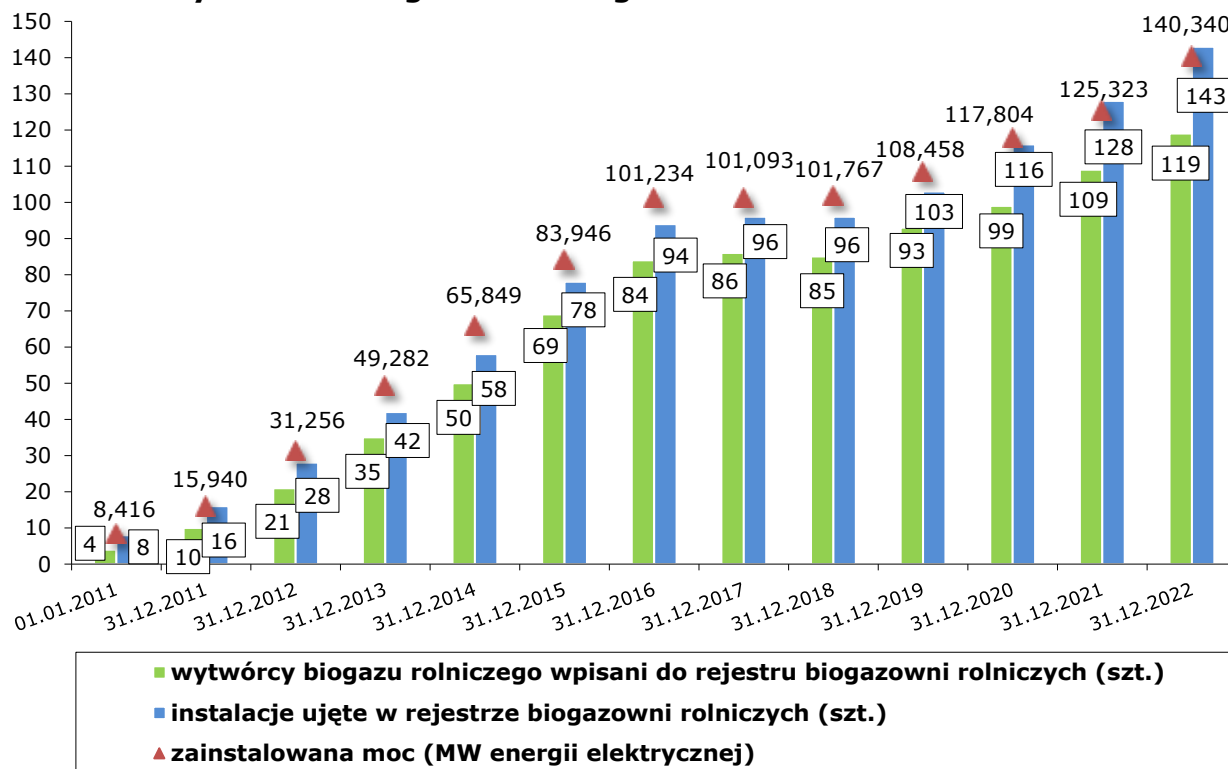
Zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 11c ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) oraz art. 34 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz. U. z 2022 r. poz. 1378, z późn. zm.) KOWR był odpowiedzialny za **monitorowanie produkcji biopłynów, w tym prowadzenie rejestru wytwórców biopłynów**. W 2022 r. w przedmiotowym rejestrze nie był ujęty żaden przedsiębiorca.

13.4. Monitorowanie produkcji biogazu rolniczego

Zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 11a ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) oraz art. 23 i 24 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz. U. z 2022 r. poz. 1378, z późn. zm.) w 2022 r. KOWR kontynuował działania związane z **monitorowaniem produkcji biogazu rolniczego**. Dyrektor Generalny KOWR, jako organ rejestrowy, był odpowiedzialny za prowadzenie rejestru wytwórców biogazu rolniczego, tj. przedsiębiorców wykonujących działalność gospodarczą w zakresie wytwarzania biogazu rolniczego lub wytwarzania energii elektrycznej z biogazu rolniczego.

W rejestrze wytwórców biogazu rolniczego, wg stanu na 31 grudnia 2022 r., były ujęte **143 biogazownie rolnicze** należące do 119 podmiotów gospodarczych. W 2022 r. wydano: **14 zaświadczeń** o dokonaniu wpisu do rejestru, **23 zaświadczenia** aktualizujące wpis oraz **3 decyzje** o wykreśleniu wpisu z rejestru.

Wykres 61. **Liczba wytwórców biogazu rolniczego i instalacji wpisanych do rejestru wytwórców biogazu rolniczego**

Źródło: dane KOWR.

Łączna zainstalowana moc elektryczna ww. biogazowni wynosiła **140,340 MW energii elektrycznej**. Wpisani do rejestru wytwórcy biogazu rolniczego wykonywali działalność gospodarczą w zakresie wytwarzania energii elektrycznej z biogazu rolniczego oraz wytwarzania biogazu rolniczego w celu wykorzystania go w inny sposób (np. spalania w kotle gazowym lub parowym) albo sprzedaży innemu wytwórcy.

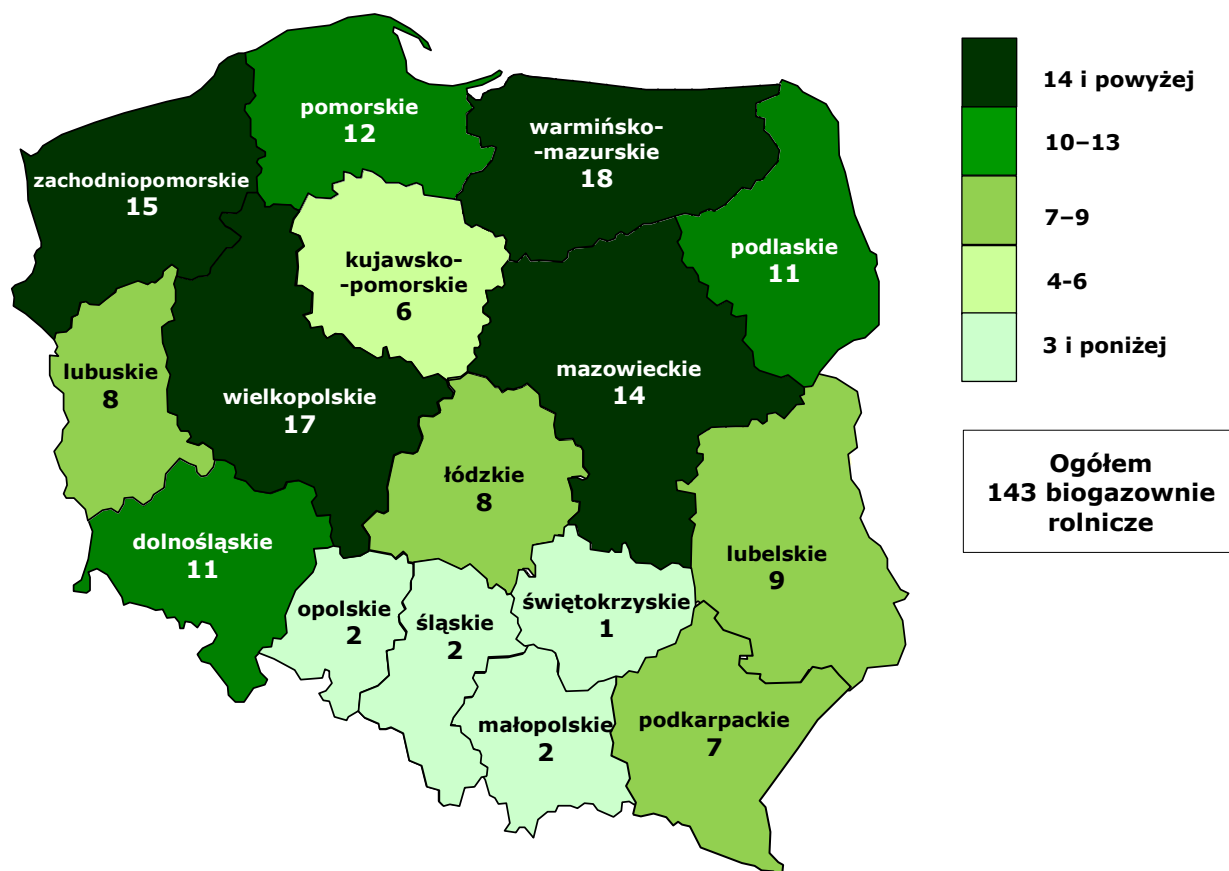
Najwięcej biogazowni rolniczych znajdowało się w województwie warmińsko-mazurskim (18 instalacji; 12,6% zarejestrowanych biogazowni rolniczych w kraju), a następnie: wielkopolskim (17 instalacji; 11,9%), zachodniopomorskim (15 instalacji; 10,5%), mazowieckim (14 instalacji; 9,8%), pomorskim (12 instalacji; 8,4%), podlaskim i dolnośląskim (po 11 instalacji; po 7,7%), lubelskim (9 instalacji; 6,3%) oraz łódzkim i lubuskim (po 8 instalacji; po 5,6%).

Przedsiębiorcy wpisani do rejestru wytwórców biogazu rolniczego byli zobowiązani do składania (w terminie 45 dni od dnia zakończenia kwartału) sprawozdań kwartalnych zawierających informacje dotyczące odpowiednio:

- ilości i rodzajów substratów wykorzystanych do wytworzenia biogazu rolniczego, z tym że w przypadku wykorzystywania odpadów pochodzących z zakładowych oczyszczalni ścieków z przetwórstwa rolno-spożywczego, w których prowadzony jest rozdział ścieków

- przemysłowych od pozostałych rodzajów osadów i ścieków, w dokumentacji tej wskazuje się kod odpadów wraz z dodatkowym oznaczeniem, które potwierdzają (zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach), że te odpady pochodzą wyłącznie z przetwarzania produktów pochodzących z rolnictwa, ogrodnictwa, upraw hydroponicznych, rybołówstwa, leśnictwa lub łowiectwa,
- łącznej ilości wytworzonego biogazu rolniczego, z wyszczególnieniem ilości biogazu rolniczego wprowadzonego do sieci dystrybucyjnej gazowej, wykorzystanej do wytworzenia energii elektrycznej w układzie rozdzielonym lub kogeneracyjnym lub wykorzystanej w inny sposób,
 - ilości energii elektrycznej wytworzonej z biogazu rolniczego w układzie rozdzielonym lub kogeneracyjnym,
 - ilości energii elektrycznej sprzedanej, w tym ilości energii elektrycznej sprzedanej sprzedawcy zobowiązanemu, która została wytworzona z biogazu rolniczego i wprowadzona do sieci dystrybucyjnej,
 - ilości produktu ubocznego powstałego w wyniku wytworzenia biogazu rolniczego,
 - ilości zakupionego biogazu rolniczego i danych podmiotu, od którego został zakupiony biogaz.

Wykres 62. **Rozmieszczenie terytorialne biogazowni rolniczych wg stanu na 31 grudnia 2022 r.**

Źródło: dane KOWR.

W 2022 r. do KOWR wpłynęło **638 sprawozdań kwartalnych** (w tym 174 korekty). Ze sprawozdań kwartalnych złożonych za 2022 r. wynikało, że do wytworzenia biogazu rolniczego zostało zużytych blisko **5,70 mln ton surowców**, w tym najwięcej wywaru

pogorzelnianego (18,76%), gnojowicy (16,41%) i odpadów z przetwórstwa spożywczego (13,72%). **Odpady stanowiły około 88,3% surowców zużytych do wytworzenia biogazu rolniczego, a 11,7% – uprawy celowe.**

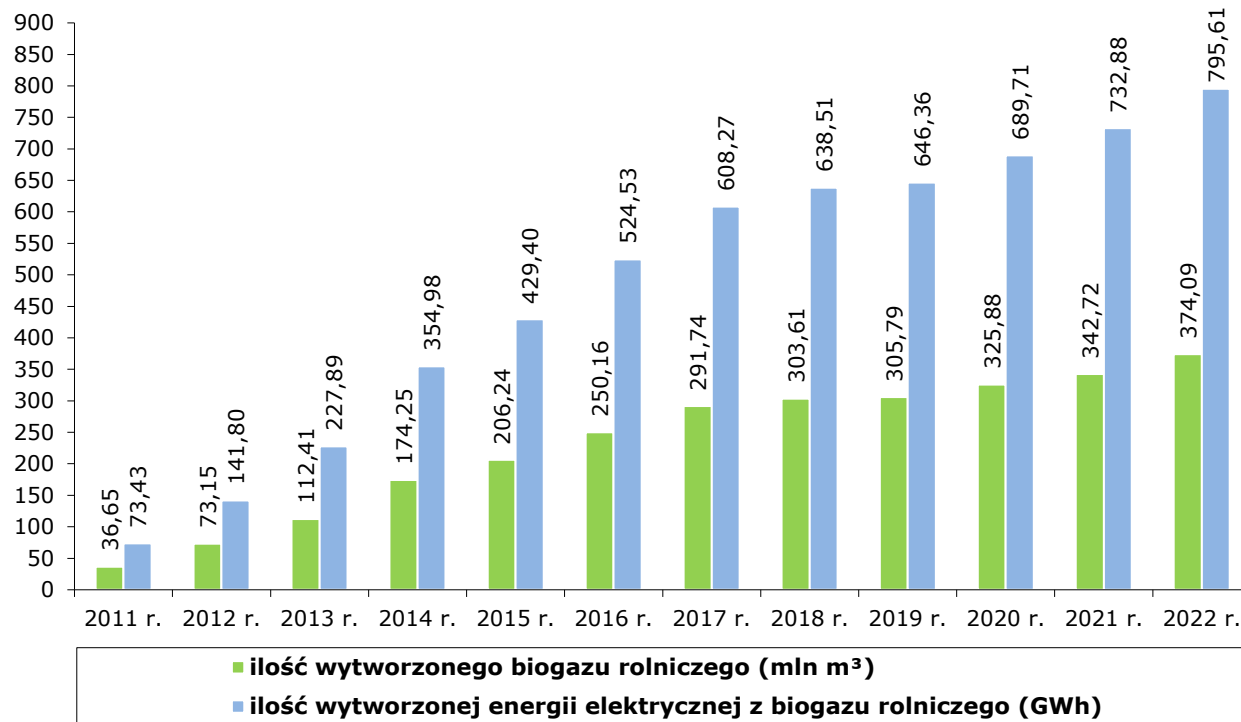
Tabela 28. **Wykaz substratów zużytych do produkcji biogazu rolniczego w 2022 r.**

Lp.	Rodzaj substratu	Ilość substratu zużytego do produkcji biogazu rolniczego (tony)
1.	Wywar pogorzelniany	1 068 753,900
2.	Gnojowica	934 770,175
3.	Odpady z przetwórstwa spożywczego	781 626,329
4.	Pozostałości z owoców i warzyw	773 408,075
5.	Kiszonka z kukurydzy	612 970,973
6.	Osady technologiczne z przemysłu rolno-spożywczego	308 682,286
7.	Wysłodki buraczane	229 875,868
8.	Odpady z przemysłu mleczarskiego	173 703,642
9.	Przeterminowana żywność	161 101,120
10.	Odpady poubojowe	125 158,887
11.	Obornik	97 262,251
12.	Odpadowa masa roślinna	75 684,360
13.	Owoce i warzywa	48 545,176
14.	Zboże, odpad zbożowy	46 504,850
15.	Pomiot ptasi	46 435,205
16.	Tłuszcze	39 332,375
17.	Osady z przetwórstwa produktów roślinnych	36 850,558
18.	Kiszonka z traw i zbóż	34 170,563
19.	Zielonka	18 750,243
20.	Popłuczyny	15 924,520
21.	Treści żołądkowe	14 003,320
22.	Odpady z produkcji oleju roślinnego	9 548,880
23.	Pasza	8 960,800
24.	Słoma	8 005,809
25.	Wytłoki poekstrakcyjne z produkcji farmaceutyków ziołowych	7 118,680
26.	Oleje roślinne	6 099,710
27.	Odpady białkowe, tłuszczowe	5 268,400
28.	Poferment	3 119,290
29.	Osady tłuszczowe	1 864,580
30.	Płynne resztki pszenne	1 145,363
31.	Kawa	802,810
32.	Odpady gastronomiczne	658,506
33.	Gliceryna	92,920
34.	Mieszanina lecytyny i mydeł	48,740
35.	Szlamy białkowe, tłuszczowe	24,460
Ogółem		5 696 273,624

Źródło: dane KOWR.

Ze wskazanej powyżej ilości surowców wytwórcy biogazu rolniczego w procesie fermentacji metanowej wytworzyli łącznie **374,09 mln m³ biogazu rolniczego**, z którego wyprodukowano **795,61 GWh energii elektrycznej**.

Wykres 63. **Produkcja biogazu rolniczego i energii elektrycznej**

Źródło: dane KOWR.

W ramach administrowania rejestrem wytwórców biogazu rolniczego w 2022 r. przeprowadzono **72 kontrole** dotyczące weryfikacji spełnienia warunków wymaganych do wykonywania działalności objętej wpisem oraz danych zawartych w sprawozdaniach kwartalnych wytwórców biogazu rolniczego.

Do uprawnień KOWR należało także m.in.: sporządzenie zbiorczego raportu rocznego za 2021 r. (przekazanego ministrom właściwym do spraw: energii, rynków rolnych, klimatu, gospodarki oraz Prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki), sporządzenie sprawozdania dotyczącego liczby i wysokości kar pieniężnych wymierzonych w 2021 r. (przekazanego ministrowi do spraw klimatu) oraz sporządzenie informacji dotyczących zmian dokonanych w rejestrze wytwórców biogazu rolniczego (przekazanych Prezesowi URE). W uzasadnionych przypadkach KOWR nakładał kary pieniężne podmiotom naruszającym przepisy prawa.

W 2022 r. KOWR rozpatrzył i wydał ogółem 999 decyzji oraz innych dokumentów w zakresie monitorowania produkcji biogazu rolniczego.

13.5. Ewidencja mikroinstalacji biogazu rolniczego

Zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 11a ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) oraz art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz. U. z 2022 r. poz. 1378, z późn. zm.) KOWR w 2022 r. był uprawniony do przyjmowania od operatorów systemów

dystrybucyjnych elektroenergetycznych albo operatorów systemów dystrybucyjnych gazowych sprawozdań półrocznych zawierających informacje dotyczące odpowiednio:

- ilości energii elektrycznej z biogazu rolniczego wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej należącej do operatora tej sieci przez poszczególnych wytwórców energii elektrycznej w mikroinstalacji,
- ilości biogazu rolniczego wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej gazowej należącej do operatora tej sieci przez poszczególnych wytwórców biogazu rolniczego w mikroinstalacji biogazu rolniczego,
- wykazu wytwórców energii elektrycznej w mikroinstalacji albo wytwórców biogazu rolniczego w mikroinstalacji biogazu rolniczego,
- lokalizacji i rodzaju mikroinstalacji i jej mocy zainstalowanej elektrycznej albo rocznej wydajności instalacji odnawialnego źródła energii, przyłączonych do jego sieci.

Na podstawie ww. sprawozdań KOWR w 2022 r. sporządził zbiorczy raport półroczny za drugie półrocze 2021 r. oraz zbiorczy raport półroczny za pierwsze półrocze 2022 r., które dotyczyły:

- wytwórców energii elektrycznej w mikroinstalacji,
- wytwórców biogazu rolniczego w mikroinstalacji biogazu rolniczego.

Raporty zamieszczono na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej KOWR.

Ze sprawozdań przekazanych przez operatorów systemów dystrybucyjnych elektroenergetycznych wynikało, że na dzień 31 grudnia 2022 r. do sieci przyłączono **41 mikroinstalacji** o łącznej zainstalowanej mocy elektrycznej wynoszącej **1 406,135 kW**.

W 2022 r. do KOWR wpłynęło **10 sprawozdań półrocznych** (w tym dwie korekty), złożonych przez operatorów systemów dystrybucyjnych elektroenergetycznych. Ze sprawozdań złożonych za 2022 r. wynikało, że łączna ilość energii elektrycznej z biogazu rolniczego wprowadzona do sieci dystrybucyjnych elektroenergetycznych przez mikroinstalacje wyniosła ponad **2,07 GWh**.

W ramach posiadanych kompetencji KOWR, w uzasadnionych przypadkach, nakładał kary finansowe na naruszających przepisy wytwórców energii elektrycznej w mikroinstalacji oraz operatorów systemów dystrybucyjnych elektroenergetycznych i gazowych.

W 2022 r. KOWR rozpatrzył i wydał ogółem 21 decyzji oraz innych dokumentów w zakresie prowadzenia ewidencji mikroinstalacji biogazu rolniczego.

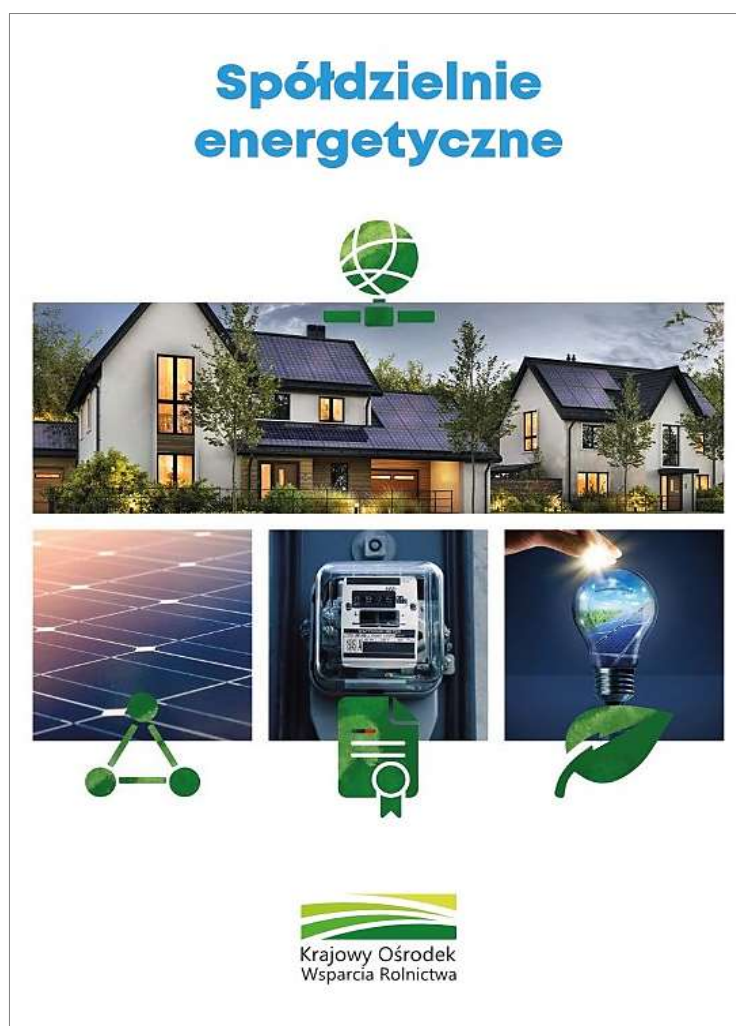
13.6. Monitorowanie działalności spółdzielni energetycznych

Zgodnie z art. 9 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) oraz art. 38f ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz. U. z 2022 r. poz. 1378, z późn. zm.) w 2022 r. KOWR był uprawniony do prowadzenia **wykazu spółdzielni energetycznych**, których przedmiotem działalności może być wytwarzanie energii elektrycznej lub ciepła, lub biogazu w instalacjach odnawialnego źródła energii stanowiących własność spółdzielni energetycznej lub jej członków.

W wykazie spółdzielni energetycznych, wg stanu na 31 grudnia 2022 r., były ujęte **2 spółdzielnie energetyczne** wytwarzające energię elektryczną na potrzeby własne spółdzielni i jej członków. Łączna zainstalowana moc elektryczna wszystkich urządzeń będących w posiadaniu ww. spółdzielni wyniosła **0,071 MW**.

Spółdzielnie energetyczne zarejestrowane w wykazie spółdzielni energetycznych są zobowiązane do przekazywania Dyrektorowi Generalnemu KOWR sprawozdań rocznych w ujęciu miesięcznym, zawierających informacje dotyczące ilości energii (elektrycznej, biogazu lub ciepła) wytworzonej i zużytej przez członków spółdzielni energetycznej, w terminie 60 dni po zakończeniu roku kalendarzowego.

W 2022 r. KOWR rozpatrzył i wydał ogółem 11 decyzji oraz innych dokumentów w zakresie monitorowania działalności spółdzielni energetycznych.

14. REALIZACJA ZADAŃ W RAMACH PROGRAMU OPERACYJNEGO POMOC ŻYWNOŚCIOWA 2014–2020

**PROGRAM OPERACYJNY
POMOC ŻYWNOŚCIOWA
2014–2020**

**UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ POMOCY
NAJBARDZIEJ POTRZEBUJĄCYM**

14.1. Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD)

Zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 223/2014¹²⁴ został ustanowiony **Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym na lata 2014–2020**, będący instrumentem polityki spójności (funduszem uzupełniającym fundusze strukturalne). Fundusz miał na celu ograniczenie skali ubóstwa w państwach członkowskich Unii Europejskiej przez wspieranie krajowych systemów świadczących pomoc osobom najbardziej potrzebującym i był realizowany w formie **krajowych programów operacyjnych**. Programy operacyjne były finansowane w 85% ze środków FEAD, a w 15% – ze środków krajowych.

14.2. Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014–2020

Z wykorzystaniem środków pochodzących z FEAD i z budżetu krajowego realizowany był w Polsce **Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014–2020 (POPŻ)**, przewidujący finansowanie zakupu i dystrybucji żywności wśród osób najbardziej potrzebujących wraz z działaniami towarzyszącymi oferowanymi odbiorcom pomocy żywnościowej. Budżet POPŻ na lata 2014–2020 wynosił **556,9 mln EUR**, z tego: **473,4 mln EUR** pochodziło z budżetu UE, a **83,5 mln EUR** – z budżetu krajowego.

Do systemu zarządzania POPŻ należały następujące instytucje¹²⁵:

- Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej – instytucja zarządzająca,
- Ministerstwo Finansów – instytucja certyfikująca,
- Krajowa Administracja Skarbowa – instytucja audytowa¹²⁶,

¹²⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 223/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym, z późn. zm.

¹²⁵ Zgodnie z „Programem Operacyjnym Pomoc Żywnościowa 2014–2020” zatwierdzonym przez Komisję Europejską w dniu 3 grudnia 2014 r.

¹²⁶ Od 1 marca 2017 r. Szef Krajowej Administracji Skarbowej pełnił funkcje instytucji audytowej w POPŻ, które uprzednio pełnił Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej.

- Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa – instytucja pośrednicząca,
- Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (wcześniej Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju) – instytucja desygnująca.

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 20 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) oraz art. 134b. ust. 1, 2 i 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268, z późn. zm.), uczestniczył w POPŻ jako **instytucja pośrednicząca i beneficjent**.

Program operacyjny wspierał na terenie całego kraju osoby i rodziny podlegające deprivacji materialnej. Program polegał na udzielaniu pomocy żywnościowej osobom najbardziej potrzebującym. Pomoc kierowana była do osób i rodzin (spełniających warunki określone w art. 7 ustawy o pomocy społecznej¹²⁷), które z powodu niskich dochodów nie mogły zapewnić sobie/rodzinie odpowiednich produktów żywnościowych/posiłków. Pomocy żywnościowej towarzyszyły działania mające na celu m.in.: włączenie społeczne, wzmocnienie samodzielności i kompetencji w prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz uświadamianie w zakresie zdrowego żywienia i przeciwdziałania marnowaniu żywności (tzw. działania towarzyszące).

W POPŻ uczestniczyły organizacje partnerskie o zasięgu ogólnopolskim lub ponadregionalnym (OPO) wyłonione przez MRiPS w drodze konkursu. Na podstawie umowy o dofinansowanie projektu zawartej przez poszczególne OPO z instytucją pośredniczącą (KOWR) otrzymane artykuły spożywcze były dystrybuowane wśród osób najbardziej potrzebujących za pośrednictwem organizacji partnerskich regionalnych (OPR) i organizacji partnerskich lokalnych (OPL), niedziałających w celu osiągnięcia zysku. Zadaniem statutowym tych organizacji było m.in. wspieranie i niesienie pomocy osobom najbardziej potrzebującym, znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej lub materialnej.

Zgodnie z art. 134b ust. 2 ww. ustawy o pomocy społecznej do **zadań KOWR** należało w szczególności:

- 1) przygotowanie i przeprowadzanie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego na dostawę artykułów spożywczych do magazynów organizacji partnerskich,
- 2) zawieranie z organizacjami partnerskimi i rozliczanie umów o dofinansowanie projektów, które określają szczegółowe warunki dofinansowania projektów zgodnie z art. 206 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych,
- 3) realizacja wypłat dla przedsiębiorców z tytułu zakupu żywności, kosztów administracyjnych, kosztów transportu i magazynowania oraz kosztów środków towarzyszących, o których mowa w rozporządzeniu w sprawie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym,
- 4) opracowanie procedur dokonywania czynności w ramach realizacji programu operacyjnego,
- 5) przeprowadzanie kontroli u przedsiębiorców i w organizacjach partnerskich w zakresie realizacji operacji finansowanych w ramach Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym,

¹²⁷ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268, z późn. zm.).

- 6) odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych przedsiębiorcom i organizacjom partnerskim, a także nakładanie korekt finansowych w rozumieniu art. 2 pkt 12 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020,
- 7) sprawozdawczość do ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego,
- 8) realizacja działań w ramach informowania i komunikacji, o których mowa w art. 19 ust. 1 rozporządzenia w sprawie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym.

Powyższe zadania były wykonywane przez KOWR na podstawie **porozumienia o powierzeniu zadań instytucji pośredniczącej zawartego z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego.**

14.2.1. Realizacja Podprogramu 2021 w ramach POPŻ 2014–2020 w 2022 r.

Zgodnie z wytycznymi instytucji zarządzającej na realizację Podprogramu 2021 przeznaczono **196,9 mln zł**, z tego **179 mln zł na zakup artykułów spożywczych** i **17,9 mln zł na dofinansowanie dla 5 organizacji partnerskich** (tj. Federacji Polskich Banków Żywności, Caritas Polska, Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej, Polskiego Czerwonego Krzyża i Kościoła Starokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej) z tytułu kosztów administracyjnych, transportu i magazynowania oraz z tytułu kosztów środków towarzyszących¹²⁸. Do magazynów organizacji partnerskich dostarczono **10 rodzajów artykułów spożywczych.**

W okresie styczeń – wrzesień 2022 r. KOWR kontynuował realizację zadań w ramach Podprogramu 2021. Wykonawcy dostarczyli do magazynów organizacji partnerskich łącznie **30,37 tys. ton**¹²⁹ **10 rodzajów artykułów spożywczych** o wartości **168 mln zł**, tj.: groszku z marchewką, koncentratu pomidorowego, powideł śliwkowych, makaronu jajecznego świderki, mleka UHT, szynki drobiowej, filetu z makreli w oleju, szynki wieprzowej mielonej, cukru białego i oleju rzepakowego.

W 2022 r. KOWR wypłacił wykonawcom w ramach Operacji I łącznie **168 305,64 tys. zł** za artykuły spożywcze dostarczone w okresie od 1 stycznia do 30 września 2022 r. do magazynów organizacji partnerskich o zasięgu ogólnopolskim lub ponadregionalnym (OPO).

Do końca października 2022 r. OPO kontynuowały realizację dystrybucji żywności i działań towarzyszących, a w listopadzie oraz grudniu 2022 r. złożyły wnioski o płatność końcową. W 2022 r. KOWR wypłacił OPO łącznie blisko **16 830,57 tys. zł** (Operacja II), z tego **8 415,285 tys. zł** z tytułu kosztów administracyjnych, transportu i magazynowania oraz **8 415,285 tys. zł** z tytułu kosztów środków towarzyszących.

Ogółem w ramach realizacji Podprogramu 2021 OPO przeprowadziły dystrybucję pomocy żywnościowej za pośrednictwem **93 magazynów organizacji partnerskich regionalnych** (OPR) oraz ponad **2,5 tys. organizacji partnerskich lokalnych** (OPL). Odbiorcom końcowym przekazano ogółem **30,37 tys. ton** artykułów spożywczych w postaci paczek żywnościowych i posiłków. Do magazynów organizacji partnerskich dostarczono **10 rodzajów**

¹²⁸ <https://www.gov.pl/web/rodzina/popz-wytyczne-dla-podprogramow> (odczyt – maj 2023 r.).

¹²⁹ Przeliczając m.in. litry mleka UHT i oleju rzepakowego na kg.

artykułów spożywczych. Łącznie rozdysponowano **4,2 mln paczek** oraz **1,4 mln posiłków**, a pomoc żywnościową otrzymało ogółem **1,29 mln osób**. W zakresie środków towarzyszących odbiorcom pomocy żywnościowej była oferowana możliwość uczestniczenia w działaniach mających na celu ich włączenie społeczne. OPO przeprowadziły łącznie ponad **6,7 tys. działań** w ramach środków towarzyszących, obejmując nimi ponad **102 tys. odbiorców końcowych**.

14.2.2. Realizacja Podprogramu 2021 Plus w ramach POPŻ 2014–2020 w 2022 r.

W 2022 r. rozpoczęto realizację Podprogramu 2021 Plus. Zgodnie z wytycznymi instytucji zarządzającej na realizację ww. podprogramu przeznaczono **111,6 mln zł**, z tego **101,6 mln zł na zakup żywności** i **10 mln zł na dofinansowanie dla 5 organizacji partnerskich** (Federacji Polskich Banków Żywności, Caritas Polska, Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej, Polskiego Czerwonego Krzyża i Kościoła Starokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej) z tytułu kosztów administracyjnych, transportu i magazynowania oraz z tytułu kosztów środków towarzyszących. Do magazynów organizacji partnerskich planowane jest dostarczenie **6 rodzajów artykułów spożywczych**.

W ramach Podprogramu 2021 Plus w listopadzie 2022 r. KOWR opublikował **ogłoszenie o zamówieniu publicznym** na dostawy około **13 tys. ton artykułów spożywczych** do magazynów organizacji partnerskich (tj.: powideł śliwkowych, makaronu jajecznego świderki, mleka UHT, szynki wieprzowej mielonej, cukru białego i oleju rzepakowego).

Realizacja dostaw wszystkich artykułów spożywczych odbędzie się do **108 magazynów organizacji partnerskich** i została zaplanowana od 1 lutego do 31 lipca 2023 r., natomiast dystrybucja od 1 lutego do 31 sierpnia 2023 r.

Podprogram 2021 Plus kończy działania realizowane w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020 Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym.

Ogółem w 2022 r. KOWR z tytułu realizacji POPŻ (Operacji I i II) zrealizował wydatki tylko w ramach Podprogramu 2021. Wypłacono **185 136,21 tys. zł** (bez kosztów administracyjnych KOWR), z tego:

- 168 305,64 tys. zł wykonawcom za artykuły spożywcze dostarczone do magazynów organizacji partnerskich o zasięgu ogólnopolskim lub ponadregionalnym (OPO) – w ramach Operacji I,
- 16 830,57 tys. zł na rzecz OPO (tj. 8 415,285 tys. zł z tytułu kosztów administracyjnych, transportu i magazynowania oraz 8 415,285 tys. zł z tytułu kosztów środków towarzyszących) – w ramach Operacji II.

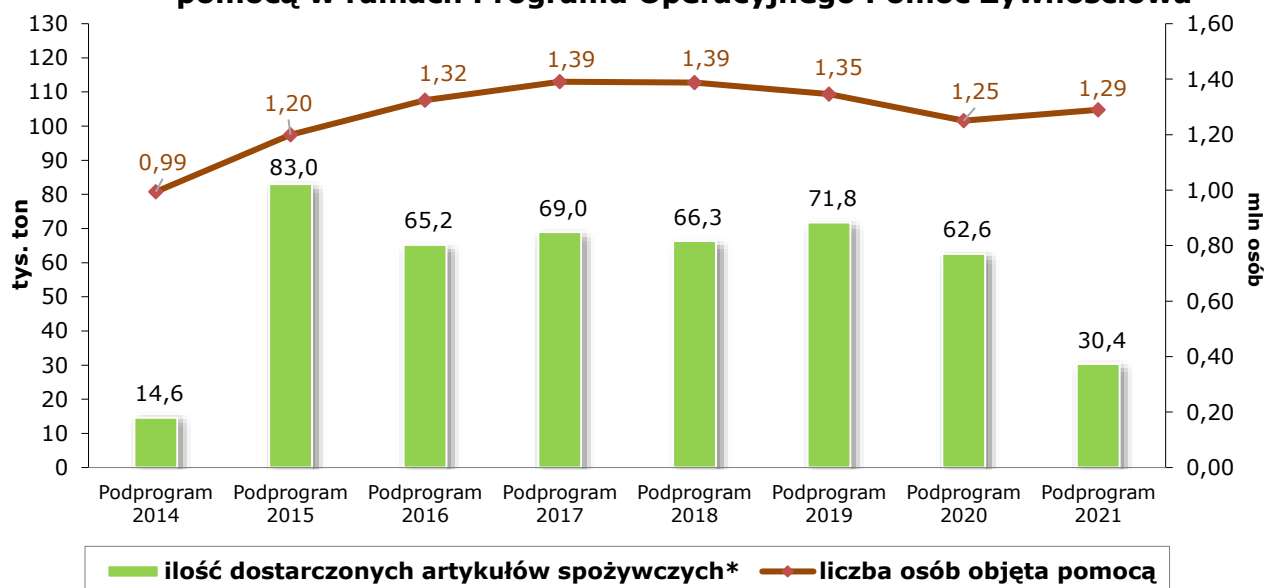
Z budżetu unijnego wypłacono 157 365,78 tys. zł (85% wydatków), a z budżetu krajowego – 27 770,43 tys. zł (15%).

W ramach działań informacyjnych i promocyjnych POPŻ 2014–2020 w 2022 r. zrealizowano **projekt, druk i dystrybucję plakatów** dotyczący Podprogramu 2021 Plus.

Podsumowując, w ramach realizacji Podprogramów 2014–2021 POPŻ rozdystrybuowano ogółem **462,87 tys. ton artykułów spożywczych** (przeliczając m.in. litry mleka i oleju

rzepakowego na kg) w formie **47,6 mln paczek żywnościowych** i **13 mln posiłków**. Pomoc żywnościowa trafiała corocznie do około **1,2–1,4 mln osób**. Oprócz dystrybucji żywności organizacje partnerskie przeprowadziły **60,4 tys. działań towarzyszących** (warsztaty kulinarne, dietetyczne i edukacji ekonomicznej, programy edukacyjne o zasadach zdrowego żywienia i przeciwdziałaniu marnotrawieniu żywności oraz inne działania) wśród około **102-163 tys. osób** rocznie.

Wykres 64. **Ilość dostarczonych artykułów spożywczych i liczba osób objętych pomocą w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa**

* Przeliczając m.in. litry soku jabłkowego, mleka UHT i oleju rzepakowego na kg.

Źródło: dane KOWR.

14.3. Program Fundusze Europejskie Pomoc Żywnościowa (FEPŻ) na lata 2021–2027

W ramach nowej perspektywy finansowej zostanie utrzymane ukierunkowane wsparcie dla osób najbardziej potrzebujących w ramach **Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+)**. Kontynuacją POPŻ będzie program Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową dla Najbardziej Potrzebujących 2021–2027 (nazwa skrócona: **Fundusze Europejskie Pomoc Żywnościowa 2021–2027 – FEPŻ**).

Wsparcie udostępniane w ramach programu będzie obejmowało **podstawową pomoc żywnościową**, a także możliwość udziału w **działaniach towarzyszących na rzecz włączenia społecznego** odbiorców końcowych. Ponadto zostanie udostępniona dodatkowa **żywność pochodząca z darowizn**. Szacuje się, że na ten cel będzie przeznaczony ogółem około **527,7 mln EUR**, z tego: 475 mln EUR z UE (90%, tj. 4,1% alokacji EFS+) i 52,7 mln EUR z budżetu krajowego (10%).

KOWR będzie nadal pełnił rolę **instytucji pośredniczącej** odpowiedzialnej w szczególności za przygotowanie i przeprowadzanie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego na dostawę artykułów spożywczych do magazynów organizacji partnerskich, realizację wypłat dla przedsiębiorców z tytułu zakupu żywności oraz dla organizacji partnerskich z tytułu kosztów administracyjnych, transportu i magazynowania oraz środków towarzyszących, a także kosztów gromadzenia, transportu, magazynowania i dystrybucji darów żywnościowych.

15. PODSUMOWANIE WYDATKÓW W RAMACH REALIZACJI MECHANIZMÓW WPR, KRAJOWYCH, POPŻ I INNYCH DZIAŁAŃ

W 2022 r. w ramach **mechanizmów krajowych KOWR** wypłacił łącznie **45 749,50 tys. zł**, a w związku z realizacją zadań w ramach **Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020 (Podprogramu 2021)** wydatkował (z FEAD i budżetu krajowego) ogółem **185 136,21 tys. zł** za dostarczone artykuły spożywcze oraz jako dofinansowanie projektów organizacji partnerskich z tytułu kosztów administracyjnych, transportu i magazynowania oraz z tytułu kosztów środków towarzyszących.

Dodatkowo z branżowych **funduszy promocji produktów rolno-spożywczych KOWR** wypłacił **81 967,88 tys. zł**.

Ze środków pochodzących z wpływów w ramach gospodarowania Zasobem WRSP KOWR w 2022 r. m.in. wypłacił **16 820,69 tys. zł** na bezzwrotną pomoc finansową oraz **1 007,20 tys. zł** na pożyczki na wsparcie przedsięwzięć mających na celu rozwój obszarów wiejskich z przeznaczeniem środków na finansowanie działań innowacyjnych lub rozwojowych.

Ponadto w ramach wdrażania projektu System Satelitarnego Monitorowania Upraw Rolnych (S2MUR) wypłacono **2 171,83 tys. zł** (z wpływów w ramach gospodarowania Zasobem WRSP), natomiast w zakresie realizacji branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych (w ramach POIR) z EFRR wydatkowano kwotę **1 641,00 tys. zł**.

Tabela 29. **Wydatki Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w 2022 r. w ramach mechanizmów krajowych i innych zadań w podziale na źródła finansowania**

Lp.	Wyszczególnienie	Wydatki (tys. zł)
1.	Prowadzenie i wsparcie działań promocyjnych, informacyjnych, edukacyjnych, kulturalnych (w tym w formie wystaw, pokazów oraz konkursów), w szczególności dotyczących produktów rolnych i żywnościowych, metod ich produkcji, a także systemów jakości produktów rolnych i żywnościowych (<i>art. 9 ust. 2 pkt 16a ustawy o KOWR</i>)	7 000,58
2.	Prowadzenie i wsparcie działań promocyjnych, informacyjnych, edukacyjnych, kulturalnych (w tym w formie wystaw, pokazów oraz konkursów), w szczególności dotyczących upowszechniania postępu biologicznego w rolnictwie w zakresie hodowli roślin uprawnych oraz <i>zwierząt gospodarskich</i> (<i>art. 9 ust. 2 pkt 16b ustawy o KOWR</i>)	2 680,42
3.	Wsparcie działań na rzecz odnawialnych źródeł energii, w szczególności w rolnictwie (<i>art. 9 ust. 2 pkt 10 ustawy o KOWR</i>)	1 499,35

Lp.	Wyszczególnienie	Wydatki (tys. zł)
4.	Wspieranie rozwoju współpracy handlowej sektora rolno-spożywczego z zagranicą (art. 9 ust. 2 pkt 17 ustawy o KOWR)	14 084,07
5.	Realizacja działań rozwojowych i inwestycyjnych w zakresie innowacyjności w sektorze rolno-spożywczym (art. 9 ust. 2 pkt 24 ustawy o KOWR, projekt „Paszportyzacja polskiej żywności”)	3 202,26
6.	Restrukturyzacja zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne (art. 9 ust. 3 ustawy o KOWR oraz art. 3 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 9 listopada 2018 r. o restrukturyzacji zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne)	17 282,82
7.	Wypłaty za dostarczone artykuły spożywcze, dofinansowanie projektów organizacji partnerskich z tytułu kosztów administracyjnych, transportu i magazynowania oraz z tytułu kosztów środków towarzyszących w ramach POPŻ (ogółem Operacje I i II, bez kosztów administracyjnych KOWR) – art. 9 ust. 2 pkt 20 ustawy o KOWR	185 136,21
	z tego:	
-	z budżetu UE z FEAD (85%)	157 365,78
-	z budżetu krajowego (15%)	27 770,43
	z tego:	
-	wykonawcom za artykuły spożywcze dostarczone do magazynów organizacji partnerskich o zasięgu ogólnopolskim lub ponadregionalnym (OPO) – w ramach Operacji I	168 305,64
-	na rzecz OPO z tytułu kosztów administracyjnych, transportu i magazynowania i z tytułu kosztów środków towarzyszących - w ramach Operacji II	16 830,57
Ogółem wydatki na realizację zadań KOWR		230 885,71
1.	Wypłaty z funduszy promocji produktów rolno-spożywczych (środki branżowe)*	81 967,88
2.	Branżowy program promocji polskich specjalności żywnościowych (w ramach POIR), z tego:	1 641,00
-	z budżetu UE z EFRR	1 641,00
-	z budżetu krajowego	0,00
3.	System Satelitarnego Monitorowania Upraw Rolnych - S2MUR (środki pochodzące z wpływów w ramach gospodarowania Zasobem WRSP)	2 171,83
4.	Pożyczki na wsparcie przedsięwzięć mających na celu rozwój obszarów wiejskich (udzielane zgodnie z art. 24 ust. 10-11 ugnrSP)	1 007,20
5.	Bezwrotna pomoc finansowa (udzielana zgodnie z art. 24 ust. 10-11 ugnrSP)	16 820,69
Ogółem wydatki na realizację innych zadań		103 608,60
Ogółem wydatki		334 494,31

* Wydatki nie uwzględniają kosztów związanych z obsługą funduszy promocji oraz z obsługą komisji zarządzających (tj. 3,5% rocznych wpływów na poszczególne fundusze promocji). Dane z Departamentu Rozwoju Rynku.

Źródło: dane Biura Finansowo-Księgowego KOWR.

Z tytułu realizacji zadań delegowanych KOWR **wystawił ARiMR** w 2022 r. **dokumenty płatnicze** na kwotę **315 800,59 tys. zł**, najwięcej w ramach realizacji „Programu dla szkół” (72,5% wartości wszystkich wystawionych dokumentów), a następnie w zakresie wsparcia rynku produktów pszczelich (13,4%).

Tabela 30. Kwoty 2022 r. wynikające z wystawionych ARiMR przez KOWR dokumentów płatniczych z tytułu realizacji zadań delegowanych WPR

Lp.	Wyszczególnienie	tys. zł
1.	Program dla szkół (brutto), z tego:	228 962,33
	z budżetu UE zEFRG	128 279,28
	z budżetu krajowego (w tym VAT)	100 683,05
	z tego:	
1.1.	Dostarczanie produktów	223 146,55
-	z budżetu UE zEFRG	123 200,62
-	z budżetu krajowego (w tym podatek VAT)	99 945,93
1.2.	Środki towarzyszące o charakterze edukacyjnym	3 117,81
-	z budżetu UE zEFRG	2 683,20
-	z budżetu krajowego (podatek VAT)	434,61
1.3.	Ocena programu	949,56
-	z budżetu UE zEFRG	772,00
-	z budżetu krajowego (podatek VAT)	177,56
1.4.	Działania promocyjne w ramach programu	1 748,41
-	z budżetu UE zEFRG	1 623,46
-	z budżetu krajowego (podatek VAT)	124,95
2.	Wsparcie rynku produktów pszczelich, z tego:	42 323,36
-	z budżetu UE zEFRG (50%)	21 161,68
-	z budżetu krajowego (50%)	21 161,68
3.	Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych (z budżetu UE zEFRG)	11 357,88
4.	Dopłaty do prywatnego przechowywania wieprzowiny (z budżetu UE zEFRG)	9 240,03
5.	Działanie 3. „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” PROW 2014–2020	23 916,99
-	z budżetu UE zEFFROW (63,63%)	15 218,38
-	z budżetu krajowego (36,37%)	8 698,61
5.1.	Poddziałanie 3.1. „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości” w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” PROW 2014–2020	833,65
-	z budżetu UE zEFFROW (63,63%)	530,45
-	z budżetu krajowego (36,37%)	303,20
5.2.	Poddziałanie 3.2. „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym” w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” PROW 2014–2020	23 083,34
-	z budżetu UE zEFFROW (63,63%)	14 687,93
-	z budżetu krajowego (36,37%)	8 395,41
Ogółem, z tego:		315 800,59
-	z budżetu UE	185 257,25
-	z budżetu krajowego	130 543,34

Źródło: dane z departamentów merytorycznych KOWR i DF ARiMR.

16. GOSPODARKA FINANSOWA KRAJOWEGO OŚRODKA WSPARCIA ROLNICTWA W 2022 R.

Dochody KOWR w 2022 r. wyniosły łącznie **874 806 tys. zł**. Głównymi dochodami były środki na koszty funkcjonowania KOWR przekazywane z Zasobu WRSP, które wyniosły 668 145 tys. zł (76,4% wszystkich dochodów KOWR). Innymi dochodami były dotacje budżetu państwa, które wyniosły 194 477 tys. zł (22,2%), z tego na realizację:

- POPŻ 2014–2020 (Operacja I i II) – 185 136 tys. zł,
- pomocy technicznej w ramach POPŻ 2014–2020 – 4 780 tys. zł,
- pomocy technicznej PROW 2014–2020 – 3 482 tys. zł,
- branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych z POIR 2014–2020 – 1 079 tys. zł.

Wydatki KOWR w 2022 r. wyniosły łącznie **852 287 tys. zł**, w tym na:

- funkcjonowanie (dotyczące m.in.: materiałów i energii, remontów i innych usług obcych, wynagrodzeń, składek na ubezpieczenia społeczne i Fundusz Pracy oraz podatków i opłat) – 328 063 tys. zł (38,5% ogółu wydatków),
- realizację zadań (m.in. mechanizmów krajowych) – 230 886 tys. zł (27,1%),
- wydatki majątkowe – 213 533 tys. zł (25,0%).

Pozostałe wydatki w kwocie 79 805 tys. zł (9,4%) to nadwyżka środków finansowych odprowadzona do MRiRW.

Wykonanie planu finansowego KOWR (w układzie memoriałowym) w 2022 r. zamieszczono w **aneksie nr 3**.

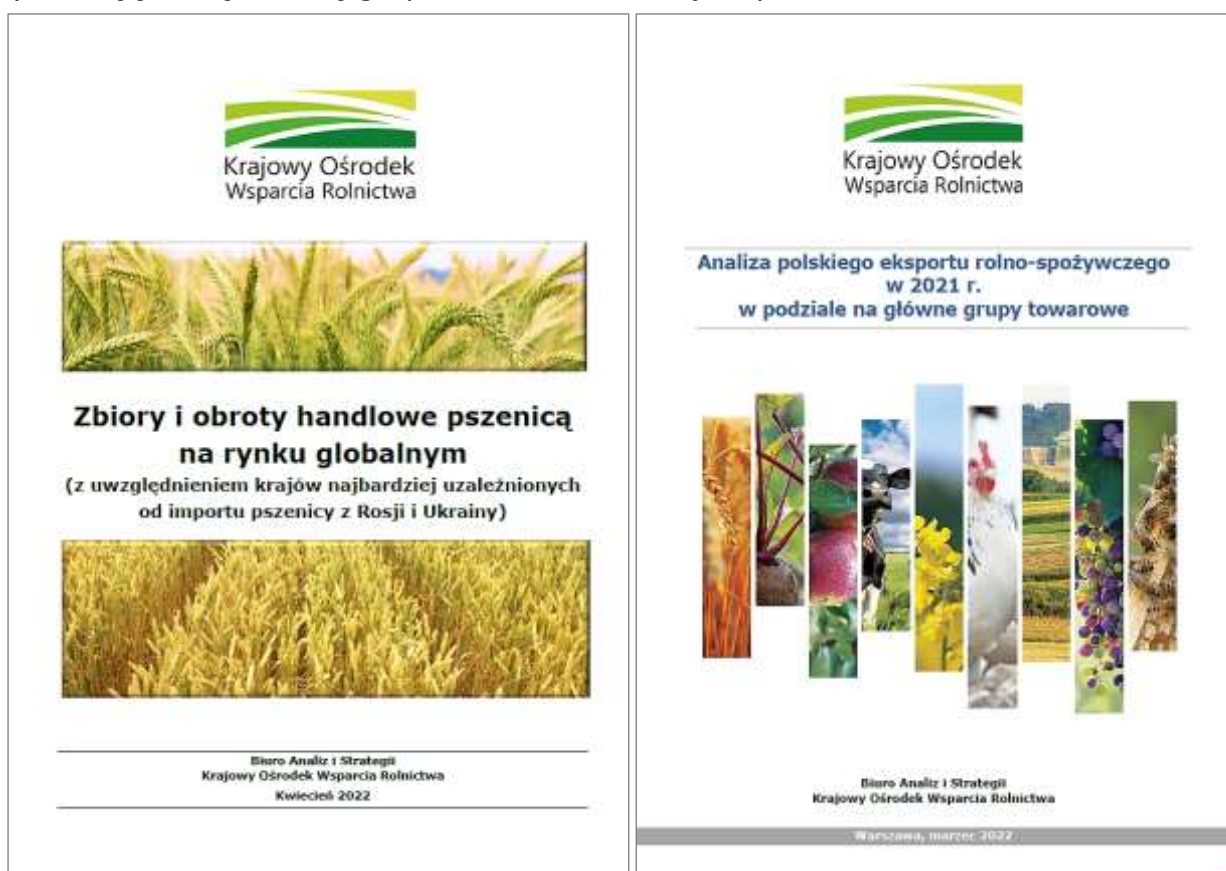

17. FUNKCJA INFORMACYJNA I TRANSFER WIEDZY

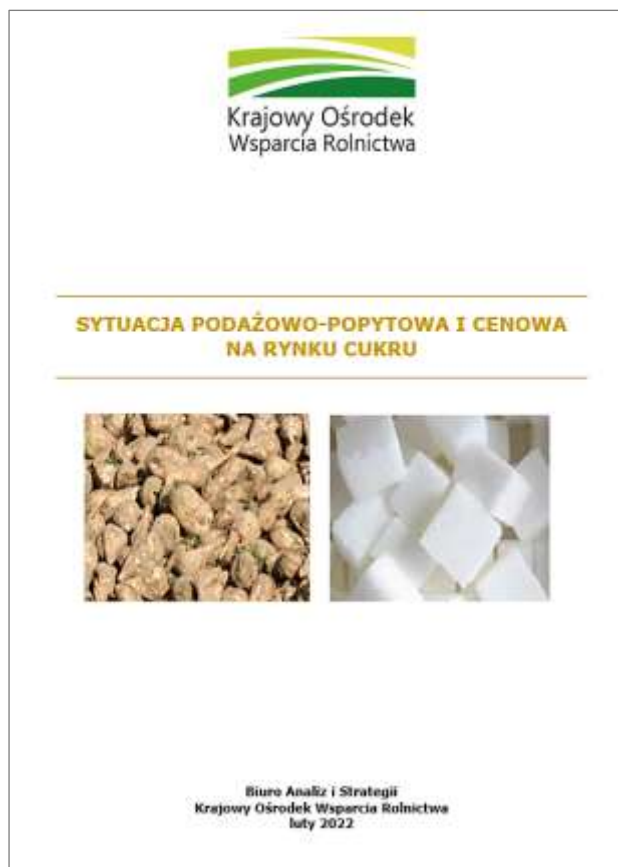
17.1. Opracowania KOWR w ramach upowszechniania informacji rynkowej

W 2022 r. działaniami realizowanymi przez KOWR w oparciu o art. 9 ust. 2 pkt 14 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) było: **gromadzenie, analiza, przetwarzanie i udostępnianie informacji dotyczących rynków produktów rolnych i żywnościowych.**

KOWR sporządzał **cykliczne i doraźne informacje** oraz **analizy** w zakresie: zmian cen, sytuacji podaży-popytowej na podstawowych rynkach rolno-żywnościowych i handlu zagranicznego towarami rolno-spożywczymi. Część opracowań udostępniano na stronie internetowej KOWR w zakładce „**O KOWR/Analizy**” w celu dystrybucji bieżącej informacji rynkowej jak najszerszej grupie odbiorców zewnętrznych.

Źródło: <https://www.gov.pl/web/kowr/analizy> (odczyt - maj 2023 r.).

Źródło: <https://www.gov.pl/web/kowr/analizy> (odczyt - maj 2023 r.).

W 2022 r. sporządzono także szereg prezentacji, materiałów tezewych, analiz i innych materiałów informacyjnych na potrzeby: **wystąpienie przedstawicieli Kierownictwa KOWR i MRiRW na konferencjach, panelach dyskusyjnych, forach i kongresach oraz podczas wywiadów.**

17.1.1. Raporty rynkowe

Raporty rynkowe są przygotowywane cyklicznie i posiadają charakter informacyjno-analityczny. Analitycy KOWR w 2022 r. przygotowali w cyklu tygodniowym **53 edycje opracowania pn. „Sytuacja na rynku podstawowych produktów rolno-żywnościowych”.**

W **raportach tygodniowych** prezentowano bieżącą sytuację cenową na rynku zbóż, mięsa i produktów mlecznych w różnych ogniwach łańcucha żywnościowego oraz kanałach dystrybucji (skup, zbyt, giełdy, targowiska). Dla porównania przedstawiano zarówno ceny w Polsce, jak i w innych krajach UE, a w przypadku zbóż i mleka – również na wybranych giełdach światowych. Doraźnie w raportach publikowano najbardziej aktualne informacje o wielkości skupu, szacunkach zbiorów zbóż oraz stanie pogłowia zwierząt gospodarskich, a także dane dotyczące handlu zagranicznego oraz informacje o realizacji przez KOWR działań wspierających rynki rolno-spożywcze.

Ponadto, wzorem lat ubiegłych, w **cyklu cotygodniowym** opracowano **54 raporty pn. „Informacja sygnałna o kształtowaniu się cen skupu zbóż oraz żywności wieprzowego na podstawie meldunków z OT KOWR”.** W raportach przedstawiono

w ujęciu regionalnym sytuację cenową na rynkach: pszenicy konsumpcyjnej i paszowej, jęczmienia paszowego, żyta konsumpcyjnego oraz żywca wieprzowego.

Na podstawie informacji z OT KOWR w okresie żniw, w celu monitoringu zbiorów zbóż i rzepaku w Polsce, przygotowano **raporty o przebiegu żniw w Polsce**. W opracowaniach w ujęciu regionalnym przedstawiano informacje dotyczące zaawansowania żniw poszczególnych zbóż i rzepaku na terenie kraju (w zależności od warunków pogodowych) oraz jakości dostarczanego do skupu ziarna.

17.1.2. Doraźne opracowania analityczne

KOWR w 2022 r. przygotowywał pogłębione opracowania analityczne, które miały charakter doraźny. Wybrane raporty przedstawiono w poniższym zestawieniu:

- **„Sytuacja podażowo-popytowa i cenowa na rynku cukru”** przedstawiająca aktualne trendy i uwarunkowania na krajowym oraz globalnym rynku cukru,
- **„Informacja o potencjale eksportowym i samowystarczalności żywnościowej Polski na rynkach zbóż, mięsa, cukru oraz mleka i produktów mlecznych”**, w której dokonano analizy strategicznych dla Polski rynków żywnościowych odnośnie bezpieczeństwa żywnościowego kraju,
- **„Informacja o rynku pracy w Polsce przy zbiorze wybranych owoców w kontekście zatrudnienia obywateli Ukrainy”** analizująca potencjalny popyt na pracowników sezonowych ze strony krajowego sektora ogrodniczego, w którym mogliby uzyskać zatrudnienie uchodźcy z Ukrainy,
- **„Jak pandemia COVID-19 wpłynęła na rynki rolne”** – opracowanie, w którym dokonano analizy konsekwencji ograniczeń wprowadzanych w celu przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się koronawirusa w Polsce na funkcjonowanie podstawowych rynków żywnościowych,
- **„Zbiory i obroty handlowe pszenicą na rynku globalnym z uwzględnieniem krajów najbardziej uzależnionych od importu pszenicy z Rosji i Ukrainy”** – raport, w którym dokonano kompleksowej analizy rynku globalnego z uwzględnieniem wpływu ograniczeń logistycznych w eksporcie ukraińskiej pszenicy przez Morze Czarne na rynki krajów najbardziej uzależnionych od importu pszenicy z Rosji i Ukrainy,
- **„Zbiory i obroty handlowe kukurydzą na rynku globalnym z uwzględnieniem krajów najbardziej uzależnionych od importu kukurydzy z Rosji i Ukrainy”** – opracowanie przedstawiające uwarunkowania rynku globalnego z uwzględnieniem wpływu ograniczeń logistycznych w eksporcie ukraińskiej kukurydzy przez Morze Czarne na rynki krajów najbardziej uzależnionych od importu tego zboża,
- **„Analiza importu wybranych zbóż (pszenicy, jęczmienia, kukurydzy oraz prosa i gryki) z Ukrainy do Polski, a także eksport wybranych zbóż (pszenicy, jęczmienia, kukurydzy oraz prosa i gryki) z Polski do Unii Europejskiej i krajów pozaunijnych w okresie styczeń–czerwiec 2022 r.”** zawierająca informacje o skali importu zbóż z Ukrainy do Polski i eksportu zbóż z Polski na rynek UE oraz rynki krajów trzecich,

- **„Tendencje na globalnym i krajowym rynku kukurydzy”** – opracowanie kompleksowo omawiające uwarunkowania podażowo-popytowe i cenowe na krajowym oraz międzynarodowym rynku kukurydzy ze szczególnym uwzględnieniem importu zbóż z Ukrainy,
- **„Handel zagraniczny produktami mięsnymi”** przedstawiający wyniki handlu międzynarodowego na rynku wieprzowiny, wołowiny i drobiu,
- **„Sytuacja podażowo-popytowa i cenowa na rynku mleka i produktów mlecznych”**, w której dokonano analizy sektora mleczarskiego w Polsce z uwzględnieniem sytuacji na rynku międzynarodowym,
- **„Rynek wina i winogron w Polsce”**, w którym dokonano analizy polskiego potencjału produkcji winogron oraz rozwoju krajowego rynku winiarskiego,
- **„Informacja na temat rynku jabłek z uwzględnieniem najważniejszych rynków zbytu dla polskich jabłek”** przedstawiająca krajowy rynek jabłek na tle rynku międzynarodowego,
- **„Rynek olejów roślinnych w Polsce”** – opracowanie, w którym dokonano kompleksowej analizy potencjału krajowego rynku oleju rzepakowego, słonecznikowego i sojowego,
- **„Sytuacja podażowo-popytowa i cenowa na rynku rzepaku”** – analiza omawiająca kompleksowo uwarunkowania podażowo-popytowe i cenowe na krajowym oraz międzynarodowym rynku rzepaku.

W ramach realizacji zadań związanych z udostępnianiem informacji dotyczącej rynków produktów rolnych i żywnościowych przygotowywano cykliczne **opracowania pn. „Sytuacja na rynkach rolnych”** do „Biuletynu Informacyjnego KOWR”, które zostały wydane oraz opublikowane w 2022 r. W artykułach przedstawiono sytuację podażowo-popytową i cenową z elementami prognozy na rynkach: zbóż, mięsa, mleka i produktów mlecznych.

17.1.3. Opracowania z zakresu polskiego handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi

W 2022 r. KOWR **monitorował i analizował sytuację w handlu zagranicznym artykułami rolno-spożywczymi**, w tym: zmiany wolumenu, wartość oraz kierunki eksportu i importu poszczególnych towarów lub grup towarowych. Przygotowane opracowania były wykorzystywane w pracach MRiRW, częściowo udostępniane szerokiej grupie odbiorców na stronie internetowej KOWR oraz publikowane w „Biuletynie Informacyjnym KOWR”.

Sporządzono m.in. pogłębione opracowanie pn. **„Analiza polskiego eksportu rolno-spożywczego w 2021 r. w podziale na główne grupy towarowe”** oraz **„Wzrost eksportu żywności z Polski w pierwszym półroczu 2022 r.”** omawiające wymianę handlową Polski poszczególnymi grupami towarów rolno-żywnościowych.

Na potrzeby komórek organizacyjnych KOWR i MRiRW przygotowano **43 doraźne informacje** dotyczące handlu zagranicznego towarami rolno-spożywczymi Polski z wybranymi krajami UE oraz państwami pozaunijnymi.

17.2. Upowszechnianie informacji o mechanizmach polityki rolnej

Zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) jednym z działań KOWR w 2022 r. było **opracowywanie i upowszechnianie informacji związanych z realizacją mechanizmów aktywnej polityki rolnej na rynkach produktów rolnych i żywnościowych.**

Upowszechnianie informacji służyło jak najlepszemu przygotowaniu beneficjentów i innych kontrahentów do wykorzystania środków unijnych oraz krajowych oferowanych w ramach realizowanych mechanizmów, a także do uczestnictwa w zadaniach administrowanych przez KOWR. Działania informacyjne polegały głównie na upowszechnianiu informacji o realizowanych zadaniach oraz o wymaganiach formalnych, które musieli spełniać uczestnicy mechanizmów.

Źródło: <https://www.gov.pl/web/kowr/wydawnictwa> (odczyt - maj 2023 r.).

W procesie informowania uczestników rynku rolno-spożywczego oraz zainteresowanych środowisk o mechanizmach i działaniach unijnej oraz krajowej polityki rolnej prowadzonych przez KOWR **wykorzystywane były różne narzędzia komunikacji**, tj.: **spotkania informacyjne na targach, wystawach i konferencjach, audycje radiowe i telewizyjne, artykuły prasowe, strony internetowe, działalność wydawnicza (w tym: broszury, plakaty, ulotki, „Biuletyn Informacyjny KOWR”), a także działania z zakresu informacji i promocji w ramach „Programu dla szkół” oraz PROW 2014–2020 w prasie, radiu oraz telewizji.**

Źródło: <https://www.gov.pl/web/kowr/wydawnictwa> (odczyt - maj 2023 r.).

W 2022 r. – w ramach zawartych umów – wydano: **4 numery „Biuletynu Informacyjnego KOWR”, publikacje** dotyczące m.in. **monitorowania rynku maku i konopi włóknistych, spółdzielni energetycznych oraz organizacji rynku wina i produkcji wyrobów winiarskich w Polsce**, a także **broszury „Poland tastes good”** w języku angielskim i chińskim. Online ukazała się również **publikacja z przepisami Kół Gospodyń Wiejskich**, które rywalizowały w finale VII edycji „Bitwy Regionów”. Nakładem KOWR wydano także **plakat „Programu dla szkół”** (22 tys. egzemplarzy).

W celu upowszechnienia informacji o mechanizmach polityki rolnej, KOWR na bieżąco prowadził obsługę informacyjną beneficjentów. **Telefoniczny Punkt Informacyjny** działający w Centrali KOWR w 2022 r. obsłużył **15,3 tys. połączeń telefonicznych**. Pytania dotyczyły głównie spraw związanych z:

- obrotem nieruchomościami rolnymi Zasobu WRSP,
- obrotem nieruchomościami na rynku prywatnym regulowanym ustawą z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego,
- funduszami promocji produktów rolno-spożywczych,
- wsparciem rynku produktów pszczelich,
- administrowaniem potencjałem produkcyjnym winorośli i wina,
- handlem zagranicznym z krajami pozaunijnymi,
- udzielaniem pożyczek na wsparcie przedsięwzięć mających na celu rozwój obszarów wiejskich i działań innowacyjnych.

17.3. Kreowanie wizerunku KOWR i polityka informacyjna

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa prowadził działania mające na celu kreowanie obiektywnego wizerunku instytucji oraz popularyzowanie jego działalności w środkach masowego przekazu. W 2022 r. KOWR był obecny we wszystkich mediach i docierał z informacjami do szerokiej grupy odbiorców na terenie całego kraju. Informował m.in. o: gospodarowaniu Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa, realizacji zadań wynikających z ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego, nadzorze właścicielskim nad spółkami o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, działaniach interwencyjnych stabilizujących rynki rolne, wspieraniu konsumpcji i propagowaniu zdrowych nawyków żywieniowych, promocji produktów rolno-spożywczych w kraju i za granicą, wsparciu działań innowacyjnych w sektorze rolno-spożywczym, realizacji zadań w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020, współpracy międzynarodowej.

W zakresie polityki informacyjnej KOWR realizował następujące działania:

- na bieżąco udzielał odpowiedzi na zapytania dziennikarzy w formie pisemnej i telefonicznej,
- przygotowywał liczne materiały informacyjne dla stacji telewizyjnych i rozgłośni radiowych, w oparciu o które powstawały i zostały wyemitowane audycje,
- przygotowywał i wysyłał informacje prasowe do: redakcji gazet codziennych, tygodników, miesięczników, pism branżowych, wydawnictw okazjonalnych i portali rolnych,

- redagował i zamieszczał informacje dotyczące działań KOWR na stronie internetowej instytucji (w zakładce „Aktualności” oraz „O KOWR/Informacje z regionów”), a także na stronach prowadzonych w mediach społecznościowych,
- koordynował aktualizację Systemu Identyfikacji Wizualnej KOWR.

W 2022 r. KOWR zrealizował umowy dotyczące zamieszczania i emisji materiałów informacyjnych o działalności instytucji z: ogólnopolskimi, regionalnymi i branżowymi tytułami prasowymi, portalami internetowymi oraz rozgłościami radiowymi. Współpracowano również z TVP S.A. przy realizacji audycji poświęconych działalności KOWR, a także przy prezentowaniu bieżących wydarzeń z udziałem instytucji.

Podejmowano również inne działania związane z kreowaniem wizerunku KOWR, w tym: zapewniano obsługę prasową szeregu wydarzeń branżowych (targów, konferencji, pokazów i konkursów) odbywających się na terenie całego kraju, w których wzięli udział przedstawiciele Centrali KOWR, poczynając od wydarzeń o charakterze lokalnym po kluczowe wydarzenia o zasięgu ogólnopolskim (m.in. Cavaliada Tour 2022, targi AgroTech, Polagra Premiery, AgroShow czy „Dożynki Jasnogórskie”).

Źródło: <https://www.gov.pl/web/kowr/aktualnosci> (odczyt – maj 2023 r.).

W 2022 r. w ramach prowadzenia spójnej i obiektywnej polityki informacyjnej, KOWR kontynuował rozwój swoich kanałów w mediach społecznościowych (LinkedIn, Twitter, Facebook). Poza postami na bieżąco dodawanymi na stronę KOWR, działania skupiały się na przekazywaniu relacji z wydarzeń medialnych w postaci krótkich sekwencji filmowych (tzw. rolek).

Określone w 2022 r. kierunki i strategia rozwoju mediów społecznościowych na 2023 r. obejmują nie tylko kontynuowanie komunikacji dotyczącej bieżącej działalności, ale również stworzenie cyklu informacyjnego o zwierzętach gospodarskich hodowanych w spółkach nadzorowanych przez KOWR, postów z informacjami regionalnymi, cyklu odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania dotyczące działalności instytucji oraz ujednoczenie i uspołnienie stylu form graficznych dodawanych treści w Centrali oraz oddziałach terenowych (strona internetowa, Facebook, LinkedIn, Twitter).

Dzięki współpracy z firmą zajmującą się bieżącym elektronicznym monitoringiem mediów zapewniano Kierownictwu i dyrektorom OT KOWR codzienny dostęp do publikacji prasowych, internetowych i zamieszczanych w mediach społecznościowych, a także do audycji radiowych i telewizyjnych dotyczących KOWR oraz jego działalności.

18. SYSTEM KONTROLI

18.1. Audyt wewnętrzny

W 2022 r. w Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa realizowano **zadania i czynności audytowe** na podstawie „**Planu audytu na rok 2022**” zatwierdzonego przez Dyrektora Generalnego KOWR zgodnie z ustawą o finansach publicznych¹³⁰. Przeprowadzone **zadania audytowe zapewniające** obejmowały następujące obszary:

- wsparcie działań na rzecz odnawialnych źródeł energii, w szczególności w rolnictwie,
- wynagrodzenia (Bezosobowy Fundusz Wynagrodzeń),
- zarządzanie nieprawidłowościami,
- system zarządzania dokumentami i zapisami w KOWR,
- bezpieczeństwo i higiena pracy,
- wsparcie działań innowacyjnych i rozwojowych w sektorze rolno-spożywczym,
- realizację obowiązku nabycia nieruchomości rolnych na pisemne żądanie zbywcy określonego w art. 2a ust. 6 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego,
- zarządzanie własnością intelektualną, oprogramowaniem i licencjami,
- nadzór i restrukturyzację spółek strategicznych,
- bezpieczeństwo zasobów ludzkich,
- restrukturyzację zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne.

W zakresie audytu wewnętrznego zrealizowano również na bieżąco **35 czynności doradczych** dotyczących m.in.: koordynacji audytów zewnętrznych przeprowadzanych w KOWR, koordynacji umów delegowania zadań z ARiMR do KOWR (obszar mechanizmów WPR), Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020, opiniowania projektów aktów normatywnych wewnętrznych i zewnętrznych oraz analizy zaprojektowanych rozwiązań przez właścicieli procesów.

¹³⁰ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1634, z późn. zm.).

W zakresie monitorowania stopnia wdrożenia zaleceń audytowych przeprowadzono czynności monitorująco-sprawdzające w odniesieniu do zaleceń sformułowanych w ramach **9 zadań audytowych zapewniających** zrealizowanych w latach 2021–2022.

Wyniki pracy audytu wewnętrznego przedstawiano audytowanym komórkom/jednostkom organizacyjnym KOWR oraz Dyrektorowi Generalnemu KOWR w postaci sprawozdań, notatek oraz informacji z czynności sprawdzających.

Przeprowadzone audyty wewnętrzne potwierdziły spełnianie przez KOWR kryteriów akredytacji dla agencji płatniczych określonych w załączniku I do rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 907/2014¹³¹, do których przestrzegania jest zobligowany na mocy umów delegowania zawartych z ARiMR¹³².

Inne zagadnienia w zakresie audytu wewnętrznego

W 2022 r. zespoły audytowe instytucji zewnętrznych przeprowadzały czynności audytowe w KOWR, jak i w agencji płatniczej (w obszarze zadań delegowanych z ARiMR do KOWR), tj.:

- Europejskiego Trybunału Obrachunkowego – poświadczenie wiarygodności za rok budżetowy 2021 (DAS 2021) – kontrola finansowa dotycząca Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) – rozporządzenie (UE) nr 1308/2013;
- Ministerstwa Finansów/Izby Administracji Skarbowej:
 - audyt operacji w zakresie prawidłowego funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa na lata 2014–2020 [audyt z art. 95 ust. 1 pkt 1 i 1a ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej oraz art. 34 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 223/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym];
 - audyt systemu w zakresie Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa na lata 2014–2020 z art. 95 ust. 1 pkt 1 i 1a ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej oraz art. 34. ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 223/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym;
 - audyt gospodarowania środkami pochodzącymi z budżetu UE w ramach EFRG i EFRROW w roku finansowym kończącym się 15 października 2023 r. [audyt z art. 5 rozporządzenia Komisji (UE) nr 908/2014 z dnia 6 sierpnia 2014 r. ustanawiającego zasady dotyczące stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do agencji płatniczej i innych organów, zarządzania finansami, rozliczania rachunków, przepisów dotyczących kontroli, zabezpieczeń i przejrzystości];
 - audyt gospodarowania środkami pochodzącymi z budżetu UE w ramach EFRG i EFRROW w roku finansowym kończącym się 15 października 2022 r. [audyt z art. 5 rozporządzenia

¹³¹ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 907/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do agencji płatniczych i innych organów, zarządzania finansami, rozliczania rachunków, zabezpieczeń oraz stosowania euro, z późn. zm. (uchylone z dniem 1 stycznia 2023 r.).

¹³² Umowa zawarta 1 września 2017 r. (z późn. zm.) oraz umowa nr 17/2015_DDD_UM17 (z późn. zm.).

- Komisji (UE) nr 908/2014 z dnia 6 sierpnia 2014 r. ustanawiającego zasady dotyczące stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do agencji płatniczej i innych organów, zarządzania finansami, rozliczania rachunków, przepisów dotyczących kontroli, zabezpieczeń i przejrzystości];
- audyt w zakresie gospodarowania środkami pochodzącymi z budżetu Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa na lata 2014–2020 [audyt z art. 95 ust. 1 pkt 1 i 1a ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej, w związku z art. 34 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 223/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym];
 - audyt w zakresie projektu: Operacja II – nieodpłatna dystrybucja artykułów rolno-spożywczych wśród osób najbardziej potrzebujących i prowadzenie działań w ramach środków towarzyszących;
 - audyt gospodarowania środkami pochodzącymi z budżetu Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa na lata 2014–2020 [audyt z art. 95 ust. 1 pkt 1 i 1a ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej, w związku z art. 34 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 223/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym – Operacja III].
- Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – audyt w zakresie wspierania działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych w ramach WPR.

Od 1 stycznia 2010 r. obowiązują przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych wprowadzające obowiązek zapewnienia **kontroli zarządczej** w jednostkach sektora finansów publicznych. W KOWR obowiązek ten został wprowadzony zarządzeniem Dyrektora Generalnego KOWR w sprawie ustalenia „Zasad wykonywania kontroli zarządczej w Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa”. Kontrolę zarządczą w KOWR stanowi ogół działań podejmowanych przez Dyrektora Generalnego KOWR, zastępców Dyrektora Generalnego, dyrektorów departamentów i biur w Centrali KOWR oraz dyrektorów OT KOWR dla zapewnienia realizacji celów i zadań w sposób zgodny z prawem, efektywny, oszczędny i terminowy.

18.2. Kontrola wewnętrzna

W 2022 r. zadania i czynności kontrolne realizowane były w oparciu o zaakceptowany przez Dyrektora Generalnego KOWR „**Plan kontroli wewnętrznej na 2022 r.**” oraz **o złożone wnioski o przeprowadzenie kontroli doraźnej**. Łącznie przeprowadzono **26 kontroli planowych w OT KOWR** w: Białymstoku (1), Bydgoszczy (3), Częstochowie (1), Kielcach (2), Koszalinie (1), Krakowie (2), Lublinie (2), Łodzi (1), Olsztynie (2), Opolu (1), Poznaniu (1), Pruszczu Gdańskim (2), Rzeszowie (1), Szczecinie (2), Warszawie (2), Wrocławiu (2) oraz **jedną kontrolę planową w Centrali KOWR** (w Biurze Zarządzania Kapitałem Ludzkim).

W ramach realizacji „Planu kontroli wewnętrznej na 2022 r.” skontrolowano poniższe obszary:

- funkcjonowanie i organizacja sekcji zamiejscowych/filii OT KOWR,
- organizacja i finansowanie szkoleń w KOWR,

- stosowanie instrukcji w sprawie krajowych oraz zagranicznych podróży służbowych pracowników KOWR,
- nieodpłatne przekazanie na własność mienia wchodzącego w skład Zasobu WRSP,
- realizacja przez KOWR wybranych zagadnień ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego,
- sprzedaż nieruchomości Zasobu WRSP,
- wdzierżawianie nieruchomości Zasobu WRSP,
- wykonanie zaleceń pokontrolnych wydanych w wyniku kontroli przeprowadzonych w 2021 r.

Przeprowadzono również 6 kontroli doraźnych w następujących obszarach:

- prowadzenie spraw kadrowych przez dyrektora OT KOWR w związku z przedstawionymi przez pracowników informacjami w ich anonimowym piśmie,
- ustalenie przyczyn braku zlecenia wyceny nieruchomości rolnej,
- funkcjonowanie i organizacja jednej z sekcji zamiejscowych oraz kwestii poruszanych w korespondencji e-mail pomiędzy sekcją zamiejscową a oddziałem terenowym KOWR,
- proces nabycia jednej ze spółek z o.o. w likwidacji,
- rozdysponowanie nieruchomości Zasobu WRSP oraz wybrane aspekty funkcjonowania jednego z OT KOWR,
- wyjaśnienie spraw podnoszonych w przesłanej korespondencji elektronicznej.

18.3. Kontrole na miejscu

Wdrożony system kontroli na miejscu służy z jednej strony zapewnieniu, że środki finansowe wypłacane przez państwo członkowskie otrzymają beneficjenci, którym to wsparcie się należy, z drugiej – służy weryfikacji spełniania przez beneficjentów/kontrahentów, warunków/zobowiązań wynikających z przepisów prawa w ramach zadań nałożonych na KOWR. Wyniki z przeprowadzonych kontroli na miejscu dostarczają istotnych informacji niezbędnych do prawidłowego administrowania procesami związanymi z realizacją zadań przez poszczególne jednostki organizacyjne KOWR.

Kontrole na miejscu realizowane przez KOWR w ramach obsługiwanych mechanizmów/działań/programów są wykonywane w **dwóch obszarach**:

- **kontrole własne realizowane na podstawie ustawy o KOWR oraz innych ustaw**, w tym m.in.:
 - kontrole realizowane w ramach POPŻ na podstawie ustawy o pomocy społecznej (KOWR – jako instytucja pośrednicząca i beneficjent),
 - kontrole w ramach nadzoru właścicielskiego nad realizacją obowiązków wynikających z umów dotyczących zagospodarowania Zasobu WRSP*,
 - kontrole w zakresie nadzoru nad spełnieniem warunków i zobowiązań nabywców nieruchomości rolnych na podstawie art. 8a oraz w związku z art. 9 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego*;
- **kontrole delegowane z ARiMR**:
 - kontrole realizowane w ramach zadań rynkowych WPR (przeprowadzane na podstawie umowy z dnia 1.09.2017 r., z późn. zm.),

- kontrole realizowane w ramach działania 3 PROW 2014–2020 (przeprowadzane na podstawie umowy 17/2015_DDD-UM17 z dnia 28.05.2015 r., z późn. zm.).

Tabela 31. **Kontrole na miejscu przeprowadzone w 2022 r. przez KOWR**

Lp.	Nazwa mechanizmu/działania/programu	Liczba kontroli
1.	Gospodarowanie Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa*	3 830
2.	Nadzór na spełnieniem warunków i zobowiązań nabywców nieruchomości rolnych na podstawie art. 8a oraz w związku z art. 9 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego*	642
3.	„Program dla szkół”	537
4.	Realizacja zadań w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020	462
5.	Monitorowanie i nadzór nad uprawą tytoniu oraz produkcją i zbyciem surowca tytoniowego.	294
6.	Obsługa funduszy promocji produktów rolno-spożywczych	195
7.	Wsparcie rynku produktów pszczelich	190
8.	Dopłaty do prywatnego przechowywania wieprzowiny	178
9.	Monitorowanie obowiązku zawierania umów na dostarczanie produktów rolnych	152
10.	Rejestr pierwszych podmiotów skupujących i monitorowanie wielkości skupu mleka	149
11.	Administrowanie potencjałem produkcyjnym winorośli i wina	129
12.	Działanie 3. „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” w ramach PROW na lata 2014–2020.	86
13.	Monitorowanie produkcji biogazu rolniczego	72
14.	Monitorowanie rynku konopi włóknistych	64
15.	Interwencyjny zakup i sprzedaż odtłuszczonego mleka w proszku	40
16.	Monitorowanie produkcji na rynku cukru	40
17.	Interwencyjny zakup i sprzedaż masła	23
18.	Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych	14
19.	Monitorowanie rynku biokomponentów i biopaliw ciekłych	9
20.	Restrukturyzacja zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne	7
21.	Handel zagraniczny	6
22.	Monitorowanie rynku maku	4
Ogółem		7 123

* Kontrole realizowane przez Wydziały Kontroli na Miejscu OT KOWR do 30 września 2022 r.

Źródło: dane KOWR.

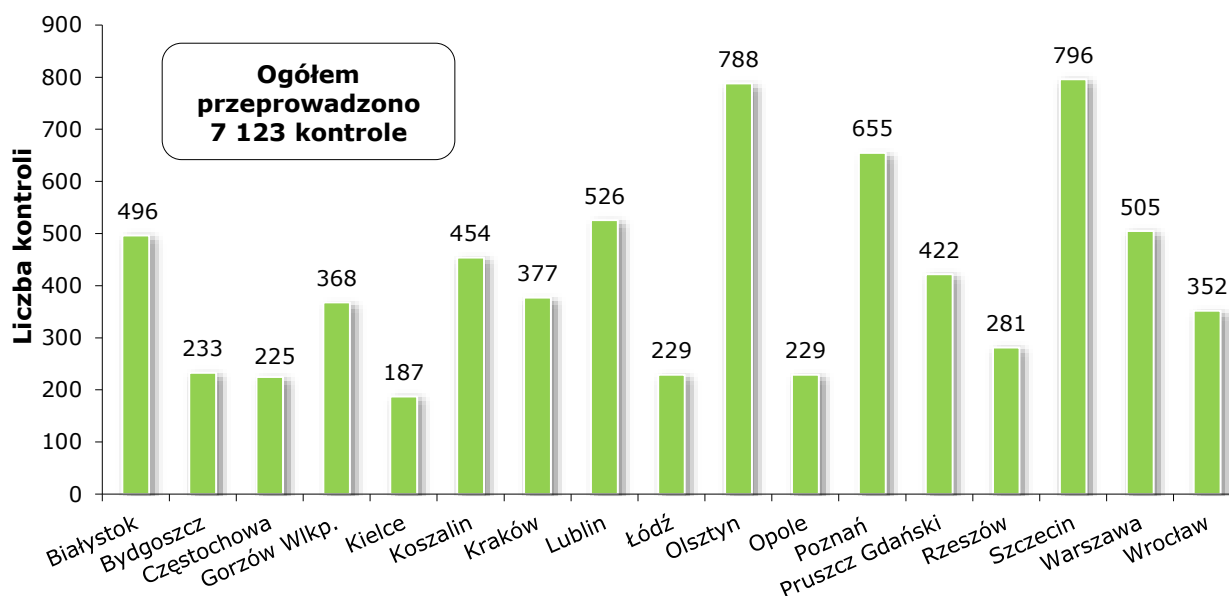
W 2022 r. kontrolerzy KOWR przeprowadzili ogółem **7 123 kontrole na miejscu**, z tego:

- 5 880 kontroli własnych (82,5% ogółu przeprowadzonych kontroli), w tym 462 kontrole w ramach POPŻ 2014–2020,
- 1 243 kontrole delegowane (17,5%), w tym 86 kontroli w zakresie PROW 2014–2020.

Najwięcej kontroli dotyczyło gospodarowania Zasobem WRSP (3 830 kontroli; 53,8% wszystkich przeprowadzonych kontroli), a następnie: nadzoru nad spełnieniem warunków i zobowiązań nabywców nieruchomości rolnych na podstawie art. 8a oraz w związku z art. 9 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego (642 kontrole; 9,0%), „Programu dla szkół”

(537 kontroli; 7,5%), realizacji zadań w ramach POPŻ 2014–2020 (462 kontrole; 6,5%), monitorowania i nadzoru nad uprawą tytoniu oraz produkcją i zbyciem surowca tytoniowego (294 kontrole; 4,1%) oraz obsługi funduszy promocji produktów rolno-spożywczych (195 kontroli; 2,7%).

Wykres 65. Liczba kontroli na miejscu przeprowadzonych w 2022 r. przez OT KOWR

Źródło: dane KOWR.

Liczba kontroli na miejscu przeprowadzonych w 2022 r. przez poszczególne OT KOWR była zróżnicowana i zależała m.in. od: aktywności i liczby beneficjentów uczestniczących w administrowanych mechanizmach/działaniach/programach, specyfiki danego regionu oraz sytuacji rynkowej. Najwięcej kontroli na miejscu przeprowadził OT KOWR w Szczecinie (796 kontroli; 11,2% wszystkich zrealizowanych kontroli w kraju), a następnie OT w Olsztynie (788 kontroli; 11,1%), Poznaniu (655 kontroli; 9,2%) i Lublinie (526 kontroli; 7,4%).

18.4. Inne zagadnienia

Współpraca z organami ścigania i koordynacja kontroli zewnętrznych

W ramach współpracy z organami ścigania i koordynacji kontroli zewnętrznych w 2022 r. współpracowano z organami ścigania w zakresie 53 spraw dotyczących postępowań wyjaśniających związanych z działaniami nadzorowanymi przez KOWR, prowadzonych przez: policję, prokuraturę, Najwyższą Izbę Kontroli (NIK), MRiRW, Krajową Administrację Skarbową oraz Centralne Biuro Antykorupcyjne.

Prowadzono również koordynację kontroli przeprowadzonych w Centrali KOWR przez instytucje zewnętrzne polegającą na udzielaniu odpowiedzi i wyjaśnień kontrolującym, współpracy z komórkami Centrali w tym zakresie, koordynacji składania zastrzeżeń oraz monitorowaniu realizacji zaleceń pokontrolnych. Kontrole przeprowadzone przez instytucje zewnętrzne dotyczyły następujących obszarów:

- wykonania budżetu państwa w 2021 r., wykonania planów finansowych KOWR oraz Zasobu WRSP i realizacji zadań finansowanych z udziałem środków z budżetu Unii Europejskiej (NIK),

- zagospodarowania przejętego przedmiotu zastawu rejestrowego przez KOWR stanowiącego zabezpieczenie udzielonego poręczenia spółce Eskimos S.A. (NIK),
- działalności spółek hodowli roślin i zwierząt nadzorowanych przez KOWR w latach 2017–2021 (NIK),
- zasad dzierżawy oraz sprzedaży nieruchomości Zasobu WRSP (NIK),
- realizacji przez KOWR prawa pierwokupu i nabycia nieruchomości rolnych oraz udziałów i akcji w spółkach kapitałowych (NIK),
- kontroli Operacji I Podprogramu 2020 POPŻ 2014–2020 (MRiPS),
- prawidłowości funkcjonowania działalności Spółdzielni Mleczarskiej „Bielmlek” w Bielsku Podlaskim oraz udzielania pomocy finansowej jej członkom (NIK),
- kontroli w instytucji pośredniczącej dla POPŻ 2014–2020 – kontrola dotycząca wydatków zadeklarowanych (MF),
- przestrzegania przepisów o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (AAN),
- poddzierżawy nieruchomości rolnych Zasobu WRSP (NIK),
- prawidłowości realizacji czynności kontrolnych przez pracowników OT KOWR w Lublinie w ramach mechanizmu „Wsparcie rynku produktów pszczelich” na lata 2020-2022 (ARiMR),
- prawidłowości przeprowadzania czynności kontrolnych przez pracowników OT KOWR w ramach mechanizmu „Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych” (ARiMR),
- prawidłowości realizacji porozumienia z dnia 17 września 2014 r. o powierzeniu ARR zadań w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020 oraz funkcji jaką pełni KOWR w Operacji II (MRiPS),
- wykonania budżetu państwa w 2022 r., wykonania planów finansowych KOWR oraz Zasobu WRSP i realizacji zadań finansowanych z udziałem środków z budżetu Unii Europejskiej (NIK).

Najwyższa Izba Kontroli oceniła pozytywnie wykonanie w 2022 r. planu finansowego KOWR i planu finansowego Zasobu WRSP, a także realizację zadań finansowanych z udziałem środków z budżetu UE.

Najwyższa Izba Kontroli zaopiniowała pozytywnie sprawozdania budżetowe (roczne i za IV kwartał 2022 r.) oraz sprawozdania w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2022 r. Sprawozdania zostały sporządzone prawidłowo pod względem formalno-rachunkowym, merytorycznym i w terminach wynikających z rozporządzeń Ministra Finansów w sprawie sprawozdawczości budżetowej, w zakresie operacji finansowych oraz w sprawie sprawozdawczości budżetowej w układzie zadaniowym. Kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych Centrali były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej Centrali KOWR i Zasobu WRSP. **W związku z niestwierdzonymi nieprawidłowościami NIK nie sformułowała uwag i wniosków.**

Ponadto w zakresie współpracy z organami ścigania i koordynacji kontroli zewnętrznych prowadzono monitorowanie kontroli zewnętrznych w oddziałach terenowych KOWR, m.in. przeprowadzonych przez NIK, Państwową Inspekcję Pracy, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Archiwa Państwowe, Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną, Urząd

Nadzoru Technicznego, a także dotyczące zadań delegowanych, przeprowadzanych przez ARiMR. Prowadzono również rejestry dotyczące działalności Centrali KOWR oraz rejestry udostępnione przez ARiMR, tworzone procedury, analizowano projekty wytycznych oraz prowadzono sprawozdawczość.

Zarządzanie informacjami o nieprawidłowościach

W 2022 r. realizowano zadania w ramach systemu kontroli wewnętrznej związane z zarządzaniem informacjami o nieprawidłowościach, w tym m.in.: współpracowano z agencją płatniczą (ARiMR) i służbami kontrolnymi w zakresie przeprowadzania kontroli *ex-post* oraz koordynowano przeprowadzanie przez komórki merytoryczne KOWR analizy ustaleń protokołów kontroli *ex-post*. Do KOWR wpłynęły łącznie 23 protokoły kontroli *ex-post* przeprowadzonych przez Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (21 kontroli) i Krajową Administrację Skarbową (2 kontrole) na podstawie postanowień rozdziału III w tytule V rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013.

W ramach zadań delegowanych wspólnej polityki rolnej KOWR realizował również działania dotyczące przekazywania do ARiMR informacji o zidentyfikowanych nieprawidłowościach oraz o pozostałych zdarzeniach wymagających raportowania.

W 2022 r. realizowano także zadania dotyczące raportowania nieprawidłowości w ramach programu POPŻ 2014–2020, w tym prowadzono sprawozdawczość do Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

Informacja dotycząca skarg, wniosków i petycji

W 2022 r. do KOWR wpłynęło łącznie 66 skarg i wniosków, z tego:

- 40 skarg (60,6%) do Centrali KOWR, z czego 3 skargi pozostawały na koniec okresu sprawozdawczego w toku rozpatrywania,
- 26 skarg i wniosków (39,4%) do OT KOWR.

Wszystkie skargi i wnioski rozpatrywano we własnym zakresie.

Problematyka rozpatrywanych skarg i wniosków dotyczyła m.in.: funkcjonowania OT oraz Centrali KOWR, przebiegu i rozstrzygnięcie przetargów, rozliczenia nabywców i dzierżawców, spraw pracowniczych, przyczyn i trybu rozwiązywania umów z KOWR oraz rozliczeń z tego tytułu, windykacji należności KOWR, umorzenia i prolongaty płatności.

Najczęstszymi przyczynami skarg i wniosków były:

- udzielanie przez KOWR odpowiedzi zgodnych z obowiązującymi przepisami prawa lecz niesatysfakcjonujących zainteresowanych,
- niezajomość oraz mylna interpretacja przepisów prawa i procedur obowiązujących w KOWR,
- niezadowolenie niedoszłych nabywców i dzierżawców mienia Zasobu WRSP z rozstrzygnięcia procedur przetargowych niezgodnie z ich oczekiwaniami,
- zbyt długi, zdaniem skarżących, okres załatwiania spraw skierowanych do OT KOWR.

W okresie sprawozdawczym została rozpatrzona negatywnie jedna petycja, która wpłynęła do KOWR w 2021 r. i dotyczyła przekazania nieruchomości z Zasobu WRSP pod budowę szkoły.

19. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

W 2022 r. KOWR prowadził **bieżącą współpracę międzynarodową z podmiotami zagranicznymi rangi agencji rządowych, ministerstw, placówkami dyplomatycznymi oraz z przedstawicielami sektora biznesu, a także polskimi placówkami za granicą i Zagranicznymi biurami Handlowymi PAIH**. Regularne kontakty służyły m.in. pozyskiwaniu materiałów dotyczących uwarunkowań rynków trzecich i możliwości współpracy gospodarczej w sektorze rolno-spożywczym, które po analizie wykorzystywane były we współpracy z krajowymi przedsiębiorcami. Realizowana współpraca międzynarodowa miała w szczególności na celu **upowszechnianie pozytywnego wizerunku polskiego rolnictwa i promocję krajowych produktów rolno-spożywczych na rynkach zagranicznych**.

Współpraca służyła także wsparciu realizacji działań ustawowych KOWR, jak również rozwojowi instytucji przez **wymianę wiedzy i pozyskiwanie informacji, nawiązywanie i rozwój relacji eksperckich oraz budowę wizerunku instytucji**, jako kompetentnego partnera w środowisku międzynarodowym.

19.1. Organizacja wizyt delegacji zagranicznych oraz udział przedstawicieli KOWR w spotkaniach międzynarodowych

W 2022 r. KOWR zorganizował wizyty delegacji zagranicznych lub przedstawiciele instytucji brali udział w następujących spotkaniach międzynarodowych:

- w dniu 8 lutego 2022 r. w KOWR odbyło się spotkanie z delegacją ze **Zjednoczonej Republiki Tanzanii**, które dotyczyło przedstawienia planów rozwoju zwiększenia produkcji rolnej przez plantatorów z Tanzanii oraz było okazją do omówienia polskich doświadczeń w zakresie wsparcia i mechanizacji rolnictwa,
- w dniu 30 sierpnia 2022 r. KOWR zorganizował **wizytę dla delegacji przedstawicieli ukraińskiego agrobiznesu oraz przewodniczących gmin**, które było częścią wizyty studyjnej organizowanej przez Polską Agencję Inwestycji i Handlu, Polsko-Ukraińską Izbę Gospodarczą oraz ukraińskie organizacje pozarządowe (Centrum Rozwoju Samorządu Lokalnego oraz Polsko-Ukraiński Związek Rolniczy),
- w dniu 15 września 2022 r. KOWR zorganizował **spotkanie networkingowe** w siedzibie KOWR dla przedstawicieli sektora rolno-spożywczego Zjednoczonych Emiratów Arabskich i Polski **w ramach wydarzenia towarzyszącego 3. posiedzeniu Polsko-Emirackiej Wspólnej Komisji do spraw Współpracy Gospodarczej**. Ze strony emirackiej w wydarzeniu uczestniczyli przedstawiciele Ministerstwa Gospodarki ZEA, Al Dahra Agriculture, Abu

Dhabi Ports, Abu Dhabi Agriculture and Food Safety Authority, ICBA (*International Center for Biosaline Agriculture*) oraz emirackiej firmy z branży mlecznej. Ze strony polskiej w wydarzeniu udział wzięli przedstawiciele: Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin, Stowarzyszenia Polskich Dystrybutorów Owoców i Warzyw „Unia Owocowa”, Krajowej Grupy Spożywczej S.A. oraz polskich firm z branży rolno-spożywczej,

- w dniu 28 września 2022 r. odbyła się wizyta w KOWR przedstawicieli **japońskiej Korporacji Przemysłu Rolniczego i Hodowlanego (ALIC)**, której tematem była produkcja i eksport polskiej wołowiny w kontekście dużego eksportu mięsa wołowego z Polski do Japonii. Ze strony polskiej w spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele MRiRW, KOWR, Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt oraz Polskiego Związku Hodowców i Producentów Bydła Mięsnego,
- w dniu 4 października 2022 r. KOWR wraz z MRiRW uczestniczył w organizacji dorocznego **spotkania z przedstawicielami korpusu dyplomatycznego placówek zagranicznych akredytowanych w Polsce**. Podczas wydarzenia promowano polską żywność pod hasłem „Poland tastes good” wśród zaproszonych zagranicznych dyplomatów i instytucji z branży rolno-spożywczej oraz przedstawicieli organizacji branżowych i międzybranżowych,
- przedstawiciele KOWR uczestniczyli w charakterze **prelegentów** w licznych spotkaniach, webinarium, wideokonferencjach oraz debatach organizowanych przez agencje rządowe, izby handlowe oraz inne krajowe i zagraniczne podmioty, istotne z punktu widzenia rozwoju polskiego eksportu rolno-spożywczego. Udział przedstawicieli KOWR w tych wydarzeniach obejmował w szczególności prezentację potencjału produkcyjnego, przetwórczego i eksportowego polskiego sektora rolno-spożywczego oraz wskazanie możliwości współpracy. Przedstawiciele KOWR uczestniczyli m.in. w takich wydarzeniach jak: spotkaniu z **Dyrektorem Enterprise Singapore ds. Europy i Ameryki** (1 czerwca 2022 r.), **webinarium PAIH dotyczącym sektora mrożonek w Singapurze** (8 czerwca 2022 r.), **spotkaniu z delegacją deputowanych i przedsiębiorców z Kanady** (11 października 2022 r.),
- KOWR zaprezentował polski sektor rolno-spożywczy także podczas wizyty w Polsce oficjalnej **delegacji Emiratu Abu Dhabi** zorganizowanej przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego 22–24 maja 2022 r. W delegacji ze strony emirackiej uczestniczyli m.in. przedstawiciele Departamentu Współpracy Gospodarczej Abu Dhabi oraz największych podmiotów gospodarczych, takich jak: Grupa KIZAD (Strefa Przemysłowa Khalifa Abu Dhabi), Biuro Inwestycyjne Abu Dhabi, Grupa Porty Abu Dhabi, Izba Handlowo-Przemysłowa Abu Dhabi (ADCCI), Departament Edukacji i Wiedzy Abu Dhabi (ADEK) oraz Park Przemysłowy Tawazun,
- w dniu 27 października 2022 r. KOWR uczestniczył w **XVI Międzynarodowym Forum „Polsko-Ukraińskie Dni Biznesowe”** organizowanym przez Zrzeszenie Ukraińskiego Biznesu w Polsce oraz Grupę Prawniczą EUCON, które odbyło się w Warszawie. Forum zostało objęte honorowym patronatem przez Ambasadę Ukrainy w Warszawie oraz Polską Agencję Inwestycji i Handlu,
- KOWR zorganizował spotkania z **przedstawicielami zagranicznych placówek dyplomatycznych w Polsce i innych instytucji zagranicznych**, w tym: 7 czerwca

2022 r. z przedstawicielem Texas A&M University, 13 czerwca 2022 r. z Ambasadorem Królestwa Arabii Saudyjskiej w Polsce, 15 czerwca 2022 r. z Ambasadorem Nowej Zelandii w Polsce, 28 czerwca 2022 r. z Honorowym Konsulem Generalnym RP w Dhace (Bangladesz).

W ramach bieżącej współpracy przedstawiciele KOWR uczestniczyli w szeregu spotkań online z **przedstawicielami Ambasad RP**, m.in. w: Abu Zabi (ZEA), Pekinie (Chiny), Nowym Delhi (Indie), Bangkoku (Tajlandia), Tokio (Japonia), Luandzie (Angola), Nairobi (Kenia), jak również z przedstawicielami ZBH PAIH (online lub w formie bezpośredniej).

19.2. Udział KOWR w pracach związanych z działaniami międzyresortowych zespołów i komisji ds. współpracy z krajami trzecimi

W 2022 r. przedstawiciele KOWR uczestniczyli w **I posiedzeniu Polsko-Wietnamskiej Grupy Roboczej ds. Współpracy w dziedzinie rolnictwa**, która odbyła się 2 czerwca 2022 r. w Hanoi w Wietnamie oraz w **trzecich polsko-tajwańskich konsultacjach rolnych**, które odbyły się w formule online 21 czerwca 2022 r.

W związku z realizowanymi przez MRiRW spotkaniami dwustronnymi w formule stacjonarnej lub online, udziałem w pracach międzyrządowych komisji ds. współpracy gospodarczej oraz grup roboczych ds. współpracy w dziedzinie rolnictwa, a także realizowanymi dwustronnymi konsultacjami gospodarczymi, w KOWR opracowywano i przekazywano wkłady do materiałów informacyjno-tezowych. Ogółem w 2022 r. KOWR przekazał ponad **140 wkładów** do materiałów informacyjno-tezowych MRiRW na temat problematyki dotyczącej współpracy handlowej, w tym kwestii i postulatów zgłaszanych do KOWR przez krajowych przedsiębiorców branży rolno-spożywczej, a także na temat zagranicznych rynków rolno-spożywczych oraz prowadzonych na nich działań promocyjnych i informacyjnych.

Analizowano również dokumenty przekazywane w związku z pracami Komitetu Doradczego przy DG Trade ds. Dostępu do Rynku (MAAC), w zakresie barier dla produktów sektora rolno-spożywczego. Na wniosek Ministerstwa Rozwoju i Technologii KOWR przygotowywał wkłady do materiałów dotyczących barier w dostępie do wybranych rynków (m.in.: Indii, Turcji, Ukrainy, Algierii, USA, Kanady, Meksyku i RPA).

19.3. Udział KOWR w pracach związanych ze stanowieniem prawa Unii Europejskiej

Udział w pracach organów UE oraz w unijnym procesie decyzyjnym

W ramach udziału w procesie decyzyjnym UE Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa aktywnie uczestniczył w pracach organów przygotowawczych Komisji Europejskiej oraz Rady UE, na których forum omawiane były zagadnienia dotyczące mechanizmów WPR administrowanych przez KOWR w ramach zadań delegowanych. W 2022 r. były to m.in.:

- Komitet ds. Wspólnej Organizacji Rynków Rolnych (sekcje: produktów zwierzęcych, upraw polowych, win i alkoholi, promocji produktów rolnych oraz zagadnień horyzontalnych),
- Grupa Ekspertów ds. Rynków Rolnych w zakresie zagadnień podlegających rozporządzeniu o jednolitej wspólnej organizacji rynku (sekcje: produktów zwierzęcych, upraw polowych, win i alkoholi),
- Grupa Ekspertów ds. Horyzontalnych Zagadnień dotyczących WPR,

- Komitet ds. Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- Specjalny Komitet ds. Rolnictwa (SCA),
- Grupa Robocza ds. Zjednoczonego Królestwa,
- Grupa Robocza ds. Win i Alkoholi,
- Komitet ds. Wspólnej Polityki Rolnej (w ramach rozporządzenia o planach strategicznych).

Udział KOWR w pracach ww. organów przygotowawczych UE obejmował pozyskiwanie, analizę oraz opiniowanie projektów unijnych aktów prawnych i dokumentów roboczych w zakresie zadań delegowanych, jak również okresowy udział przedstawicieli KOWR w posiedzeniach ww. gremiów w charakterze ekspertów współpracujących.

W 2022 r. pracownicy KOWR pozyskali i poddali analizie około **1,5 tys. dokumentów roboczych** (projektów aktów prawnych, prezentacji rynkowych, instrukcji oraz sprawozdań) związanych z ponad **200 posiedzeniami** organów przygotowawczych Komisji Europejskiej i Rady UE. Przedstawiciele KOWR uczestniczyli w **35 posiedzeniach**, na których omawiane były zagadnienia związane z działalnością KOWR. Prace organów przygotowawczych KE, w które zaangażowani byli eksperci KOWR, koncentrowały się na opracowywaniu i wdrażaniu przepisów delegowanych oraz wykonawczych regulujących funkcjonowanie mechanizmów wspólnej organizacji rynków rolnych (w tym m.in. zasad administrowania kontyngentami taryfowymi oraz przekazywania powiadomień do Komisji Europejskiej). Dotyczyły one również kontynuacji prac nad reformą WPR po 2023 r. (przepisy wykonawcze) oraz kwestii dotyczących wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej.

W 2022 r. KOWR pozyskał ponad **12 not informacyjnych** Komisji Europejskiej zawierających opinię tej instytucji na temat sposobu interpretacji i stosowania wybranych przepisów prawnych UE dotyczących zasad realizacji instrumentów WPR.

Sprawozdawczość do Komisji Europejskiej przy wykorzystaniu ISAMM

Zgodnie z prawodawstwem unijnym państwa członkowskie są zobowiązane do bieżącej sprawozdawczości dotyczącej sytuacji oraz działań i mechanizmów WPR realizowanych na wybranych rynkach rolnych. Powiadomienia na temat mechanizmów WPR realizowanych w ramach zadań delegowanych z agencji płatniczej (ARiMR) są przekazywane do Komisji Europejskiej przy pomocy Informatycznego Systemu Monitoringu i Zarządzania Rynkiem Rolnym (ISAMM).

19.4. Monitorowanie regulacji prawnych UE

KOWR administruje niektórymi rynkowymi mechanizmami wspólnej polityki rolnej w ramach zadań delegowanych przekazanych przez agencję płatniczą. W związku z tym zostały wdrożone procedury gwarantujące, że każda zmiana w przepisach UE – istotna dla realizacji mechanizmu WPR – jest rejestrowana, a zalecenia, bazy danych i listy kontrolne są aktualizowane. W KOWR w 2022 r. na bieżąco monitorowano akty prawne UE publikowane w Dziennikach Urzędowych UE na stronie internetowej <http://eur-lex.europa.eu>.

20. ZAGADNIENIA ORGANIZACYJNE

20.1. Systemy zarządzania bezpieczeństwem informacji w KOWR

Wdrożony w KOWR **System Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji** (oparty na wymaganiach **normy PN-EN ISO/IEC 27001**), zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2247, z późn. zm.), zapewnia właściwy poziom bezpieczeństwa informacji poprzez zapewnienie poufności, dostępności i integralności przetwarzanych zasobów informacyjnych, skuteczne zarządzanie ryzykiem, uwzględnienie bezpieczeństwa informacji na etapie projektowania realizacji nowych zadań, systemów informacyjnych i zabezpieczeń.

Organizacja bezpieczeństwa informacji zapewnia właściwy poziom ochrony danych osobowych i spełnienie wymagań rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólnego rozporządzenia o ochronie danych).

Udostępnianie informacji publicznej i informacji sektora publicznego pozwala realizować ustawowe prawa związane z dostępem do informacji.

Zarządzenia Dyrektora Generalnego dotyczące działalności KOWR w 2022 r. skierowane do podmiotów zewnętrznych zamieszczono w **aneksie nr 1**.

20.2. Teleinformatyka

W 2022 r., **poza bieżącym utrzymywaniem i rozwojem systemów informatycznych** wspierających realizację statutowych zadań, zrealizowano m.in. następujące działania:

- wdrożono systemy: „**Monitorowanie rynku konopi włóknistych**”, „**Monitorowanie rynku maku**” i „**Monitorowanie rynku wina**”,
- uruchomiono **usługę e-Cukier** na **platformie eRolnik**,
- rozpoczęto prace nad budową oprogramowania do:
 - monitorowania **napojów spirytusowych, alkoholu etylowego** oraz prowadzenia **rejestru producentów wyrobów tytoniowych**,
 - **automatycznego publikowania wykazów i ogłoszeń** na stronie KOWR,
 - monitorowania **produkcji biogazu rolniczego**,
- wdrożono modyfikacje głównego portalu KOWR oraz BIP KOWR w zakresie **ankiet i dostępności cyfrowej** (ponad 3,5 tys. nowych subskrybentów ogłoszeń nieruchomości),
- aktualizowano systemy dziedzinowe w zakresie dostosowania ich do **zmieniających się przepisów prawa i wewnętrznych procedur**,
- na potrzeby biur i departamentów przygotowywano **liczne doraźne raporty** w ramach sprawozdawczości KOWR,
- aktualizowano słowniki centralne **Zintegrowanego Systemu Informatycznego KOWR**,

- aktualizowano usługi udostępniane na **platformie eRolnik** (5,3 tys. nowych użytkowników),
- uczestniczono w **posiedzeniach Grupy Ekspertów do spraw Horyzontalnych Zagadnień dotyczących WPR**,
- rozbudowano **aplikację „Program dla szkół”** oraz **aplikacje do obsługi POPŻ**,
- utrzymywano systemy w ramach realizacji **zadań delegowanych z ARiMR**,
- **kontynuowano elektroniczną obsługę obiegu dokumentów**, w tym integrację systemu EZD z ePUAP (na wszystkich 18 instancjach EZD prowadzonych było elektronicznie 17,6 tys. spraw oraz 245,3 tys. – tradycyjnie, odebrano automatycznie przez EZD 18,6 tys. pism z ePUAP, użytkownicy wysłali 8,4 tys. pism do ePUAP, a system EZD obsłużył 450,2 tys. pism korespondencji tradycyjnej przychodzącej oraz 399,4 tys. pism korespondencji tradycyjnej wychodzącej),
- wspierano użytkowników w zakresie obsługi nowych narzędzi informatycznych wdrożonych w związku z **potrzebą pracy zdalnej**,
- wdrożono **nowe rozwiązania technologiczne w celu zwiększenia bezpieczeństwa**,
- administrowano lokalną siecią komputerową, serwerami i ich systemami operacyjnymi, usługami świadczonymi w sieci, systemami zabezpieczeń, systemami wykrywania nieuprawnionych działań, systemami silnego uwierzytelniania, komputerami, serwerami baz danych i serwerami aplikacji (w tym monitorowano i optymalizowano działania serwerów oraz aplikacji),
- wspierano merytorycznie **administratorów w OT KOWR**,
- monitorowano **zagrożenia bezpieczeństwa sieci/aplikacji i podejmowano działania zabezpieczające** w przypadku prób naruszenia bezpieczeństwa oraz wykrycia luk w bezpieczeństwie systemów informatycznych KOWR,
- **współpracowano z organami odpowiedzialnymi za ochronę cyberprzestrzeni Polski** (Zespół Reagowania na Incydenty Bezpieczeństwa Komputerowego – CSIRT GOV),
- realizowano zadania wynikające z **wprowadzania stanów alarmowych CRP**,
- **współpracowano z Pełnomocnikiem ds. Ochrony Informacji Niejawnych i Inspektorem Ochrony Danych Osobowych** w zakresie bezpieczeństwa informacji w systemach informatycznych KOWR.

20.3. Zarządzanie kadrami

Nabór kandydatów na wolne stanowiska pracy w KOWR był prowadzony zgodnie z ustawą z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 430, z późn. zm.) w sposób otwarty i konkurencyjny oraz odbywał się na zasadach ustalonych w regulaminie określającym zasady i tryb zatrudniania pracowników w KOWR. Informacje o wolnych stanowiskach pracy były powszechnie dostępne w siedzibach jednostek organizacyjnych prowadzących nabór oraz w Biuletynie Informacji Publicznej KOWR.

W 2022 r. przeprowadzono 224 procesy rekrutacyjne. Zatrudniono 153 pracowników (z tego: 36 osób w Centrali i 117 osób w OT KOWR). Stosunek pracy został rozwiązany ze 161 pracownikami (53 osobami w Centrali i 108 osobami w OT KOWR).

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. zatrudnienie w Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa wynosiło 2 094 osoby, z tego: 475 pracowników w Centrali oraz 1 619 pracowników w siedemnastu OT KOWR. Kobiety stanowiły 62% pracowników, natomiast mężczyźni – 38% pracowników. Z orzeczoną niepełnosprawnością były zatrudnione w KOWR 72 osoby, z tego: 17 osób z niepełnosprawnością w stopniu lekkim, 51 – z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym oraz 4 osoby z niepełnosprawnością w stopniu znacznym.

Proces poszerzania wiedzy i umiejętności pracowników Centrali KOWR realizowano z uwzględnieniem potrzeb organizacji. Ze środków przeznaczonych na podnoszenie kwalifikacji zrealizowano łącznie 67 szkoleń indywidualnych i grupowych, w tym w ramach POPŻ 2014–2020. Ich tematyka obejmowała zagadnienia m.in. z zakresu: prawa, finansów, podatków, informatyki, zarządzania, audytu i kontroli oraz gospodarowania nieruchomościami. Zawarto 4 umowy na dokształcanie w ramach studiów podyplomowych oraz przeprowadzono obowiązkowe szkolenia okresowe w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy.

20.4. Zamówienia publiczne

W 2022 r. komórki organizacyjne Centrali KOWR złożyły łącznie **525 wniosków** o wszczęcie postępowania o udzielenie zamówienia na podstawie przepisów ustawy – Prawo zamówień publicznych oraz wniosków o udzielenie zamówienia zwolnionych ze stosowania tej ustawy. Łączna wartość szacunkowa wszystkich zamówień wyniosła 265 749,1 tys. zł (bez podatku od towarów i usług). Na podstawie przepisów ustawy – Prawo zamówień publicznych wszczęto **64 postępowania** o udzielenie zamówienia o łącznej wartości szacunkowej 214 244,2 tys. zł (bez podatku od towarów i usług).

W ramach realizacji Podprogramu 2021 oraz Podprogramu 2021 Plus POPŻ 2014–2020 procedowano w 2022 r. **dwie postępowania o udzielenie zamówienia na dostawy artykułów spożywczych do magazynów organizacji partnerskich**. Przetarg nieograniczony przeprowadzony w ramach Podprogramu 2021 zakończył się zawarciem dwóch umów na dostawy 1,4 tys. ton cukru białego i 1,4 tys. litrów oleju rzepakowego. Łączna wartość brutto zawartych umów wyniosła około 24,2 mln zł.

Postępowanie o udzielenie zamówienia na dostawy artykułów spożywczych do magazynów organizacji partnerskich w ramach Podprogramu 2021 Plus POPŻ 2014–2020, wszczęte w listopadzie 2022 r., obejmowało dostawy: powideł śliwkowych, makaronu jajecznego świderki, mleka UHT, szynki wieprzowej mielonej, cukru białego oraz oleju rzepakowego. Łączna wartość szacunkowa tego zamówienia (bez podatku od towarów i usług) wyniosła około 92,2 mln zł. Zawarcie z wykonawcami umów na dostawy artykułów spożywczych będzie możliwe po pozytywnym zakończeniu kontroli postępowania prowadzonej przez Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych.

KOWR realizuje projekt System Satelitarnego Monitorowania Upraw Rolnych (S2MUR). Na jego potrzeby zostało przygotowane i przeprowadzone postępowanie o udzielenie zamówienia na **usługę dostępu do wysokorozdzielczych scen satelitarnych**. W ramach dwóch części zamówienia zamawiający przewidział zapewnienie dostępu do obrazowań satelitarnych w trybie ciągłego monitoringu powierzchni Ziemi z możliwością pobierania

danych z repozytorium oraz zapewnienie dostępu do nowo pozyskanych zobrazowań satelitarnych. W obu częściach zamówienia dokonano wyboru najkorzystniejszej oferty o łącznej wartości brutto około 41,6 mln zł.

W 2022 r. istotnymi dla prawidłowego funkcjonowania KOWR było także **21 postępowań o udzielenie zamówienia na dostawy i usługi z branży IT**, przeprowadzonych na podstawie przepisów ustawy – Prawo zamówień publicznych. Ich przedmiotem były usługi zapewnienia wsparcia technicznego dla sprzętu informatycznego oprogramowania oraz dostawy urządzeń i systemów informatycznych.

20.5. Obsługa administracyjna

W 2022 r. w ramach obsługi administracyjnej realizowano zadania mające na celu zapewnienie siedzib dla Centrali i poszczególnych jednostek terenowych oraz pozostałych zasobów (urządzeń, materiałów i usług) niezbędnych do realizacji zadań statutowych KOWR. Przeprowadzono postępowania m.in. w zakresie: ubezpieczenia mienia, odpowiedzialności cywilnej oraz floty samochodowej, zakupu biletów lotniczych, noclegów, pośrednictwa w uzyskaniu wiz oraz zapewnienia ubezpieczenia pracowników KOWR w ramach organizacji służbowych podróży zagranicznych, zakupów artykułów spożywczych, prasy, kalendarzy, materiałów eksploatacyjnych do urządzeń, materiałów biurowych, samochodów na potrzeby floty KOWR, usługi cateringowej, usługi niszczenia dokumentacji niearchiwalnej, telefonii stacjonarnej, serwisu specjalistycznych urządzeń wielofunkcyjnych wykorzystywanych w powielarni i ogólnodostępnych urządzeniach korytarzowych oraz instalacji bezprzewodowego systemu dyskusyjnego do sali konferencyjnej.

Zrealizowano zadania związane z identyfikacją podmiotów uczestniczących w mechanizmach współfinansowanych i finansowanych ze środków UE w oparciu o dane z rejestru Ewidencji Producentów (EP) prowadzonego przez ARiMR z tytułu uczestnictwa KOWR w realizacji mechanizmów/zadań WPR delegowanych z agencji płatniczej. W 2022 r. w systemie elektronicznym zarejestrowano około **50,7 tys.** wniosków merytorycznych złożonych przez **14,5 tys.** podmiotów, jednocześnie dokonując weryfikacji (wpisu, aktualizacji) danych identyfikacyjnych podmiotów będących uczestnikami zarówno mechanizmów krajowych, jak i zadań delegowanych, w tym związanych i niezwiązanych z płatnościami.

KOWR przechowuje i prowadzi obsługę dokumentacji własnej, a także przejętej po ANR i ARR oraz po zlikwidowanych **państwowych przedsiębiorstwach gospodarki rolnej (ppgr)**. Ogółem w archiwach KOWR zgromadzono ponad **53,3 tys. metrów bieżących** dokumentacji, w tym ponad 2 mln akt osobowych byłych pracowników ppgr. W 2022 r. do KOWR wpłynęło ponad **13,4 tys.** wniosków w ramach obsługi przechowywanej dokumentacji, w wyniku czego OT KOWR wystawiły około **13,5 tys.** zaświadczeń, w tym: prawie **5 tys.** zaświadczeń Rp-7 do uzyskania emerytury lub renty, **3 tys.** świadectw pracy, **1,3 tys.** zaświadczeń Rp-7 do naliczenia kapitału początkowego oraz **1 tys.** zaświadczeń w sprawie wyjaśnień (ZUS, osób prywatnych i innych).

W 2022 r. KOWR kontynuował współpracę w realizacji **Konkursu Grantowego „Cyfrowa Gmina – Wsparcie dzieci z rodzin pegeerowskich w rozwoju cyfrowym – Granty PPGR”**, którego organizatorem było m.in. Centrum Projektów Polska Cyfrowa. Do KOWR wpłynęło w 2022 r. ponad **2,5 tys. wniosków** (od gmin i osób fizycznych) z prośbą o potwierdzenie zatrudnienia w państwowych przedsiębiorstwach gospodarki rolnej. W odpowiedzi na te wnioski OT KOWR zweryfikowały na podstawie posiadanej dokumentacji prawie **11,5 tys. osób**. Zgodnie z regulaminem konkursu, gminy (grantobiorcy) zobowiązane były do zweryfikowania (m.in. w KOWR) oświadczeń w zakresie ich poprawności złożonych przez opiekunów prawnych oraz osoby pełnoletnie składające oświadczenie we własnym imieniu, w szczególności fakt, czy składający oświadczenie jest uprawniony do ubiegania się o ww. wsparcie (czy pochodzi z rodziny popegeerowskiej).

„Sprawozdanie z działalności Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w 2022 roku” opracowano w Biurze Analiz i Strategii m.in. na podstawie materiałów otrzymanych z komórek organizacyjnych KOWR.

SPIS TABEL

Tabela 1.	Powierzchnia gruntów sprzedanych z Zasobu WRSP wg grup obszarowych	26
Tabela 2.	Liczba umów zawartych na sprzedaż gruntów z Zasobu WRSP wg grup obszarowych	28
Tabela 3.	Nieodpłatne przekazywanie gruntów z Zasobu WRSP	33
Tabela 4.	Powierzchnia gruntów wdzierżawionych z Zasobu WRSP wg grup obszarowych..	38
Tabela 5.	Liczba umów zawartych na dzierżawę gruntów z Zasobu WRSP wg grup obszarowych	39
Tabela 6.	Powierzchnia gruntów Zasobu WRSP pozostających w dzierżawie wg grup obszarowych, w podziale na osoby fizyczne i prawne wg stanu na 31 grudnia 2022 r.	41
Tabela 7.	Liczba umów dzierżawy gruntów Zasobu WRSP pozostających w dzierżawie wg grup obszarowych, w podziale na osoby fizyczne i osoby prawne wg stanu na 31 grudnia 2022 r.	42
Tabela 8.	Struktura obszarowa umów dzierżawy zawartych, zakończonych i aktualnych	43
Tabela 9.	Stan zagospodarowania gruntów Zasobu WRSP od początku działalności (tj. od 1992 r.) do 31 grudnia 2022 r. (w tys. ha)	44
Tabela 10.	Gospodarka finansowa Zasobu WRSP w 2022 r.	52
Tabela 11.	Wskaźniki spłacalności należności bieżących (w %)	53
Tabela 12.	Wskaźniki windykacji należności zaległych (w %)	54
Tabela 13.	Należności zaległe wg stanu prawnego umowy	54
Tabela 14.	Wskaźniki windykacji wg okresów zapadalności należności	55
Tabela 15.	Wnioski o wyrażenie zgody na nabycie nieruchomości rolnej na podstawie art. 2a ust. 4 ukur w 2022 r. wg OT KOWR	69
Tabela 16.	Decyzje administracyjne dotyczące zgody na nabycie nieruchomości rolnej na podstawie art. 2a ust. 4 ukur w 2022 r. wg OT KOWR	70
Tabela 17.	Prawo pierwokupu nieruchomości rolnych przysługujące KOWR (zgodnie z art. 3 ust. 4 ukur) – dane dotyczące warunkowych umów sprzedaży nieruchomości rolnych w 2022 r. wg OT KOWR	73
Tabela 18.	Dane dotyczące zawiadomień w zakresie przysługującego KOWR prawa nabycia nieruchomości rolnych (zgodnie z art. 4 ust. 1 ukur) w 2022 r. wg OT KOWR	74
Tabela 19.	Wykaz spółek, w których KOWR posiadał udziały w 2022 r.	94
Tabela 20.	Wydarzenia promujące nadzorowane spółki hodowlane przez KOWR oraz jego działania w tym zakresie w 2022 r.	95
Tabela 21.	Projekty przyjęte do realizacji w KOWR, podpisane i rozliczone umowy oraz kwoty wynikające z rozliczonych umów (z uwzględnieniem aneksów) w ramach realizacji mechanizmu „Wsparcie rynku produktów pszczelich” w sezonie 2021/2022 (stan na 31.12.2022 r.)	101
Tabela 22.	Realizacja programów wsparcia pszczelarstwa w Polsce	104
Tabela 23.	Pozwolenia/wyciągi z pozwoleń na przywóz i wywóz towarów wydane oraz rozliczone przez KOWR w 2022 r.	137
Tabela 24.	Wpływy na fundusze promocji produktów rolno-spożywczych w 2022 r.	183
Tabela 25.	Wydatki z funduszy promocji produktów rolno-spożywczych w 2022 r. na zrealizowane zadania	184
Tabela 26.	Zagospodarowanie nieruchomości przejętych protokolarnie do Zasobu WRSP w latach 2019–2022	202
Tabela 27.	Ilość i rodzaj nabytych wewnątrzspółnotowo biokomponentów oraz biokomponentów zawartych w paliwach w 2022 r.	213
Tabela 28.	Wykaz substratów zużytych do produkcji biogazu rolniczego w 2022 r.	216
Tabela 29.	Wydatki Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w 2022 r. w ramach mechanizmów krajowych i innych zadań w podziale na źródła finansowania	225
Tabela 30.	Kwoty w 2022 r. wynikające z wystawionych ARiMR przez KOWR dokumentów płatniczych z tytułu realizacji zadań delegowanych WPR	227
Tabela 31.	Kontrole na miejscu przeprowadzone w 2022 r. przez KOWR	241

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1.	Oddziały terenowe, filia i sekcje zamiejscowe OT KOWR	8
Wykres 2.	Zakres działań Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa	10
Wykres 3.	Odpowiedzi udzielone na pytanie „Jak ocenia Pan(i) jakość obsługi w jednostkach KOWR w 2022 r.?”	15
Wykres 4.	Grunty Skarbu Państwa przejęte do Zasobu od 1992 r. wg stanu na 31 grudnia 2022 r. w podziale na województwa (w tys. ha)	20
Wykres 5.	Średnie ceny sprzedaży gruntów rolnych z Zasobu WRSP w 2022 r. (w zł/ha)	29
Wykres 6.	Ceny gruntów rolnych uzyskiwane przez ANR/KOWR i ceny gruntów ornych w obrocie prywatnym wg GUS	30
Wykres 7.	Dzierżawa gruntów Zasobu WRSP w latach 1992–2022	38
Wykres 8.	Średnia wysokość czynszu dzierżawnego uzyskanego w 2022 r. (dt pszenicy/ha) w poszczególnych województwach	40
Wykres 9.	Grunty pozostające w Zasobie WRSP wg stanu na 31 grudnia 2022 r. (w ha)...	44
Wykres 10.	Powierzchnia Zasobu WRSP (stan na 31 grudnia 2022 r.)	45
Wykres 11.	Rozdysponowanie gruntów Zasobu WRSP w latach 1992–2022	45
Wykres 12.	Rozdysponowanie mieszkań Zasobu WRSP wg stanu na 31 grudnia 2022 r. (w tys.) ...	46
Wykres 13.	Sprzedaż mieszkań z Zasobu WRSP w latach 1992–2022	47
Wykres 14.	Grunty Zasobu WRSP pozostające do rozdysponowania oraz szacunkowa ocena możliwości ich zagospodarowania według kierunków (stan na 31 grudnia 2022 r.)	48
Wykres 15.	Wnioski i decyzje administracyjne dotyczące zgody na nabycie nieruchomości rolnych wydane na podstawie art. 2a ust. 4 ukur w 2022 r. wg OT KOWR	66
Wykres 16.	Decyzje administracyjne dotyczące zgody na nabycie nieruchomości rolnych, wydane w 2022 r. na podstawie art. 2a ust. 4 ukur	66
Wykres 17.	Powierzchnia wynikająca z wniosków i wydanych decyzji administracyjnych na nabycie nieruchomości rolnych na podstawie art. 2a ust. 4 ukur w 2022 r. wg OT KOWR	67
Wykres 18.	Decyzje administracyjne na nabycie nieruchomości rolnych wydane na podstawie art. 2a ust. 4 ukur oraz powierzchnia wynikająca z wydanych decyzji administracyjnych w latach 2017–2022	67
Wykres 19.	Spółki hodowlane, nad którymi KOWR sprawował nadzór właścicielski, wg stanu na 31 grudnia 2022 r.	82
Wykres 20.	Spółka hodowli roślin, nad którą KOWR sprawował nadzór właścicielski, wg stanu na 31 grudnia 2022 r.	84
Wykres 21.	Ośrodki hodowli zarodkowej, nad którymi KOWR sprawował nadzór właścicielski, wg stanu na 31 grudnia 2022 r.	86
Wykres 22.	Stadniny koni i stada ogierów, nad którymi KOWR sprawował nadzór właścicielski, wg stanu na 31 grudnia 2022 r.	90
Wykres 23.	Umowy rozliczone przez KOWR w ramach mechanizmu „Wsparcie rynku produktów pszczelich” w sezonie 2021/2022	101
Wykres 24.	Realizacja wsparcia rynku produktów pszczelich w latach 2005–2022	102
Wykres 25.	Rodziny pszczele w Polsce (w mln)	103
Wykres 26.	Monitorowanie obowiązku zawierania umów na dostarczanie produktów rolnych ...	111
Wykres 27.	Pierwsze podmioty skupujące mleko krowie w Polsce	112
Wykres 28.	Struktura pierwszych podmiotów skupujących mleko krowie (wg stanu na 31 grudnia 2022 r.)	113
Wykres 29.	Liczba pierwszych podmiotów skupujących mleko krowie wg OT KOWR (stan na 31 grudnia 2022 r.)	114

Wykres 30.	Liczba plantatorów winorośli wpisanych do ewidencji winnic ze względu na siedzibę (w podziale na województwa) wg stanu na 31 grudnia 2022 r.	119
Wykres 31.	Powierzchnia uprawy winorośli ze względu na położenie winnicy w roku winiarskim 2022/2023 (w podziale na województwa) wg stanu na 31 grudnia 2022 r.	120
Wykres 32.	Produkcja wina w Polsce w roku gospodarczym	121
Wykres 33.	Liczba producentów wina i powierzchnia uprawy winorośli w Polsce	121
Wykres 34.	Liczba producentów surowca tytoniowego wpisanych do rejestru KOWR (w podziale na województwa) wg stanu na 31 grudnia 2022 r.	126
Wykres 35.	Producenci wpisani do „Rejestru producentów surowca tytoniowego” oraz masa suszu tytoniowego skupionego od producentów surowca tytoniowego ..	127
Wykres 36.	Liczba producentów maku wpisanych do rejestru KOWR oraz powierzchnia uprawy maku (w podziale na województwa) wg stanu na 31 grudnia 2022 r.	129
Wykres 37.	Liczba producentów konopi włóknistych wpisanych do rejestru KOWR (w podziale na województwa) wg stanu na 31 grudnia 2022 r.	131
Wykres 38.	Powierzchnia uprawy (w ha) konopi włóknistych (w podziale na województwa) wg stanu na 31 grudnia 2022 r.	132
Wykres 39.	Liczba podmiotów skupujących konopie włókniste wpisanych do rejestru KOWR (w podziale na województwa) wg stanu na 31 grudnia 2022 r.	133
Wykres 40.	Struktura pozwoleń/wyciągów z pozwoleń wydanych przez KOWR w 2022 r. na przywóz/wywóz towarów do/z Polski	138
Wykres 41.	Struktura pozwoleń/wyciągów z pozwoleń rozliczonych ogółem w 2022 r. na przywóz/wywóz towarów do/z Polski	138
Wykres 42.	Pozwolenia/wyciągi z pozwoleń na przywóz/wywóz towarów z/do Polski wydane w okresie 1 maja 2004 r. – 31 grudnia 2022 r.	139
Wykres 43.	Przydział środków unijnych dla państw członkowskich UE na realizację „Programu dla szkół”	142
Wykres 44.	Ostateczny całkowity budżet „Programu dla szkół” w Polsce	143
Wykres 45.	Liczba dzieci uczestniczących w „Programie dla szkół” w II semestrze roku szkolnego 2021/2022 w podziale na województwa	145
Wykres 46.	Liczba szkół uczestniczących w „Programie dla szkół” w II semestrze roku szkolnego 2021/2022 w podziale na województwa	145
Wykres 47.	Liczba dzieci uczestniczących w „Programie dla szkół” w I semestrze roku szkolnego 2022/2023 w podziale na województwa	146
Wykres 48.	Liczba dzieci uczestniczących w „Programie dla szkół”	147
Wykres 49.	Budżety polskich programów branżowych i/lub międzybranżowych w okresie maj 2004 r. – grudzień 2022 r. wg grup produktów	157
Wykres 50.	Liczba realizowanych polskich programów branżowych i/lub międzybranżowych w latach 2010–2022 i ich budżety ogółem	158
Wykres 51.	Polski handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi	159
Wykres 52.	Główne obszary działań w zakresie wspierania rozwoju współpracy handlowej sektora rolno-spożywczego z zagranicą	160
Wykres 53.	Działania w zakresie realizacji branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych	176
Wykres 54.	Fundusze promocji produktów rolno-spożywczych – wpływy i wydatki	185
Wykres 55.	Wsparcie przez KOWR działań innowacyjnych i rozwojowych w sektorze rolno-spożywczym	192
Wykres 56.	Struktura inwestycji i przedsięwzięć, do których realizacji została wypłacona przez KOWR w 2022 r. bezzwrotna pomoc finansowa	199

Wykres 57.	Struktura wypłaconej w 2022 r. przez KOWR bezzwrotnej pomocy finansowej w podziale na beneficjentów	199
Wykres 58.	Złożone do KOWR w latach 2019–2022 wnioski o przejęcie długu w zamian za przeniesienie własności nieruchomości rolnej na rzecz Skarbu Państwa wg OT KOWR	201
Wykres 59.	Nabycie nieruchomości do Zasobu WRSP w ramach przejęcia długu podmiotu prowadzącego gospodarstwo rolne w latach 2019–2022	202
Wykres 60.	Produkcja głównych biokomponentów w Polsce	209
Wykres 61.	Liczba wytwórców biogazu rolniczego i instalacji wpisanych do rejestru wytwórców biogazu rolniczego	214
Wykres 62.	Rozmieszczenie terytorialne biogazowni rolniczych wg stanu na 31 grudnia 2022 r.	215
Wykres 63.	Produkcja biogazu rolniczego i energii elektrycznej	217
Wykres 64.	Ilość dostarczonych artykułów spożywczych i liczba osób objętych pomocą w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa	224
Wykres 65.	Liczba kontroli na miejscu przeprowadzonych w 2022 r. przez OT KOWR	242

ANEKSY

1. Zarządzenia Dyrektora Generalnego dotyczące działalności KOWR w 2022 r. skierowane do podmiotów zewnętrznych
2. Tabele dotyczące gospodarowania Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa
3. Wykonanie planu finansowego KOWR w 2022 r. (układ memoriałowy)
4. Wykaz jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, w których prawa z udziałów albo akcji wykonywał w 2022 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa
5. Dane kontaktowe jednostek organizacyjnych Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa

Zarządzenia Dyrektora Generalnego dotyczące działalności KOWR w 2022 r. skierowane do podmiotów zewnętrznych

1. Zarządzenie nr 06/2022/Z w sprawie ustalenia „Zasad obsługi funduszy promocji produktów rolno-spożywczych”.
2. Zarządzenie nr 17/2022/Z w sprawie przedłużenia trwania drugiej kadencji Rad Społecznych działających przy oddziałach terenowych.
3. Zarządzenie nr 27/2022/Z w sprawie wprowadzenia „Warunków uzyskania wpisu/zmiany wpisu do rejestru przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie wyrobu lub rozlewu wyrobów winiarskich”.
4. Zarządzenie nr 28/2022/Z w sprawie wprowadzenia „Warunków uczestnictwa w mechanizmie *Administrowanie potencjałem produkcyjnym produktów sektora wina*”.
5. Zarządzenie nr 34/2022/Z w sprawie wprowadzenia „Zasad i trybu udzielania przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa poręczeń i gwarancji kredytowych”.
6. Zarządzenie nr 36/2022/Z w sprawie wprowadzenia „Warunków uzyskania wpisu do rejestru wytwórców biogazu rolniczego oraz zasad wykonywania działalności objętej wpisem”.
7. Zarządzenie nr 48/2022/Z zmieniające Zarządzenie nr 27/2021/Z w sprawie powołania zespołu do spraw realizacji projektu „Paszportyzacja polskiej żywności”.
8. Zarządzenie nr 51/2022/Z w sprawie wprowadzenia „Warunków monitorowania rynku konopi włóknistych”.
9. Zarządzenie nr 52/2022/Z w sprawie wprowadzenia „Warunków monitorowania rynku maku”.
10. Zarządzenie nr 74/2022/Z zmieniające Zarządzenie nr 105/2020/Z w sprawie wykonywania umowy dzierżawy nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa.
11. Zarządzenie nr 78/2022/Z w sprawie powołania Zespołów Projektowych odpowiedzialnych za realizację zadań związanych z organizacją „Pikników z Produktem Polskim”.
12. Zarządzenie nr 79/2022/Z w sprawie wprowadzenia wzorów formularzy do stosowania przez operatorów systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego oraz operatorów systemu dystrybucyjnego gazowego.
13. Zarządzenie nr 80/2022/Z w sprawie powołania Komisji ds. odbioru operatów szacunkowych.
14. Zarządzenie nr 105/2022/Z w sprawie określenia stawek opłat za wykonanie badań, w tym badań odwoławczych, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020.
15. Zarządzenie nr 107/2022/Z w sprawie wprowadzenia „Zasad i warunków udzielania przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa pożyczek ze środków finansowych uzyskanych z gospodarowania mieniem Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa” (zm. zarządzeniem 130/2022/Z).
16. Zarządzenie nr 113/2022/Z w sprawie wprowadzenia „Warunków uzyskania wpisu do rejestru wytwórców biokomponentów oraz zasad wykonywania działalności objętej wpisem”.
17. Zarządzenie nr 122/2022/Z w sprawie wprowadzenia „Warunków uzyskania wpisu/zmiany wpisu do rejestru działalności w zakresie wyrobu lub rozlewu napojów spirytusowych”.
18. Zarządzenie nr 123/2022/Z w sprawie wprowadzenia „Warunków uzyskania wpisu/zmiany wpisu do rejestru podmiotów wykonujących działalność w zakresie wyrobu i przetwarzania alkoholu etylowego”.

19. Zarządzenie nr 124/2022/Z w sprawie wprowadzenia „Warunków uzyskania wpisu/zmiany wpisu do rejestru producentów wyrobów tytoniowych”.
20. Zarządzenie nr 130/2022/Z zmieniające Zarządzenie nr 107/2022/Z w sprawie wprowadzenia „Zasad i warunków udzielania przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa pożyczek ze środków finansowych uzyskanych z gospodarowania mieniem Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa”.
21. Zarządzenie nr 142/2022/Z w sprawie powołania Zespołu ds. sporządzenia szacunków strat w sektorze drobiarstwa w związku z wystąpieniem wysoce zjadliwej grypy ptaków (HPAI) u drobiu w roku 2021 oraz 2022.
22. Zarządzenie nr 147/2022/Z w sprawie wprowadzenia „Warunków uzyskania wpisu/zmiany wpisu do rejestru przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie wyrobu lub rozlewu wyrobów winiarskich”.

**Tabele dotyczące
gospodarowania Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa**

- I. Powierzchnia gruntów przejętych do Zasobu WRSP (w ha)
- II. Niektóre dane o przetargach ogółem na nieruchomości Zasobu WRSP w 2022 r.
- III. Informacja o przetargach ograniczonych, w tym pisemnych ofert na sprzedaż nieruchomości Zasobu WRSP w 2022 r.
- IV. Informacja o przetargach ograniczonych, w tym pisemnych ofert na dzierżawę nieruchomości Zasobu WRSP w 2022 r.
- V. Sprzedaż gruntów z Zasobu WRSP (w ha)
- VI. Grunty sprzedane z Zasobu WRSP w 2022 r. wg grup obszarowych (w ha)
- VII. Liczba umów zawartych na sprzedaż gruntów z Zasobu WRSP w 2022 r. wg grup obszarowych
- VIII. Ceny sprzedaży gruntów Zasobu WRSP w 2022 r. wg grup obszarowych (w zł/ha)
- IX. Grunty sprzedane z Zasobu WRSP Zabuzanom (w ha)
- X. Grunty wydzierżawione z Zasobu WRSP w 2022 r. wg województw (w ha)
- XI. Liczba umów zawartych na dzierżawę gruntów z Zasobu WRSP w 2022 r. wg województw
- XII. Czynnosc za grunty wydzierżawione z Zasobu WRSP w 2022 r. wg województw (w dt pszenicy/ha)
- XIII. Grunty Zasobu WRSP w dzierżawie – stan na 31.12.2022 r. wg województw (w ha)
- XIV. Liczba umów na dzierżawę gruntów z Zasobu WRSP – stan na 31.12.2022 r. wg województw
- XV. Zagospodarowanie gruntów Zasobu WRSP – stan na 31.12.2022 r. wg jednostek organizacyjnych (w ha)
- XVI. Zagospodarowanie gruntów Zasobu WRSP – stan na 31.12.2022 r. wg województw (w ha)
- XVII. Grunty Zasobu WRSP pozostające do rozdysponowania oraz szacunkowa ocena możliwości ich zagospodarowania według kierunków – stan na 31.12.2022 r. (w ha)
- XVIII. Zagospodarowanie obiektów rolno-przemysłowych, usługowych i zabytków Zasobu WRSP – stan na 31.12.2022 r.
- XIX. Liczba mieszkań przejętych do Zasobu WRSP i ich rozdysponowanie – stan na 31.12.2022 r.
- XX. Wykonanie planu finansowego Zasobu WRSP w 2022 r. (układ memoriałowy)
- XXI. Wpływy Zasobu WRSP w 2022 r. (w tys. zł)
- XXII. Wydatki Zasobu WRSP w 2022 r. (w tys. zł)

I. Powierzchnia gruntów przejętych do Zasobu WRSP (w ha)

Lp.	Jednostka organizacyjna KOWR	Przejęto do Zasobu WRSP do 31.12.2022 r.	W tym z ukur* w 2022 r.
1.	OT Białystok	341 290	25
2.	OT Bydgoszcz	261 374	20
3.	OT Częstochowa	33 504	54
4.	OT Gorzów Wlkp.	352 388	19
5.	OT Kielce	9 892	14
6.	OT Koszalin	330 437	256
7.	OT Kraków	11 386	17
8.	OT Lublin	187 924	64
9.	OT Łódź	95 843	11
10.	OT Olsztyn	601 130	606
11.	OT Opole	238 770	29
12.	OT Poznań	461 476	52
13.	OT Pruszcz Gdański	429 012	193
14.	OT Rzeszów	195 334	41
15.	OT Szczecin	470 754	8
16.	OT Warszawa	240 642	50
17.	OT Wrocław	496 884	79
Ogółem		4 758 041	1 539

* Powierzchnia przejęta protokołami zdawczo-odbiorczymi w trybie ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego (ukur). Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone. Źródło: dane KOWR.

II. Niektóre dane o przetargach ogółem na nieruchomości Zasobu WRSP w 2022 r.

Lp.	Jednostka organizacyjna KOWR	Liczba przeprowadzonych przetargów ogółem				Powierzchnia nieruchomości Zasobu zaoferowana w przetargach ogółem (w ha)			
		Ogółem		W tym rozstrzygniętych		Ogółem		W tym rozstrzygniętych	
		Na sprzedaż	Na dzierżawę	Na sprzedaż	Na dzierżawę	Na sprzedaż	Na dzierżawę	Na sprzedaż	Na dzierżawę
1.	OT Białystok	251	149	131	140	124	475	53	465
2.	OT Bydgoszcz	521	201	146	157	225	982	129	805
3.	OT Częstochowa	209	119	62	76	98	627	39	449
4.	OT Gorzów Wlkp.	1 794	154	613	145	1 484	1 943	460	1 928
5.	OT Kielce	1 442	105	211	51	476	455	67	374
6.	OT Koszalin	2 145	335	379	237	1 198	2 994	196	2 691
7.	OT Kraków	295	111	116	69	108	231	47	149
8.	OT Lublin	680	1 224	196	565	347	2 143	96	1 446
9.	OT Łódź	913	21	250	8	304	127	93	88
10.	OT Olsztyn	2 073	341	678	277	1 248	3 914	355	3 590
11.	OT Opole	245	304	126	270	254	2 254	70	2 209
12.	OT Poznań	520	274	201	260	422	4 517	274	4 501
13.	OT Pruszcz Gdański	706	188	262	178	445	2 003	132	1 985
14.	OT Rzeszów	2 283	423	487	240	657	811	143	703
15.	OT Szczecin	1 523	428	483	396	1 004	8 044	317	7 410
16.	OT Warszawa	951	46	263	33	466	181	123	140
17.	OT Wrocław	1 664	861	497	651	1 050	6 372	395	5 383
Ogółem		18 215	5 284	5 101	3 753	9 909	38 073	2 990	34 314

Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości w ha podane w tabeli zostały zaokrąglone.

Źródło: dane KOWR.

III. Informacja o przetargach ograniczonych, w tym pisemnych ofert na sprzedaż nieruchomości Zasobu WRSP w 2022 r.

Lp.	Województwo	Przeprowadzone przetargi ograniczone na sprzedaż nieruchomości Zasobu WRSP				Rozstrzygnięte przetargi ograniczone na sprzedaż nieruchomości Zasobu WRSP				Przeprowadzone przetargi ograniczone ofert pisemnych				Rozstrzygnięte przetargi ograniczone ofert pisemnych			
		Ogółem		W tym na rzecz rolników indywidualnych powiększających gospodarstwo rodzinne		Ogółem		W tym na rzecz rolników indywidualnych powiększających gospodarstwo rodzinne		Ogółem		W tym na rzecz rolników indywidualnych powiększających gospodarstwo rodzinne		Ogółem		W tym na rzecz rolników indywidualnych powiększających gospodarstwo rodzinne	
		Liczba	Pow. nieruchom. (w ha)	Liczba	Pow. nieruchom. (w ha)	Liczba	Pow. nieruchom. (w ha)	Liczba	Pow. nieruchom. (w ha)	Liczba	Pow. nieruchom. (w ha)	Liczba	Pow. nieruchom. (w ha)	Liczba	Pow. nieruchom. (w ha)	Liczba	Pow. nieruchom. (w ha)
1.	Dolnośląskie	58	80	58	80	34	48	34	48	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	Kujawsko-pomorskie	3	77	3	77	3	77	3	77	-	-	-	-	-	-	-	-
3.	Lubelskie	38	57	38	57	12	18	12	18	-	-	-	-	-	-	-	-
4.	Lubuskie	94	187	94	187	37	62	37	62	-	-	-	-	-	-	-	-
5.	Łódzkie	12	26	12	26	4	15	4	15	-	-	-	-	-	-	-	-
6.	Małopolskie	6	9	6	9	3	5	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-
7.	Mazowieckie	28	34	28	34	3	2	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	Opolskie	29	90	29	90	17	20	17	20	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	Podkarpackie	3	4	3	4	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	Podlaskie	20	23	20	23	13	15	13	15	-	-	-	-	-	-	-	-
11.	Pomorskie	19	32	18	32	10	16	9	16	-	-	-	-	-	-	-	-
12.	Śląskie	18	6	18	6	10	13	10	13	-	-	-	-	-	-	-	-
13.	Świętokrzyskie	21	26	21	26	6	8	6	8	-	-	-	-	-	-	-	-
14.	Warmińsko-mazurskie	59	160	59	160	24	61	24	61	-	-	-	-	-	-	-	-
15.	Wielkopolskie	29	40	29	40	10	13	10	13	-	-	-	-	-	-	-	-
16.	Zachodniopomorskie	136	434	136	434	34	150	34	150	-	-	-	-	-	-	-	-
Ogółem		573	1 286	572	1 286	222	526	221	526	-	-	-	-	-	-	-	-

Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone.

Źródło: dane KOWR.

IV. Informacja o przetargach ograniczonych, w tym pisemnych ofert na dzierżawę nieruchomości Zasobu WRSP w 2022 r.

Lp.	Województwo	Przeprowadzone przetargi ograniczone na dzierżawę nieruchomości Zasobu WRSP				Rozstrzygnięte przetargi ograniczone na dzierżawę nieruchomości Zasobu WRSP				Przeprowadzone przetargi ograniczone ofert pisemnych				Rozstrzygnięte przetargi ograniczone ofert pisemnych			
		Ogółem		W tym na rzecz rolników indywidualnych powiększających gospodarstwo rodzinne		Ogółem		W tym na rzecz rolników indywidualnych powiększających gospodarstwo rodzinne		Ogółem		W tym na rzecz rolników indywidualnych powiększających gospodarstwo rodzinne		Ogółem		W tym na rzecz rolników indywidualnych powiększających gospodarstwo rodzinne	
		Liczba	Pow. nieruchom. (w ha)	Liczba	Pow. nieruchom. (w ha)	Liczba	Pow. nieruchom. (w ha)	Liczba	Pow. nieruchom. (w ha)	Liczba	Pow. nieruchom. (w ha)	Liczba	Pow. nieruchom. (w ha)	Liczba	Pow. nieruchom. (w ha)	Liczba	Pow. nieruchom. (w ha)
1.	Dolnośląskie	331	3 311	331	3 311	196	1 664	196	1 664	177	2 609	177	2 609	33	541	26	406
2.	Kujawsko-pomorskie	115	727	115	727	97	633	97	633	14	91	14	91	13	74	13	74
3.	Lubelskie	300	1 398	300	1 398	207	1 059	207	1 059	-	-	-	-	-	-	-	-
4.	Lubuskie	126	1 670	126	1 670	123	1 659	123	1 659	28	613	28	613	28	613	28	613
5.	Łódzkie	14	74	14	74	3	49	3	49	-	-	-	-	-	-	-	-
6.	Małopolskie	39	163	39	163	20	97	20	97	-	-	-	-	-	-	-	-
7.	Mazowieckie	25	152	25	152	19	122	19	122	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	Opolskie	89	1 403	88	1 391	73	712	73	712	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	Podkarpackie	88	661	83	639	82	634	77	612	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	Podlaskie	107	446	107	446	104	439	104	439	-	-	-	-	-	-	-	-
11.	Pomorskie	140	1 647	140	1 647	137	1 640	137	1 640	13	206	13	206	13	206	13	206
12.	Śląskie	51	371	51	371	38	342	38	342	1	8	1	8	1	8	1	8
13.	Świętokrzyskie	48	387	48	387	34	339	34	339	-	-	-	-	-	-	-	-
14.	Warmińsko-mazurskie	219	3 118	219	3 118	200	3 014	200	3 014	16	174	16	174	16	174	16	174
15.	Wielkopolskie	229	4 303	229	4 303	221	4 289	221	4 289	12	267	12	267	12	267	12	267
16.	Zachodniopomorskie	633	10 310	633	10 310	551	9 260	551	9 260	290	5 096	290	5 096	282	4 941	282	4 941
Ogółem		2 554	30 141	2 548	30 107	2 105	25 950	2 100	25 928	551	9 065	551	9 065	398	6 826	391	6 691

Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone.

Źródło: dane KOWR.

V. Sprzedaż gruntów z Zasobu WRSP* (w ha)

Lp.	Jednostka organizacyjna KOWR	Sprzedano ogółem do 31.12.2022 r.	W tym w 2022 r.
1.	OT Białystok	210 797	94
2.	OT Bydgoszcz	132 852	243
3.	OT Częstochowa	531	138
4.	OT Gorzów Wlkp.	218 170	512
5.	OT Kielce	713	95
6.	OT Koszalin	186 193	456
7.	OT Kraków	388	76
8.	OT Lublin	135 072	377
9.	OT Łódź	74 625	111
10.	OT Olsztyn	358 925	546
11.	OT Opole	161 583	216
12.	OT Poznań	233 841	340
13.	OT Pruszcz Gdański	279 413	203
14.	OT Rzeszów	141 830	197
15.	OT Szczecin	249 715	327
16.	OT Warszawa	85 174	387
17.	OT Wrocław	261 190	683
Ogółem		2 731 013	5 003

* Dotyczy sprzedaży i odpłatnego przekazania nieruchomości: odpłatnego przekazania gruntów (z urządzeniami, obiektami i sieciami) niezbędnych dla prowadzenia działalności przez określone jednostki na rzecz tych jednostek, odpłatnego przekształcenia prawa użytkowania wieczystego przysługującego osobom fizycznym w prawo własności, odpłatnego przekazania na rzecz samoistnego posiadacza gruntu, który w dobrej wierze wznosił na powierzchni budynek, odpłatnego przekazania na rzecz jednostek samorządowych. Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone. Źródło: dane KOWR.

VI. Grunty sprzedane z Zasobu WRSP w 2022 r.* wg grup obszarowych (w ha)

Lp.	Województwo	Powierzchnia gruntów sprzedanych (w ha)					
		Ogółem	W tym w grupie obszarowej				
			do 2,00	2,01 - 9,99	10,00 - 99,99	100,00 - 299,99	300,00 i więcej
1.	Dolnośląskie	398	132	49	52	165	-
2.	Kujawsko-pomorskie	149	47	2	100	-	-
3.	Lubelskie	368	112	10	-	246	-
4.	Lubuskie	320	239	31	49	-	-
5.	Łódzkie	96	81	5	10	-	-
6.	Małopolskie	60	52	8	-	-	-
7.	Mazowieckie	353	76	2	116	158	-
8.	Opolskie	63	63	-	-	-	-
9.	Podkarpackie	171	115	-	56	-	-
10.	Podlaskie	92	77	16	-	-	-
11.	Pomorskie	80	78	2	-	-	-
12.	Śląskie	32	27	5	-	-	-
13.	Świętokrzyskie	81	64	5	12	-	-
14.	Warmińsko-mazurskie	414	175	20	73	146	-
15.	Wielkopolskie	242	76	4	-	162	-
16.	Zachodniopomorskie	701	290	84	222	104	-
Ogółem		3 620	1 704	244	692	981	-

* Bez transakcji obejmujących grunty pod budynkami, również mieszkalnymi, wyodrębnionymi obiektami, grunty o specyficznym charakterze (np. ze złożami kopalin, pod wodami), a także grunty nierolne. Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone.
Źródło: dane KOWR.

VII. Liczba umów zawartych na sprzedaż gruntów z Zasobu WRSP* w 2022 r. wg grup obszarowych

Lp.	Województwo	Liczba umów					
		Ogółem	W tym w grupie obszarowej				
			do 2,00	2,01 - 9,99	10,00 - 99,99	100,00 - 299,99	300,00 i więcej
1.	Dolnośląskie	274	258	12	3	1	-
2.	Kujawsko-pomorskie	161	156	1	4	-	-
3.	Lubelskie	167	163	3	-	1	-
4.	Lubuskie	372	362	7	3	-	-
5.	Łódzkie	166	163	2	1	-	-
6.	Małopolskie	94	91	3	-	-	-
7.	Mazowieckie	148	144	1	2	1	-
8.	Opolskie	106	106	-	-	-	-
9.	Podkarpackie	387	386	-	1	-	-
10.	Podlaskie	143	138	5	-	-	-
11.	Pomorskie	147	146	1	-	-	-
12.	Śląskie	97	95	2	-	-	-
13.	Świętokrzyskie	122	119	2	1	-	-
14.	Warmińsko-mazurskie	342	332	5	4	1	-
15.	Wielkopolskie	115	113	1	-	1	-
16.	Zachodniopomorskie	641	617	16	7	1	-
Ogółem		3 482	3 389	61	26	6	-

* Bez transakcji obejmujących grunty pod budynkami, również mieszkalnymi, wyodrębnionymi obiektami, grunty o specyficznym charakterze (np. ze złożami kopalin, pod wodami) oraz grunty nierolne.
 Źródło: dane KOWR.

VIII. Ceny sprzedaży gruntów Zasobu WRSP w 2022 r.* wg grup obszarowych (w zł/ha)

Lp.	Województwo	Ceny gruntów sprzedanych (w zł/ha)					
		Średnio	W tym w grupie obszarowej				
			do 2,00	2,01 - 9,99	10,00 - 99,99	100,00 - 299,99	300,00 i więcej
1.	Dolnośląskie	60 750	83 788	51 554	52 785	47 615	-
2.	Kujawsko-pomorskie	51 682	60 962	26 054	47 949	-	-
3.	Lubelskie	18 955	28 412	24 409	-	14 436	-
4.	Lubuskie	43 140	45 006	42 714	34 356	-	-
5.	Łódzkie	34 313	31 197	16 965	67 021	-	-
6.	Małopolskie	54 881	55 062	53 697	-	-	-
7.	Mazowieckie	39 958	36 890	17 026	69 055	20 363	-
8.	Opolskie	48 957	48 957	-	-	-	-
9.	Podkarpackie	43 875	50 640	-	30 035	-	-
10.	Podlaskie	54 576	60 019	27 689	-	-	-
11.	Pomorskie	63 330	63 096	72 389	-	-	-
12.	Śląskie	34 369	35 733	27 188	-	-	-
13.	Świętokrzyskie	31 261	31 193	29 400	32 444	-	-
14.	Warmińsko-mazurskie	48 576	58 930	42 971	42 357	40 034	-
15.	Wielkopolskie	49 676	60 490	66 413	-	44 221	-
16.	Zachodniopomorskie	39 194	60 976	27 711	22 952	22 401	-
Ogółem		43 446	52 847	37 094	40 820	30 548	-

* Bez transakcji obejmujących grunty pod budynkami, również mieszkalnymi, wyodrębnionymi obiektami, grunty o specyficznym charakterze (np. ze złożami kopalin, pod wodami) oraz grunty nierolne.
Źródło: dane KOWR.

IX. Grunty sprzedane z Zasobu WRSP Zabuzanom (w ha)*

Lp.	Jednostka organizacyjna ANR/KOWR	Liczba przetargów, w których uczestniczyły osoby z uprawnieniami zabużańskimi		Liczba przetargów wygranych przez osoby z uprawnieniami zabużańskimi		Liczba umów podpisanych z Zabuzanami		Powierzchnia nieruchomości sprzedana zabuzanom na własność lub współwłasność (w ha)		Cena nieruchomości nabytych przez zabuzan na własność lub współwłasność w przetargach (w tys. zł)		Kwota zapłacona przez zabuzan uprawnieniami (w tys. zł)	
		W 2022 r.	Stan na 31-12-2022	W 2022 r.	Stan na 31-12-2022	W 2022 r.	Stan na 31-12-2022	W 2022 r.	Stan na 31-12-2022	W 2022 r.	Stan na 31-12-2022	W 2022 r.	Stan na 31-12-2022
1.	OT Białystok	-	6	-	6	-	6	-	51,69	-	281	-	252
2.	OT Bydgoszcz	-	3	-	2	-	2	-	23,99	-	195	-	170
3.	OT Częstochowa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.	OT Gorzów Wlkp.	-	48	-	38	-	22	-	73,11	-	1 200	-	987
5.	OT Kielce	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.	OT Koszalin	-	201	-	173	-	56	-	846,49	-	16 428	-	15 905
7.	OT Kraków	-	-	-	-	-	2	-	2,13	-	22 411	-	22 410
8.	OT Lublin	-	6	-	5	-	4	-	14,91	-	96	-	76
9.	OT Łódź	-	88	-	88	-	21	-	103,36	-	1 207	-	1 179
10.	OT Olsztyn	-	208	-	183	-	121	-	1 374,92	-	15 655	-	13 019
11.	OT Opole	-	120	-	117	-	71	-	177,02	-	3 475	-	2 809
12.	OT Poznań	-	57	-	57	-	40	-	101,87	-	2 201	-	2 047
13.	OT Pruszcz Gdański	-	83	-	78	-	40	-	602,40	-	7 645	-	7 641
14.	OT Rzeszów	-	168	-	166	2	40	2,06	291,25	89	2 972	-	2 606
15.	OT Szczecin	-	342	-	340	-	104	-	843,56	-	15 889	-	15 138
16.	OT Warszawa	-	161	-	145	-	532	-	168,72	-	2 251	-	2 111
17.	OT Wrocław	-	330	-	330	-	178	-	822,09	-	10 907	-	10 827
Ogółem		-	1 821	-	1 728	2	1 239	2,06	5 497,51	89	102 813	-	97 177

* Różnice w porównaniu z poprzednim sprawozdaniem wynikają z dokonanych korekt lat ubiegłych oraz z dokonanych zaokrągleń.

Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone.

Źródło: dane KOWR.

X. Grunty wydzierżawione z Zasobu WRSP w 2022 r.* wg województw (w ha)

Lp.	Województwo	Powierzchnia gruntów wydzierżawionych (w ha)					
		Ogółem	W tym w grupie obszarowej				
			do 1,00	1,01 - 9,99	10,00 - 99,99	100,00 - 299,99	300,00 i więcej
1.	Dolnośląskie	6 262	109	985	4 813	356	-
2.	Kujawsko-pomorskie	1 359	46	447	866	-	-
3.	Lubelskie	2 133	113	558	1 109	353	-
4.	Lubuskie	1 408	7	321	1 080	-	-
5.	Łódzkie	149	8	32	110	-	-
6.	Małopolskie	161	35	79	47	-	-
7.	Mazowieckie	456	8	74	121	253	-
8.	Opolskie	1 878	45	239	1 594	-	-
9.	Podkarpackie	939	69	213	657	-	-
10.	Podlaskie	507	42	219	246	-	-
11.	Pomorskie	2 179	10	399	1 666	104	-
12.	Śląskie	632	20	151	462	-	-
13.	Świętokrzyskie	380	3	80	297	-	-
14.	Warmińsko-mazurskie	3 324	19	607	2 578	120	-
15.	Wielkopolskie	5 117	18	670	3 498	931	-
16.	Zachodniopomorskie	9 557	21	842	8 286	408	-
Ogółem		36 441	573	5 916	27 428	2 525	-

* Bez transakcji obejmujących grunty pod budynkami, również mieszkalnymi, wydzielonymi obiektami, grunty o specyficznym charakterze (np. ze złożami kopalin, pod wodami) oraz grunty nierolne. Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone. Źródło: dane KOWR.

XI. Liczba umów zawartych na dzierżawę gruntów z Zasobu WRSP w 2022 r. wg województw*

Lp.	Województwo	Liczba umów					
		Ogółem	W tym w grupie obszarowej				
			do 1,00	1,01 - 9,99	10,00 - 99,99	100,00 - 299,99	300,00 i więcej
1.	Dolnośląskie	722	183	267	270	2	-
2.	Kujawsko-pomorskie	239	83	101	55	-	-
3.	Lubelskie	424	208	171	43	2	-
4.	Lubuskie	134	10	74	50	-	-
5.	Łódzkie	23	8	10	5	-	-
6.	Małopolskie	83	52	27	4	-	-
7.	Mazowieckie	34	10	17	6	1	-
8.	Opolskie	260	102	68	90	-	-
9.	Podkarpackie	257	167	58	32	-	-
10.	Podlaskie	138	48	78	12	-	-
11.	Pomorskie	181	14	85	81	1	-
12.	Śląskie	93	31	46	16	-	-
13.	Świętokrzyskie	39	5	24	10	-	-
14.	Warmińsko-mazurskie	255	23	133	98	1	-
15.	Wielkopolskie	300	27	114	153	6	-
16.	Zachodniopomorskie	637	36	195	403	3	-
Ogółem		3 819	1 007	1 468	1 328	16	-

* Bez transakcji obejmujących grunty pod budynkami, również mieszkalnymi, wyodrębnionymi obiektami, grunty o specyficznym charakterze (np. ze złożami kopalin, pod wodami) oraz grunty nierolne.

Źródło: dane KOWR.

XII. Czynnosc za grunty wydzierzawione z Zasobu WRSP w 2022 r.* wg wojewodztw (w dt pszenicy/ha)

Lp.	Wojewodztwo	Czynosc za grunty wydzierzawione (w dt pszenicy/ha)					
		Średnio	W tym w grupie obszarowej				
			do 1,00	1,01 - 9,99	10,00 - 99,99	100,00 - 299,99	300,00 i więcej
1.	Dolnośląskie	9,4	12,5	8,6	9,6	7,4	-
2.	Kujawsko-pomorskie	20,2	10,4	17,4	22,1	-	-
3.	Lubelskie	16,6	9,3	7,4	21,6	17,8	-
4.	Lubuskie	6,7	5,4	7,3	6,5	-	-
5.	Łódzkie	14,7	11,8	3,7	18,1	-	-
6.	Małopolskie	16,0	15,4	15,8	17,0	-	-
7.	Mazowieckie	8,7	7,7	9,2	12,0	7,1	-
8.	Opolskie	24,8	9,1	14,1	26,8	-	-
9.	Podkarpackie	7,4	7,8	9,5	6,7	-	-
10.	Podlaskie	8,8	10,2	7,7	9,5	-	-
11.	Pomorskie	10,0	12,1	7,2	10,8	8,5	-
12.	Śląskie	14,0	9,2	7,0	16,5	-	-
13.	Świętokrzyskie	13,0	8,6	4,0	15,5	-	-
14.	Warmińsko-mazurskie	11,6	7,0	8,3	12,7	7,2	-
15.	Wielkopolskie	21,0	18,6	21,3	21,7	18,7	-
16.	Zachodniopomorskie	6,9	12,9	6,6	7,0	3,8	-
Ogółem		12,2	10,6	10,3	12,6	12,4	-

* Bez transakcji obejmujących grunty pod budynkami, również mieszkalnymi, wyodrębnionymi obiektami, grunty o specyficznym charakterze (np. ze złożami kopalin, pod wodami) oraz grunty nierolne.
Źródło: dane KOWR.

XIII. Grunty Zasobu WRSP w dzierżawie – stan na 31.12.2022 r. wg województw (w ha)

Lp.	Województwo	Powierzchnia gruntów w dzierżawie (w ha)											
		Ogółem	W tym w grupie obszarowej										
			do 1,00	1,01 - 1,99	2,00 - 4,99	5,00 - 9,99	10,00 - 19,99	20,00 - 49,99	50,00 - 99,99	100,00 - 299,99	300,00- 499,99	500,00 - 999,99	1000,00 i więcej
1.	Dolnośląskie	155 877	1 283	1 985	6 065	7 716	24 654	20 506	13 801	29 026	22 124	10 323	18 393
2.	Kujawsko-pomorskie	65 935	612	852	2 484	4 687	8 927	5 067	4 005	11 299	10 135	1 743	16 125
3.	Lubelskie	25 349	1 805	2 301	3 943	2 107	1 823	2 038	1 667	3 141	3 588	1 366	1 572
4.	Lubuskie	73 919	417	852	3 818	5 236	9 655	16 168	8 387	13 133	5 928	3 154	7 170
5.	Łódzkie	12 593	45	133	343	375	1 028	1 031	589	3 439	2 204	976	2 431
6.	Małopolskie	7 942	326	311	473	433	522	323	997	1 295	494	900	1 869
7.	Mazowieckie	16 819	206	403	783	952	1 423	2 170	2 113	4 759	1 135	2 525	350
8.	Opolskie	58 403	648	569	1 084	1 257	3 792	3 702	1 227	7 622	5 350	6 811	26 340
9.	Podkarpackie	16 711	588	455	851	1 221	2 038	2 476	2 727	4 976	395	524	459
10.	Podlaskie	23 268	718	1 452	3 546	3 642	2 666	2 580	1 869	4 053	1 566	1 177	-
11.	Pomorskie	72 997	139	445	2 145	3 361	7 866	10 968	5 851	12 771	14 560	10 514	4 378
12.	Śląskie	22 777	440	688	1 487	1 450	2 042	2 858	2 470	4 629	2 228	-	4 484
13.	Świętokrzyskie	5 168	78	188	490	355	606	721	516	1 301	397	514	-
14.	Warmińsko-mazurskie	129 523	405	1 168	4 872	8 046	13 403	29 678	14 295	23 874	14 620	5 743	13 419
15.	Wielkopolskie	162 966	298	588	2 383	7 565	23 600	13 516	9 391	24 521	19 225	13 582	48 296
16.	Zachodniopomorskie	219 268	642	1 491	7 625	11 798	39 489	59 190	20 458	32 387	16 951	10 301	18 938
Ogółem		1 069 515	8 650	13 881	42 391	60 200	143 536	172 994	90 361	182 227	120 900	70 151	164 223

Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone.

Źródło: dane KOWR.

XIV. Liczba umów na dzierżawę gruntów z Zasobu WRSP – stan na 31.12.2022 r. wg województw

Lp.	Województwo	Liczba umów dzierżawy											
		Ogółem	W tym w grupie obszarowej										
			do 1,00	1,01 - 1,99	2,00 - 4,99	5,00 - 9,99	10,00 - 19,99	20,00 - 49,99	50,00 - 99,99	100,00 - 299,99	300,00- 499,99	500,00 - 999,99	1000,00 i więcej
1.	Dolnośląskie	9 997	2 760	1 382	1 925	1 073	1 692	723	197	161	58	15	11
2.	Kujawsko-pomorskie	4 380	1 358	597	786	639	667	172	57	67	27	3	7
3.	Lubelskie	7 126	3 618	1 630	1 316	313	128	65	24	19	10	2	1
4.	Lubuskie	4 934	949	591	1 207	732	670	565	122	75	16	4	3
5.	Łódzkie	488	89	91	110	53	76	35	8	18	6	1	1
6.	Małopolskie	1 189	673	225	155	61	37	12	13	8	1	2	2
7.	Mazowieckie	1 315	403	281	260	132	103	68	31	29	4	4	-
8.	Opolskie	2 813	1 402	409	348	173	258	133	17	42	14	11	6
9.	Podkarpackie	2 343	1 273	327	278	169	149	79	38	28	1	1	-
10.	Podlaskie	4 299	1 289	1 014	1 146	503	203	87	26	25	4	2	-
11.	Pomorskie	2 942	379	313	658	463	536	379	86	71	39	15	3
12.	Śląskie	2 366	873	493	485	205	150	89	35	27	6	-	3
13.	Świętokrzyskie	574	148	130	159	52	45	24	7	8	1	-	-
14.	Warmińsko-mazurskie	6 514	771	789	1 496	1 132	936	994	210	132	39	9	6
15.	Wielkopolskie	5 289	639	411	719	1 003	1 689	460	136	138	50	21	23
16.	Zachodniopomorskie	11 707	1 353	1 028	2 356	1 649	2 685	2 076	296	193	46	15	10
Ogółem		68 276	17 977	9 711	13 404	8 352	10 024	5 961	1 303	1 041	322	105	76

Źródło: dane KOWR.

XV. Zagospodarowanie gruntów Zasobu WRSP – stan na 31.12.2022 r. wg jednostek organizacyjnych (w ha)

Lp.	Jednostka organizacyjna KOWR	Przejęte do Zasobu WRSP od początku działalności	Grunty rozdysponowane trwale								Grunty pozostające w Zasobie WRSP							
			Sprzedane ogółem	Przekazane nieodpłatnie				Pod wodami przekazane do RZGW lub Marszałka Wojew.	Wniesione jako aport do spółek	Rozdysponowane trwale w pozostałych formach	Ogółem	Z tego						
				Jednostkom samorządu terytorialnego	Lasom Państwowym	Kościelnym osobom prawnym	Innym podmiotom					W dzierżawie	W wieczyst. użytkow.	W trwałym zarządzie	W administrowaniu produk.	W innym zagospodarowaniu*	Pozostaje do rozdysponowania	Obce grunty w Zasobie**
1.	OT Białystok	341 290	210 797	4 294	11 757	2 079	4 543	69 730	52	7 098	30 940	22 693	1 450	32	-	334	5 996	436
2.	OT Bydgoszcz	261 374	132 852	3 494	9 046	15 292	5 472	23 127	303	1 588	70 200	54 966	3 308	1 561	-	161	5 409	4 796
3.	OT Częstochowa	33 504	531	70	1	2	147	510	217	13	32 014	20 427	2 162	70	-	56	9 083	216
4.	OT Gorzów Wlkp.	352 388	218 170	5 092	12 892	3 963	8 573	12 963	2	428	90 306	69 046	1 450	805	-	1 793	15 534	1 679
5.	OT Kielce	9 892	713	15	-	-	35	0	0	26	9 104	4 424	16	164	-	4	4 410	87
6.	OT Koszalin	330 437	186 193	2 978	18 357	2 823	1 716	25 023	133	382	92 832	80 984	1 480	287	-	471	8 875	734
7.	OT Kraków	11 386	388	15	-	-	19	0	-	43	10 921	5 174	3 031	26	-	1	2 584	105
8.	OT Lublin	187 924	135 072	2 334	3 372	4 430	5 340	1 242	-	3 062	33 072	22 756	975	1 220	-	30	8 091	-
9.	OT Łódź	95 843	74 625	2 331	1 242	53	1 724	382	211	1 110	14 165	8 686	1 651	19	-	-	3 551	258
10.	OT Olsztyn	601 130	358 925	5 785	23 549	7 140	3 292	49 642	507	5 465	146 826	124 774	4 418	1 584	-	1 120	14 261	668
11.	OT Opole	238 770	161 583	5 030	4 778	10 583	3 157	85	115	1 376	52 064	44 509	1 702	206	-	66	5 527	53
12.	OT Poznań	461 476	233 841	5 644	9 865	16 103	11 751	6 392	3 317	4 932	169 630	130 445	9 018	435	-	1 247	12 735	15 749
13.	OT Pruszcz Gdański	429 012	279 413	6 385	13 610	7 650	2 431	32 102	267	982	86 171	68 155	4 664	446	-	507	10 056	2 343
14.	OT Rzeszów	195 334	141 830	4 432	11 161	2 095	7 539	32	79	2 244	25 922	16 251	2 236	1 976	-	297	5 141	21
15.	OT Szczecin	470 753	249 715	3 725	18 107	4 932	2 573	25 519	156	1 741	164 285	127 899	5 023	7 159	-	680	22 888	635
16.	OT Warszawa	240 642	85 174	3 471	1 954	2 168	3 854	32	9 768	2 453	131 767	120 846	3 612	442	-	12	6 755	100
17.	OT Wrocław	496 884	261 190	5 231	15 858	11 091	4 978	63	9 720	4 497	184 256	147 479	6 259	947	-	2 955	25 740	876
Ogółem		4 758 041	2 731 013	60 325	155 549	90 403	67 142	246 844	24 848	37 440	1 344 476	1 069 515	52 453	17 380	-	9 735	166 636	28 755

* W dożywotnim użytkowaniu, w bezumownym użytkowaniu i w użyczeniu.

** Grunty pod wodami płynącymi, pozostające w ewidencji Zasobu, dla których prawa rybackiego użytkowania przeszły z dniem 1 stycznia 2006 r. do RZGW, grunty należące do uczelni publicznych, grunty należące do jednostek samorządowych.

Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone.

Źródło: dane KOWR.

XVI. Zagospodarowanie gruntów Zasobu WRSP – stan na 31.12.2022 r. wg województw (w ha)

Lp.	Jednostka organizacyjna KOWR	Przejęte do Zasobu WRSP od początku działalności	Grunty rozdysponowane trwałe								Grunty pozostające w Zasobie WRSP							
			Sprzedane ogółem	Przekazane nieodpłatnie				Pod wodami przekazane do RZGW lub Marszałka Wojew.	Wniesione jako aport do spółek	rozdysponowane trwałe w pozostałych formach	Ogółem	Z tego						
				Jednostkom samorządu terytorialnego	Lasom Państwowym	Kościelnym osobom prawnym	Innym podmiotom					W dzierżawie	W wieczyst. użytkow.	W trwałym zarządzie	W administrowaniu produk.	W innym zagospodarowaniu*	Pozostaje do rozdysponowania	Obce grunty w Zasobie**
1.	Dolnośląskie	509 679	263 814	5 497	15 879	11 092	5 527	64	10 688	4 497	192 620	155 877	6 259	947	-	2 955	25 706	876
2.	Kujawsko-pomorskie	276 328	134 264	3 536	9 140	15 505	5 489	24 716	1 198	1 590	80 891	65 935	3 292	1 561	-	161	5 391	4 550
3.	Lubelskie	190 013	134 283	2 343	3 411	4 442	5 341	1 243	213	3 062	35 673	25 349	975	1 221	-	30	8 099	-
4.	Lubuskie	355 186	217 525	5 040	13 274	4 020	8 581	10 783	352	428	95 182	73 919	1 450	805	-	1 793	15 537	1 679
5.	Łódzkie	79 930	56 260	1 623	923	10	1 429	1	505	1 107	18 072	12 593	1 651	19	-	0	3 551	258
6.	Małopolskie	39 421	19 199	1 631	872	1 322	1 456	5	569	677	13 690	7 942	3 031	26	-	2	2 585	105
7.	Mazowieckie	119 240	79 674	3 368	1 654	674	2 771	389	635	2 411	27 664	16 819	3 612	419	-	11	6 742	60
8.	Opolskie	181 920	104 334	2 145	3 436	3 621	1 070	82	627	649	65 958	58 403	1 702	206	-	66	5 527	53
9.	Podkarpackie	155 022	105 100	2 892	10 960	2 054	6 121	16	258	1 239	26 381	16 711	2 236	1 976	-	297	5 141	21
10.	Podlaskie	129 390	66 363	2 266	7 673	834	4 019	11 055	113	5 550	31 516	23 268	1 450	32	-	334	5 996	436
11.	Pomorskie	432 280	279 910	6 439	13 691	7 834	2 429	29 062	1 041	979	90 895	72 997	4 680	446	-	507	10 069	2 197
12.	Śląskie	87 188	41 854	1 573	660	6 012	1 252	514	423	535	34 364	22 777	2 162	70	-	56	9 084	216
13.	Świętokrzyskie	50 730	37 502	1 407	195	42	1 030	13	57	637	9 848	5 168	16	164	-	4	4 410	87
14.	Warmińsko-mazurskie	827 137	510 478	7 847	27 671	8 425	4 114	108 246	1 748	7 018	151 590	129 523	4 418	1 584	-	1 120	14 247	698
15.	Wielkopolskie	501 771	236 465	5 840	10 079	16 349	12 173	7 821	5 479	4 937	202 628	162 966	9 018	458	-	1 247	12 788	16 151
16.	Zachodniopomorskie	822 807	443 988	6 876	36 033	8 166	4 340	52 835	943	2 123	267 503	219 268	6 503	7 447	-	1 152	31 764	1 369
Ogółem		4 758 041	2 731 013	60 325	155 549	90 403	67 143	246 844	24 848	37 440	1 344 476	1 069 515	52 453	17 380	-	9 735	166 636	28 755

* W dożywotnim użytkowaniu, w bezumownym użytkowaniu i w użyczeniu.

** Grunty pod wodami płynącymi, pozostające w ewidencji Zasobu, dla których prawa rybackiego użytkowania przeszły z dniem 1 stycznia 2006 r. do RZGW, grunty należące do uczelni publicznych, grunty należące do jednostek samorządowych.

Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone.

Źródło: dane KOWR.

XVII. Grunty Zasobu WRSP pozostające do rozdysponowania oraz szacunkowa ocena możliwości ich zagospodarowania według kierunków – stan na 31.12.2022 r. (w ha)

Lp.	Jednostka organizacyjna KOWR	Powierzchnia pozostająca do rozdysponow. ogółem	Możliwe kierunki zagospodarowania gruntów do rozdysponowania					Pozostałe grunty *
			Na cele rolnicze		Na cele nierolnicze			
			Ogółem	W tym wieloletnie odłogi	Pod zalesienia	Pod budownictwo i działalność usługową	Na inne cele (rekreacja, ochrona przyrody itp.)	
1.	OT Białystok	5 996	5 936	-	-	5	1	54
2.	OT Bydgoszcz	5 409	3 548	-	125	160	155	1 421
3.	OT Częstochowa	9 083	7 695	600	400	199	33	756
4.	OT Gorzów	15 534	11 159	1 695	662	481	2 619	613
5.	OT Kielce	4 410	3 376	-	-	315	15	704
6.	OT Koszalin	8 875	4 310	-	1 105	1 300	1 450	710
7.	OT Kraków	2 584	2 280	-	27	54	3	220
8.	OT Lublin	8 091	6 633	5 400	66	203	88	1 101
9.	OT Łódź	3 551	3 001	230	200	150	100	100
10.	OT Olsztyn	14 261	12 605	383	303	209	1 040	104
11.	OT Opole	5 527	4 856	170	245	126	38	262
12.	OT Poznań	12 735	8 915	1 783	267	1 355	160	2 038
13.	OT Pruszcz Gdański	10 056	8 477	277	637	93	2	847
14.	OT Rzeszów	5 141	4 000	-	-	30	5	1 106
15.	OT Szczecin	22 888	18 748	13 333	908	79	52	3 101
16.	OT Warszawa	6 755	4 013	946	1 399	399	499	445
17.	OT Wrocław	25 740	12 266	3 419	6 586	855	2 061	3 972
Ogółem		166 636	121 818	28 236	12 930	6 013	8 321	17 554

* Grunty, co do których nie zdefiniowano szczegółowych kierunków przeznaczenia.

Powierzchnia liczona z dokładnością do 1 m², natomiast wartości podane w tabeli zostały zaokrąglone.

Źródło: dane KOWR.

XVIII. Zagospodarowanie obiektów rolno-przemysłowych, usługowych i zabytków Zasobu WRSP – stan na 31.12.2022 r.

Wyszczególnienie	Przejęto do Zasobu wg protokółów zdawczo-odbiorczych	Stan ewidencyjny na 31.12.2022 r. obiektów przejętych do Zasobu*	Rozdysponowano do 31.12.2022 r.				Obiekty w Zasobie WRSP według stanu na 31.12.2022 r.			
			Ogółem	Z tego			Ogółem	Z tego		
				Sprzedano	Wniesiono do jednoosob. spółek	Rozdysponow. w innych formach		Przekazane		Do rozdysponow.
								W dzierżawę	W zarząd i wieczyste użytkowanie	
Gorzelnie, winiarnie, browary	858	839	686	617	51	18	153	125	3	25
Masarnie i rzeźnie	213	212	168	151	14	3	44	42	-	2
Mleczarnie	12	11	7	1	2	4	4	4	-	-
Przetwórnictwo owoców i warzyw	15	15	12	7	2	3	3	2	-	1
Młyny i kaszarnie	31	36	30	22	4	4	6	6	-	-
Suszarne zbóż i zielonek	898	881	635	584	40	11	246	237	-	9
Mieszalnice pasz	717	616	470	390	66	14	146	142	-	4
Cegielnie	10	8	8	7	-	1	-	-	-	-
Tartaki	67	61	57	51	1	5	4	3	-	1
Chłodnie	75	65	49	44	4	1	16	15	-	1
Hotele i zajazdy	107	88	85	57	21	7	3	1	-	2
Restauracje i bary	40	34	33	28	2	3	1	-	-	1
Sklepy	415	368	363	303	43	17	5	4	-	1
Obiekty socjalne, kulturalne i sportowe	672	751	724	214	176	334	27	22	3	2
Zespoły dworskie i pałacowo-parkowe	2 136	2 385	2 002	1 508	132	362	383	278	7	98

* W Zasobie WRSP dokonuje się weryfikacji przejętych obiektów, a w miarę potrzeby - zmiany ich kwalifikacji, przeznaczenia lub funkcji. Przejęte zespoły dworskie i pałacowo-parkowe podlegają przeglądom przy udziale wojewódzkich służb konserwacji zabytków, w wyniku których weryfikowany jest m.in. status i zakres rzeczowy obiektów tworzących „zespół”, jak również wprowadzane są do ewidencji nowe zespoły dworskie i pałacowo-parkowe, uznane przez służbę ochrony zabytków za obiekty zabytkowe.

Źródło: dane KOWR.

XIX. Liczba mieszkań przejętych do Zasobu WRSP i ich rozdysponowanie – stan na 31.12.2022 r.

Lp.	Jednostka organizacyjna KOWR	Przejęte do Zasobu		Sprzedano		Przekazano nieodpłatnie						Zlikwidowano		Pozostaje w Zasobie na 31.12.2022 r.
						Ogółem		W tym						
		Stan na 31.12.2022 r.	W 2022 r.	Stan na 31.12.2022 r.	W 2022 r.	Stan na 31.12.2022 r.	W 2022 r.	Samorządom		Spółdzielniom mieszkaniowym		Stan na 31.12.2022 r.	W 2022 r.	
1.	OT Białystok	14 255	1	13 558	3	441	-	135	-	282	-	87	-	21
2.	OT Bydgoszcz	25 315	18	22 991	30	1 454	3	313	3	1 036	-	297	1	576
3.	OT Częstochowa	-	-	10	-	3	-	-	-	-	-	3	-	239
4.	OT Gorzów Wlkp.	21 540	-	19 256	-	2 037	1	1 555	-	471	-	238	-	9
5.	OT Kielce	16	3	21	5	9	-	7	-	-	-	1	-	19
6.	OT Koszalin	21 436	-	20 511	3	761	-	697	-	56	-	125	-	41
7.	OT Kraków	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31
8.	OT Lublin	9 073	-	8 565	2	455	-	262	-	188	-	37	-	16
9.	OT Łódź	7 890	-	7 174	3	468	-	344	-	45	-	10	-	162
10.	OT Olsztyn	35 444	1	32 707	25	2 055	-	2 028	-	4	-	186	-	644
11.	OT Opole	25 305	-	23 116	3	1 315	-	618	-	620	-	518	-	101
12.	OT Poznań	49 671	-	45 628	26	1 605	6	590	-	765	-	619	-	1 816
13.	OT Pruszcz Gdański	34 656	-	32 963	3	1 323	-	1 293	-	14	-	98	-	272
14.	OT Rzeszów	9 504	3	9 215	-	124	-	92	-	9	-	84	-	12
15.	OT Szczecin	31 355	-	29 265	1	1 886	-	1 187	-	685	-	110	-	92
16.	OT Warszawa	10 917	-	8 446	8	2 042	14	230	-	28	-	31	7	474
17.	OT Wrocław	41 101	1	35 348	15	2 588	-	2 167	-	276	-	2 002	20	1 163
Ogółem		337 478	27	308 778	127	18 566	24	11 518	3	4 479	-	4 446	28	5 688

Źródło: dane KOWR.

XX. Wykonanie planu finansowego Zasobu WRSP w 2022 r. (układ memoriałowy)

Lp.	Wyszczególnienie	2022		
		Plan*	Wykonanie **	4:3
		w tys. zł.		w %
1.	2.	3.	4.	5.
I.	Przychody ogółem	1 632 278	2 465 121	151%
1.	z tego przychody ze sprzedaży mienia Zasobu	604 600	872 016	144%
2.	przychody z odpłatnego korzystania z mienia Zasobu	772 190	1 116 039	145%
3.	przychody finansowe	192 288	423 446	220%
3.1	w tym odsetki	149 000	348 636	234%
3.2	dywidendy	8	4	50%
3.3	inne	43 280	74 806	173%
4.	inne przychody z gospodarowania mieniem Zasobu	63 200	53 620	85%
II.	Koszty ogółem	1 840 770	1 821 123	99%
1.	Zasilenie Funduszu Rekompensacyjnego	380 340	597 023	157%
2.	Środki na koszty funkcjonowania KOWR	668 145	668 145	100%
3.	Koszty gospodarowania mieniem Zasobu	792 285	555 955	70%
3.1	z tego: amortyzacja	40 000	34 859	87%
3.2	materiały i energia	4 000	2 898	72%
3.3	usługi obce	113 785	66 810	59%
3.4	bezwrotna pomoc finansowa	30 000	16 942	56%
3.5	podatki i opłaty	60 000	34 407	57%
3.6	pozostałe koszty	544 500	400 039	73%
3.7	płatności odsetkowe wynikające z zaciągniętych zobowiązań	0	0	
III.	Wynik (I-II)	-208 492	643 998	-309%
IV.	OBOWIĄZKOWE OBCIĄŻENIA WYNIKU FINANSOWEGO	30 000	465 846	1553%
1.	Nadwyżka środków finansowych	30 000	465 846	1553%
V.	LIMITY PORĘCZEŃ I GWARANCJI	20 000	0	0%
VI.	ŚRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE (realizacja ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego)	131 810	73 364	56%

* Plan finansowy Zasobu WRSP na 2022 r. zamieszczony w załączniku nr 11 do ustawy budżetowej na rok 2022, uwzględniający zmiany zatwierdzone przez MRiRW.

** Dane na podstawie sprawozdania budżetowego za rok obrotowy 2022.

Źródło: dane KOWR.

XXI. Wpływy Zasobu WRSP w 2022 r. (w tys. zł)

Lp.	OT KOWR	Wpływy Zasobu WRSP ogółem*				
		ogółem	z tego:			w tym:
			ze sprzedaży mienia Zasobu WRSP	z odpłatnego korzystania z mienia Zasobu	inne działalności w zakresie gospodarowania i rozporządzania mieniem Zasobu	odsetki od środków na rachunkach bankowych
1.	OT Białystok	25 092	12 887	11 919	286	79
2.	OT Bydgoszcz	187 524	126 489	60 771	264	134
3.	OT Częstochowa	146 835	123 939	20 882	2 014	127
4.	OT Gorzów Wlkp.	204 375	162 350	40 968	1 057	272
5.	OT Kielce	12 883	9 338	3 410	135	46
6.	OT Koszalin	95 558	60 021	34 996	541	296
7.	OT Kraków	25 474	14 191	11 030	253	49
8.	OT Lublin	41 755	27 771	13 824	160	61
9.	OT Łódź	32 064	20 492	11 016	556	128
10.	OT Olsztyn	235 460	150 005	84 433	1 022	296
11.	OT Opole	209 361	170 901	37 284	1 176	148
12.	OT Poznań	308 348	183 338	124 098	912	206
13.	OT Pruszcz Gdański	197 817	133 482	63 582	753	253
14.	OT Rzeszów	42 563	27 701	14 389	473	104
15.	OT Szczecin	210 919	123 955	85 462	1 502	389
16.	OT Warszawa	181 202	110 004	67 835	3 363	227
17.	OT Wrocław	370 204	240 152	123 196	6 856	538
18.	Centrala KOWR	67 266	0	0	67 266	66 463
Ogółem		2 594 700	1 697 016	809 095	88 589	69 816

* Dane na podstawie sprawozdania budżetowego za rok obrotowy 2022.
Źródło: dane KOWR.

XXII. Wydatki Zasobu WRSP w 2022 r. (w tys. zł)

Lp.	OT KOWR	Wydatki Zasobu WRSP ogółem*								
		ogółem	przekazy zewnętrzne **	środki na koszty funkcjonowania KOWR	wydatki w zakresie gospodarowania mieniem Zasobu	z tego:				
						inwestycje i remonty	bezzwrotna pomoc finansowa	utrzymanie mienia niezagospodarowanego	wydatki związane z rozdysponowaniem mienia	pozostałe wydatki
1.	OT Białystok	11 421	0	8 366	3 055	2 028	0	402	231	394
2.	OT Bydgoszcz	7 895	0	2 233	5 662	1 621	325	1 249	613	1 854
3.	OT Częstochowa	4 770	0	1 363	3 407	844	0	1 600	258	705
4.	OT Gorzów Wlkp.	11 219	0	2 517	8 702	2 485	977	3 548	1 406	286
5.	OT Kielce	3 232	0	1 475	1 757	427	592	349	322	67
6.	OT Koszalin	24 902	0	3 362	21 540	13 460	0	4 495	1 444	2 141
7.	OT Kraków	4 342	0	2 272	2 070	1 146	0	596	163	165
8.	OT Lublin	13 909	0	9 932	3 977	2 398	98	777	436	268
9.	OT Łódź	76 030	0	1 974	74 056	71 727	298	354	456	1 221
10.	OT Olsztyn	52 446	0	4 664	47 782	30 622	7 295	6 184	2 412	1 269
11.	OT Opole	9 279	0	1 939	7 340	3 562	455	2 007	463	853
12.	OT Poznań	26 827	0	6 211	20 616	6 451	0	6 611	731	6 823
13.	OT Pruszcz Gdański	16 850	0	3 199	13 651	7 331	1 375	2 528	704	1 713
14.	OT Rzeszów	7 281	0	2 243	5 038	1 492	2 107	618	596	225
15.	OT Szczecin	39 716	0	6 863	32 853	21 427	1 027	6 328	1 962	2 109
16.	OT Warszawa	12 315	0	3 920	8 395	2 556	164	1 120	484	4 071
17.	OT Wrocław	35 442	0	6 121	29 321	11 738	1 088	10 125	1 227	5 143
18.	Centrala KOWR	2 386 695	783 979	599 491	1 003 225	850 031	1 020	0	21	152 153
Ogółem		2 744 571	783 979	668 145	1 292 447	1 031 346	16 821	48 891	13 929	181 460

* Dane na podstawie sprawozdania budżetowego za rok obrotowy 2022.

** W tym wydatki z tytułu wpłat na Fundusz Rekompensacyjny (649 024 tys. zł) oraz na Fundusz Składkowego Ubezpieczenia Społecznego Rolników (40 000 tys. zł).

Źródło: dane KOWR.

Aneks nr 3. Wykonanie planu finansowego KOWR w 2022 r. (układ memoriałowy)

Lp.	Wyszczególnienie	Wykonanie	Plan wg ustawy budżetowej	Plan po zmianach	Wykonanie	6/5
		tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%
1	2	3	4	5	6	7
I	STAN NA POCZĄTEK ROKU	x	x	x	x	x
1	Środki obrotowe, w tym:	175 182	8 126	87 932	92 557	105%
1.1	Środki pieniężne	170 113	8 117	87 923	83 524	95%
1.2	Należności krótkoterminowe, w tym:	2 702	0	0	5 818	
1.2.1	z tytułu udzielonych pożyczek	0	0	0	0	
1.2.2	od jednostek sektora finansów publicznych	0	0	0	0	
1.3	Zapasy	184	9	9	294	3267%
2	Należności długoterminowe, w tym:	2 008	71	71	122	172%
2.1	z tytułu udzielonych pożyczek	0	0	0	0	
2.2	od jednostek sektora finansów publicznych	0	0	0	0	
3	Zobowiązania, w tym:	172 712	55 910	55 910	88 304	158%
3.1	z tytułu zaciągniętych pożyczek i kredytów	0	0	0	0	
3.2	wymagalne	0	0	0	0	
II	PRZYCHODY OGÓLEM	821 454	504 538	872 207	882 747	101%
1	Przychody z prowadzonej działalności, z tego:	14 869	3 500	3 500	12 945	370%
1.1	Przychody netto ze sprzedaży produktów sprzedanych NFZ	0	0	0	0	
1.2	Przychody z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne	0	0	0	0	
1.3	Pozostałe	14 869	3 500	3 500	12 945	370%
2	Dotacje i subwencje z budżetu państwa	347 063	34 209	196 667	194 477	99%
3	Środki otrzymane z Unii Europejskiej	0	0	0	0	
4	Środki od innych jednostek sektora finansów publicznych	16	0	0	0	
5	Pozostałe przychody, w tym:	459 506	466 829	672 040	675 325	100%
5.1	Odsetki (np. z tytułu udzielonych pożyczek), w tym:	380	27	543	4 238	780%
5.1.1	odsetki od depozytów u Ministra Finansów lub z tytułu skarbowych papierów wartościowych	86	0	490	3 857	787%
5.2	Środki otrzymane od jednostek spoza sektora finansów publicznych	0	0	0	0	
5.3	Równowartość odpisów amortyzacyjnych	731	385	385	457	119%
5.4	Środki na koszty funkcjonowania KOWR	452 488	463 450	668 145	668 145	100%
5.5	Pozostałe	5 907	2 967	2 967	2 485	84%
III	KOSZTY OGÓLEM	738 910	492 055	659 113	587 992	89%
1	Koszty funkcjonowania	343 694	369 936	373 311	339 968	91%
1.1	Amortyzacja	9 644	15 319	15 719	10 836	69%
1.2	Materiały i energia	11 250	13 220	18 268	13 649	75%
1.3	Usługi obce	62 982	71 476	70 288	57 496	82%
1.4	Wynagrodzenia, z tego:	195 733	207 799	205 658	202 683	99%
1.4.1	osobowe	193 439	204 799	202 658	200 354	99%
1.4.2	bezosobowe	2 294	3 000	3 000	2 329	78%
1.4.3	pozostałe	0	0	0	0	
1.5	Świadczenia na rzecz osób fizycznych	1 406	4 000	4 000	1 615	40%
1.6	Składki, z tego na:	37 207	44 876	44 718	39 054	87%
1.6.1	ubezpieczenie społeczne	32 357	35 625	35 531	33 691	95%
1.6.2	Fundusz Pracy oraz Fundusz Solidarnościowy	3 837	5 078	5 057	3 940	78%
1.6.3	Fundusz Emerytur Pomostowych	0	0	0	0	
1.6.4	Pozostałe	1 013	4 173	4 130	1 423	34%
1.7	Płatności odsetkowe wynikające z zaciągniętych zobowiązań	0	0	0	0	
1.8	Podatki i opłaty, w tym:	1 998	2 047	3 572	2 266	63%
1.8.1	podatek akcyzowy	0	0	0	0	
1.8.2	podatek od towarów i usług (VAT)	72	1 227	1 227	67	5%
1.8.3	opłaty na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego	111	200	200	121	61%
1.8.4	podatki stanowiące źródło dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego	459	501	514	506	98%
1.8.5	opłaty na rzecz budżetu państwa	1	1	1	0	0%
1.9	Pozostałe koszty funkcjonowania	23 474	11 199	11 088	12 369	112%
2	Koszty realizacji zadań, w tym:	394 245	118 387	282 070	240 379	85%
2.1	- środki przekazane innym podmiotom	0	0	0	0	
3	Pozostałe koszty, w tym:	971	3 732	3 732	7 645	205%
3.1	Środki na wydatki majątkowe	0	0	0	0	
3.2	Pozostałe	971	3 732	3 732	7 645	205%
IV	WYNIK BRUTTO (II-III)	82 544	12 483	213 094	294 755	138%
V	OBOWIĄZKOWE OBciążENIA WYNIKU FINANSOWEGO	79 805	0	0	100 919	
1	Podatek dochodowy od osób prawnych	0	0	0	0	
2	Pozostałe obciążenia wyniku finansowego, w tym:	79 805	0	0	100 919	
2.1	Wpłata do budżetu państwa (np. z zysku, nadwyżki środków finansowych)	79 805	0	0	100 919	
VI	WYNIK NETTO (IV-V)	2 739	12 483	213 094	193 836	91%
VII	DOTACJE I SUBWENCJE Z BUDŻETU PAŃSTWA	x	x	x	x	x
1	Dotacje i subwencje ogółem, z tego:	347 063	34 209	196 667	194 477	99%
1.1	- podmiotowa	0	0	0	0	
1.2	- przedmiotowa	0	0	0	0	
1.3	- celowa	0	0	0	0	
1.4	- celowa na finansowanie projektów z udziałem środków UE - bieżące	347 063	34 209	196 667	194 477	99%
1.4.1	w tym: na współfinansowanie	52 672	6 048	30 418	29 754	98%
1.5	- celowa na finansowanie projektów z udziałem środków UE - majątkowe	0	0	0	0	
1.5.1	w tym: na współfinansowanie	0	0	0	0	
1.6	- subwencje	0	0	0	0	
1.7	- na inwestycje i zakupy inwestycyjne	0	0	0	0	
VIII	ŚRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE	15 714	26 965	226 965	213 533	94%
IX	ŚRODKI PRYZNANE INNYM PODMIOTOM	x	x	x	x	x
X	STAN NA KONIEC ROKU	x	x	x	x	x
1	Środki obrotowe, w tym:	92 557	8 009	8 009	112 869	1409%
1.1	Środki pieniężne	83 524	8 000	8 000	106 043	1326%
1.2	Należności krótkoterminowe:	5 818	0	0	3 433	
1.2.1.	z tytułu udzielonych pożyczek	0	0	0	0	
1.2.2.	od jednostek sektora finansów publicznych	0	0	0	0	
1.3	Zapasy	294	9	9	227	2522%
2	Należności długoterminowe:	122	71	71	123	173%
2.1	z tytułu udzielonych pożyczek	0	0	0	0	
2.2	od jednostek sektora finansów publicznych	0	0	0	0	
3	Zobowiązania:	88 304	56 662	56 662	117 109	207%
3.1	z tytułu zaciągniętych pożyczek i kredytów	0	0	0	0	
3.2	wymagalne	0	0	0	0	

* Plan finansowy KOWR na 2022 r. zamieszczony w załączniku nr 11 do ustawy budżetowej na rok 2022, uwzględniający zmiany zatwierdzone przez MRiRW. ** Dane na podstawie sprawozdania budżetowego za rok obrotowy 2022. Źródło: dane KOWR.

Wykaz jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, w których prawa z udziałów albo akcji wykonywał w 2022 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa¹³³

I. Spółki hodowli roślin uprawnych¹³⁴:

- 1) **„PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” sp. z o.o.**, ul. Parkowa 1A, Zielonki Parcele, 05-082 Stare Babice,
- 2) **„DANKO” Hodowla Roślin sp. z o.o.**, Choryń 27, 64-000 Kościan,
- 3) **Poznańska Hodowla Roślin sp. z o.o.**, ul. Kasztanowa 5, 63-004 Tulce,
- 4) **Małopolska Hodowla Roślin sp. z o.o.**, ul. Zbożowa 4, 30-002 Kraków,
- 5) **Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego sp. z o.o.**, Straszaków 12, 62-650 Kłodawa,
- 6) **Pomorsko Mazurska Hodowla Ziemiaka sp. z o.o.**, Strzeżęcino 11, 76-024 Świeszyno.

II. Spółki hodowli zwierząt gospodarskich:

- 7) **Ośrodek Hodowli Zarodowej Osięciny sp. z o.o.**, ul. Włocławska 2, 88-220 Osięciny,
- 8) **Ośrodek Hodowli Zarodowej „Głogówek” sp. z o.o.**, ul. Fabryczna 2 lok. B, 48-250 Głogówek,
- 9) **Hodowla Zwierząt Zarodowych Osowa Sień sp. z o.o.**, Przyczyna Górna 1, 67-400 Wschowa,
- 10) **Ośrodek Hodowli Zarodowej „Gajewo” sp. z o.o.**, Kałdowo 2, 82-200 Malbork,
- 11) **„Mścice” Ośrodek Hodowli Zarodowej sp. z o.o.**, ul. Koszalińska 85, 76-031 Mścice,
- 12) **Hodowla Zarodowa Zwierząt „Żołędnica” sp. z o.o.**, Żołędnica 41, 63-911 Rawicz,
- 13) **Ośrodek Hodowli Zarodowej w Kamieńcu Ząbkowickim sp. z o.o.**, pl. Kościelny 1, 57-230 Kamieniec Ząbkowicki,
- 14) **Ośrodek Hodowli Zarodowej Dębołęka sp. z o.o.**, Dębołęka 72, 98-275 Brzeźnio,
- 15) **Hodowla Zwierząt i Nasiennictwo Roślin Polanowice sp. z o.o.**, Polanowice, 88-150 Kruszwica,
- 16) **Ośrodek Hodowli Zarodowej „Garzyn” sp. z o.o.**, ul. Leszczyńska 34, Garzyn, 64-120 Krzemieniewo,

¹³³ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Dz. U. poz. 1525, z późn. zm.).

¹³⁴ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 stycznia 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Dz. U. poz. 49) w styczniu 2022 r. **podkreślonych 7 spółek hodowli roślin i zwierząt** (tj.: „DANKO” Hodowla Roślin sp. z o.o., Poznańska Hodowla Roślin sp. z o.o., Małopolska Hodowla Roślin sp. z o.o., Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego sp. z o.o., Pomorsko Mazurska Hodowla Ziemiaka sp. z o.o., Hodowla Zwierząt i Nasiennictwo Roślin Polanowice sp. z o.o., Kombinat Rolny Kietrz sp. z o.o.) **zostało wykreślonych z listy spółek strategicznych**. W dniu 29 marca 2022 r., na bazie porozumienia w sprawie nieodpłatnego przekazania udziałów pomiędzy Ministerstwem Aktywów Państwowych i KOWR, **7 ww. spółek zostało przekazanych do MAP**.

- 17) **Ośrodek Hodowli Zarodowej w Osieku sp. z o.o.**, ul. Zamkowa 3, 32-608 Osiek,
- 18) **Ośrodek Hodowli Zarodowej Lubiana sp. z o.o.**, Lubiana 8, 73-260 Pełczyce,
- 19) **Ośrodek Hodowli Zwierząt Zarodowych sp. z o.o.**, Chodeczek, 87-860 Chodecz,
- 20) **Ośrodek Hodowli Zarodowej Bobrowniki sp. z o.o.**, Bobrowniki 6A, 76-231 Damnica,
- 21) **Gospodarstwo Rolno-Hodowlane Żydowo sp. z o.o.**, ul. Kościuszki 41, 62-241 Żydowo,
- 22) **Ośrodek Hodowli Zarodowej „Przerzeczyn Zdrój” sp. z o.o.**, Gilów 120A, 58-230 Niemcza,
- 23) **Kombinat Rolny Kietrz sp. z o.o.**, ul. Zatorze 2, 48-130 Kietrz,
- 24) **„Przedsiębiorstwo Rolniczo-Hodowlane Gałopol” sp. z o.o.**, ul. Wierzbowa 10, Gałowo, 64-500 Szamotuły,
- 25) **Przedsiębiorstwo Rolne Długie Stare sp. z o.o.**, ul. Wiosenna 5, Długie Stare, 64-100 Leszno,
- 26) **„Stadnina Koni Janów Podlaski” sp. z o.o.**, Wygoda 3, 21-505 Janów Podlaski,
- 27) **Stadnina Koni Michałów sp. z o.o.**, 28-411 Michałów,
- 28) **Stadnina Koni „Racot” sp. z o.o.**, ul. Dworcowa 5, Racot, 64-000 Kościan,
- 29) **Stadnina Koni „Krasne” sp. z o.o.**, ul. Mickiewicza 36, 06-408 Krasne,
- 30) **Stadnina Koni Liski sp. z o.o.**, Liski 19 lok. 1, 11-210 Sępólno,
- 31) **Stado Ogierów Starogard Gdański sp. z o.o.**, Rzeczna, 14-400 Pasłęk,
- 32) **Stadnina Koni „Nowe Jankowice” sp. z o.o.**, Nowe Jankowice 17, 86-320 Łasin,
- 33) **Stadnina Koni w Dobrzyniewie sp. z o.o.**, Dobrzyniewo 23, 89-311 Falmierowo,
- 34) **Stadnina Koni „Pępowo” sp. z o.o.**, Gogolewo 71, 63-840 Krobia,
- 35) **Stadnina Koni „Iwno” sp. z o.o.**, ul. Park Mielżyńskich 1 lok. 1, Iwno, 62-025 Kostrzyn,
- 36) **Stadnina Koni Prudnik sp. z o.o.**, ul. Poniatowskiego 3A, 48-200 Prudnik,
- 37) **Stadnina Koni Nowielice sp. z o.o.**, Nowielice, 72-320 Trzebiatów,
- 38) **Stado Ogierów w Łącku sp. z o.o.**, ul. Płocka 12 lok. 1, 09-520 Łąck.

**Dane kontaktowe jednostek organizacyjnych
Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa**

Centrala Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa

ul. Karolkowa 30
01-207 Warszawa

Telefoniczny Punkt Informacyjny

(22) 376 76 76

www.gov.pl/web/kowr

kontakt@kowr.gov.pl

Oddziały terenowe i filia KOWR

OT w Białymstoku ul. Kombatantów 4 15-102 Białystok (85) 664 31 50	OT w Bydgoszczy ul. Hetmańska 38 85-039 Bydgoszcz (52) 525 08 01	OT w Gorzowie Wlkp. ul. Myśliborska 32 66-400 Gorzów Wlkp. (95) 714 61 00
OT w Krakowie ul. Zbożowa 4 30-002 Kraków (12) 314 99 00	OT w Lublinie ul. Doktora Witolda Chodźki 10A 20-400 Lublin (81) 532 21 12	OT w Łodzi ul. Północna 27/29 91-420 Łódź (42) 636 53 26
OT w Poznaniu ul. Fredry 12 61-701 Poznań (61) 856 06 01	OT w Pruszczu Gdańskim ul. Powstańców Warszawy 28 83-000 Pruszcz Gdański (58) 342 96 00	OT w Rzeszowie ul. Asnyka 7 35-001 Rzeszów (17) 853 78 00
Filia w Zielonej Górze ul. Chemiczna 2a 65-713 Zielona Góra (68) 506 52 40	OT w Kielcach ul. Piaskowa 18 25-323 Kielce (41) 343 31 90	OT w Koszalinie ul. Partyzantów 15a 75-411 Koszalin (94) 347 31 00
OT w Częstochowie ul. Jana III Sobieskiego 7 42-200 Częstochowa (34) 378 20 36	OT w Olsztynie ul. Głowackiego 6 10-448 Olsztyn (89) 524 88 01	OT w Opolu ul. 1-go Maja 6 45-068 Opole (77) 400 09 39
OT w Szczecinie ul. Bronowicka 41 71-012 Szczecin (91) 814 42 00	OT w Warszawie Plac Bankowy 2 00-095 Warszawa (22) 635 10 00	OT we Wrocławiu ul. Mińska 60 54-610 Wrocław (71) 356 39 19

#KUPUJŚWIADOMIE

<https://produktpolski.org/>
www.produktpolski.gov.pl

Krajowy Ośrodek
Wsparcia Rolnictwa

ul. Karolkowa 30,
01-207 Warszawa
www.gov.pl/web/kowr

© KOWR maj 2023 r.